A SHORT INTRODUCTION OF GRAMMAR, GENERALLY TO BE USED.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the LATINE TONGUE.

To which are added useful Observations by way of Comment out of Ancient and learned Grammarians.

THE THIRD EDITION.

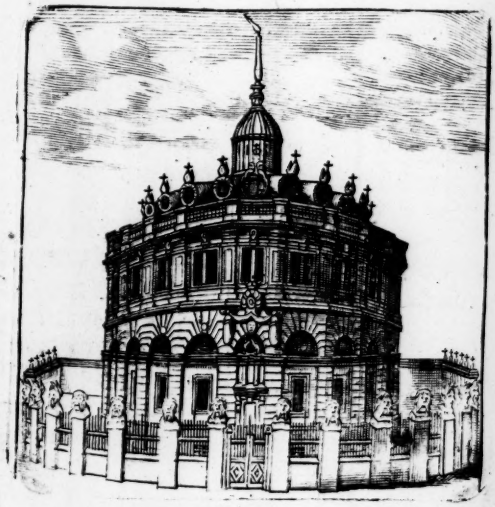

OXFORD, Printed at the THEATER, 1679.

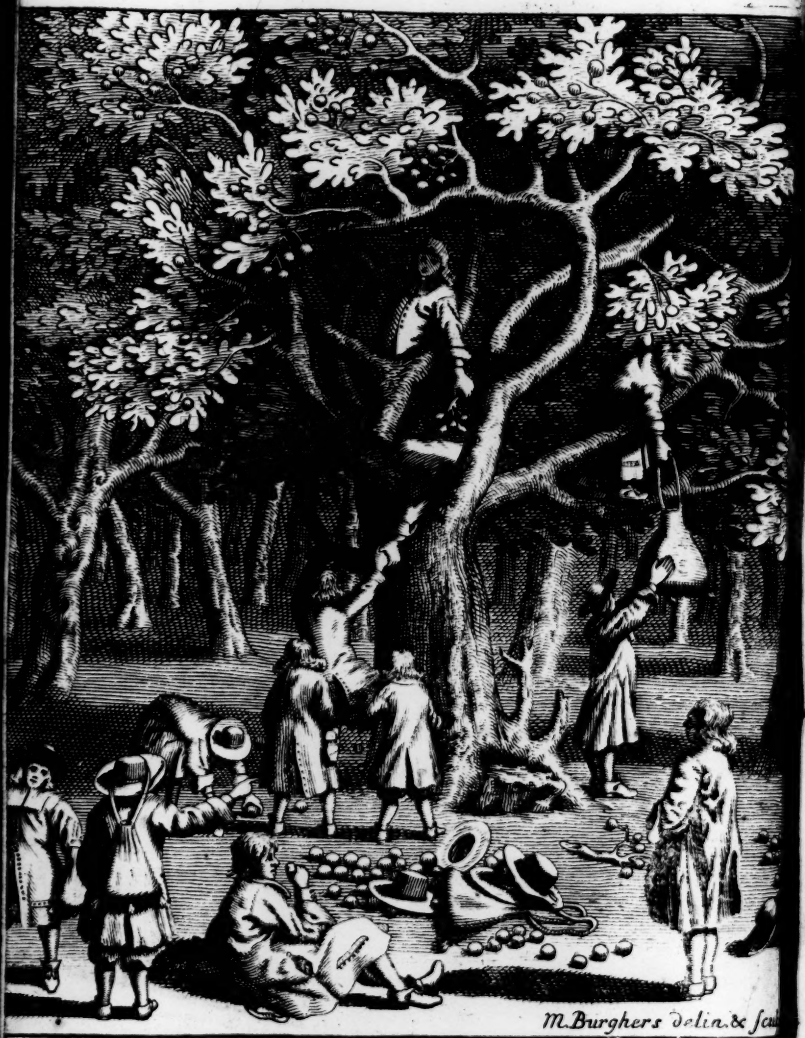

Ecce Puer fructus, ad quos ludi ipse Magister,
Et Pater invitant, & bene notus Amor.

Sæpe ulta est raptos crudelis Betula malos,
Nunc ut devites verbera carpe Puer.

TW

A SHORT INTRODUCTION OF GRAMMAR, GENERALLY TO BE USED.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the LATINE TONGUE.

To which are added useful Observations by way of Comment out of Ancient and learned Grammarians.

THE THIRD EDITION.

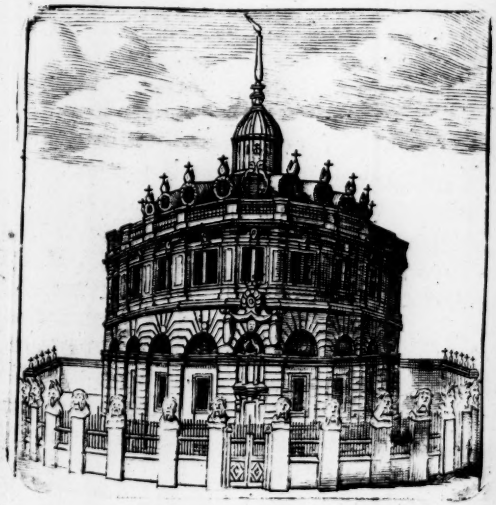

OXFORD, Printed at the THEATER, 1679.

To the READER.

TO exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the underſtanding of the tongues (wherein is contained a great treaſure of wiſdom and knowledg) it would ſeem much vain and little needful; for ſo much as it is to be known, that nothing can ſurely be ended, whoſe beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to hold up the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it ſelf, and more profitable for the learner, to underſtand how he may beſt come to that which he ought moſt neceſſarily to have and to learn the gaineſt way of obtaining that, which muſt be his beſt and certaineſt guide both of reading and ſpeaking, then to fall in doubt of the goodneſs and neceſſity thereof: which I doubt, whether he ſhall more lament that he lacketh, or eſteem that he hath it: and whether he ſhall oftener ſtumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not, or judg truly and faithfully of divers weighty things, when he hath it.

The which hath ſeemed to many very hard to compaſs aforetime, becauſe that they who profeſs this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diverſly, and ſo could not do it all beſt; becauſe there is bnt one beſtneſs, not only in every thing, but alſo in the manner of every thing.

As for the diverſity of Grammars, it is well & profitably taken away by the Kings Majeſties wiſdom, who foreſeeing the inconvenience, & favourably providing the remedy, cauſed one kind of Grammar by ſundry learned men to be diligently drawn, and ſo to be ſet out only; every where to be taught for the uſe of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmaſters.

The variety of teaching is diverſe yet, and alwaies will be; for that every Schoolmaſter liketh that he knoweth, and ſeeth not the uſe of that he knoweth not, and therefore judgeth that the moſt ſufficient way, which he ſeeth to be the readieſt mean, and perfecteſt kind, to bring a learner to have a through knowledg therein.

Wherefore it is not amiſs, if one ſeeing by trial an eaſier and readier way then the common ſort of teachers do, would ſay what he hath proved, and for the commodity allowed; that others not knowing the ſame, might by experience prove the like, and then by proof reaſonably judg the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean ſeaſon forbidding the worſe.

The firſt and chiefeſt point is, that the diligent Maſter make not the Scholar haſt too much; but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearſe ſo, that until he hath perfectly that which is behind, he ſuffer him not to go forward: for this poſting haſte overthroweth and hurteth a great ſort of wits, and caſteth them into amazedneſs, when they know not how they shall either go forward or backward; but ſtick faſt as one plunged, that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Maſter thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uneaſie, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is neither, but in the kind of teaching. Wherefore the beſt and chiefeſt point throughly to be kept is, that the Scholar have in mind ſo perfectly that which he hath learned, and underſtand it ſo, that not only it be not a ſtop for him, but alſo a light and help to the reſidue that followeth. This ſhall be the Maſters eaſe, and the childs incouraging, when the one shall ſee his labor take good effect, and thereby in teaching be leſs tormented; and the other shall think the eaſier, and ſo with more gladneſs be ready to go about the ſame.

In going forward, let him have of every declenſion of Nouns, and conjugations of Verbs, ſo many ſeveral examples as they paſs them; that it may ſeem to the Schoolmaſter, no word in the Latine tongue to be ſo hard for that part, as the Scholar ſhall not be able praiſably to enter into the forming thereof. And ſurely the multitude of examples (if the eaſieſt and commoneſt be taken firſt, and ſo come to the ſtranger and harder) muſt needs bring this profit withal, that the Scholar ſhall beſt underſtand, and ſooneſt conceive the reaſon of the rules, and beſt be acquainted with the faſhion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noun, and his Verb; but every way, forward, backward, by caſes,

caſes, by perſons: that neither caſe of Noun, nor perſon of Verb can be required, that he cannot without ſtop or ſtudy tell. And until this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part, not by rote, but by reaſon; and is more cunning in the underſtanding of the thing, then in rehearſing of the words (which is not paſt a quarter of a years diligence, or very little more, to a painful and diligent man, if the Scholar have mean wit) then let him paſs to the Concords, to know the agreement of parts among themſelves, with like way and diligence as is afore deſcribed.

Wherein plain and ſundry examples, and continual rehearſal of things learned, and ſpecially the daily declining of a Verb, and turning it into all fashions, ſhall make the great and heavy labor ſo eaſie and ſo pleaſant for the framing of ſentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well; then pain in ſearching of an unuſual and unacquainted thing.

When theſe Concords be well known unto them, (an eaſie and pleaſant pain, if the fore grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their *Syntax*, but rather learn ſome pretty book, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but alſo a good plain leſſon of honeſty & godlineſs; and thereof take ſome little ſentence as it lieth, and learn to make the ſame firſt out of English into Latine, not ſeeing the book, or conſtruing it thereupon. And if there fall any neceſſary rule of the *Syntax* to be known, then to learn it, as the occaſion of the ſentence giveth cauſe that day: which ſentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and conſtrue it; and ſo ſhall he be leſs troubled with the parſing of it, and eaſilieſt carry his leſſon in mind.

And altho it was ſaid before, that the Scholars ſhould learn but a little at once, it is not meant that when the Maſter hath heard them a while, he ſhould let them alone (for that were negligence for both parts) but I would, all thrir time they be at ſchool, they ſhould never be idle, but alwaies occupied in a continual rehearſing and looking back again to thoſe things they have learned, and be more

bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Maſter occupy them, he ſhall ſee a little leſſon take a great deal of time, and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be don ſo quickly and ſpeedily as it might be thought to be. Within a while by this uſe, the Scholar ſhall be brought to a good kind of readineſs of making, to the which if there be adjoined ſome uſe of ſpeaking (which muſt neceſſarily be had) he ſhall be brought paſt the weariſome bitterneſs of his learning.

A great help to further this readineſs of making and ſpeaking ſhall be, if the Maſter give him an English book, and cauſe him ordinarily to turn every day ſome part into Latine. This exerciſe cannot be don without his rules, and therefore doth eſtabliſh them, and ground them ſurely in his mind for readineſs, and maketh him more able to ſpeak ſuddenly, whenſoever any preſent occaſion is offered for the ſame. And it doth help his learning more a great deal, to turn out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we ſee many can underſtand Latine, that cannot ſpeak it; and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time: but when they have laid away their book, they cannot contrariwiſe tell you for the English the Latine again, whenſoever you will ask them. And therefore this exerciſe helpeth this ſore well, and maketh thoſe words which he underſtandeth, to be readier by uſe unto him, and ſo perfecteth him in the tongue handſomly.

Theſe precepts, well kept, will bring a man clean paſt his Grammar-book, and make him as ready as his book, and ſo meet to further things, whereof it were out of ſeaſon to give precepts here. And therefore this may be for this purpoſe enough, which to good Schoolmaſters and skilful is not ſo needful, to other meaner and leſs practiſed it may be not only worth the labour of reading, but alſo the uſing.

The

The Latine letters are thus written.

The capital letters,

A B C D E F G H J I K L M
N O P Q R S T V U X Y Z.
A B C D E F G H J I K L
M N O P Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h j i k l m n o p q r
s t v u x y z.
a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ
s t v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number, namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowel; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath; as, *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable: and of them there are four in number; namely *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*, as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of *æ, œ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ
Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters. α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ
ψ ω.

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum ceteris naturæ viribus mihi infudiſti, lumine divinæ gratiæ tuæ: ut non modò quæ ad cognoſcendum Te & Servatorem noſtrum Dominum Jeſum valeant intelligam; ſed etiam ita mente & voluntate perſequar, & indies benignitate tuâ cum doctrinâ, tum pietate proficiam: ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ. *Amen.*

A PRAIER.

OAlmighty Lord and merciful Father, maker of Heaven and Earth, who of thy free liberality giveſt wiſdom abundantly to all that with Faith and full aſſurance aſk it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardneſs of my wit, the which with all powers of nature thou haſt poured into me, that I may not only underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledg of thee, and the Lord Jeſus our Saviour: but alſo, with my whole heart and will conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bountiful goodneſs towards me, as well in good life as doctrine: ſo that thou which worketh all things in all creatures, maiſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſs glory and honor of thine immortal Majeſty. So be it.

An

An Introduction of the eight parts of *LATINE Speech.*

IN Speech be theſe eight * parts following,

Noun, Pronoun, Verb, Participle,	declined,	Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection,	undeclined.

Of a Noun.

A † Noun is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine, is manus; the name of an houſe is domus; the name of goodneſs, is bonitas. A Noun.

Of Nouns ſome are Subſtantives and ſome are Adjectives. Nouns of two ſorts.

A Noun Subſtantive is that ſtandeth by itſelf and requireth not another word to be joined with it to ſhew its ſignification: as homo *a man.* And it is declined with one Article; as Hic Magiſter, *a Maſter*: or elſe with two at the moſt: as, Hic & hæc parens, *a father or mother.* A Noun Subſtantive.

A Noun Adjective is that cannot ſtand by itſelf in reaſon or ſignification, but requireth to be joined with another word: as Bonus *good*; Pulcher, *fair.* And it is declined either with three terminations: as, bonus, bona, bonum: or elſe with three Articles: as, Hic hæc & hoc felix, *happy*: hic & hæc levis, & hoc leve, *light.* A Noun Adjective.

A Noun Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth; as Edvardus is my proper name: or elſe is common to more; as, Homo is a common name to all men. Two kinds of Nouns Subſtantives.

* The different opinions of Grammarians about the number and definitions of the Parts of Speech, ſee in the Latine Grammar *De octo partibus Orationis.*

† This Definition of a *Noun* is very lame and imperfect. The meaning of it is, that the name of every thing that can be perceived either by the ſenſe, or the underſtanding, is a *Noun.*

Numbers

Nnmbers of Nouns.

IN Nouns are two Numbers, the Singular, and the Plural. The Singular number speaketh but of one: as, lapis, *a stone*. The Plural number speaketh of more then one, as, lapides, *stones*.

Cases of Nouns.

NOuns are declined with six Cases, Singularly and Plurally, the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case cometh before the Verb, and answereth to this question, who, or what? as Magister docet, *The Master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token *Of*; and answereth to this question, whose, or whereof? as, Doctrina Magistri, *The learning of the Master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To*: and answereth to this question, To whom, or To what? as, Do librum Magistro, *I give a book to the Master.*

Accusative. The Accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, whom or what? as, Amo Magistrum, *I love the Master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling, or speaking to: as, O Magister, *O Master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joined with Prepositions serving to the Ablative case: as, De Magistro, *Of the Master*; Coram Magistro, *Before the Master.*

Also In, with, Through, For, from, By, and Than after the Comparative degree, are signs of the Ablative case.

* Some Observations concerning the Cases of Latine Nouns, and of their number among the Greeks, see in the Latine Grammar *De casu Nominum.*

Articles

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoun, and are thus declined.

Singulariter,	*Nomin.* hic, hæc, hoc.	Pluraliter,	*Nomin.* hi, hæ, hæc.
	Genitivo, hujus.		*Gen.* horum, harum,
	Dativo, huic.		*Dativo*, his. (horum,
	Accuſ. hunc, hanc, hoc		*Accuſ.* hos, has, hæc.
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Abl. hoc, hac, hoc.		*Ablativo*, his.

Genders of Nouns.

GEnders of Nouns are *ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this Article Hæc: as, Hæc mulier, *a Woman.*

The Neuter Gender is declined with this Article Hoc: as, Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic, and hæc: as, Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc, as Hic, hæc, and hoc, felix, *happy.*

The Doubtful Gender is declined with Hic, or hæc: as hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one Article; and under that one Article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow*, Hæc aquila, *an eagle*, both he and ſhe.

* There are in nature but two Genders, the Maſculine and the Feminine; and the Oriental tongues acknowledg no more: As for the Neuter, tis not properly a new Gender, but a negation of the other two. All the others, beſides theſe three, are, not without reaſon, rejected by the learned *Sanctius*. See the Latine Grammar.

The Declenſions of Nouns.

There are five declenſions of Nouns.

I. The firſt is, when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ. The Accuſative in am. The Vocative like the Nominative. The Ablative in â. The Nominative plural in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Accuſative in as. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is

As in Example.

Hæc menſa. Hic Poeta. Hic & hæc verna.

Singulariter,	*Nominat. hæc muſa.*	Pluraliter,	*Nominat. hæ muſæ.*
	Genitivo, hujus muſæ.		*Ge. harum muſarum.*
	Dativo, huic muſæ.		*Dativo, his muſis.*
	Accuſ. hanc muſam.		*Accuſ. has muſas.*
	Vocativo, ô muſa.		*Vocativo, ô muſæ.*
	Ablat. ab hac muſa.		*Ablat. ab his muſis.*

Note. Note that filia and nata, do make the Dative and the Ablative plural in is or in abus: Alſo Dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative caſe plural in abus only. †

II. The ſecond is, when the Genitive caſe ſingular endeth in i. The Dative in o. The Accuſative in um. The Vocative for the moſt part like the Nominative. The Ablative in o. The Nominative plural in i. The Genitive in orum. The Dative in is. The Accuſative in os. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in Example.

Hic vir. Hic liber. Hæc colus. Hic logos.

Singulariter,	*Nom. hic magiſter.*	Pluraliter,	*Nom. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*G. horú magiſtrorum.*
	Dat. huic magiſtro.		*Dat. his magiſtris.*
	Ac. hunc magiſtrum.		*Accuſ. hos magiſtros.*
	Voc. ô magiſter.		*Vocativo, ô magiſtri.*
	Abl. ab hoc magiſtro.		*Abl. ab his magiſtris.*

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative ſhall end in e: as No

* Of the greek Terminations belonging to each Declenſion, ſee the Latine Grammar.

† See more words that make their Dative and Ablative in abus in the Latine Grammar.

minativo,

minativo hic Dominus, Vocativo, ô Domine; Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i; as, Nominativo, hic Georgius, Vocativo, ô Georgi.

Also these Nouns following, make their Vocative in e or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Neuter Gender of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers: and in the plural number they end all in a: as in Example. *Note.*

Singulariter,	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter,	*Nominat. hæc regna.*	Hoc damnum. Hoc malum. Hoc verbum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	
	Dat. huic regno.		*Dativo, his regnis.*	
	Accusat. hoc regnum.		*Accus. hæc regna.*	
	Voc. ô regnum.		*Vocativo, ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Abl. ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and are thus declined.

Pluraliter,
Nominativo, Ambo, ambæ, ambo.
Genitivo, Amborum, ambarum, amborum.
Dativo, Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo, Ambos, ambas, ambo.
Vocativo, Ambo, ambæ, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.†

III. The third is when the Genitive case singular endeth in is. The Dative in i. The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both. The Vocative like the Nominative. The Ablative in e, or i, and sometime in both. The Nominative plural in es. The Genitive in um, and sometime in ium. The Dative in bus. The Accusative in es. The Vocative like the Nominative. The Ablative in bus.

† See the observations on the second Declension in the Latine Grammar.

As

As in Example.

Hic pater. Hic panis. Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes.	Singulariter,	*Nom. hic lapis.*	Pluraliter,	*Nom. hi lapides.*
		Gen. hujus lapidis		*Gen. horum lapidum.*
		Dativo, huic lapidi.		*Dat. his lapidibus.*
		Accuſ. hunc lapidem.		*Accuſ. hos lapides.*
		Vocativo, ô lapis.		*Vocativo, ô lapides.*
		Ablat. ab hoc lapide.		*Ab. ab his lapidibus.*

Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.	Singulariter,	*N. hic & hæc parens.*	Pluraliter,	*N. hi & hæ parentes.*
		Gen. hujus parentis.		*Gen. horum & harum (parentum.*
		Dativ. huic parenti.		*Dat. his parentibus.*
		Accuſ. hunc & hanc parentem.		*Ac. hos & has parentes.*
		V. ô parens. (rente.		*Voc. ô parentes. (tes.*
		Ab. ab hoc & hac pa-		*A. ab his parentibus.*

IV. **The fourth is when the Genitive caſe ſingular endeth in** us. **The Dative in** ui. **The Accuſative in** um. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** u. **The Nominative plural in** us. **The Genitive in** uum. **The Dative in** ibus. **The Accuſative in** us. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** ibus.

As in Example.

Hic gradus. Hæc porticus. Hoc cornu.	Singulariter,	*Nom. hæc manus.*	Pluraliter,	*Nominat. hæ manus.*
		Gen. hujus manus.		*Gen. harum manuum.*
		Dat. huic manui.		*Dat. his manibus.*
		Accuſ. hanc manum.		*Accuſ. has manus.*
		Vocat. ô manus.		*Vocat. ô manus.*
		Ab. ab hac manu.		*Ab. ab his manibus.*

The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei. **The Accuſative in** em. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** e. **The Nominative plural in** es. **The Genitive in** erum. **The Dative in** ebus. **The Accuſative in** es. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** ebus.

† The different terminations of Nouns of the third Declenſion, with the analogy of the Genitive caſe, are ſet down at large in the Latine Grammar.

As

As in Example.

Singulariter,	*Nom. hic meridies.*	Pluraliter,	*Nom. hi meridies.*	
	Gen. hujus meridiei.		*Gen. horum meridierum.*	Hæc res.
	Dat. huic meridei.		*Dat. his meridiebus.*	Hæc facies.
	Ac. hunc meridiem.		*Accuſ. hos meridies.*	Hæc acies.
	Voc. ô meridies.		*Vocat. ô meridies.*	
	Ab ab hoc meridie.		*Ab ab his meridiebus.*	

Note that all Nouns of the fifth declenſion are of the feminine gender, except meridies **and** dies.†

The declining of Adjectives. †

A Noun adjective of three terminations is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion. *Note.*

Singulariter,	*N. bonus, bona, bonum.*	Pluraliter,	*Nom. boni, bonæ, bona.*	Niger, a, rum.
	Ge. boni, bonæ, boni.		*G bonorum, bonarum,*	Tardus, a, um.
	D. bono, bonæ, bono.		*Dat bonis. (bonorum.*	Satur, a, um.
	A. bonũ, bonã, bonum		*Ac. bonos, bonas, bona.*	
	V. bone, bona bonum.		*Voc. boni, bonæ, bona.*	
	A. bono, bonâ, bono.		*Ablativo bonis.*	

An except.

There are beſides theſe, certain Nouns adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, **and the Dative in** i: **which be theſe that follow, with their compounds.**

Singulariter,	*No. unus, una, unum.*	Pluraliter,	*Nom. uni, unæ, una.*	
	Genitivo, unius.		*Gen unorum, unarum,*	
	Dativo, uni.		*Dat. unis. (unorum.*	
	Aunum, unam, unum.		*Ac. unos, unas, una.*	
	Voc. une, una, unum.		*Vo. uni, unæ, una.*	
	Ab un, una, uno.		*Ablativo, unis.*	

Note that unus, a, um, **hath not the plural number but when it is joined with a word that lacketh the ſingular number: as,** Unæ literæ, Uni mœnia. *Note.*

In like manner are declined totus, ſolus, **and alſo** ullus, alius, alter, uter, & neuter: **ſaving that theſe five laſt rehearſed lack the Vocative caſe.** Alius *hath* Aliud *neut.*

† Since all Nouns of this declenſion are Feminines except theſe two, the Grammarian did ill to make *Meridies* the paradigm.

† Of the Nature of Adjectives, ſee the Latine Grammar.

A Noun Adjective of three Articles is thus declined after the third declenſion.

Levis & leve. Celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter,	*Nomin. hic hæc hoc felix.*	Pluraliter, *No. hi & hæ felices, & hæc felicia.*
	Gen. hujus felicis.	*Gen. horum, harum & horum felicium.*
	Dat. huic felici.	*Dat. his felicibus.*
	Ac. hunc & hanc felicem, & hoc felix.	*Ac. hos & has felices & hæc felicia.*
	Vocativo, ô felix.	*V. ô felices, & ô felicia*
	Ab. ab hoc hac & hoc felice, vel felici.	*A. ab his felicibus.*

Ingens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter,	*No. hic & hæc triſtis & hoc triſte.*	Pluraliter, *No. hi & hæ triſtes, & hæc triſtia.*
	Gen. hujus triſtis.	*Ge. horum harum & horum triſtium.*
	Dat. huic triſti.	*Dati. his triſtibus.*
	Ac. hunc & hanc triſtem, & hoc triſte.	*A. hos & has triſtes, & hæc triſtia.*
	V. ô triſtis, & ô triſte.	*V. ô triſtes, & ô triſtia*
	Abl. ab hoc hac & hoc triſti.	*Ab. ab his triſtibus.*

Compariſon of Nouns.

Three degrees of compariſon. The Poſitive. The Comparitive.

ADjectives whoſe ſignification may increaſe or be diminiſhed, may form compariſon. There are three degrees of Compariſon: The Poſitive, the Comparative and the Superlative.

The Poſitive betokeneth the thing abſolutely without exceſs: as, Durus, *Hard.*

The Comparative ſomewhat exceedeth its Poſitive in ſignification: as, Durior, *Harder.* **And it is formed of the firſt caſe of its Poſitive that endeth in i, by putting thereto** or **and us: as of** Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Triſti, hic & hæc triſtior, & hoc triſtius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Superlative.

The Superlative exceedeth its poſitive in the

† That the ſuperlative is no degree of Compariſon, ſee proved at large from *Sanctius*, in the Latine Grammar.

higheſt

highest degree: as, Duriſſimus, *Hardeſt*. And it is formed of the firſt caſe of its poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ, and ſimus, as of Duri, duriſſimus, of Triſti triſtiſſimus, of Dulci, dulciſſimus.

From theſe general rules are excepted theſe that follow: Bonus melior, optimus Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus, Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Exception. Ater. Teter. Acer.

And if the Poſitive end in er, the Superlative is formed of the Nominative caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus.

Alſo theſe nouns euding in lis, make the Superlative by changing lis into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, Docillimus.

All other Nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing: as, Utilis, utiliſſimus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

Alſo if a vowel come before us, it is compared by magis and maxime: as Pius, magis pius, maxime pius: Aſſiduus, magis aſſiduus, maxime aſſiduus.

Of the Pronoun.

A Pronoun is a part of Speech much like to a Noun, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There are fifteen Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, whereof four have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter, and noſtras, and all others lack the Vocative caſe. There are fifteen Pronouns.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem; and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

† *Sanctius* and *Schioppius* after him, will by no means allow the Pronoun to be a diſtinct part of Speech; nor to differ from a Noun in any thing, but the way of declining. Their reaſons are given you in the Latine Grammar.

Iſte,

Primitives. iſte hic and is are **Primitives**: ſo called, for becauſe they are not derived of others. And they are alſo called **Demonſtratives**, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Demonſtratives.

Relatives. **And theſe ſix**, Hic ille, iſte, is, idem, **and** qui, **are Relatives**, becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. **Theſe ſeven**, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras **are Derivatives**: for they are derived of their primitives, Mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun. **There belong to a Pronoun theſe five things, Number, Caſe and Gender, as are in a Noun, Declenſion and Perſon, as here followeth.**

The declenſion of Pronouns.

The Firſt declenſion. **There be four Declenſions of Pronouns. Theſe three**, Ego, tu, ſui, **are of the firſt declenſion, and are thus declined.**

Singulariter,	*Nominativo, Ego.*	Pluraliter,	*Nominativo, nos.*
	Genitivo, mei.		*Gen. noſtrum, vel noſtri.*
	Dativo, mihi.		*Dativo, nobis,*
	Accuſativo, me.		*Accuſativo, nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo, à me.		*Ablativo, à nobis.*

Singulariter,	*Nominativo, tu.*	Pluraliter,	*Nominativo, vos.*
	Genitivo, tui.		*G. veſtrum, vel veſtri.*
	Dativo, tibi.		*Dativo, vobis.*
	Accuſativo, te.		*Accuſativo, nos.*
	Vocativo, ô tu.		*Vocativo, ô vos.*
	Ablativo, à te.		*Ablativo, à vobis.*

Singulariter & Pluraliter,	*Nominativo caret.*	*Acculativo, ſe.*
	Genitivo, ſui.	*Vocativo caret.*
	Dativo, ſibi.	*Ablativo à ſe.*

The ſecond declenſion. **Theſe ſix**, Ille, ipſe, iſte, hic, is, **and** qui, **are of the ſecond declenſion, and are thus declined.**

† Several Obſervations concerning the nature of Pronouns, their caſes, declenſions, and other accidents, ſee in the Latine Grammar.

Sing-

Singulariter,
Nom. iſte, iſta, iſtud.
Genitivo, iſtius.
Dativo, iſti.
A. iſtum, iſtam, iſtud.
Vocativo caret.
Abl. iſto, iſtâ, iſto.

Pluraliter,
Nom. iſti, iſtæ, iſta.
Ge. iſtorum, iſtarum,
Dat. iſtis. (iſtorum.
Acc. iſtos, iſtas, iſta.
Vocativo caret.
Ablativo, iſtis.

Ille **is declined like** iſte, **and alſo** ipſe, **ſaving that the neuter gender in the nominative caſe, and in the accuſative caſe ſingular maketh** ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc. Genitivo, hujus, Dativo, huic: **as afore in the Noun.**

Singulariter,
Nominativo, is, ea, id.
Genitivo, ejus.
Dativo, ei.
Accuſ. eum, eam, id.
Vocativo caret.
Ablativo, eo, ea, eo.

Pluraliter,
Nominati. ii, eæ, ea.
Ge. eorum, earum, eorũ.
Dativo, iis, vel eis.
Accuſati. eos, eas, ea.
Vocativo, caret.
Ablativo, iis, vel eis.

Singulariter,
Nom. qui, quæ, quod.
Genitivo, cujus.
Dativo, cui.
Ac. quem, quã, quod.
Vocat. caret. (quí.
A. quo, qua, quo, vel

Pluraliter,
N. qui, quæ, quæ. (rum.
G. quorum, quarũ, quo-
Dat. quibus vel queis.
Acc. quos, quas, quæ.
Vocativo caret.
Abl. quibus, vel queis.

Likewiſe Qui's **and** Quid **be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo** Quiſquis **is thus declined,**

Nom. {*Quiſquis, Quicquid*} *Ac.* {*Quic-quid.*} *Abl.* {*Quoquo. Quaqua. Quoquo.*}

The compounds of *Quis.*

Where note, that Quid **is alwaies a ſubſtantive of the neuter gender.** †

Note.

Theſe five, Meus tuus, ſuus, noſter, **and veſter are of the third declenſion, and are declined like Nouns adjectives of three terminations, in this wiſe.**

The third declenſion.

† *Quid* is not properly a Subſtantive, tho it be commonly uſed Subſtantively, as ſeveral other Adjectives are; and then there is an Ellipſis of the word *negotium*, which is the ſame as *res* or thing.

Sing-

Singulariter,	*No, meus, mea, meum.*	Pluraliter,	*Nom. mei meæ, mea.*
	Gen. mei, meæ, mei.		*Ge. meorum, mearum,*
	Dativ. meo, meæ, meo.		*Dat. meis. (meorum.*
	A. meum, meam, meum.		*Ac. meos, meas, mea.*
	Voc. mi, mea, meum.		*Voc. mei, meæ, mea,*
	Abl. meo, meâ, meo.		*Ablativo, meis.*

The fourth declenſion.

So is noſter declined, and tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

Noſtras, veſtras, and this noun cujas, are of the fourth declenſion, and are thus declined.

Singulariter,	*N. hic & hæc noſtras, & hoc noſtrate.*	Pluraliter,	*N. hi & hæ noſtrates, & hæc noſtratia.*
	Genit. hujus noſtratis.		*G. horum, harum & horum noſtratium.*
	Dativo, huic noſtrati.		*Da. his noſtratibus.*
	A. hunc & hanc noſtratem, & hoc noſtrate.		*A hos & has noſtrates & hæc noſtratia.*
	Vocativo, ô noſtras, & ô noſtrate.		*Voc. ô noſtrates, & ô noſtratia.*
	A. ab hoc hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*A. ab his noſtratibus.*

Note.

Here is to be noted, that noſtras, veſtras, and this Noun cujas, are called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to ſects or factions.

A Pronoun hath three perſons. *

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelf: as, ego, *I*, Nos, *Wee*.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, *Thou*, Vos *Ye*. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of: as, Ille, *He*: Illi, *They*: and therefore all Nouns, Pronouns, and Participles are of the third perſon.

* *Sanctius* and *Schiopius* after him owning no diſtinction between a Noun and a Pronoun, by conſequence allow them no Perſon, but only a capacity of being accommodated to the perſons of the Verb.

OF

OF A VERB.

A Verb is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, *I love*: or ſuffering, as, Amor, *I am loved*: or being, as, Sum *I am*. A verb.

Of Verbs ſuch as have perſons, are called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as have no perſons, are called * Impersonals: as, Tædet, *it irketh*. Oportet, *it behoveth*.

Of Verbs Perſonals there are five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent and Commune. Verbs perſonals.

A Verb Active endeth in o, and betokeneth to do; as, Amo, *I love*: and by putting to r, it may be a Paſſive: as, Amor. Active.

A Verb Paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*: and by putting away r, it may be an Active: as, Amo. Paſſive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive: as, Curro, *I run*, Sum, *I am*. And it is engliſhed ſometime Actively; as, Curro, *I run*: and ſometime Paſſively; as, Ægroto, *I am ſick*. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either Active; as, Loquor verbum, *I ſpeak a Word*: or Neuter; as, Glorior, *I boaſt*. Deponent.

A Verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Active and Paſſive: as Oſculor te, *I kiſs thee*. Oſculor à te, *I am kiſſed of thee*. Commune.

* That Verbs commonly call'd Impersonals, are not really ſo; and that Infinitives only deſerve that appellation, ſee demonſtrated in the Latine Grammar: where alſo the following Diviſion is largely treated of, and proved to be taken up from no good grounds.

MOODS

MOODS.

Moods six. There are six Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative mood sheweth a reason true or false, as, Ego amo, *I love*: Or else asketh a question: as, Amas tu? *dost thou love?*

Imperative The Imperative biddeth or commandeth: as, Ama, *love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth with these signs, *Would God, I pray God,* or *God grant*, as, Utinam amem, *I pray God, I love*: and hath commonly an Adverb of wishing joined with it.

Potential. The Potential mood is known by these signs *May, can, might, would, should, could,* or *ought*: as Amem, *I may*, or *can love*: without an Adverb joined with it.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joined with it: as Cum amarem, *When I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth upon another verb in the same sentence, either going before, or coming after: as, Cum amarem, eram miser: *When I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neither number nor person nor nominative case before it: and is known commonly by this sign *To*: as, Amare, *To love.* Also when two Verbs come together without any Nominative case between them, then the later shall be the Infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

Sanctius and *Sciopius* after him have laid aside all Moods of Verbs, and distinguish the Tenses by calling them *Tempus primum* and *secundum*, &c. The reasons they give for this change, see in the Latine Grammar.

GERUNDS.

GERUNDS †.

There be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbs certain voices called Gerunds ending in di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as, Amandi, *Of loving*, or *of being loved*, Amando, *in loving*, or *in being loved*, Amandum, *to love*, or *to be loved*. Gerunds three; di, do, dum.

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbs, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb Active: as, Eo amatum, *I go to love*. And the other in u, which is called the later Supine, because it hath for the most part the signification passive: as, Difficilis amatu, *Hard to be loved*. Supines two, in um & u.

TENSES.

There are five Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I love*. Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loved*, or, *did love*. Preterimperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this sign *Have*: as, Amavi, *I have loved*. Preterperfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this sign *Had*: as, Amaveram, *I had loved*. Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this sign *shall* or *will*: as, Amabo, *I shall* or *will love*. Future.

† Of the nature of Gerunds and Supines, see the Observations in the Latine Grammar: where tis proved at large that they are only Verbal Nouns, tho subject to some irregularity.

PER-

PERSONS.

Persons three.

There are also in Verbs three† Persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love.* Tu amas, *Thou loveſt.* Ille amat, *He loveth.* Pluraliter, Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugations four.

Verbs have four Conjugations, which are known after this manner.

The firſt Conjugation hath a **long, before** re **and** ris **as,** Amare, amāris.

The ſecond Conjugation hath e **long, before** re **and** ris: **as,** Docēre, docēris.

The third Conjugation hath e **ſhort, before** re **and** ris: **as,** Legere, legeris.

The fourth Conjugation hath i **long, before** re **and** ris: **as,** Audīre, audīris.

Verbs in O, of the four Conjugations are declined after theſe examples.

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum amatu: amans, amaturus. } **To love.**

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum doctu: docens, docturus. } **To teach.**

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } **To read.**

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } **To hear.**

† The opinion of *Sanctius* concerning the nature of a perſon, ſee in the Latin Grammar.

Indica-

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love, thou loveſt, He loveth, We love, Ye love, They love.
or, or, or, or, or, or,
do love. doſt love. doth love. do love. do love. do love.

AMo, amas amat. Doceo, doces, docet. Lego, legis, legit. Audio, audis, audit. } *Pluraliter,* { Amamus, amatis, amant. Docemus, doceris, docent. Legimus, legitis, legunt. Audimus, auditis, audiunt.

Preterimperfect tenſe ſing. { Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, } *I loved*, or *did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular, { Amavi, Do ui, Legi, Audivi, } *I have loved.* iſti, it. *Pl.* imus, iſtis, êrunt, vel êre.

Preterpluperfect tenſe ſing. { Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, } *I had loved.* ras, rat. *Pl.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular, { Amabo, Docebo, Legam, Audiam, } *I ſhall* or *will love.* bis, bit. *Pl.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Imperative Mood.

Love thou, Love he, or let him love. Love we, or let us love. Love ye, Love they, or let them love.

Preſent tenſe ſing.

Ama, amet, Amato: amato.	*Pl.* amemus.	amate, ament, amatote: amanto
Doce, doceat, doceto: doceto	*Pl.* doceamus.	docete, doceant, doceto e docen-
Lege, legat, legito: legito.	*Pl.* legamus.	legite, legant, (to legitote: legunto
Audi, audiat, Audito: audito	*Pl.* audiamus.	audite, audiant, auditote: audi- (unto.

Optative

Optative Mood.

God grant I Love.

Pre'ent-tenſe ſing. utinam — Amem, ames, amet. *Pl.* utin. amemus, amet's, ament / Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plur.* utin. amus, atis, ant.

Preterim-perfect tenſe ſing. utinam — Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } *Would God I loved*, or *did love.* res, ret. *Plur.* utin. remus, retis, rent.

Præterper-fect tenſe ſingular, utinam — Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, } *I pray God I have loved.* ris, rit. *Plur.* utin, rimus, ritis, rint.

Preterplu-perfect tenſe ſing. utinam — Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, } *Would God I had loved.* ſes, ſet. *Pl.* utin. ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſin-gular, utinam — Amavero, Docuero, Legero, Audivero, } *God grant I ſhall* or *will love hereafter.* ris, rit. *Pl.* utin. rimus, ritis, rint.

Potential Mood.

I may or *can love.*

Preſent tenſe ſing. — Amem, ames, amet. *Pl.* amemus, ametis, ament. / Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Pl.* amus, atis, ant.

Preterim-perfect tenſe ſing. — Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } *I might, would, ſhould, ought* or *could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterper-fect tenſe ſing. — Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, } *I might, would, ſhould* or *ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Præter-

Preterpluperfect tense sing. Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, — *I might, would, ſhould,* or *ought to (had loved.* — ſes, ſet. *Pl.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense ſing. Amavero, Docuero, Legero, Audivero, — *I may,* or *can love hereafter.* — ris, rit. *Pl.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Preſent tenſe ſing. Cum — Amem, mes, met. *Pl. Cum* memus, metis, ment. / Doceam, Legam, Audiam, — as, at. *Pl. Cum* amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſing. Cum — Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — *When I loved,* or *did love.* — res, ret. *Pl. Cum* remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſingul. Cum — Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, — *When I have loved.* — ris, rit. *Pl. Cum* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing. Cum — Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, — *When I had loved.* — ſes, ſet. *Pl. Cum* ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſing. Cum — Amavero, Docuero, Legero, Audivero, — *When I ſhall,* or *will love.* — ris, rit. *Pl. Cum* rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Preſent & Preterimperfect tenſe ſing. Amare, Docere, Legere, Audire, — To — Love. Teach. Read. Hear.

Preterperfect & Preterpluperfect tense. Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe, — **To have or had** — **Loved. Taught. Read. Heard.**

Future tense. Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum, eſſe, **To** love, teach, read, hear, **hereafter.**

Gerunds.

Amandi, **of loving,**	do, **in loving,**	dum, **to love.**
Docendi, **of teaching,**	do, **in teaching,**	dum, **to teach.**
Legendi, **of reading,**	do, **in reading,**	dum, **to read.**
Audiendi, **of hearing,**	do, **in hearing,**	dum, **to hear.**

Supines.

Amatum,	**To** love,	Amatu,	**To be**	loved.
Doctum,	teach,	Doctu,		taught.
Lectum,	read,	Lectu,		read.
Auditum,	hear,	Auditu,		heard.

A participle of the present tense. Amans, **loving.** Docens **teaching.** Legens, **reading.** Audiens, **hearing.**

The participle of the first future tense. Amaturus, **to love, or about to love.** Docturus, **to teach, or about to teach.** Lecturus, **to read, or about to read.** Auditurus, **to hear, or about to hear.**

Before we decline any Verbs in or, **for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb** Sum, **in this wise following.**

Sum, es, fui, eſſe, futurus. **To be.**

Indicative Mood.

Preſent tenſe ſingular. SUm, **I am:** es, eſt. *Plural.* Sumus, eſtis, ſunt.

Preter imperf. tenſe ſing. Eram, **I was:** eras, erat. *Plur.* eramus, eratis, erant.

Preter perfect tenſe ſing. Fui, **I have been:** fuiſti, fuit. *Plural.* fuimus, fuiſtis, fuerunt vel fuêre.

Preter-

Preterpluperfect tenſe ſin. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tenſe ſingular. Ero, I ſhall or will be: eris, erit. *Pluraliter* erimus, eritis, erunt.

Imperative Mood.

Preſ. tenſe ſing. Sis, Es, Eſto, be thou: Sit, Eſto. *Plur.* Simus. Sitis, Eſte, Eſtote. Sint, Sunto.

Optative Mood.

Preſent tenſe ſing. utinam Sim, I pray God I be: ſis, ſit. *Plur.* utinam ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſin. uti. Eſſem, would God I was: eſſes, eſſet, *plur.* utinam eſſemus, eſſetis eſſent.

Preterperfect. tenſe ſin. uti. Fuerim, I pray God I have been: fueris, fuerit. *pl.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper. tenſe ſing. uti. Fuiſſem, would God I had been: fuiſſes, fuiſſet. *plur.* utin. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. uti. Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *plur.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Preſent tenſe ſingular. Sim, I may or can be: ſis, ſit. *plur.* ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſingul. Eſſem, I might or could be: eſſes, eſſet. *plur.* Eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingular. Fuerim, I might, could, ſhould, or ought to have been: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſingular. Fuiſſem, I might, could, ſhould, or ought to had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plur.* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingular. Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſingul. Cum { Sim, **when I am:** ſis, ſit. *Plural. Cum* ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſing. Cum { Eſſem, **when I was:** eſſes, eſſet. *Plur. Cum* eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingular. Cum { Fuerim, **when I have been:** fueris, fuerit. *Pural. Cum* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſin. Cum { Fuiſſem, **when I had been:** fuiſſes, fuiſſet. *Plural. Cum* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. Cum { Fuero, **when I ſhall, or will be:** fueris, fuerit. *Pl. Cum* fuerîmus, fuerîtis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe. } Eſſe, **To be.** { *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe.* } Fuiſſe, { **to have, or had been.**

Future tenſe. [Fore vel futurum eſſe, **To be hereafter.**

Verbs in *or* of the four Conjugations are declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amari, amatus, amandus. **To be loved.**

Doceor, docêris, vel docere, doctus ſum vel fui, docêri, doctus, docendus. **To be taught.**

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. **To be read.**

Audior, audîris vel audîre, auditus ſum vel fui, audiri, auditus, audiendus. **To be heard.**

Indicative Mood.

I am loved.

Preſent tenſe ſing. { Amor, amâris vel amâre, amatur. / Doceor, docêris vel docêre, docetur. / Legor, legĕris vel legĕre, legitur. / Audior, audiris vel audire, auditur. } *Pluraliter.* { mur, mini, ntur.

Preterim-

Preterim-perfect tense singular.

Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, } *I was loved.* baris vel bare, batur. *Pl.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } *I have been loved.* sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Pl.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel (fuêre.

Preterpluperfect tense sing.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } *I had been loved.* eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti e- (rant vel fuerant.

Future tense sing.

Amabor, Docebor, Legar, Audiar, } *I shall*, or *will be loved.* beris vel bere, bitur. *Pl.* bimuur, (bimini, buntur. éris, vel ére, etur. *Pl.* émur, emini, (entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Present tense sing.	Amare, amator:	ametur, amator:	*Pl.* amemur.	Amamini, amaminor:	amentur, amantor.
	Docere, docetor:	doceatur, docetor:	*Pl.* docemur.	Docemini, doceminor:	doceantur, docentor.
	Legere, legitor:	legatur, legitor.	*Pl.* legamur.	Legimini, leginiinor:	legantur, leguntor.
	Audire, auditor:	audiatur, auditor.	*Pl.* audiamur.	Audimini, audiminor:	audiantur, iuntor.

Optative Mood.

God grant I be loved.

Present tense sing. Utinam

Amer, êris vel ére, êtur. *Pl.* émur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur amini, (antur.

Preterim-

Preterimperfect ten sing. Utinam — Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *Would God I were loved.* — reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperfect tense singular. Utinam — Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl. utin.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Would God I had been loved,

Preterpluperfect ten. sing. Utinam — Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl. utin.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

God grant I be loved hereafter.

Future tense singular. Utinam — Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. utin.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Present tense singular. — Amer, êris vel êre, êtur. *Pl.* êmur, emini, entur. Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. *Plur.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. — Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *I would, should,* or *ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* remur, remini, rentur.

I would, should, or *ought to have been loved.*

Preterperfect tense singular, — Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* ti sumus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I would, should, or *ought to had been loved.*

Preterpluperfect tense singular. — Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

I may

I may, or *can be loved hereafter.*

Future tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Preſent tenſe ſingular. Amer, Docear, Legar, Audiar, } êris vel êre, êtur. *Pl. Cùm* êmur, emini, entur.
Cum } aris vel are, atur. *Pl. Cùm* amur, amini, antur.

When I was loved.

Preterim-perf. tenſe ſingular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } rêris vel rêre, rêtur. *Pl. Cùm* rêmur, remini, rentur.
Cum

When I have been loved.

Preterperfect tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl. Cùm* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.
Cum

When I had been loved.

Preterpluperf. tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl. Cùm* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.
Cum

When I ſhall, or *will be loved.*

Future tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. Cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe. Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperfect tense and preterpluperfect tense. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, — **To have, or had been loved.** esse vel fuisse.

Future tense. Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditum iri, vel audiendum esse, — **To be** loved, taught, read, heard hereafter.

A participle of the preterperfect tense. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — **Loved. Taught. Read. Heard.**

A participle of the future in Dus. Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, — **To be** loved, taught, read, heard.

Of certain Verbs going out of Rule,

which are declined and formed,

in manner following.

POssum, potes, potui, posse, potens: **to may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret: volens: **to will, or to be willing.**

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret: nolens: **to nill, or to be unwilling.**

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret: malens: **to have rather, or to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu; vel estum, estu: edens, esurus vel esturus: **to eat.**

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: **to be made, or to be done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **to bear, or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: **to be born, or suffered.**

Indica-

Indicative Mood.

Present tense sing.
Possum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, nonvis, nonvult.
Malo, mavis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel est.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Pluraliter.
Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, nonvultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt,
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tense singular.
Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, as, at. *Pl.* amus, atis, ant.
Ferebar, baris vel bare, batur. *Pl.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.
Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, isti, it. *Pl.* imus, istis, érunt vel ére.
Factus, Latus, sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Pl.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuére.

Preterpluperfect tense sing.
Potueram, Volueram, Nolueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. *Pl.* ramus, ratis, rant.
Factus, Latus, eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.
Potero, eris, erit. *Pl.* poterimus, eritis, erunt.
Volam, Nolam, Malam, Edam, Fiam, Feram, es, et. *Pl.* emus, etis, ent.
Ferar, feréris vel ferére, feretur. *Pl.* feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Preſent tenſe ſingular.

Noli, nolito. *Pluraliter* Nolite, nolitote.

Es, eſto, ede, edito: edat, eſto, edito, *P.* Edamus, edite eſte, eſtote, editote: Edant, edunto.

Fito tu: Fiat, Fito: *P.* Fiamus, Fite, fitote: Fiant, fiunto.

Fer, ferto: Ferat, ferto: *P.* Feramus, Ferte, Fertote: Ferant, ferunto.

Ferre, fertor: Feratur, fertor: *P.* Feramur, Ferimini, feriminor: Ferãtur, ferũtor.

Optative Mood.

Preſent tenſe ſingular. Utinam

Poſſim, Velim, Nolim, Malim, is, it. *Pl*, *utinam* imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram, as, at, *Plur. utinam* amus, atis, ant.

Ferar, aris vel rare, ratur, *p. ut.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tenſe ſin. Utinam

Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel eſſem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pl. utinam* emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preterperfect ten. ſin. Utinam

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur. ut.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperf. ten. ſin. Utinam

Potuiſſem, Voluiſſem, Noluiſſem, Maluiſſem, Ediſſem, Tuliſſem, ſes, ſet. *Plur. utinam* ſemus, ſetis, ſent.

Factus, Latus, Eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl. ut.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis ti eſſent vel fuiſſent.

Future

Future tense singular. Potuero, Voluero, Noluero, Maluero, Edero, Tulero, ris, rit. *Plur. utinam* rimus, ritis, rint.

utinã Factus, Latus, ero, vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit, vel fuerit. *Pl. uti.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potential and the Subjunctive Mood are formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and sign of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense & Preterimperf. tense. Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri,

Preterperf. & Preterpluperfect tense. Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Furure tense. Esurum esse, Laturum esse, Factum iri, vel faciendum esse. Laturum iri, vel ferendum esse.

Eo **and** queo **make** ibam **and** quibam *in the* **Preterimperfect tense of the Indicative Mood, and** ibo **and** quibo *in the future tense:* **and** *in all other moods and tenses* **are varied like verbs in** o **of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds,** Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, are formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optative mood, the Potential mood, and the Subjunctive mood, the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as of Amavi, **are formed,** Amaveram, amaverim, amavero, **by changing** i *into* e **short: and** amavissem, amavisse, **keeping** i **still.**

Impersonals.

IMpersonals are declined throughout all Moods and tenses in the voice of the third person singular only: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English this sign *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A* Participle is a part of speech, derived of a Verb, and taketh part of a Noun, as gender, case, and declension: and part of a Verb, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

Four kinds of participles.

There are four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

Present tense.

A Participle of the Present tense hath its English ending in *ing*: as, *Loving*, and its Latin in ans, or ens: as, Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable into ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first Future in rus.

A Participle of the Future in rus betokeneth to do, like the Infinitive Mood of the Active voice: as, Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the later Supine by putting to rus: as, Doctu, docturus.

* *Sanctius* treats of the participle as a distinct part of Speech. But in that he pretends to comply rather with the Grammarians then with the truth: for indeed a participle is only a Noun that partakes of some accidents of the Verb, as tense and rection, and from thence hath its appellation. See more of its nature in the Latin Grammar.

A Participle of the Preter tense hath its English ending in *d*, *t*, or *n*: as, *Loved*, *taught*, *slain*: and its Latin in tus, sus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as, mortuus. And it is formed of the later Supine, by putting to s: as Lectu, lectus, except Mortuus. The Preter tense.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voice: as, Amandus, *to be loved.* And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as, Amantis, amandus; legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit.* The second Future tense in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo cometh amans, amaturus; of Curro, currens, cursurus. Of an Active come two participles.

Of a verb Passive whose Active hath the Supines, come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after it, it may form also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come four Participles: as of largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the present tense are declined like Nouns Adjectives of three Articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Participles of other tenses are declined like Nouns Adjectives of three divers endings: as, Amaturus,

Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of an Adverb.

AN * **Adverb is a part of ſpeech joined to the Verbs, to declare their ſignification.**

Adverbs ſome are of time: as, Hodiè, cras, heri, perendiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some are of

- **Place:** as, Ubi, ibi, hic, iſtic, illic, intus, foris.
- **Number:** as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- **Order:** as, Inde, deinde, denique, poſtremo.
- **Asking or doubting:** as, Cur, quare, unde, quorſum, num, nunquid.
- **Calling:** as, Heus, ô, ehodum,
- **Affirming:** as, Certe, næ, profectò, ſanè, ſcilicet, licet, eſtò.
- **Denying:** as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- **Swearing:** as, Pol, ædepol, hercle, mediusfidius.
- **Exhorting:** as, Eja, agè, agitè, agedum.
- **Flattering:** as, Sodes, amabo.
- **Forbidding:** as, Nè.
- **Wiſhing:** as, Utinam, ſi, ô ſi, ô.
- **Gathering together:** as, Simul, unà, pariter, non modò, non ſolùm.
- **Parting:** as, Seorſim, ſigillatim, vicatim.
- **Chooſing:** as, Potiùs, imò.
- **A thing not finiſhed:** as, Penè, ferè, propè, vix, modo, non.

* An Adverb takes its name from being joined with the Verb, to expreſs the manner and circumſtances of actions and paſſions; but it is alſo added to a Noun, and Participle, as, *bene doctus, valde manè, ſcitè pingens*, &c.

Some

Some are of
- **Shewing**: as, En, ecce.
- **Doubting**: as, Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.
- **Chance**: as, Forte, fortuito.
- **Likeneſs**: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam, velut.
- **Quality**: as, Benè, malè, doctè, fortiter,
- **Quantity**: as: Multùm, parùm, minimùm.
- **Compariſon**: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certain Adverbs are compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſſimè. Fortiter, fortiùs, fortiſſimè. Propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſual word to ſerve unto, joined with them, are not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet poſt dolebit, **He that bewareth not afore ſhall be ſorry afterward.** Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, **In preſence to commend one, and behind the back to diſpraiſe is an unhoneſt point.**

OF A CONJUNCTION.

A **Conjunction is a part of ſpeech, that** * **joineth words and ſentences together.**

Of Conjunctions ſome are Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some are
- **Disjunctives**: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- **Diſcretives**: as, Sed, quidem, autem, vero, at, aſt.
- **Cauſals**: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quòd, cùm, quoniam, and quando **ſet for** quoniam.
- **Conditionals**: as, Si, ſin, modò, dum, dummodo.

* A Conjunction doth not properly join words together, but only ſentences. For *vir bonus & doctus*, is for, *vir bonus, & vir doctus*: *non ruri, ſed Romæ vivit*, for, *non ruri vivit, ſed Romæ vivit*: *emi equum centum aureis & pluris*, for, *emi equum centum aureis, & emi equum pretio pluris aris.*

Some

Some are
- **Exceptives**: as, Ni, niſi, quin, alioquin, præterquam.
- **Interrogatives**: as, Ne, an, utrùm, necne, anne, nonne.
- **Illatives**: as, Ergo, ideò, igitur, quare, itaque, proin.
- **Adverſatives**: as, Etſi, quanquam, quamvis, licèt, eſto.
- **Redditives to the ſame**: as, Tamen, attamen.
- **Electives**, as, Quàm, ac, atque.
- **Diminutives**, as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A **Prepoſition is a part of ſpeech moſt commonly ſet before other parts, either in Appoſition**: as, Ad patrem: **or elſe in Compoſition**: as, Indoctus.

Theſe Prepoſitions following ſerve to

the Accuſative caſe.

Ad, **To.**
Apud, **At.**
Ante, **Before.**
Adverſus, } **Againſt.**
Adverſum, }

Cis, } **On this**
Citra, } **ſide.**
Circum, } **About.**
Circa, }
Contra, **Againſt.**
Erga, **Towards.**
Extra, **Without.**
Intra, **Within.**
Inter, **Between.**
Infra, **Beneath.**
Juxta, **Beſide, or nigh to.**
Ob, **For.**

Poné, **Behind.**
Per, **By, or thro.**
Prope, **Nigh.**
Propter, **For.**
Ultra, **Beyond.**
Præter, **Beſide.**
Supra, **Above.**
Circiter, **About.**

Secundùm,

Secundum, Poſt, Trans, } After { On the further ſide. } { Uſque, Until. Secus, By. Verſus, Towards. Penes, In the power. *

Where note, that Verſus is ſet after its caſual word: as, Londinum verſus, towards London. And likewiſe may Penes be ſet alſo.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the Ablative caſe.

A, ab, abs, From, or fro. Cum, With. Coram, Before, or in preſence. } { Pro, For. Præ, Before, or in compariſon. Palam, Openly.

Clam, Privily. De, E, Ex, } Of, or fro. { Sine, Abſque. } Without. Tenus, Until, or up to.

Where note that if the caſual word joined with Tenus, be the plural number, it ſhall be put in the Genitive caſe, and be ſet before tenus: as, Aurium tenus, Up to the ears. Genuum tenus, Up to the Knees.

Note alſo that the Voices of Prepoſitions being ſet alone without their caſual words, are not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as is aforeſaid in the Adverb.

* Of theſe, *prope*, *circiter*, *uſque*, *verſus*, are only Adverbs: and the Accuſative caſe, that is ſometimes join'd with them, is governed of ſome prepoſition underſtood. So *prope muros*, is for *prope ad muros*, &c. for otherwiſe *pridie*, *poſtridie*, *procul*, and ſeveral other Adverbs might come into the number of prepoſitions, they being often join'd wiih an Accuſative or ablative caſe, as *pridie calendas*, *procul mari*, &c. See more in the Latine Grammar.

Theſe

These Prepositions following serve to both cases.

In with this sign *To*, to the Accusative case: as,
In urbem, Into the City.
In without this sign *To*, to the Ablative case: as,
In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judg.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interjection.

AN * Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the mind under an imperfect voice.

Some are of
- Mirth: as, Evax, vah.
- Sorrow: as, Heu, hei.
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ, malum.
- Laughing: as, Ha, ha, hæ.
- Calling: as, Eho, ho, io.
- Silence: as, Au. And such others.

* These particles which are called Interjections, the Greeks place among the Adverbs. *Sanctius* will have them to be only inarticulate natural sounds, and therefore doth not allow them to constitute a distinct part of Speech.

THE

THE CONCORDS of LATINE SPEECH.

FOr the due joining of Words in Conſtruction, it is to be underſtood, that in Latine Speech there are three Concords: The firſt, between the Nominative caſe and the Verb: The ſecond, between the Subſtantive and the Adjective: The third, between the Antecedent and the Relative.

The firſt Concord.

WHen an Engliſh is given to be made in Latine, look out the principal Verb. If there be more Verbs then one in a Sentence, the firſt is the Principal Verb, except it be the Infinitive mood; or have before it a Relative: as, that whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; Cùm, *when*; Si, *if*; and ſuch others.

When ye have found the Verb ask this queſtion, who? or what? and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the Nominative caſe to the Verb; except it be a Verb perſonal which will have no Nominative caſe. And the Nominative ſhall in making and conſtruing Latine be ſet before the Verb, except a queſtion be asked, and then the Nominative is ſet after the Verb, or after the ſign of the Verb: as, Amas, tu? *Loveſt thou?* Venit ne Rex? *Doth the King come?*

Likewiſe if the Verb be of the Imperative mood: as, Ama tu, *Love thou*: Amato ille, *Let him love.*

And ſometime when this ſign it, or there, cometh before the Engliſh of the Verb: as, Eſt liber

meus

meus, *It is my book.* Venit ad me quidam, *There came one to me.* **And that caſual word which cometh next after the Verb, and anſwereth to this queſtion** whom? or what? **made by the Verb, ſhall commonly be the Accuſative caſe, except the Verb do properly govern another caſe after him to be conſtrued withall:** as, Si cupis placere magiſtro, utere diligentiâ; nec ſis tantus ceſſator, ut calcaribus indigeas. *If thou covet to pleaſe the maſter, uſe diligence; and be not ſo ſlack, that thou ſhalt need ſpurs.*

A Verb perſonal agreeth with his Nominative caſe in number and perſon: as, Præceptor legit, vos vero negligitis. *The Maſter readeth, and ye regard not.* **Where note, the firſt perſon is more worthy then the ſecond, and the ſecond more worthy then the third.**

Many Nominative caſes ſingular, with a conjunction copulative coming between them, will have a Verb plural; which Verb plural ſhall agree with the Nominative caſe of the moſt worthy perſon: as, Ego & tu ſumus in tuto, *I and thou be in ſafeguard.* Tu & pater periclitamini, *Thou and thy father are in jeopardy.* Pater & Præceptor accerſunt te, *Thy father and thy maſter have ſent for thee.*

When a Verb cometh between two Nominative caſes of divers numbers, the Verb may indifferently accord with * either of them, ſo that they be both of one perſon: as, Amantium iræ amoris redintegratio eſt, *The falling out of lovers is the renewing of love.* Quid enim niſi vota ſuperſunt? *For what remaineth ſaving only praiers?* Pectora percuſſit, pectus quoque robora fiunt, *She ſtruck her breaſt, and her breaſt turned into oak alſo.*

Here note alſo that ſometime the Infinitive mood of a Verb, or elſe a whole clauſe afore-going, or elſe ſome member of a ſentence may be the Nominative caſe to the Verb: as, Diluculo ſurgere ſaluberrimum eſt, *To riſe betime in the morning is the*

* When the verb agrees with the former, tis a Latine conſtruction; when with the later, tis an Helleniſm, or greek conſtruction, and very uſual.

moſt

moſt wholſome thing in the world. Multum ſcire, vita eſt jucundiſſima, *To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.*

The ſecond Concord.

When ye have an Adjective, ask this queſtion who? or what? **and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Subſtantive to it.**

The Adjective, whether it be a Noun, Pronoun, or Participle, agreeth with its Subſtantive in caſe, gender, and number: as, Amicus certus in re incerta cernitur, *A ſure friend is tried in a doubtfull matter.* Homo armatus, *A man armed.* Ager colendus, *A field to be tilled.* Hic vir, *This man.* Meus herus eſt, *It is my maſter.*

Where note that the Maſculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.*

Many Subſtantives ſingular, having a Conjunction copulative coming between them, will have an Adjective plural: which Adjective ſhall agree with the Subſtantive of the moſt worthy gender: as, Rex & Regina beati, *The King and Queen are bleſſed.*

The third Concord.

When ye have a Relative, ask this queſtion who? or what? **& the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Antecedent to it.**

The Antecedent moſt commonly is a word that goeth before the Relative, and is reherſed again of the Relative.

The Relative agreeth with its Antecedent in gender, number, and perſon: as, Vir ſapit qui pauca loquitur, *That man is wiſe that ſpeaketh few things or words.*

* 'Tis controverted among Grammarians whether the Feminine ought to be prefer'd before the Neuter. Linacer and Alvarez think the Neuter is to be prefer'd. Voſſius is of the ſame opinion in his little Grammar, tho in his other he proves the contrary. However in things inanimate the Adjective is uſually put in the Neuter gender. But the truth is, in thoſe conſtructions there is an Ellipſis of the word *negotium.*

Sometime

Sometime the Relative hath for its Antecedent the whole reaſon that goeth before it, and then it ſhall be put in the Neuter gender and ſingular number: as, In tempore veni, quod omnium rerum eſt primum, *I came in ſeaſon, which is the cheifeſt thing of all.* But if the Relative be referred to two clauſes or more, then the Relative ſhall be put in the plural number: as, Tu multum dormis, & ſæpe potas, quæ ambo ſunt corpori inimica, *Thou ſleepeſt much, and drinkeſt often, both which things are naught for the body.*

When this Engliſh that, may be turned into this Engliſh which, it is a Relative: otherwiſe is is a Conjunction: which is called in the Latin quòd, or ut: and in making Latin, it may elegantly be put away by turning the Nominative caſe into the Acculative, and the Verb into the Infinitive mood: as, Gaudeo quod tu bene vales: Gaudeo te bene valere, *I am glad that thou art in good health.* Jubeo ut tu abeas: Jubeo te abire, *I bid that thou go hence,*

Many Antecedents ſingular, having a Conjunction copulative between them, will have a Relative plural; which Relative ſhall agree with the antecedent of the moſt worthy gender: as, Imperium & dignitas quæ petiiſti, *The rule and dignity which thou haſt required.*

But in things not apt to have life, the Neuter gender is moſt worthy: yea, and in ſuch caſe tho the Subſtantives or Antecedents be of the Maſculine or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter: yet may the Adjective or Relative be put in the Neuter gender: as, Arcus & calami ſunt bona, *The bow and arrows are good.* Arcus & calami quæ fregiſti, *The bow and arrows which thou haſt broken.*

The caſe of the Relative.

When there cometh no Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Rela-

Relative ſhall be the Nominative caſe to the Verb: as, Miſer eſt qui nummos admiratur, *Wretched is that perſon which is in love with mony.** **But when there cometh a Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be ſuch caſe as the Verb will have after it:** as, Felix quem faciunt aliena pericula cautum, *Happy is he, whom other mens harms do make to beware.*

As the Ralative may be the Nominative caſe to the Verb, ſo it may be the Subſtantive to the Adjective that is joined with it, or that cometh after it: as, Divitias amare noli, quod omnium eſt ſordidiſſimum, *Love not thou riches, which to do is the moſt beggerly thing in the world.*

Nouns Interrogatives and Indefinites follow the Rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. **which evermore come before the Verb, like as the Relative doth:** as, Hei mihi! qualis erat? Talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be underſtood and noted, that the Relative is not alwaies governed of the Verb that it cometh before, but ſometime of the Infinitive mood that cometh after the Verb: as, Quibus voluiſti me gratias agere, egi, *What perſons thou willedſt me to thank, I have thanked.*

Sometime of a Participle: as, Quibus rebus adductus feciſti? *With what things moved didſt thou it?*

Sometime of the Gerund: as, Quæ nunc non eſt narrandi locus, *Which things at this preſent is no time to tell.*

Sometime of the Preposition ſet before it: as, Quem in locum deducta res ſit vides, *Unto what ſtate the matter is now brought, thou ſeeſt.*

* This rule, and all thatfollow concerning the caſe of the Relative, are needleſs, if you ſuppoſe it to be a Noun Adjective (as indeed it is) and, being placed between two caſes of the ſame Noun, to agree with the later, which is governed regularly of ſome other word in the ſentence. See more in the Latin Syntax.

Sometime of the Subſtantive that it doth accord with: as, Senties qui vir ſiem, *Thou ſhalt perceive what a fellow I am.* **Albeit in this manner of ſpeaking** qui **is an Indefinitive, and not a Relative.**

Sometime of a Noun partitive or diſtributive: as, Quarum rerum, utram minus velim, non facile poſſum exiſtimare, *Of the which two things whether I would with leſs will have, I cannot eaſily eſteem.*

Sometime it is put in the Genitive caſe, by reaſon of a Subſtantive coming next after it: as, Ego illum non novi, cujus cauſâ hoc incipis, *I knew him not, for whoſe cauſe thou beginneſt this matter.*

Sometime it is otherwiſe governed of a Noun Subſtantive: as, Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, *All things ſhall be given thee, which thou haſt need of.*

Sometime of an Adverb: as, Cui utrum obviam procedam, nondum ſtatui, *Whom whether will I go to meet with, I have not yet determined.*

Sometime it is put in the Ablat. caſe with this ſign then, **and is governed of the comparative degree coming after it: as,** Utere virtute, quâ nihil eſt melius, *Uſe vertue, then the which nothing is better.*

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative caſe abſolute: as, Quantus erat Julius Cæſar, quo imperatore, Romani primum Britanniam ingreſſi ſunt; *How worthy a man was Julius Ceſar, under whoſe conduct the Romans firſt entred into Britain.*

Alſo when it ſignifieth an inſtrument wherewith a thing is to be done, it is put in the Ablative caſe: as, Ferrum habuit, quo ſe occideret, *He had a knife, wherewith he would have ſlain himſelf.*

When a Relative cometh between two Subſtantives of divers genders, it may indifferently accord with either of them*: as, Avis quæ paſſer appella-

* If it agree with the former, it follows the analogy of the Latine Conſtruction, and is to be conſidered as between two caſes of the ſame Noun; as, *avis quæ (avis) paſſer appellatur.* If it agree with the later, which is more elegant and uſual, it follows the Greek conſtruction, and is called an Helleniſm, of which ſee the figurative Syntax at the end of the Latin Grammar.

pella-

appellatur; or, Avis qui paſſer appellatur, *The bird which is call'd a ſparrow.* **Yea, tho the Subſtantives be of diverſe numbers alſo: as,** Eſtne ea Lutetia quam nos Pariſios dicimus? *Is not that called Lutetia, that we do call Paris?* **Or elſe,** Eſtne ea Lutetia, quos non Pariſios dicimus?

Conſtructions of Nouns Subſtantives.

When two Subſtantives come together betokening diverſe things, the later ſhall be the Genitive caſe: as, Facundia Ciceronis, *The eloquence of Cicero.* Opus Virgilii, *The work of Virgil.* Amator ſtudiorum, *A lover of ſtudies.* Dogma Platonis, *The opinion of Plato.* **But if they belong both to one thing, they ſhall be put both in one caſe: as,** Pater meus vir, amat me puerum, *My Father being a Man, loveth me a Child.* *

† **When the Engliſh of this word** res, **is put with an Adjective, ye may put away** res, **& put the Adjective in the Neuter gender, like a Subſtantive: as,** Multa me impedierunt, *Many things have letted me.* **And being ſo put, it may be the Subſtantive to an Adjective: as,** Pauca his ſimilia, *A few things like unto theſe.* Nonnulla hujuſmodi, *many things of like ſort.*

An Adjective in the Neuter gender, put alone without a Subſtantive ſtandeth for a Subſtantive, and may have a * **Genitive caſe after it, as if it were a Subſtantive: as,** Multum lucri, *Much gain.* Quantum negotii? *How much buſineſs?* Id operis, *That work.*

Words importing indument of any quality or property, to the praiſe or diſpraiſe of a thing, coming after a Noun Subſtantive, or a Verb Subſtantive, may be put in the Ablative caſe,

* This conſtruction Grammarians call *Appoſition*: but there is no reaſon to multiply rules and figures, when there is a plain Ellipſis of the participle *ens*, or *qui eſt*. See *ens* in the figure Ellipſis. † This rule is ſuperfluous, there being only in ſuch expreſſions an Ellipſis of the word *negotium* which is all one with *res*. * This Genitive is not govern'd of the Adjective, but of a Subſtantive underſtood, See *negotium* in the figure Ellipſis.

or in the Genitive: as, Puer bonâ idole, **or** Puer bonæ indolis, *a child of a good towardneſs*: Puer boni ingenii, **or** Puer bono ingenio; *a child of a good wit.*

Opus **and** uſus, **when they be Latine for** *need*, **require an Ablative caſe: as,** Opus eſt mihi tuo judicio, *I have need of thy judgment.* Viginti minis uſus eſt mihi filio, *My Son hath need of twenty pounds.*

Conſtructions of Adjectives.

The Genitive Caſe.

Adjectives that ſignifie deſire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like, require a Genitive caſe: as, Cupidus auri, *Covetous of mony.* Peritus belli, *Expert of warfare.* Ignarus omnium, *Ignorant of all things.* Fidens animi, *Bold of heart.* Dubius mentis, *Doubtful of mind.* Memor Præteriti, *Mindful of that is paſt.* Reus furti, *Accuſed of theft.*

Nouns Partitives, and certain interrogatives, with certain Nouns of number, require a Genitive caſe: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, ſolus, unus, medius, quiſque, quiſquis, quicunque, quidam, quis **for** aliquis, **or** quis **an Interrogative: as,** Unus, duo, tres, Primus, ſecundus, tertius, *&c.* **as,** Aliquis noſtrum. Primus omnium.

When a queſtion is asked, the anſwer in Latine muſt be made by the ſame caſe of a Noun, Pronoun, or Participle, and by the ſame tenſe of a verb that the queſtion is asked by: as, Cujus eſt fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. **Except a queſtion be asked by** Cujus ja, jum: **as,** Cuja eſt ſententia? Ciceronis. **Or by a word that may govern divers caſes: as,** Quanti emiſti librum? Parvo. **Or except I muſt anſwer by one of theſe Poſſeſſives,** Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter: **as,** Cujus eſt domus? non veſtra, ſed noſtra.

Nouns

Nouns of the comparative and the Superlative degree, being put partively, that is to ſay, having after them this Engliſh of, **or** among, **require a Genitive caſe: as,** Aurium mollior eſt ſiniſtra, *Of the ears, the left is the ſofter.* Cicero Oratorum eloquentiſſimus, *Cicero the moſt eloquent of Orators.*

Nouns of the comparative degree, having then **or** by **after them, do cauſe the word following to be the Ablative caſe: as,** Frigidior glacie, *More cold then ice.* Doctior multo, *Better learned by a great deal.* Uno pede altior, *Higher by a foot.*

*The * Dative Caſe.*

Adjectives that betoken profit or diſprofit likeneſs or unlikeneſs, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a Dative caſe: as, Labor eſt utilis corpori, *Labour is profitable to the body.* Æqualis Hectori, *Equal to Hector.* Idoneus bello, *Fit for war.* Jucundus omnibus, *Pleaſant to all perſons.* Parenti ſupplex, *Suppliant to his Father.* Mihi proprium, *Proper to me.*

Likewiſe Nouns Adjectives of the paſſive ſignification in bilis, **and Participals in** dus: **as,** Flebilis, flendus omnibus, *To be lamented of all men.* Formidabilis, formidandus hoſti, *To be feared of his Enemy.*

*The * Accuſative Caſe.*

The meſure of length, breadth, or thickneſs of any thing, is put after Adjectives in the Accuſative caſe, and ſometime in the Ablative caſe: as, Turris alta centum pedes, *A tower an hundred foot high.* Arbor lata tres digitos, *A tree three fingers broad.* Liber craſſus tres pollices, *vel* tribus pollicibus, *A book three inches thick.*

* The Dative caſe is never govern'd but is join'd indifferently to nouns and verbs, when any acquiſition is ſignified. See the Latine Syntax.

* The Accuſative caſe is govern'd alwaies by a verb, or a prepoſition, and therefore here is an ellipſis of *ad*, or ſome other prepoſition.

The Ablative caſe.

Adjectives ſignifying fulneſs, emtineſs, plenty, or wanting, require an * Ablative caſe, and ſometime a Genitive: as, Copiis abundans. Crura thymo plena. Vacuus irâ, iræ, ab ira. Nulla epiſtola inanis re aliquâ. Ditiſſimus agri. Stultorum plena ſunt omnia. Quis, niſi mentis inops, oblatum reſpuat aurum? Integer vitæ ſceleriſque purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

Theſe Adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, **with ſuch others, will have an Ablative caſe: as,** Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

Where note that Dignus, indignus, **and** contentus, **may inſtead of the Ablative caſe have an Infinitive Mood of a Verb: as,** Dignus laudari, *Worthy to be praiſed.* Contentus in pace vivere *Content to live in peace.*

Conſtruction of the Pronoun.

Theſe Genitive caſes of the Primitives, Mei, tui, ſui, noſtri, & veſtri, **are uſed when ſuffering or paſſion is ſignified: as,** Pars tui. Amor mei. **But when poſſeſſion is ſignified,** Meus, tuus, ſuus, noſter, **and** veſter **are uſed: as,** Ars tua. Imago tua.

Theſe Genitive caſes, Noſtrûm, veſtrûm, **are uſed after Diſtributives, Partitives, Comparatives & Superlatives: as,** Nemo veſtrum. Aliquis noſtrum. Major veſtrum. Maximus natu noſtrum.

Conſtruction of the Verb: and firſt with the Nominative caſe.

Sum, forem, fio, exiſto, and certain Verbs paſſives: as, Dicor, vocor, ſalutor, appel-

* The Ablative caſe is alwaies govern'd of a Prepoſition either expreſt or underſtood, as is demonſtrated at large in the Latine Syntax.

lor,

lor, habeor, existimor, videor, **with other like, will have such case after them, as they have before them: as,** Fama est malum, *Fame is an evil thing.* Malus culturâ fit bonus, *An evil person by due ordering or governance is made good.* Crœsus vocatur dives, *Crœsus is called rich.* Horatius salutatur Poeta, *Horace is saluted by the name of a Poet.* Malo te divitem esse, quam haberi, *I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.* *

Also Verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which are properly called Verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo studeo, dormio, somnio, **and such other like, as they have before them a Nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a Nominative case of a Noun or Participle, declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as,** Incedo claudus, *I go lame.* Petrus dormit securus, *Peter sleepeth void of care.* Tu cubas supinus, *Thou liest in bed with thy face upward.* Somnias vigilans. *Thou dreamest waking.* Studeto stans, *Study thou standing.* **And likewise in the Accusative case: as,** Non decet quenquam meiere currentem, aut mandentem, *It doth not become any man to piss running, or eating.*

And generally, when the word that goeth before the Verb, and the word that cometh after the Verb belong both to one thing, *that is to say* **have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the Verb be transitive or intransitive, of what kind soever the Verb be: as,** Loquor frequens, *I speak often.* Taceo multus, *I hold my peace much.* Scribo epistolas rarissimus, *I write letters very seldome.* Ne assuescas bibere vinum jejunus, *Accustome not thy self to drink wine next thy heart, or, not having eaten somewhat before.*

* The reason why these Verbs change nothing in the construction is, because they mark only the union and connection of words, and the respect they have one to another.

The Genitive Caſe.*

THis Verb Sum, **when it betokeneth or importeth poſſeſſion, owing, or otherwiſe pertaining to a thing, as a token, property, duty, or guiſe, it cauſeth the Noun, Pronoun, or Participle following to be put in the Genitive caſe: as,** Hæc veſtis eſt patris, *This garment is my Fathers.* Inſipientis eſt dicere, non putâram, *It is the property of a fool to ſay, I had not thought.* Extremæ eſt dementiæ diſcere dediſcenda, *It is a point of the greateſt folly in the world to learn things that muſt afterward be learned otherwiſe.* Orantis eſt nihil niſi cœleſtia cogitare. *It is the duty of a man that is ſaying his praiers, to have his mind on nothing but heavenly things.* **Except that theſe Pronouns,** Meus, tuus, ſuus, noſter, **and** veſter, **ſhall in ſuch manner of ſpeaking be uſed in the Nominative caſe: as,** Hic codex eſt meus, *This book is mine.* Hæc domus eſt veſtra, *This houſe is yours.* Non eſt mentiri meum, *It is not my guiſe* (or *property*) *to lie.* Noſtrum eſt injuriam non inferre, *It is our parts not to do wrong.* Tuum [a] eſt omnia juxtà pati, *It is thy part* (or *duty*) *to ſuffer all things alike.*

Verbs that betoken to eſteem or regard, require a Genitive caſe betokening the value: as, Parvi ducitur probitas, *Honeſty is reckoned little worth.* Maximi penditur nobilitas, *Nobleneſs of birth is very much regarded.*

Verbs of accuſing, condemning, warning, purging, quitting, or aſſoiling, will have a Genitive caſe of the crime, or of the cauſe, or of the thing that one is accuſed, condemned, or warned of: or elſe an Ablative caſe, moſt commonly without a Preposition: as, Hic furti ſe alligat, *vel* furto.

* All theſe following rules of verbs governing a Genitive may be ſpared, there being in each conſtruction an Ellipſis of ſome ſubſtantive, on which the Genitive depends, as *Hæc veſtis eſt patris*, i. e. *veſtis patris. Parvi ducitur probitas* i.e. *aris pretio. Hic furti ſe alligat*, hoc eſt, *crimine, &c.* See the Latin Syntax.

Admonuit me errati, *vel* errato. De pecuniis repetundis damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, **require a Genitive caſe: as,** Rerum ſuarum ſatagit. Miſerere mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, **and** memini, **will have a Genitive, or an accuſative caſe: as,** Reminiſcor hiſtoriæ. obliviſcor carminis. Recordor pueritiam. Obliviſcor lectionem. Memini tui, *vel* te, *I remember thee.* Memini de te, *I ſpake of thee.* Egeo, **or** indigeo tui, **or** te. *I ſtand in need of thee.* Potior urbis. *I conquer the City.* Potior voto, *I obtain my deſire.*

The Dative caſe.

ALL * manner of Verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens to **or for after them, will have a Dative caſe: as,** Non omnibus dormio, *I ſleep not to all men.* Huic habeo, non tibi, *I have it for this man, and not for thee.*

To this rule do alſo belong Verbs betokening

To
- **Profit or diſprofit: as,** Commodo, incommodo, noceo.
- **Compare: as,** Comparo, compono, confero.
- **Give or reſtore: as,** Dono, reddo, refero.
- **Promiſe or to pay: as,** Promitto, polliceor, ſolvo.
- **Command or ſhew: as,** Impero, indico, monſtro,
- **Truſt: as,** Fido, confido, fidem habeo.
- **Obey or to be againſt: as,** Obedio, adulor, repugno.
- **Threaten or to be angry with: as,** Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum, **with his compounds, except** Poſſum: **Alſo Verbs compounded with** ſatis, bene & male: **as,** Satisfacio, benefacio, malefacio: **Finally certain Verbs compounded with theſe Prepoſitions,** Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, **and** inter, **will have a Dative caſe: as,** Præluceo, adjaceo,

* This is a true rule and admits of no exception. And therefore the followiug catalogue is ſuperflous, ſince there is no verb, but may have a Dative after it, where any acquiſition is ſignified.

condono, ſuboleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This Verb Sum, es, fui, **may oftentimes be ſet for** habeo; **and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative, and the word that ſeemeth to be the Accuſative caſe, ſhall be the Nominative: as,** Eſt mihi mater, *I have a mother.* Non eſt mihi argentum, *I have no mony.* **But if** Sum **be the Infinitive Mood, this Nominative ſhall be turned into the Accuſative: as,** Scio tibi non eſſe argentum, *I know thou haſt no mony.*

Alſo when ſum **hath after him a Nominative caſe, and a Dative, the word that is the Nominative caſe may be alſo the Dative: ſo that** ſum **may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double Dative caſe: as,** Sum tibi præſidio, *I am to thee a ſafeguard.* Hæc res eſt mihi voluptati, *This thing is to me a pleſure.*

And not onely ſum, **but alſo many other Verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double Dative caſe, one of the perſon, and another of the thing: as,** Do tibi veſtem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs Tranſitives are all ſuch as have after them an Accuſative caſe of the Doer or ſufferer, whether they be Active, Commune, or Deponent: as, Uſus promtos facit. Feminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Alſo Verbs Neuters may have an Accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis ſomnium dormis. Gaudeo gaudium. Vivo vitam.

Verbs of asking, teaching and araying will have two * Accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, Rogo te pecuniam. Docebo te literas. Quod te jamdudum hortor. Exuo me gladium.

* Neither theſe verbs nor any other govern two Accuſatives, but one of them is governed of a Prepoſition underſtood.

The

The Ablative caſe.

ALL Verbs require an Ablative caſe of the inſtrument, put with this ſign with **before it, or of the cauſe, or of the manner of doing: as,** Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentiâ cauſam egit.

The word of price is put after Verbs in the Ablative caſe: as, Vendidi auro. Emtus ſum argento. **Except theſe Genitives, when they are put alone without Subſtantives,** Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: **as,** Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellem. **Having that after Verbs of price we ſhall alwaies uſe theſe Adverbs,** Carius, vilius, melius, **and** pejus, **in ſtead of their caſuals.**

Verbs of plenty or ſcarceneſs, filling, emtying, loading, or unloading will have an Ablative caſe: as, affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliavit me bonis omnibus. Oneras ſtomachum cibo. Levabo te hoc onere. **Likewiſe** Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or diſtance, or taking away, will have an Ablative caſe, with à, ab, ê, ex, **or** de: **as,** Accepit literas à Petro. Audivi ex longè. Longè diſtat à nobis. Eripui te è malis. **And this Ablative after Verbs of taking away may be turned into the Dative: as,** Subſtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative caſe of the word that ſignifieth the meſure of exceeding: as, Præfero hunc multis gradibus, *I prefer this man by many degrees.* Paulo intervallo illum ſuperat, *He is beyond the other but a little ſpace.*

† The Ablative caſe which in all theſe following is ſaid to be govern'd by verbs, depends alwaies on a prepoſition expreſſed or underſtood: as is at large demonſtrated in the Latine Syntax.

A Noun, or a Pronoun Subſtantive, joined with a Participle expreſſed or underſtood, and having none other word whereof it may be governed, it ſhall be put in the Ablative caſe abſolute: as, Rege veniente, hoſtes fugerunt, *The King coming, the Enemies fled.* Me duce, vinces, *I being Captain, thou ſhalt overcome.*

And it may be reſolved by any of theſe words, Dum, cum, quando, ſi, quanquam, poſtquam, **as,** Rege veniente; *id eſt*, Dum veniret Rex. Me duce; *ideſt*, Si ego dux fuero.

Conſtructions of Paſſives.

A Verb Paſſive will have after it an * Ablative caſe with a Prepoſition, or ſometime a Dative of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. **And the ſame Ablative or Dative ſhall be the Nominative caſe to the Verb, if it be made by the Active;** as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines will have ſuch caſes as the Verbs that they come of: as, Otium ſcribendi literis. Ad conſulendum tibi. Auditum Poetas.

When the Engliſh of the Infinitive mood cometh after any of theſe Nouns Subſtantives, Studium, cauſa, tempus, gratia, otium, occaſio, libido, ſpes, opportunitas, voluntas, modus,

* Here the caſe is not governed of the Paſſive, but of the Prepoſition. For the Paſſive hath no need but of a Nominative to make its Conſtruction perfect. As, *Amantur boni.* If *ab omnibus* is added, tis *ab* that governs the caſe, and not *amantur.* And that the Paſſives are indifferent to this regimen, may appear from Tully's uſing *per* & *ab* promiſcuouſly; as, *Niſi ab improbis expulſus eſſem, & per bonos reſtitutus. De mercenariis niſi jam aliquid factum eſt per Flaccum, fiet à me.*

rati)

ratio, geſtus ſatietas, poteſtas, licentia, conſuetudo, conſilium, vis, norma, amor, cupido, locus, & **others like, if the Verb ſhould be of the Active voice, it ſhall be made by the Gerund in** di: **And the ſame Gerund in** di **is uſed alſo after certain Adjectives: as,** Cupidus viſendi. Certus eundi. Peritus jaculandi. Gnarus bellandi.

When ye have an Engliſh of the Participle of the preſent tenſe with this ſign of **or** with, **coming after a Noun Adjective, it ſhall in Latine making be put in the Gerund in** do: **as,** Defeſſus ſum ambulando, *I am weary of walking.*

Alſo the Engliſh of the Participle of the Preſent tenſe coming without a Subſtantive, with this ſign in **or** by **before it ſhall in Latine making be put in the Gerund in** do: **as,** Cæſar, dando, ſublevando, ignoſcendo gloriam adeptus eſt. In apparando totum hunc conſumunt diem. **And the ſame Gerund in** do **is uſed either without a Preposition, or with one of theſe Prepoſitions,** A, ab, de, è, ex, cum, in, pro: **as,** Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene ſcribendi cum loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the Infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the Gerund in dum: **as,** Dies mihi ſatis ſit ad agendum vereor, *I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſs.*

The Gerund in dum **is uſed after one of theſe Prepoſitions,** Ad, ob, propter, inter, ante: **as,** Ad capiendum hoſtes. Ob (*vel* propter) redimendum captivos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye have this Engliſh muſt **or** ought **in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this Verb** oportet, **it may be put in the Gerund in** dum **with this Verb** eſt **ſet impersonally; and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative: as** Abeundum eſt mihi, *I muſt go hence.*

Supines.

Supines.

The firſt Supine hath its Active ſignification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici?

The later Supine hath its paſſive ſignification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odioſus, mirabilis, optimus, **and ſuch like. And the ſame Supine may alſo be turned into the Infinitive mood paſſive: as it may be indifferently ſaid in Latine,** Facile factu, *or* Facile fieri *Eaſie to be don.* Turpe dictu, *or* Turpe dici, *Unhoneſt to be ſpoken.*

The Time.

Nouns that betoken part of time are commonly put in the Ablative caſe: as, Nocte vigilas. Luce dormis. **But Nouns that betoken continual term of time without ceaſing or intermiſſion, are commonly uſed in the Accuſative caſe: as,** Sexaginta annos natus. Hyemem totam ſtertis.

Space of place.

Nouns that betoken ſpace between place and place are commonly put in the Accuſative caſe: as, Pedem hinc ne diſceſſeris, *Go not thou a foot from this place.*

A Place.

Nouns Appellatives or names of great places are put with a Prepoſition if they follow a verb that ſignifieth. *In a place, To a place, From a place,* **or** *By a place:* **as,** Vivo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiſcor ex urbe.

* The Ablatives and accuſatives in the following rules about Time, ſpace of Place, and Place, are governed by a preposition either expreſſed or underſtood; as is declared at large in the Latine Grammar.

In a place, or at place, if the place be a proper name of the first and second Declension, and the singular number, it shall be put in the Genitive case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nouns, Humi, domi, militiæ, belli, **are likewise used: as,** Procumbit humi bos Militiæ enutritus est. Domi bellique otiosi vivitis.

But if the place be of the third Declension, or the plural number, it shall be put in the Dative, or in the Ablative case: as, Militavit Carthagini, **or** Carthagine. Athenis natus est. **Likewise we say,** Ruri, **or** Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Accusative case without a Prepostion: as, Eo Romam. **Likewise,** Confero me domum. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the Ablative case without a Prepostion: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus **and** Rus **are likewise used: as,** Abiit domo. Rure reversus est.

Impersonals.

A Verb Impersonal hath no Nominative case before it, and this word it **or** there **is commonly its sign: as,** Decet, *it becometh.* Oportet aliquem esse, *There must be some body.* **But if it hath neither of these two words before it then the word that seemeth to be the Nominative case, shall be such case as the Verb Impersonal will have after it: as,** Me oportet, *I must.* Tibi licet, *Thou maiest.*

Interest, refert, **and** est **for** interest **require a Genitive case of all casual words except,** Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, **and** cujâ, **the Ablative cases of the**

* These Verbs are falsly called by Grammarians Impersonals, there being none that deserve that name but the Infinitives of verbs. See the Latine Grammar concerning Impersonals, and the Syntax concerning their government.

Pronouns poſſeſſives: as, Intereſt omnium recte agere. Tuâ refert reipſum nôſſe.

Certain * **Impersonals require a Dative caſe**: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, **and other like. Some will have an Accuſative caſe only**: as. Delectat, decet, juvat, oportet. **Some beſide the Accuſative caſe will have alſo a Genitive**: as, Noſtri noſmet pœnitet. Me civitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miſeret me tui. Me illorum miſereſcit.

Verbs Impersonals of the Paſſive voice being formed of Neuters, do govern ſuch caſe as the Verbs Neuters which they come of: as, Parcatur ſumtui, *Let coſt be ſpared.* **Becauſe we ſay,** Parcamus pecuniæ *Let us ſpare coſt.*

A Verb Impersonal of the Paſſive voice hath like caſe as other Verbs Paſſives have: as, Benefit multis à principe **Yet many times the caſe is not expreſſed, but underſtood**: as, Maximâ vi certatur, *ſubaudi* ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the Verb being a Verb Neuter, we may well change the Verb Neuter into the Impersonal in tur: as, In ignem poſita eſt, fletur.

A Participle.

PArticiples govern ſuch caſes as the Verbs they come of: as Fruiturus amicis. Conſulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may four manner of waies be changed into Nouns, the firſt is when the voice of a Participle is conſtrued with another caſe then the Verb that it cometh of: as, Appetens vini, *Greedy of Wine.*

The ſecond, when it is compounded with a Prepoſition, which the Verb that it cometh of cannot be compounded withal: as, Indoctus, innocens.

* That theſe verbs are falſly called Impersonals, and conſequently deſerve not particular rules to ſhew their conſtruction, is proved in the Latin Grammar.

The

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus: Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor express difference of time: as, Homo laudatus, *A man laudable.* Puer amandus, *ideſt*, amari dignus, *A child worthy to be loved.* **And all these are properly called Nouns participles.**

Participles when they are changed into Nouns require a Genitive case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These participial voices, Perosus, exosus, pertæsus **have alwaies the Active signification, when they govern an Accusative case:** as, Exosus sævitiam, *Hating cruelty.* Vitam pertæsus. *Weary of life.*

The Adverb.

Adverbs * of quantity, time and place, do require a Genitive case: as, Multum lucri. Tunc temporis. Ubique gentium.

Certain Adverbs will have a Dative case, like as the Nouns that they come of: as, Venit obviam illi. Canit similiter huic.

These Datives are used adverbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certain Adverbs will have an accusative case of the Preposition that they come of: as, Propius urbem. Proximè castra.

Where note that Prepositions, when they are set without a case, or else do form the degrees of comparison, are changed into Adverbs.

* Concerning the false rection attributed to Adverbs, see at large in the Latine Grammar.

The

The Conjunction.

CONjunctions Copulatives and Disjunctives, and these four, Quàm, nisi, præterquam, an, **couple like cases: as,** Xenophon & Plato fuere æquales. **And sometimes they are put between divers cases: as,** Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, most commonly join like mood and tenses together: as, Petrus & Johannes precabantur & docebant. **And sometime divers tenses: as,** Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Prepositition.

SOmetime this Prepositition In **is not expressed but understood and the casual word nevertheless put in the Ablative case: as,** Habeo te loco parentis; *id est*, in loco.

A Verb compound sometime requireth the case of the Prepositition that it is compounded withal: as, Exeo domo. Præterco te insalutatum. Adeo templum.

The Interjection.

CErtain Interjections require a Nominative case: as, O festus dies hominis. **Certain a Dative: as,** Hei mihi. **Certain an Accusative: as,** Heu stirpem invisam. **Certain a Vocative: as,** Proh sancte Jupiter. **And the same** Proh **will have an Accusative case; as,** Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

GULI-

QUI mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, comtaque cæſaries.
Deſidiam fugies, cùm te Schola noſtra vocârit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus;
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt Doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clarâ ſede locandus erit.
Scalpellum, calami atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes; at ſingula rectè;
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta, animoque revolvas;
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce Puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Nè mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Siſque animo attentus; quid enim docuiſſe juvabit;
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat:
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus, nec ſemina profert,
Ni ſit continuo victa labore manûs:
Sic Puer, ingenium ſi non exercitet, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens ſtudio, ſubmiſſa voce loqueris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, diſcantur ad unguem;
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si

Si quicquam rogito, ſic reſpondere ſtudebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tarda;
Eſt virtus medium, quod tenuiſſe juvat.
Et quoties loqueris, memor eſto loquare Latinè;
Et veluti ſcopulos barbara verba fuge.
Præterea ſocios, quoties tecunque rogabunt,
Inſtrue & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctiſſimus eſſet,
Ipſe brevi reliquis doctior eſſe queat.
Sed tu nec ſtolidos imitabere Grammaticaſtros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore eſt,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas recte ſi vis cognoſcere leges,
Diſcere ſi cupias cultius ore loqui;
Addiſcas veterum clariſſima ſcripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipſe Terentius optat,
Nunc ſimul amplecti te Ciceronis opus;
Quosqui non didicit, nil præter ſomnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (ſtudio virtutis honeſtæ
Poſthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus eſt cordi, manibus, pedibuſve ſodales;
Aut alio quovis ſollicitare modo:
Eſt alius, qui ſe dum clarum ſanguine jactat,
Inſulſo reliquis exprobat ore genus.
Te tam prava ſequi nolim veſtigia morum;
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emeſve;
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Inſuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil niſi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non ſit honeſtum;
Eſt vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni nomina ſacra Dei.
Denique ſervabis res omnes, atque libellos,
Et tecum, quoties iſque rediſque feres.
Effuge vel cauſas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis diſplicuiſſe potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO SEU RATIO GRAMMATICES COGNOSCENDÆ.

Ad omnium Puerorum utilitatem præscripta:

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

Additis subinde Observationibus utilissimis, ex Despauterio, Alvari, Sanctio, Scioppio, Vossio, Busbeio, *& quotquot nuper scripsere Grammaticis Latinis;*

Quæ universam artem Grammaticam exhauriunt.

Editio tertia priori longe auctior & emendatior.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO.
AN. DOM. 1678.

STUDIUM GRAMMATICES omnibus eſſe neceſſarium.

GRammatices labor eſt parvus; ſed fructus in illâ eſt
Non parvus. Parva hæc diſcito, parve puer.
Nemo eſt tam doctus, qui non cognoverit iſta:
Cur pudeat pueros iſta labore ſequi?

INSTITUTIONES GRAMMATICES LATINÆ.

DE GRAMMATICA

Et Ejus Partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi [1] atque loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes, Orthographia, Etymologia, Syntaxis, [2] Prosodia.

1 Cum finis Grammaticæ sit *bene*, id est, *pure*, & *emendate loqui*, & Differentia artis à fine peti debeat, scripturæ mentio in definitione hac parum certe necessaria videtur. Et sane quo sensu scribendi vox hoc in loco sumenda sit, apud Grammaticos non satis convenit. Sunt qui ita capiant, ut Grammatice dicatur esse ars non tantum loquendi, sed & scribendi pure. Alii, per scriptionem intelligunt rationem figurarum & ductuum. Alii quorum sententia magis ferenda est, ideo scribendi vocem apponendam censent, quod, corrupta jam à multis seculis pronuntiatione linguæ Latinæ, plurima aliter scribi debeant, quam vulgo pronuntiantur; ubi si peccetur, scripturæ vitium castigare, Grammatici munus & officium est. At quomodocunque vox ista sumatur, in definitione exprimenda non erat. Non si priori modo accipiatur, quia non aliter scribimus quam loquimur; & cum scriptio accidat tantum loquelæ, in definitione cum essentialibus locum habere nequit. Neque si ad literarum figuras respicimus: nam ea cura non ad Grammaticen sed Grammatisticen spectat, quomodo distingunt veteres inter eam artem quæ legere tantum & scribere docet, viamque ad Grammaticam munit, eamque cujus est præcepta tradere, vocum origines & proprietates indagare, auctoresque omnes enarrare. Imo etiamsi cura ductuum, ad Grammaticam pertineret, non tamen in definitione id poni deberet; nihilo magis quam Arithmeticen notandi artem diceremus, quamvis de ea agere sit Arithmetici. Quinimo scriptionis posteriori modo sumtæ mentio necessaria non est, quia Grammaticen spectamus pro natura artis, quæ erat iis seculis, cum omnia pronunciarentur similiter ac scribuntur.

2 In enumeratione partium Grammaticæ. Prosodia ordine naturæ Etymologiæ & Syntaxi præponi debuit; quia cum ex litrris fiant syllabæ, ex syllabis dictio, ex dictionibus oratio, pars ea quæ de syllabis agit, præponenda est ei quæ est de vocibus, seu partibus Orationis.

DE

DE ORTHOGRAPHIA.

ORthographia eſt rectè ſcribendi ratio. quâ docemur, quibus quæque dictio ſit formanda literis: ut *Lectio*, non *lexio*: ab ὀρθὸς *rectus*, & γραφὴ *ſcriptura*.

De Literis.

EX viginti duabus literis, 1 quinque ſunt vocales; *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca eſt. Ex quibus varie diſpoſitis coaleſcunt diphthongi quinque, *æ, ou, œ, ei, eu*, ut, *Muſæ, Audio, Cælum, Hei, Euge*.

Reliquæ literæ conſonantes appellantur: quarum novem ſunt 2 mutæ, *b, c, d, f, g, k, p, q, t*. Septem vero ſemivocales; *l, m, n, r, ſ, x, z*: Ex quibus quatuor vocantur etiam 3 liquidæ; *l, m, n, r*.

S vero ſuæ cujuſdam poteſtatis litera eſt; quæ interdum etiam liqueſcit. *X* & *Z* 4 duplices ſunt conſonantes, atque etiam *I* inter duas vocales. 5

1 Literarum numerus non rectè à Grammaticis ſtatuitur, cum, *c, k*, & fortaſſe etiam *q*, eadem ſint litera, *h* non magis ſit litera apud Latinos quam Græcos; & *y* ſpecie non differat ab *u*; & *x*, & *z*, non litera ſint unica, ſed duarum literarum compendia: & contra *i* & *v* conſonæ male eædem cenſeantur literæ ac *i* & *u* vocalis, cum totâ naturâ differant. Quare, ſi rem ad rationis trutinam expendamus, videntur tantum eſſe literæ novemdecim; nempe quinque vocales *a, e, i, o, u*, & 14. conſonantes; *b, c, d, f, g, ȝed, l, m, n, p, r, ſ, t, Vau*.

2 Non verum eſt quod aiunt Grammatici, mutas habere ſonum obſcuriorem, ſemivocales clariorem: nec mutas eſſe quia vocalis ſequitur, & ſemivocales quia præcedit; ſed vera appellationis ratio eſt, quod mutæ, contra quam in ſemivoealibus fit, nullum habeant ſonum, niſi vocales ſuum communicent. Nam *b*, aut *c*, citra vocalis certæ opem pronunciari nequeunt: at linguam criſpando, efflandoque *r* quodammodo efformaveris; ſibulum edendo *ſ* extuleris: parque ratio in ceteris ſemivocalibus.

3 Liquida eſt quæ poſt mutam in eadem ſyllabâ poſitâ liqueſcit, hoc eſt, vim producendi ſyllabam amittit. Ex his *m* & *n* non niſi in Græcis dictionibus liqueſcunt. Etiam ſi laxius vocem liquidæ ſumas non tantum *s*, ſed & *v* conſonum iis accenſere poſſis. Satis notum eſt *s* in fine vocis apud antiquos liqueſcere; ut, *falcibu'*; pro *falcibus*; at *v* conſonum liquet ſi præceſſerit *g, q*, vel *s*, ut *lingua, linquo, ſuadeo*. Itaque & corripitur prior in *aqua, equus, ſequor*; altera in *ſiliqua, aliquis*, &c.

4 *x* ponitur pro *es*, ut *dux* pro *dues*, unde *ducis* in Genitivo, nec non pro *gs* ut *rex* pro *regs*, unde *regis* in Genitivo, *z* autem ponitur pro *ds*, ut *zephyrus* pro *ſcephyrus*, ubi tamen *d* molliter admodum pronunciari debet.

5 Sunt & tres aliæ conſonantes duplices, quæ apud Latinos quidem propriam figuram, quâ ſcribantur, non habent, ut *ch, ph*, & *th*, apud Græcos vero propriis characteribus depinguntur.

Addun-

Adduntur etiam consonantibus *J* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: ut, *Juno*, *Jovis*, *voluntas*, *vultus*.

K, *y*, & *z*, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H, Propriè quidem litera non est, sed asperationis nota: apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, *hamus*, *hebenus*, *hiatus*, *homo*, *humus*, *hymnus*: consonantibus vero nullis. Rectè itaque enuntiamus Hiulcus, Hiacchus, trisyllaba: Hieronymus, Hieremias pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* postponitur ut, *Charus*, *charitas*, *pulcher*, *pulchritudo*.

Bifariam pinguntur literæ; majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time*, *Regem honora*: & propria nomina; ut, *Henricus*, *Anglia*. †

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: ut *Musæ præsunt*, vel *Musæ præsunt*.

Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum, ut, A. Aulus, C. Caius, D. Decius, G. Gaius, L. Lucius, M. Marcus, P. Publius. P. R. Populus Romanus, P. C. Patres Conscripti, Q. Quintus, Quæstor, Quirites, R. P. Respublica, Sp. Spurius, Sex. Sextus, S. P. Q. R. Senatus, Populusque Romanus, T. Titus, T. C. Tua Clementia. Et ejus generis infinita.

In numeris vero significant,

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

† Adjectiva etiam omnia quæ ab iis formantur, ut *Homericus*, *Ciceronianus*. A Majuscula etiam inchoant quæ proprii loco per antanomasiam ponuntur, ut *Dominus* pro *Christo*, *Poeta* pro *Virgilio*. Item nomina artium ac dignitatum, ut *Rhetorica*, *Astrologia*, *&c.* uti & Festorum, ut *Pascha*. Et, ut breviter dicam, omnia quæ magnam Emphasin habent. Quilibet etiam versus in carmine à majuscula inchoat.

De

De ſyllabarum diſtinctionibus.

REcte ſcripturo diſcendum eſt in primis, ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere.

In ſimplicibus vocibus *bd* vocali ſequenti adhæret; ut A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta; ct, ut Do-ctus, San-ctus, pſ. ut Scri-pſi, ſc. tn. ut Pi-ſcis, Di-ſco, Æ-tna, gm.gn. ut 2 A-gmen, I-gnis, ſt. ut Ve-ſter, Ma-giſter xi. ut, An-xius, Di-xi, *& ſimilia*.

Inter *m* & *n* non interſeritur *p*. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus, Columpna, pro columna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*, 3 ut Excribo, exolvo; non exſcribo, exſolvo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſerviendum eſt, ut, occurro, officio, aufero, potius quam obcurro, obficio, abfero. Et contrà, abſtineo, obtineo, obrepo; non autem auſtineo, ottineo, orrepo.

Atque hujus rei gratiâ, etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

ORthographiæ affinis eſt Orthoepia, hoc eſt, emendatè rectèque loquendi ratio: ab ὀρθὸς *rectus*, & ἔπος *verbum*.

Hic in primis curandum eſt, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continuâ linguæ volubilitate ità ſermonem præcipitent, ut

1 De recta ſyllabarum disjunctione ſequentes obſerventur regulæ. 1. Conſona inter duas vocales pertinet ad poſteriorem; ut, *a-mor*, *le-go*. 2. Si conſonans geminetur, prior ad priorem, poſterior ad poſteriorem pertinet; ut, *an-nus*, *flam-ma*. 3. Conſonantes quæ initio non poſſunt ſociari, nec in medio conjunguntur, ut *ar-duus por-cus*. 4. Conſonæ, quæ conjungi poſſunt initio vocis, etiam in medio connectuntur: ut præter ea, quæ in textu deſcribuntur, cm. ut *Paracmon*, cn. ut *tecna*, dm ut *A-dmetus*, mn. ut *o-mnis*, phth. ut *na-phtha*, pn. ut *Thera-pne*, pt. ut *a-ptus*, sb. ut *Le-sbia*, ſm. ut *Co-ſmas*, ſp. ut *a-ſper*, ſq. ut *te-ſqua*, tl. ut *At-las*, tm, ut *La-tmius*.

2 Recte dividitur *a-gmen*; non quod vox ulla occurrat, quæ à *gm* incipiat, ſed quia *a* in *ago* ſyllabam facit, unde illud derivatur. Similiter exarandum *fra-gmentum*, *au-gmentum*, *un-guentum*. Item, *do-ctrina*, quia *do* ſyllabam conſtituit in *do-ctus*, unde derivatur. Excipiuntur autem ab hac regula compoſita cum præpoſitionibus, in quibus pars quæque ab altera eſt ſeparanda; ut *in-ers*, *abſ-truſus*, *propter-ea*, *&c.* Par ratio in aliis compoſitis, ut *oluſ-atrum*, *et-enim*, &c.

3 Veteres poſt *x* ſcripſeruut *ſ*: quem morem ſequuntur doctiſſimi viri accurandis editionibus veterum Authorum.

nuſquam

nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa inspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem inepte dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur; cujusmodi sunt Iotacismus, Lamdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus & similia.

Iotacismus dicitur, quando (I) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur: quo vitio ex nostratibus maxime laborant Angli Septentrionales.

Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut Ellucet, pro elucet; Salvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur; nempe quod hanc literam pinguius justo pronunciet, dum pro multus, mollis, falsus, auditur moultus, moolis, faulsus.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enunciamus quam par est; ut cum pro nunc, tunc, aliquis, alius, proferimus nync, tync, elequis, elius.

Trauliſmus est hæsitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacanit, pro canit; Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio, ut fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius; si exigatur à pueris ut nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quam citissime volvant; ut

Arx tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.

——postquam discordia tetra.

Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassius & voce paulò virili loqui nitimur: ut cum pro montes, fontes, pontes, efferimus mountes, fountes, pountes

Ut etiam pro ergo, sperma, perago, efferimus argo, sparma, parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F; & è contra F, pro V: Ut folo, fis, folui, felle, pro volo, vis, voluì, velle.

Et rursum, vero, vers, verre, pro fero, fers ferre.

S vero mediam inter duas vocales corrupte sonant nonnulli, pro læsus, visus, risus, pronunciantes læzus, vizus, rizus.

H, in initio dictionis lenius, in medio aſperius enuntiari volunt. Malè ergo, pro homo, hamus, humus, Chriſtus, Chriſma, Chremes, thus, dipthongus, ſphæra, efferimus omo, amus, umus, Criſtus, Criſma, Creme, tus, diphongus. ſpæra.

Fœde quoque erratur à noſtris, ubi *t* & *d* tanquam aſpiratas pronunciant; ut, amath, caputh, aputh, pro amat, caput. apud.

At innumera pene ſunt hujus generis vitia quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De Sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotaſſe non fuerit ſupervacaneum. 1

Puncta ergo, ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis Comma, Colon, Periodus. 2

Subdiſtinctio, ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potius reſpirandi locus; utpote qua pronunciationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, ut quod ſequitur continuo ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate: cito pede præterit ætas;*
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Hac item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut, 3

1 Diſtinguendi ratio vulgo refertur ad Orthographiam, cum ad ſyntaxin potius pertineat. Nec enim in oratione ſolum ſtructura, vel ordo; ſed etiam diſtinctio attenditur.

2 Ita hodie diſtinguimus, ſed antiquioribus, punctum poſitum ad imam literam notabat comma, (quod idcirco ſubdiſtinctio vocabatur:) ad mediam literam, erat nota coli, aut media diſtinctio: ad caput literæ ſignabat periodum.

3 Commatis uſus præcipuus eſt in diſtinguendis nominibus, verbis, & adverbiis. Nominibus, ut *vir pius, & doctus.* In verbis: ut *hortari, orare, monere.* In adverbiis; ut *ſerius, ocius, neceſſe cunctis eſt mori.* Eſt & alius commatis uſus: ut cum ad tollendam ambiguitatem ſejungit duas voces: quemadmodum in illo *Ciceronis* loco. *Summa quidem auctoritate Philoſophia, ſeverè ſanè, atque honeſtè, hæc tria genera confuſa, cogitatione diſtinguunt.* Ubi comma ponitur poſt *confuſa*, ne conjungendum putetur cum *cogitatione*, quod proximè ſequitur.

Ju-

Juv. *Grammaticus, rhetor Geometres pictor aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notaturque duobus punctis sic (:) ut *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredi autem non cernimus; & fruticem aut herbam crevisse apparet crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.*

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo, (.) ut,

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes. 1

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis 2 est sententia duabus semilunulis inclusa: quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut,

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato; sic (?) ut,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi? 3

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cælebs* dicatur, quasi *cælestem vitam agens*; num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea

1 Triplici huic distinctioni additur à multis semicolon: quæ est nota respirationis paulo majoris quam in commate, sed minoris quam in colo: ac notatur puncto cum commate subjecto, hoc (;) pacto. Magnus ejus usus est in distinguendis nominibus contrariis & variis partitionibus: ut *Propria, aliena*; *publica, privata*; *sacra, profana*.

2 Ea utuntur perperam qui parenthesi includunt hujusmodi verba, *ut arbitror, ut intelleximus*, & similia. Plerisque etiam in usu est admirationis nota: quæ sic pingitur (!) ut, *O curas hominum!*

3 Spectant insuper ad Orthographiam, Apostrophus, Diæresis, & nota quæ Hyphen vocatur. Apostrophus est nota rejectæ vocalis, ut *egon'* pro *egone*. Idque aliquando consona sequente, ut *Ten' cirratorum*. Pers. Diæresis nota sunt puncta duo literæ imposita: Utimur ea differentiæ causa; ne pro *aera* legatur *æra*. Hyphen ita connectit vocabula duo, ut proxime ad compositorum naturam accedant. Nota ejus est (-) hæc: ut *ante-malorum*, apud *Virgilium*.

differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut *fortis, fortiter; lego legit:* omnesque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE[1] OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

PArtes Orationis sunt octo: *Nomen, Pronomen. Verbum, Participium*, declinab. *Adverbium, Conjunctio. Præpositio, Interjectio*, indeclin.

NOmen[2] est pars Orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentiâ.

Nomen dupliciter dicitur; Substantivum, & Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

1 De numero partium Orationis multum apud Grammaticos controversum est. Sanctius eam opinionem, quæ tres facit classes, aliis anteponendam judicat. Estque hæc Arabum, Hebræorum, aliorumque Orientalium sententia; quibus hæ partes vocantur *Nomen, Verbum*, & *Dictio*. Quin & Latinam olim linguam tres tantum partes orationis habuisse testatur Plutarchus, & D. August. ex Aristot. sententia totidem constituit. Quicquid enim enuntiatur, (ut ex Platone disputat Minerva) aut est permanens, ut *arbor, durum*; aut fluens, ut *currit, dormit*. Res permanentes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam *Nomen* dixere. Fluentes dicimus, quarum natura est esse tamdiu, quamdiu fiunt: harum nota *Verbum est*. Rursus Verbis & Nominibus deerat modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in Nominibus dicitur *Præpositio*, ut *versatur in tenebris propter ignorantiam*. In verbis est *Adverbium*: nam si qualitatem innuas, dices, *bene currit*; si tempus, *hodie legam*. Postremo orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis, quare *Conjunctio* fuit excogitata. Hæc ex Platone. Porro *Participium* nomen esse contendit, habens à Verbo temporis adsignificationem & constructionem. Interjectionem rejicit, quod signa tristitiæ aut lætitiæ naturalia sint, eademque apud omnes, ac proinde partes orationis dici nequeant, quippe quæ, secundum Aristotelem, *ex instituto, non naturâ*, constare debent. Pronomina itidem Nominibus accenset, eademque definitione complectitur: *Ego, tu, sui*. Pronomina vocans, quod sint aliorum duces & sui juris, nec, quod Regum proprium est, aliorum normâ declinentur.

2 Nomen dici à græco ὄνομα omnes pene sentiunt: Scaliger derivari vult à *Nosco, novi, notum, novimen, nomen*, ut à moveo, movi, motum, movimen, momen; est enim imago quædam nomen, qua quid noscitur. Recte autem definitur à Sanctio, vox particeps numeri casualis cum genere: vox enim seu dictio genus proximum est, & casus specialis differentia.

Est

Est autem Substantivum duplex, appellativum, & proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat; ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera 1.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: ut, *Gracchus*, *Fabius Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo 2; ut *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex: Commune, & Proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat, ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat ut, *Gradivus Marti*, *Quirinus Romulo*.

DE ACCIDENTIBUS.

NOMINI.

Nomini accidunt septem.
Species, Figura, Numerus, Casus, Genus,
Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species Nominum est duplex: Primitiva, & Derivativa, Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

1 Nomina propria Græcis singula erant; ut *Aristoteles*, *Alexander*, &c. at non item Romanis, quibus quatuor interdum nomina. *Prænomen* erat cujusque proprium: Unde & liberi, eo distingui solent. Fere autem *Nomen* Gentilitium est, eoque omnibus convenit, qui ejusdem sunt gentis. *Cognomen* autem est quod nomini Gentilitio postponitur; estque familiæ nomen: nam differunt gens & familia, ut totum & pars.

2. Hoc *Agnomen* vocant plerique Grammatici. Nam licet, quæ ab eventu indita, certissimum est, ab optimis scriptoribus vocentur *Cognomina*, inde tamen sequitur tantum cognomen pro Agnomine dici posse, non autem Agnomen barbarè pro certo Cognominis genere usurpari. Occurrit sane ea appellatio apud Ovidium & Ciceronem, nec eandem rejicit Probus.

Derivata est, quæ aliunde formatur.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi:

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.*

Fictitium, quod à sono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.*

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis*: Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in Relativa.

Redditivum quod interrogativo respondet: ut, *Talis, tantus, tot.*

Numerale, cujus species hæ numerantur:

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale: ut, *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitivum, quod significat vel multa singulatim: ut, *Quisque, unusquisque, uterque, neuter*: vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Universale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare: ut, *Aliquis quisquam ullus, quidam.*

Derivativa autem has species subjectas habet; nimirum,

Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium: ut, *Eboracenses, Londinenses, Oxonienses, Ætonenses.*

Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum, quod vel à Patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona derivatur; ut, *Æacides*, filius vel nepos *Æaci*; *Nerine*, filia vel neptis *Nerei*; *Latoides*, filius *Latonæ*; *Menelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majusculus, minusculus.*

Possessivum: ut, *Herilis, servilis, regius, paternus.*

Materiale: ut *Fagineus, lapideus, gemmeus aureus.*

Locale: ut, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Adverbiale: ut, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participale: ut, *Amandus, docendus, videndus, scribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta; ut, *Fictilis, cœtilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGURA.

Figura est aut simplex, ut *Justus*; aut composita, ut *Injustus,*

justus. Sunt qui huc addunt & decompositum; ut, *Irreparabilis*.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de uno; ut *Pater*: Pluralis de pluribus: ut *Patres*.

DE CASU.

Casus nominum sunt sex.

Nominativus, qui & [1] rectus dicitur, est prima vox quârem aliquam nominamus.

Genitivus, qui significat cujus sit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet.

Dativus, sive dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam casum comprehenderunt: ut, *It clamor cælo*, id est, *in cælum*.

Accusativus, qui & Incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediatè transit: ut, *Amo patrem*.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius.

1 Quæri solet, cur rectus dicatur casus, si casus dicuntur à cadendo, quia cadunt à recto: Hoc late disputat Scaliger, & tandem concludit, obliquos dici casus quia cadunt à recto; Rectum autem ipsum voce largius communicata casum etiam appellari. Contendit insuper nomina casibus ab officio non recte indita, ut Nominativus, Genitivus, &c. Sed eos vocari vult, primus, secundus, usque ad sextum. Sed quamvis vocabula Antiquis usitata, non temere convellenda sunt, sextus sane casus male *Ablativus* vocatur, cum sit in illo Comparatio, ut *doctior Cicerone*; & modus, ut *Lento gradu*; & causa efficiens, ut *amore patris*; & materia, ut *Lapide quadrato*; & instrumentum, ut *Lapide ictus*. Et vero si Quintilianus adverteret, sextum casum à præpositione omnino pendere (quod in Constructione ostendetur) & pro naturâ præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an septimi casus vis apud Latinos reperiretur.

2 Cum hæc casuum partitio naturalis sit, in omni idiomate tot casus necessario reperiuntur; quare Græci sexto non carent. Primo enim in omni linguâ Dativus acquisitioni tantum inservit; eoque per illum, pretium, materiam, locum, & multa alia non significabimus. Deinde si Græcis non esset sextus casus, unde Latini *Penelope*, *Parasceve*, *Grammatice* in sexto dicerent? ut Juvenalis, *Penelope melius*, *levius torquetis Arachne*. Et quod maxime fidem facit, apud Ciceronem Græcis nominibus Adjectiva Latina in sexto casu juncta, vel etiam Latinæ præpositiones quæ eum casum regunt, sæpe reperiuntur. Ut ἀποδυτηρίῳ *nihil alsius*, *nunquam in majore* ἀπορίᾳ *fui*, ἐν πολιτικῷ *genere*, & id genus alia. Itaque ἐν χερσιν, *in manibus*, σὺν θεῷ, *cum Deo*, cave redas esse septimum casum.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: femininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hic, hæc & hoc*: dubium, *Hic*, vel *hæc*: Epicœnum seu promiscuum, cum sub una generis notâ utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita proprie spectare videtur, cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quod ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At vero, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris *Durum Corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Ut autem genera nominum ad amussim cal'eas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ inhibendi sunt, quos *Guiliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GVILIELMI LILII
Regulæ generales Propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas:
Ut sunt Divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut, Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tibris, Orontes:
Mensium; ut, October: ventorum; ut, Libs, Notus, Auster.

De Femininis.

PRopria femininum referentia nomina sexum,
Femineo generi tribuuntur: sive Dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anno, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis:
Insulæ

Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam sunt urbium: ut ista
Masculà; Sulmo, Agragas: quædam neutralia; ut, Argos,
Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
Cupressus, cedrus. Mas spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, acerque.

Epicœna.

SUnt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo; ferarum;
Ut, tigris, vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus ferat aptum.
Attamen ex cunctis quæ diximus ante notandum,
Omne quod exit in um, *sive Græcum, sive Latinum,*
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam.
Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infra ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima regula specialis.

NOmen non crescens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam *LILIUS* noster genus nominum appellativorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum appellativorum non crescentium in genitivo: cujus generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis; & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraque tertiæ declinationis; cujusmodi sunt, *Labes, labis; pestis, pestis; vis,* genitivo *vis; mater, matris; caro, carnis.*

Masculina excepta ex non crescentibus.

MAscula nomina in a *dicuntur multa virorum:*
Ut scribà, asseclà, scurrà, & rabulà, lixà, lanistà.
Mascula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as *&* in es; *& ab illis quot per* a *fiunt,*
Ut, satrapas, satrapa, athletes, athleta. Leguntur
Mascula item, verres, natalis, aqualis: ab esse
Nata, ut centussis: conjunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis panis, penis, crinis & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,

Et vermis, vectis, postis; societur & axis,
Masculа in er, *ceu venter; in* os, *vel* us; *ut logos, annus.*

Feminina non crescentia.

FEminei generis sunt, mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusque,
Porticus, atque tribus, socrus, nurus, & manus, idus.
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Jacchi.
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Chrystallus, synodus, sapphirus, eremus, & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc prescribere longum est.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, *si gignit* is; *ut mare, rete.*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoethes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, annis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a, commune duorum est;
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monstrat
A venio: adde senex, auriga, & verna, sodalis,
Vates, extorris, patruelis, perque dubiis,
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen, crescentis penultima si genitivi
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est mulichre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitivi crescentis: qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monosyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis: ut sunt omnia desinentia in C, in, an, ans, ens, uns, ut halec, halecis, Delphin, -inis, Tiran, -ânis Infans, Quadrans, -antis, Continens, Triens, -entis, Decunx decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per ηρ scribun; ut, ut, Character, Crater, stater, soter, eris.

Latina

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In inx anx unx, ons, ors. ut Syrinx, ingis, phalanx, angis, deunx, septunx, uncis, effrons, bifrons, ontis, cohors, consors, ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis & ônis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, spado, onis; Anio, enis.

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent; ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, onis.

In *al* neutra; ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* sunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *énis* habent in genitivo; ut, Lien, Siren, enis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo; ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, onis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Ægeon, onis, & onis. Cetera sunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina; ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, aris; hepar, hepatis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, oris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. oris. Et Græca quoque nonnulla, ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, *&c* oris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, *&c*. âtis. Excipe, Anas, anatis; & Græca quædam: ut, Lampas monas, trias, decas, adis.

In *es* Latina aliquot: ut. Quies, magnes, locuples, etis; Merces, hæres, cohæres, edis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Zebes, rapes, Dares, Chremes, etis.

In *is*, quæ faciunt itis, inis; & idis in genitivo: ut, Samnis, Quiris, itis: Salamis, Trachis, inis: Psophis, Crenis, idis: Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Custos, odis: Nepos, otis. Præter Compos, impos, otis.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros Minos, ois, Rhinoceros, ægoceros, otis.

In *us* quæ mittunt genitivum singularem in utis, udis, uris, untis: ut. Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus pecudis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*. ut, Sanctius, probius, melius, pejus, oris.

In

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax. fornax. thorax. Phæax. audax. bibax. ăcis.

Excipe Græca quædam appellativa & Gentilia; ut, Abax. Horax. Styrax. Smilax. colax. corax. dropax. Pharnax. Candax. âcis: Syphax tamen variat âcis, & acis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ĕcis; Vibex, ĭcis, Exlex, ĕgis; Alex, a. ĕcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix. radix. cornix. spadix. felix. phœnix. perdix. coturnix. *&c.* ĭcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix. nutrix. motrix. lotrix. *&c.* ĭcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox. velox. ô is. Præter Cappadox, ocis; Allobrox, ogis; & quædam alia.

In *ux*; ut Pollux, Pollûcis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In *s* Græca, precedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cecrops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas, vadis, as, mas,
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris, habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Seps, pro serpente, grips, Thrax, rex, grex, gregis, & Phryx:
Mascula sunt etiam polysyllaba in n; *ut, Acarnan,*
Lichen, & delphin: & in o *signantia corpus;*
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.
Mascula in er, or, & os; *ceu, crater, conditor, heros:*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Geramasque, tapesque:
Atque lebes, Cures, magnes, unumque meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab esse,
Ut dodrans, semis: jungantur mascula Samnis,
Hydrops, nyctricorax, thorax, & mascula vervex,
Phœnix, & bombyx, pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt mulichre g nus, Syren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas, vasis, os, ossis, & vis,

Rus

Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polysyllaba, in* ar *que,*
ut Capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, stirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Communia acutè crescentia.

Sunt commune, Parens, autorque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata;
Ut bifrons: custos, bos, fur, sus, atque Sacerdos.

Tertia & ultima Regula specialis.

Nomen crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia; cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Sacer, gener, puer, eri; Adulter, eri; Presbyter, eri.

Composita à vir viri; ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, iri.

Composita item à gero & fero; ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, eri: & adjectiva quædam; ut, tener, dexter, prosper, eri; satur, uri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poema, dogma, sophisma, ænigma, atis.

In *yr* item Græca; ut, Martyr, Martyris, Psithyr, Psithyris.

Omnia item in *ur* Latina; ut, Augur, murmur, furfur, cicur, oris.

In *ut* etiam omnia; ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superius accipiuntur; ut. Imago, sartago, ordo cardo, inis.

In *l*; ut, Annibal, alis; mugil, ilis; Consul, præsul, ulis.

In *en*, ut, pecten, tibicen carmen crimen, inis.

In *on* Græca quæ sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis; ut, Canon, dæmon, architecton Philemon, onis.

In *or* Latina & Græca; ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, oris.

In *as*; ut, Anas, anatis.

Et

Et Græca, ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, adis.

In *es* Latina; ut, Fomes, limes, itis; præſes, deſes, idis.

In *is* Latina & Græca; ut, Sanguis, pollis, inis; tyrannis. paropſis, idis.

In *ar* Latina & Græca ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, aris.

In *er*, Græca; ut, aer, æther, eris.

In *s* præcedente conſonante, tam Latina, quam Græca; ut, Princeps, -cipis Hyems,-emis, inops, -opis, Æthiops, -opis, Arabs, -abis, chalybs, -ybis.

In *os* Latina; ut Compos otis.

In *us* Latina & Græca, ut, pecus decus, oris; vellus, vulnus, eris; Tripus, Oedipus, odis.

In *ax* Græca, ut, Abax, ſtorax, colax. climax, acis.

In *ex* Latina; ut, Index, vindex carnifex aruſpex, icis;

In *ix* Latina & Græca; ut, Varix, fornix, calix, icis. Maſtix igis.

In *ox* Latina & Græca; ut, Præcox, Cappadox, ocis; Allobrox. Polyphilox, ogis.

In *ux* Latina; ut, Conjux, conjugis, redux, reducis.

Denique in *yx* Græca; ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Feminina excepta ex graviter creſcentibus.

Feminei generis ſit hyperdiſyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyemſque;
Sic Bacchar, ſindon, Gorgon, icon, & Amazon.
Græcula in as *vel in* is *finita: ut Lampas, Iaſpis,*
Caſſis, cuſpis; in us *vox una pecus pecudis dans:*
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, hyſtrix, coxendix, adde filixque.

Neutra excepta ex graviter creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignans rem non animatam
Nomen in a; *ut problema*: en; *ut omen*: ar; *ut jubar*: ur *dans*;
Ut jecur: us; *ut onus*: put; *ut occiput. Attamen ex his*
Maſcula ſunt, pecten, furfur: *ſunt neutra, cadaver,*
Verber, iter, ſuber, pro fungo tuber, & uber,

Zinziber

Zinziber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et siser, atque siler. Neutra æquor, marmor, ador que;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus,

SUnt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexque.
Quamvis hæc melius vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

COmmunis generis sunt ista, vigil, pugil exsul,
Præsul homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas.
Antistes, miles pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales præses, princeps, auceps, eques, obses:
Atque alia à verbis quæ nomina multa creantur,
Ut conjux judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

ADjectiva unum duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duum prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut, sacra, sacrum:
Vox prima est mas, altera femina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usuque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atque superstes:
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum adsciscere gaudent,
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber:
Junge pedester, equester, & acer: junge palustер,
Ac alacer silvester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter sic:
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE

DE GENERIBUS NOMINUM.

GEnus est differentia nominis secundum sexûs notam.

Genera Nominum sunt tria. Masculinum, cujus nota est *hic*; ut *Hic Magister*. Femininum cujus nota est *hæc*; ut *Hæc mensa*, Neutrum cujus nota est *hoc*; ut *Hoc templum*.

Duo tantum genera novit ratio naturæ; nam quia per mares & femininas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & linguæ omnes Orientales, nec non & modernæ plures, duo tantum agnoscunt genera. Neutrum vero genus proprie non est; sed per utriusque negationem, ut Græci expressius declarant, οὐδέτερον: nec enim ex duobus compositum est, sed utrumque excludit. Hoc genus Græci acceperunt, unde Latini sunt mutuati.

Quædam nomina habent hæc tria genera, & dicuntur *omnis generis*, vel *Communia trium*, de quibus tractat regula secunda: quædam duo, & dicuntur aut *Communis* aut *Dubii generis*. Catera (inter quæ *Epicœna* dicta comprehendimus, de quibus etiam infra dicetur) unico tantum genere declinantur.

Genera nominum cognoscuntur vel ex significatione, vel ex terminatione.

Quomodo significatione percipiantur, canones docent generales: de terminatione autem tractant regulæ speciales.

REGULA I.

De nominibus quæ alterutri, vel utrique sexui competunt.

Quâ mas exprimitur, vel femina, vox genus id fert: Vox utrumque notans sexum communis habetur.

EXEMPLA.

Nomina quæ marem aliquo modo significant, sunt generis masculini. Horum alia hominibus singularibus competunt, & dicuntur Propria; ut

Petrus,

Petrus, *Plato*, *hic Dinacium*: Alia vero communia ſunt, & appellativa dicta, ſed tantum maribus conveniunt: ut *Vir magnus*, *primus Senator*, *rex fortiſſimus*, *Pater blandus*, *Poeta bonus*, *hic advena*, & ſimilia. Ad hanc regulam ſpectant nomina Angelorum; ut *Michael*, *Gabriel*: item Dæmonum, ut *Lucifer*: & Deorum falſorum, ut *Jupiter*, *Mars*, *Mammona*, vel *Mammonas*, deus divitiarum, quia ſub humanâ ſpecie repræſentatur.

Nomina quæ feminam aliquo modo ſignificant, ſunt generis feminini; ſive propria ſint, ut *Maria formoſa*, *hæc Euſtochium*: ſive appellativa, ut *mulier pudica*, *mater optima*. Quo ſpectant & Dearum nomina; ut *Pallas*, *Juno*, *Venus*, &c.

Nomina quæ marem & feminam ſimul exæquo ſignificant, ſunt generis Communis, & pro maribus maſculino, pro feminis feminino genere uſurpantur; ut *hic & hæc conjux*, *parens*, *civis*.

OBSERVATIONES.

Nomina Dearum in maſculino etiam reperiri nonnulli tradiderunt; nempe quia *Pales*, Dea pabuli (cui ſacra Palilia dicta) Varroni in virili genere uſurpatur, teſte Servio: utique quod *Venus* in maſculino dixerit Lævinus; tum quia *Deus* pro *Dea* legere ſit apud Maronem, Lucanum, & Claudianum.

Verum quod ad vocem *Pales* attinet, ex Arnobio diſcimus *Palem* Deum etiam eſſe à *Pales Dea* diverſum, quem *miniſtrum & vilicum Jovis* appellat, de quo loqui Varronem Servius non animadverit.

Nec mirandum ſi *Venus* in maſculino dicatur, cum teſte Macrobio barbata coli ſoleat, ac tum mas, tum femina credita ſit.

Poetæ vero, cum *Deum* pro *Dea* uſurpant, Græcos imitantur, quibus θεὸς utriuſque eſt generis; idque non ſolum apud Homerum, Sophoclem, Poetarumque alios; ſed etiam Platonem & Demoſthenem.

Nomina animantium, cum æque iis ſexus inſit, ac homini, ad eandem ſexus regulam referuntur. Itaque ut ea complecteremur, non *virum* & *mulierem*, ſed *marem* & *feminam* ſignificantia dicebamus.

Porro notandum multa nomina eſſe quæ ſola ſignificatione communia ſunt, non autem conſtructione: ut maſculina *advena*, *agricola*, *alienigena*, *aſſecla*, *auriga*, *camelus*, *cliens*, *cocles*, *eques*, *exul*, *fur*, *homicida*, *homo*, *index*, *juvenis*, *hoſpes*, *interpres*, *laniſta*, *lixa*, *latro*, *obſes*, *opifex*, *pedes*, *pincerna*,

pincerna, præsul, princeps, pugil, rabula, senex: feminina *proles, soboles*: neutra *animal, mancipium*, atque id genus alia.

At vere communia sunt, & tuto veterumque exemplo junguntur adjectivo feminino, quæ his versiculis continentur.

Conjux, atque *parens, infans, patruelis*, & *hæres*,
Affinis, vindex, judex, dux, miles, & *hostis*,
Augur, & *antistes, vates, conviva: sacerdos*,
Municipi que addas *adolescens, civis*, & *auctor*,
Custus, nemo, comes, testis, sus, bosque, canisque,

Sed in his discrimen observandum inter vere substantiva; ut *bos, canis*, & verius adjectiva, ut *adolescens, affinis*; item inter usitata utroque genere, qualia quæ proxime dicta sunt, & feminino inusitata, ut *augur, miles*. Nihil vero opus laboret puer, utrum nomina hæc aut pleraque illorum, proprie sint communia: an proprie alia quidem (imo omnia juxta Sanctium & Scioppium) virilia sint, ut *Sacerdos*, alia feminina, ut *canis*, alteri vero generi jungantur per syllepsin inrelligendo *mas*, aut *femina*. Utram enim is sententiam sequatur, ad pure loquendum nihil interest.

Denique & illud monendum est, propter sola adjectiva reperta esse in substantivis genera, nam si adjectiva non essent, aut si omnia unius essent terminationis, ut *felix, par, oriens*, nulla esset apud Grammaticos de genere præceptio: Grammaticus enim in substantivis solummodo quærit genera propter adjectivorum terminationes. Quare de genere Adjectivorum proxime inquirendum est.

Regula II.

De Nominibus Adjectivis.

Omne Genus nomen sibi vindicat Adjectivum;
Sed juxta varios fines genus id variatur.

Exempla.

Sub Adjectivorum nomine comprehenduntur Nomina, Pronomina & Participia.

Adjectivorum alia sub unâ terminatione substantivis omnium generum accommodantur, ut *hic, hæc*, & *hoc felix, hic, hæc*, & *hoc amans*: quanquam & ista in Accusativo, singulari, & Nominativo & Accusativo plurali terminationem mutant, ut *felicem* vel *felices* pro masculinis & femininis, *felix* vel *felicia* pro neutris.

Alia duabus terminationibus, alterâ masculinis & femininis, alterâ neutris junguntur; ut *hic* & *hæc*

hæc omnis, & *hoc omne*: Quandoque etiam prima masculinis, postremo vero femininis & neutris; ut *hic victor*, *hæc* & *hoc victrix*.

Alia denique tribus terminationibus singulis generibus accommodantur, ut *bonus* masculino, *bona* feminino, *bonum* neutro.

OBSERVATIONES.

Sanctius & eum secutus Scioppius recte observarunt adjectiva nomina proprie loquendo nullum habere genus, sed terminationes ad genus, ita ut terminatio una adaptetur masculinis, alia femininis, alia neutris. Et ratio est, quia per se in oratione subsistere nequeunt, ac proinde cum dico *bonus*, *bona*, &c. nulla res proprie significatur, sed tantum adjectivum sub hac vel illa terminatione substantivo accommodandum esse.

Notandum itaque Adjectivum, cum solum in oratione ponitur, vel usu factum esse substantivum, ut *patria*, quæ olim supponebat *terra*: vel substantivum ipsum subintelligi, & adjectivum ejus esse generis, cujus est substantivum suppressum.

Atque hoc canone semel constituto multos tum generales tum speciales regulas, atque exceptiones præterire licebit. Exempli gratia, ob hanc rationem sunt

Masculina.

Aunularis, auricularis, index; *supple digitus.*
Mortalis, *homo.* Maialis, nefrens. *porcus.*
Maxillaris, *dens.* Molaris, *dens*, vel *lapis.*
Martius, Aprilis, Quintilis, September, &c. *mensis.*
Oriens, occidens, *supple sol.*
Profluens, confluens torrens, *amnis* vel *fluvius.*

Feminina.

Arida, continens, eremus, *terra.* Frigida, *aqua.*
Bipennis, *securis.* Bidens, *securis* vel *ovis.*
Curulis, *sella.* Consonans *vel* vocalis, *litera.*
Dipthongus, *syllaba.* Prægnans, *mulier.*
Tertiana, quartana, *febris.*

Neutra.

Altum *vel* profundum, *sup. mare.*
Præsens, *supple tempus.*
Suburbanum, *rus* vel *prædium*, &c.

Sic quoties adjectivum neutrum absque substantivo particulari expresso vel intellecto occurrit, *negotium* subintelligi debet; ut *triste lupus stabulis*, id est, *negotium triste*. Idem subauditur in *accidens*, *antecedens*, *consequens*, &c.

REGULA

Regula III.

Infra se positis legem dat vox generalis:
Sæpe etiam fini concedit significatum.

Exempla.

1. Vox communis & universalis genus aliarum quæ sub eâ comprehenduntur, sæpe determinat: ut ex regulis quatuor sequentibus, quibus hæc fundamenti loco est, manifestum fiet.

Porro per hanc regulam Fabularum nomina feminina sunt, ut, *in Eunuchum suam*, Ter. quia subintelligitur *fabula*. Quanquam & hujusmodi voces interdum in masculino efferantur, cum personæ nomen poemati affigitur: ut *Ajacem suum*, Suet. *Nec dum finitus Orestes*, Juv.

Hinc etiam nomina literarum aliquando muliebria sunt, quia respicitur *litera*, ut *a longa, e brevis*, &c. Sæpius tamen neutra sunt, & regulam indeclinabilium sequuntur.

Item lapidum nomina per hanc regulam nunc masculina sunt, cum respicitur *lapillus*, nunc feminina, cum respicitur *gemma*, ut *hic Achates*, *hæc Saphirus*. Vide annotationes in reg. de nominibus in *VS*.

Hinc denique nomina numerorum in IO terminantium masculina sunt, ut *hic unio*, *hic ternio*, *hic senio*, &c. quia respicitur vox generalis *numerus*.

2. Verum licet voce communi vel significatione genus plerumque determinetur, aliquando tamen terminationis potior habetur ratio.

Ob hanc rationem *Operæ*, *custodiæ*, *vigiliæ*, *excubiæ*, licet viros signent, in muliebri usurpantur, &

scortum

ſcortum, *mancipium*, *proſtibulum* ſemper in neutro. Cujus rei cauſa eſt hæc, quod hujuſmodi nomina primo ac propriè actionem ſignificant, & per metonymiam effecti de ipſis hominibus dicuntur, reſervato genere propriæ ſignificationis.

REGULA IV.

De nomine *As*, ejuſque partibus.

Uncia *ſi demas, mas eſt* As, *& ſua turba.*

EXEMPLA.

Nomen *As aſſis*, cum omnibus quæ partes aſſis ſignificant, necnon ab *As* compoſita, maſculina ſunt, ut, *quincunx*, *ſextans*, *Decuſſis*, *centuſſis*, &c. At *uncia*, & ejus compoſita ſimiliter exeuntia feminina ſunt.

OBSERVATIO.

Cauſa hujus regulæ à voce generali petenda eſt, quia partes *aſſis* pro nummi ſpeciebus habentur, adeoque in iis reſpicitur *numus*, à nomos *lex*, quia uſus ejus, utpote ſummè neceſſarius, lege introductus eſt. *Uncia* vero manſit femininum, quia dicitur ab *una* (*ſup. parte*) quaſi *unica*.

As continet uncias XII.

Deunx, XI. ſic dicitur, quia deeſt uncia.

Decunx, quaſi decem unciæ, vel *Dextans*, quia deeſt ſextans, X.

Dodrans, quia deeſt quadrans, IX.

Bes vel *beſſis*, pro *des* teſte Varrone, quia deeſt triens: vel *des* ex *dues* quia continet duos trientes, nempe ut *bonum* ex *duonum*, *bellum* ex *duellum*, VIII.

Septunx, quaſi ſeptem unciæ, VII.

Semiſſis, quaſi ſemis aſſis: *ſemis* vero, non quaſi *ſemiss*, ut Varro ait, ſed ex ἡμισυ, VI.

Quincunx, quaſi quinque unciæ V.

Triens, quaſi tertia pars aſſis III.

Quadrans, quaſi quarta pars aſſis IV.

Sextans, quaſi ſeſqueuncia I½

REGULA

Regula V.

De nominibus ventorum, fluviorum, & montium.

Vox venti, fluvii *&* montis *fere, propria mas eſt.*

Exempla.

Nomina ventorum ſemper maſculina ſunt; ut *Zephyrus, Auſter, Boreas, Aquilo, Eteſiæ.*

Nomina Fluviorum & Montium plerumque etiam ejuſdem ſunt generis; ut *hic Euphrates, Tigris, Ganges, Matrona, Sequana. Hic Etrix, Othrix, Oſſa.*

Observationes.

Hujus etiam canonis ratio ſumenda eſt à voce generali; nam in nominibus ventorum reſpicitur *ventus*. Nec contra facit quod *lapſus* femininum ſit: non enim proprie ventum aliquem particularem ſignat, ſed tantum turbinem.

Quod ad nomina fluviorum & montium ſpectat, regula non eſt generalis, eoque *fere* addidimus, quia ſæpe etiam regulam terminationis ſequantur, ut ſequens catalogus docebit.

Nomina fluviorum.

Allia, femininum eſt juxta terminationem, quomodo uſus Lucanus: & ſolœciſmum facere cenſet Voſſius qui *damnatus Allia* dicere auſit.

Sic *Durantia, Garumna, Matrona, Moſella*, & alia Auſonio muliebria; quare in proſâ (inquit Voſſius) vix auſim dicere *Moſella celebrandus*; nec aliter hæc in carmine excuſantur, quam quia per ſyllepſin reſpicitur generale nomen *amnis*.

Acheron vel *Acherons* dubium eſt ſecundum Nonium, nempe quia Maro dixit *Acheronte refuſo*; & Plautus *nulla Acherons*. Sed quando in muliebri uſurpatur non fluvius intelligitur ſed locus, qui quaſi regio habetur: Unde apud Plautum legitur, *Acheronte* vel *Acheronti aliquid fieri*, hoc eſt, *apud inferos*.

Iader neutrum; ut *tepidum Iader*, Luc.

Nar, neutrum eſt apud Ciceronem, cum dicit *lacus Velinus in Nar defluit*, maſculinum apud Tacitum & Claudianum, quia reſpicitur vox *amnis*.

Xanthus, ſemper maſculinum quando ſumitur pro fluvio Lyciæ; ſed in Virgilii loco ubi feminino adjectivo jungitur, pro urbe ejus nominis accipiendum cenſet Voſſius.

Nomina Montium.

Sequuntur etiam & illa plerumque regulam terminationis.

Nam ſi *Oſſa* Ovidio maſculinum eſt, Lucano tamen muliebre eſt. Et ſi *Oeta* apud Senecam in maſculino legitur, Ovidio tamen & Claudiano femininum eſt, ſed & utrumque Statius in feminino uſurpat.

Othrys quoque, quo Lucanus & Statius in maſculino utuntur, Græcis femininum eſt.

Ætna

Ætna semper femininum. *Ida*, quoque apud Virgilium; Quin & reliqua plerumque ejus sunt generis, cujus sunt similiter terminantia.

REGULA VI.

De nominibus urbium, regionum, navium, & insularum.

Insula, *item* navis, regio, urbs, *muliebria sunto.*

EXEMPLA.

Regula hac continentur quatuor nominum genera usitatius feminina, nempe ob vocem generalem quam respiciunt.

In nominibus urbium respicitur *urbs*; ut *hæc Lutetia, Neapolis, Corinthus.*

In nominibus regionum, respicitur *regio, provincia*, vel *terra*; ut *hæc Ægyptus.*

Nomina navium respiciunt vocem generalem *navis*; ut *Centaurus magna*; *hæc Argo.*

In Insularum nominibus vox communis *insula* respicitur; ut *hæc Delos, hæc Cyprus.*

OBSERVATIO.

Quamvis verissimum sit, genus nominum hujusmodi à voce generali plerumque desumi, regula tamen omnino generalis & absoluta non est. Quare errant Grammatici, qui nomina hujusmodi, paucis duntaxat exceptis, sua natura feminina esse contendunt: Ut ex sequenti, catalogo manifestum fiet.

Catalogus Nominum Urbium.

De iis quæ vocali terminantur.

In *A* exeuntia, ut *Roma, Ardea, Larissa*, feminina sunt ex regulâ terminationis.

Sic *Italia, Gallia, Judæa*; quæ naturâ sunt adjectiva, unde Cæsar dixit, *ex usu terræ Gallia*, & Livius, *extra terram Italiam.*

In E primæ feminina sunt per eandem regulam; ut hæc *Mytilene es, Helice, es.*

Par ratio pluralium in *Æ*; ut *Athenæ, Mycenæ.*

In A Pluralia, neutra ex regulâ terminationis; ut *Bactra, Ecbatana.*

In A vel E singularia tertiæ neutra, prout exigit Canon; ut *Zeugma, Reate, Prænestе. Altum Prænestе*, Virg. *Frigidum Prænestе*, Horat. Cumque legimus apud Virg. *Prænestе sub ipsa*, & Juv. *gelidâ Prænestе*, per syllepsin respicitur *urbs*, vel potius quia olim dicebant

hæc

hæc Prænestis, & hoc *Præneste*, teste Servio. Dicitur etiam *Prænestus* Stephano, & *Prænestum* Ptolemæo.

In I vel Y neutra sunt, ad formam *gummi*, *moli* indeclinabilium; ut *Illiturgi*, *Aixi*, *Aepi*.

Pluralia in I terminatione cognoscuntur masculina; ut *Delphi*, *Argi*, *Philippi*.

Similiter in O exeuntia terminatione virilia sunt; ut *hic Sulmo*, *hic Narbo*; quare per syllepsin Martialis dixit, *pulcherrima Narbo*, & Catullus, *Venusta Sirmio*.

Hippo similiter nunc terminationis ratione masculinum est, nunc per syllepsin femininum.

De iis quæ consonâ terminantur.

Hæc sunt quintuplicia pro consonis finalibus L, M, N, R, S, quibus fortasse T addendum.

In L finita ex terminatione neutra cognoscimus, ut *Hispal*; *celebre Oceano Hispal*. Sil. *Suthul*; *ad oppidum Suthul pervenit*.. Sall.

In Um vel On breve exeuntia neutra sunt ex terminatione. Quare figurate dixit Sidonius, *Lugdunumque tuum*. Frustra hinc colligunt nonnulli *Lugdunus* & *Lugdunum* dici. Etsi verum est Græcos dicere *Ilius* & *Ilion*. Posterius passim legas, *Ceciditque superbum Ilion*, Virg. *Ilios dissecta*, Ovid. Par ratio est in *Epidaurus* & *Epidaurum*; prius masculinum est Homero, ubi legas, ἀμφιπολεύντ' Ἐπιδαυροι,

Vitibus consitum Epidaurum.

At Straboni femininum est, ἡ Ἐπίδαυρος. Plinio neutrum, *Epidaurum celebre*. Item *Saguntus* & *Saguntum*; posterius semper neutrum, & prius semper femininum.

Cholchos quoque femininum est, ut *Ilios*, *Saguntos*, juxta Vossium. At vox hæc antiquis semper pro populo sumitur. *Cholchus* an *Assyrius*, Hor. *Auratus aries Cholchorum*, Cic. *Cum Cholchos peterent*. Mela. Pro regione *Cholchis*, *idis* utimur.

In ΩN exeuntia variant apud Græcos; Latini vero in femininо plerumque usurpant cum respectu ad vocem generalem, at *Dorica Ancon*. Juv. *Regia Fleuron*, Sil. *Alta Croton*, Idem.

Quæ in R finiuntur ex terminatione neutra sunt. Ut *Summum Tuder*, Sil. *Gadir*; *Tartessum Hispaniæ civitatem, quam nunc Tyrii mutato nomine Gadir habent*, Sall. Nam ut Priscianus observat, nisi neutrum esset dixisset *Gadirem*. Avieno tamen in muliebri legitur, sed ad nomen *urbs* respexit.

Tibur semper neutrum est, ut *Tiburque tuum*, Virg. Sic *Tuder*, Sil. Itidem terminationem respexere in *Anxur*; Nam velut illa in UR plurimum neutra sunt, ut *guttur*, *jecur*, pauca masculina, ut *vultur*, *turtur*, nulla autem feminina: ita *Anxur* nunquam est femininum, sed vel neutrum, vel masculinum. *Ad Anxur oppugnandum*, Liv. *Impositum saxis candentibus Anxur*, Hor. *Candidus Anxur aquis*, Ma.

Accedimus ad ea quæ in S. exeunt.

Agragas Siciliæ oppidum, Latinis *Agrigentum* dictum, Straboni femininum est. Aliis vero virile: vel quia primo sic fluvius dicerетur, nam teste Thucydide urbs à fluvio nomen accepit; vel quia nomina in *As antis* ex terminatione masculina sunt: Sic Straboni dicitur ὁ ἀκραγὰς, urbs Doridis, ὁ πάρος; Calabriæ civitas, aliter *Tarentum*, in quo Græcos imitatus Lucanus, dixit, *Antiquusque Taras*.

Argos terminatione neutrum est, ut nomina primæ contractorum apud Græcos, *Aptum equis Argos*, Hor.

Nomina in ΩS quæ Græcè in OΣ exeunt, ac declinationis sunt isosyllabæ

ſyllabæ ex terminatione vel declinatione cognoſci nequeunt, cum ea nunc virilia ſint, ut ὁ λαγως; nunc muliebria, ut ἡ ὁδος; quomodo & Latinis virile eſt *fructus*, muliebre *manus*. Hæc cauſa eſt cur oppida, regiones, inſulæ hujus terminationis ac declinationis partim maſculina ſint, partim feminina, ſed ſæpius feminina, quia terminatio non refragatur, & favet ſignificatio, ſive vox generalis ſubintellecta.

Itaque muliebria ſunt & Latinis & Græcis, *Ninus*, *Tyrus*, *Epheſus*, *Miletus*, *Rhodus*, & plura alia.

Seſtos Græce reperitur in maſculino teſte Stephano & Euſtathio, Ovidio vero femininum eſt.

Videtur Ovidius *Lesbos* ſimiliter maſculino junxiſſe.

Et Methymnæi potiuntur littore Lesbi. Ita in MSSis & Vet. Edit. legitur, etſi alii legant in feminino.

Abydos in recto dici extra controverſiam eſt: Sed quæritur an & *Abydon* dicatur. Vulgo ita putant, propter illud Maronis.

--Oſtriferi fauces tentantur Abydi.

Nam aliter inquiunt *Oſtrifera* dixiſſet. Verum ſi *Abydon* dicitur, eſt urbs Italiæ teſte Stephano, & non urbis nomen quæ *Seſto* opponitur. Quare vel hoc diſcrimen neglexit Maro, vel propter terminationem in maſculino uſus eſt.

Corinthus Latinis ſemper femininum, Græcis aliquando maſculinum eſt. Nam cum dicitur apud Velleium legi *Corinthum qui antea fuerat Ephyre*, in omnibus codicibus invenitur *Corinthum qua*; Nec Propertii locus.

Nec miſer æra paro clade Corinthe tua,

ad rem facit, cum miſer ad poetam, non ad Corinthum referatur. Rectius *Coriolus* virile dixiſſet, propter illud Flori, *Coriolus quoque victus adeo gloriæ fuit*, ut in principe omnium editione legitur, & in antiquis MSSis.

Etiam terminatio reſpicitur in *Pontus*, quod non pro mari tantum, ſed pro Aſiæ quoque regione, maſculinum eſt.

Quæ in Us exeunt, & græce ex οες; in ους contracta ſunt, ratione terminationis maſculina ſunt; ut *Daphnus*, *antis*. Par ratio in *Amathus*, *Trapezus*, *Opus*, *Hydrus*, *Phlius* & aliis. Verum eſt Ovidium dicere,

--Gravidamq; Amathunta metallis

Sed reſpexit ad nomen generale *urbs*. Sic & *Ceraſus*, Ponti urbs, natura maſculinum eſt, quia Græce eſt Κερασους ex Κερασοες.

In Y S deſinentia muliebria ſunt, inſtar appellativorum *Chelys*, *Chlamys*. Unde & *Gortys* Homero femininum.

Quod ſi pro *Nepete*, quæ Tuſciæ civitas, etiam *Nepet* dicitur, neutrum eſt, vel ratione terminationis T, vel quia ex *Nepete* factum, quod ex terminatione & declinatione neutrum eſſe conſtat.

Hæc ſunt quæ de nominibus urbium & regionum potiſſimum obſervanda occurrunt. Quod ſi quæratur ratio, cur voces generales *urbs*, *civitas*, *terra*, terminationem femininam ab auctoribus linguæ Latinæ acceperunt, non alia videtur, quam quod indigenis ſint inſtar matris. Atque idcirco urbes olim feminarum ſpecie pingebantur. Hebræis quoque Hieroſolyma dicitur *filia Sion*; & Tertullianus Uticam *Sororem* Carthaginis vocat. Eadem de cauſa *Tellus*, quæ terrarum orbem & partes ejus notat, feminis accenſetur; Gentibus Dea erat, & Livio dicitur *alma Mater*.

Idem dicendum de nominibus arborum, quæ ſequenti regula continentur. Nam licet quæ in OR & OS exeunt potius virilia eſſent, Latini tamen *arbor* vel *arbos* juſſerunt eſſe femininum, quia inſtar matrum.

fructus pariunt; & ſtolones, virgulta & rami, earum pulli ac liberi cenſentur.

REGULA VII.

De Nominibus Arborum.

Hæc Arbor. *Mas* STER, Spinus, Dumus: *Dubiumq*; *Eſt* Rubus: Hoc Vm, Robur, Acer, Suberq, Silerque.

EXEMPLA.

Nomina Arborum Latinis feminina ſunt, ob rationem in obſervatione præcedenti dictam: ut *Finus alta*, *Quercus magna*, *Ulmus annoſa*, *infauſta cupreſſus*, *Platanus Cæſariana*, Mart. *Hæc Pomus* vel *Malus*. (Sed pro *malo* navis virile eſt.) *Hæc Pyrus*.

Quæ vero in STER exeunt, maſculina ſunt; ut, *Hic Oleaſter*, *Pinaſter*, *Pyraſter*. Quemadmodum & duo hæc, *Hic Spinus*, Serv. *Hic Dumus*, Ovid.

Rubus dubium eſt, ſed potius maſculinum; ut *Aſper rubus*, Virg. *Rubus contorta*, Prud.

Neutra vero ſunt *Hoc Robor*, *roboris*. *Hoc Acer vile*. Ovid. *Siler molle*, Virg. *Suber ſilveſtre*. Ut & ea quæ in VM exeunt; ut *Hoc Buxum*, *Hoc Ebenum*, *Hoc Balſamum*, *Liguſtrum*.

OBSERVATIONES.

Multa arborum nomina Græcis maſculina ſunt; pauca etiam Latini eo genere uſurparunt, vel Græcos imitati, vel ad terminationem reſpicientes. Sic *cupreſſus* Ennio virile eſt, & veteribus maſculina fuere *platanus* & *populus* teſte Priſciano, & Catullus dixit *ulmus maritus*.

Libani nomen videntur veteres Latini ignoraſſe. Virgilius appellat *thuream virgam*, Plinius *arborem thuriferam*. Pindarus & Euripides uſurpant in feminino: at ſæpe in maſculino invenitur. *Thus* pro arbore inveniſſe ſe negat Henricus Stephanus: Et cum obtenditur à Plinio dici *lignum thuris*, & *virgas thuris*, Voſſius *thuris arbor* ſemper ſumi credit pro eo quod in aris & acerris incenditur, ut *thuris arbor* idem valeat ac *thurifera arbor*. Et quamvis aliter eſſet, cujus generis ſit *Thus* pro arbore ex veteribus doceri nequit: quare ſine cauſâ à Grammaticis inter neutra reponitur.

Spinus Priſciano maſculinum eſt. nec dubium eſt quin hoc genere invenit. Sed quia autoritatem nullam dat, Voſſius ei minime ſtandum cenſet. Servius tamen apud Virg. inquit, *Prunorum arbor ſpinus* vocatur

vocatur generis maſculini. Deſpauterio etiam virile eſt, quem nos ſecuti ſumus.

Rubus Senec. Colum. & Prud. femininum eſt, aliis vero potius maſculinum. quare dubium relinquimus, etſi Deſpauterio ſit tanrum virile.

Suber, quod Deſpauterius dubium facit, tantum eſt neutrum. In errorem eum induxit Plinii locus, *ſerotino autem germine malus* (ſup. *germinat*) *tardiſſimus ſuber*; ſed cuivis videre eſt legendum *tardiſſimo*, eamque lectionem optimi codices confirmant.

Oleaſter virilis eſſe generis probatur ex Virgilio, qui dixit, *Oleaſter, plurimus, & ſacer Oleaſter* & ad locum ex Cicerone adductum *hominem ſuſpendi juſſit in oleaſtro quâdam*, dicimus in optimâ Gruteri Editione legi *quodam*, qui & eam veterum quoque lectionem eſſe affirmat. Et rationem hanc affert Priſcianus, quod omnia nomina ſecundæ in ER maſculina ſint.

Terminatio *Tum* locum arboribus conſitum notam, ut *Quercetum*, *Salictum*. Quæ vero in *um* exeunt uſitatius Lignum ſignificant, ut *Ebenum*, *Cinnamomum*, *buxum*, interdum quoque & arborem ipſam, ut indicat iſthoc Naſonis.

Nec denſum foliis buxum, fragileſque myricæ,
Nec tenues cytaſi, cultaque pinus abeſt.

REGULA VIII.

De Nominibus indeclinabilibus.

Non variata putes Neutra, & pro nomine poſita.

EXEMPLA.

Omnia nomina indeclinabilia, perpetuo neutra ſunt; ut, *Hoc manna*, *Hoc pondo*, *Hoc nefas*, *melos ſuaviſſimum*, *Chaos antiquum*; *Hoc frit gith.*

Hoc *moly*, *gummi*, *ſinapi*, ut & omnia quæ exeunt in I & Y.

Mille unum; quod tamen in plurali variatur, ut *Millia*, *ium*. *Hoc cornu*, *veru*; quæ ſimiliter in plurali declinantur, ut *cornua*, *uum*, *ibus*, &c.

Sic & infinitivus verborum pro nomine poſitus, ut *ſcire tuum*, *velle tuum*, & quicquid materialiter ſumtum non variatur per caſus, neutrum eſt, ut *Triſte vale*, *Rex derivatum à rego.*

Par ratio in literarum nominibus, ut *illud* A; *illud* B: quæ etiam in feminino uſurpantur, cum reſpectu ad vocem generalem *litera.*

Observationes.

Pondo in utroque numero indeclinabile est: & cum *libram* significat, tum in singulari tum in plurali usurpatur, ut *pondo unum, centum pondo*; at cum pro *pondere* accipitur tantum singulare est, & additur plerumque *libra, uncia, dodrans*, vel simile; ut *corona aurea libræ pondo. Cum dodrante pondo mellis.*

Dicitur etiam *hæc gummis, hæc sinapis*, quæ declinantur, & genus terminationis sequuntur.

A *melos* videtur descendere ablativus *melo*

Fitque repercusso dulcior aura melo

in carmine de resurrectione quod Lactantio tribuitur. Sed olim dicebatur *melus*, unde & accusativus *melum* apud Pacuvium teste Nonio. Sic & ablativus *chao* occurrit apud Virgilium, Ovidium & Lactantium.

Regula IX.

De Nominibus in A & E.

Nomina in A *vel in* E *primæ Muliebria; ternæ Neutra.* Planeta, Cometa *Hic*: Pascha *sed Hoc dat.*

Exempla.

Nomina in A & E primæ feminina sunt; ut *Hæc Ara, Hæc Allia, Hæc Musice, es, Hæc Epitome, es.*

Duo hæc masculina sunt, *Dirus cometa. Pulcher planeta.*

Pascha neutrum est, & ad formam primæ vel secundæ inflexionis declinatur, *Pascha, æ*: & *Pascha, atis.*

Observationes.

Adria pro sinu maris masculinum est, pro urbe femininum; Nempe quia in priori respicitur *sinus*, in posteriori *urbs*.

Pascha Hebræis & Chaldæis masculinum est, quia neutro genere utrique destituuntur; Græcis Latinisque nihilominus neutrum est: & illis quidem indeclinabile, his vero vel primæ vel tertiæ inflexionis, nunc vero usitatius tertiæ.

Idem de *manna* dicendum est, quod Hebræis masculinum, Græcis & Latinis neutrum est, & utrisque indeclinabile, nempe in ea significatione, qua in sacris literis accipitur: at in alio sensu dicitur *Manna, æ*, primæ, & significat *micas thuris concussu elisas*, teste Plinio.

Dama, Panthera & *talpa* regula Epicœnorum comprehenduntur.

Cometa & *planeta* masculina sunt, quia Græcis virilia sunt nomina *in ης*; ideoque indifferenter utimur *Cometa* & *Cometes*. At plurima à Græcis derivata mutata terminatione genus quoque mutant; ut *charta margarita*

margarita, metreta, cochlea, &c. & forsan *cometa* & *planeta* ideo genus suæ originis reservarunt, quia plerumque vocem generalem ἀστὴρ respiciunt; quanquam Tacitus addidit substantivum diversi generis, ut *Inter quæ & sidus cometes effulsit.*

De nominibus in I.

Nomina in I per regulam octavam, neutra sunt & indeclinabilia.

REGULA X.

De nominibus in O.

Nomen in O *Mas*; Harpago & *Hic* dat: *at Hæc* caro, grando.

Cætera & in DO, GO, *queis syllaba tertia surgit*;
Et verbale in IO. *Mas* pugio, *Mas numerale.*

EXEMPLA.

Nomina quæ exeunt in O masculina sunt; ut *Hic sermo, Hic mucro, Scipio, titio, ligo, ônis. Hic cardo, ordo, inis.*

Similiter & *Hic harpago, ónis.*

Reliqua in DO & GO plures quam duas syllabas habentia, feminina sunt; ut *Hæc arundo, dulcedo, formido, imago, fuligo, inis.*

Feminina sunt duo hæc *caro, carnis,* & *grando, inis.*

Quæ exeunt in IO, & à nomine vel verbo derivantur, sunt etiam feminina; ut, *Hæc portio,* à *pars, Hæc talio,* à *talis, Hæc concio,* à *cieo, Hæc contagio,* à *tago,* pro *tango, Hæc optio,* ab *opto, Hæc alluvio,* ab *alluo* cujus præteritum olim erat *alluvi, Hæc ditio, onis,* à *dis, ditis, Hæc religio, onis,* à *ligo, Hæc rebellio, onis,* à *bellum, Hæc legio,* à *lego.*

Et speciatim quæ formantur à supino; ut *Hæc lectio,* à *lectum, Hæc oratio,* ab *oratum,* & similia.

Excipiuntur tamen à nominibus hujusmodi in IO nomina numeri; ut *Hic unio, ónis* pro *monade,* vel pro *margarita* (nam pro *unitate* nunquam usi scriptores meliores ævi;) *Hic duernio, ternio, quaternio,* &c. quæ masculina sunt per regulam ter-

tiam generalem, quia respicitur nomen commune *numerus*.

Item *Hic pugio, ônis*, à *pugnus* vel *pugno*.

Observationes.

Echo femininum est ex regulâ significationis.

Arrhabo Varroni femininum est, at Cato, Plautus & Gellius Græcos sequuti in masculino usurpant.

Cupido pro cupiditate in masculino reperias apud poetas, præcipue Horatium. Sed in feminino longe est usitatius, nec aliter usi oratores.

Margo Juvenali tantum femininum est, aliis semper masculinum.

Perduellio, quod alii masculinum faciunt, Vossio femininum est, nempe cum signat actionem & crimen rebellionis, non personam, nam utrumque significat.

Talio etiam Tertulliano masculinum est; sed Gellius femininum esse ostendit, ejusque potior autoritas.

Regula XI.

De Nominibus in M, C, L, T.

Neutrum M,C,L,T. *Dubium* Sal. Sol *que Virile*.

Exempla.

Nomina quæ M finiuntur in VM exeunt, & secundæ inflexionis sunt, generisque neutrius: ut, *Hoc templum, templi, Aurum fulvum. Pulcrum Lugdunum. Hoc Illyricum. Hoc liguſtrum. Hoc mancipium.*

Quæ C,L,& T, terminantur, sunt tertiæ inflexionis, & similiter neutra; ut, *Hoc halec, halécis. Lac novum. Animal fortissimum. Mel purum. Caput nitidum.*

Sal dubium est, sed sæpius masculinum; ut *sal siccus & acer*, Plin. *Sal. coctum*, Colum. *Sales Attici*, Cic.

Sol masculinum est; ut, *sol igneus*.

Observationes.

Nomina in UM quæ hominum ac mulierum propria sunt, ad regulam generalem spectant. Huc tamen referuntur Græca in ON secundæ, quæ Latinis per VM efferuntur; ut, *Hoc gymnasion*, vel *Gymnasium*.

In ON tertiæ ad sequentem regulam pertinent.

Sal

Sal usitatius masculinum est, interdum & neutrum, sed tantum in singulari, idque pro condimento. In plurali vero eâ significatione, in quâ tamen rarius occurrit, semper masculinum est, Sed in alterâ, pro *sapientia*, in utroque numero frequentis est usûs.

Mugil & *strigil*, quæ è neutris vulgo excipiunt, vix sunt in usu, & fiunt per apocopen à *mugilis* & *strigilis*, quæ excipiuntur è femininis in IS.

Halecem, quod apud Martialem occurrit, venit ab *halex* feminino: sed *halec* semper neutrum est.

Lac fit per apocopen ex *lact*, vel potius *lacte*. Sed antiqui etiam *lacte* dixere in muliebri.

REGULA XII.

De Nominibus in N.

Nomen in N *Mas est*. Icon, Sindon, *Mulierum*. Hoc MEN, *& hæc tria*, Gluten & Unguen & Inguen.

EXEMPLA.

Nomina tertiæ quæ N finiuntur pleraque masculina sunt, cujuscunque terminationis fuerint.

In AN. *Hic pæan, ânis.*

In EN. *Hic pecten, inis. Hic ren*, in Plurali *renes*, Hic *splen*, vel *lien, ênis.*

In IN. *Hic delphin, delphînis.*

In ON. *Hic canon, canonis. Hic agon, ônis.*

Duo hæc feminina sunt. *Hæc sindon, Hæc icon.*

Quæ in MEN exeunt neutra sunt: ut, *Lumen jucundum, Flumen rapidum. Hoc Flamen, Flaminis.*

Ejus quoque generis sunt, *Hoc gluten inis. Hoc unguen. Hoc inguen.*

OBSERVATIONES.

Nomina in ON secundæ spectant ad præcedentem regulam.

Flamen masculinum est per regulam significationis.

Hymen similiter masculinum est, vel quia proprie Deum nuptiarum denotat, vel quia Græcis est masculinum.

Icon græcum est, & semper femininum.

Python pro serpente, quem Apollo interemit, tantum masculinum est, *Cæruleus tali prostratus Apolline Python.*

Et cum dicit Tibullus.

Delos ubi nunc, Phœbe, tua est? ubi Delphica Python?

Python non serpentis nomen est, neque intelligitur Pythonissa, sed

omnino ponitur pro urbe: uti argumento est, tum quod cum Delo, insulæ & urbis nomine conjungatur, tum quod teste Eustathio quæ postea urbs *Delphi* dicta, eo prius vocata est *Pytho*, vel *Python*. Interea verum est urbem dictam *Pythona* à *Pythone* serpente, nempe quia Apollo ibi in serpente coleretur.

Alcyon & *aedon* vide in reg. Epicœnorum.

Regula XIII.

De Nominibus in AR & UR.

Nomen in AR, *vel in* VR *Neutrum est*; *unum excipe* furfur.

Exempla.

Nomina finita in AR neutra sunt; ut *Laquear* vel *Lacunar aureum. Hoc jubar. Hoc calcar. Hoc bacchar.*

Similiter & nomina in UR neutra sunt: ut *Murmur raucum. Ebur venale. Guttur siccum.*

Masculinum vero *Hic furfur, furfuris.*

Observationes.

Jubar olim masculinum erat; unde Ennio *albus jubar* pro *Luna*. Posteriores vero, Horatius, Ovidius, Statius, &c. Neutrum præstulere.

Despauterius excipit quoque *lucar* avis, quod virile facit: sed semper pecuniam significat quæ ludis impendebatur. Et neutrum esse ostendit Tertullianus adv. Gnostic. ubi de Johanne Baptista sic scribit *Contumeliosa cade truncatur in puella saltica* (pro *saltatricis*) *lucar*.

Bacchar quoque semper neutrum est. Sed dicitur etiam *Baccharis* in feminino, quod eundem Despauterium in errorem induxit.

Guttur olim masculinum erat, unde *gutturem* non semel dixit Plautus.

Murmur quoque Varroni masculinum est, teste Nonio, cujus est *verus murmur*.

Turtur, vultur, & *salar* vide in regulâ ultimâ de Epicœnis.

Regula XIV.

De Nominibus in ER.

ER *Mas*: Linter *at Hæc dat*. Spinter, verq; cadaver, Uber, iter; *fructus, plantarum & nomina dant Hoc.*

Exempla.

Nomina in ER masculina sunt; ut, *Ager almus. Imber*

Imber frigidus. Aer ſalubris. Hic Cancer, cancri. Linter, lintris, femininum eſt.

Neutra vero ſunt hæc; *Iter altum. Cadaver informe. Hoc ſpinter. Uber beatum. Ver amœnum.*

Similiter & nomina Plantarum & fructuum neutra ſunt: *Hoc piper, ſiſer, cicer, laver, laſer, ſuber.*

Tuber pro *tumore* neutrum eſt, unde *tuberculum*. Item pro plantæ genere ſponte naſcenti intra terram. Pro arbore vero femininum eſt ex regulâ generali. Pro fructu autem hujus arboris, qui, Plinio teſte, baccis quam pomis ſimilior, maſculinum eſt, *Oblatos tuberes ſervari juſſit*, Suet.

Observationes.

Exiſtimarunt nonnulli *tuber* pro fructu femininum eſſe, quia Martialis eſt *Verna tuberes*. At *verna* hic non eſt verno tempore creſcentes, ſed vernaculi, ſive domi nati; eodemque modo dixit idem Martialis *vernas equites*, & *verna liber*, &c.

Cucumer antiquis ignotum eſt, pro quo uſi ſunt *cucumis, eris*

Verber obſolevit & in ſingulari in uſu tantum ſunt *verberis* & *verbere*. At neutrum eſſe oſtendit pluralis *verbera*.

Linter ſemper in feminino legitur, præterquam uno hoc Tibulli loco,

Exiguus pullâ per vada linter aquâ.

Quo loco *exiguus* prætulit tum metri, tum ἐυφωνίας cauſâ.

Laver Plinio femininum eſt. *Laver cocta* ſup. *herba*. Ejuſdem quoque eſt *tres ſiſeres*; ſed ibi cujus generis ſit incertum eſt.

De nominibus in IR.

Hir & *abhadir* maſculina ſunt ex regulâ indeclinabilium. Reliqua, ut *vir, levir*, &c. maſculina ſunt per regulam generalem.

Regula XV.

OR *Mas. Hæc* arbor. Cor, æquor, marmor, adorque *Hoc.*

Exempla.

Nomina in OR maſculina ſunt; ut, *amor divinus. Dolor acerbus. Hic decor, ôris.*

Arbor vero femininum eſt. *Arbor mala*: quia matris inſtar fructus producit.

Quatuor hæc neutra ſunt. *Cor lapideum. Marmor antiquum. Æquor humidum. Hoc ador, adoris.*

Observationes.

Verbalia in OR prius fuere generis communis, unde remanſit nomen *uxor*. Sic & apud Ulpianum legas *mulier defenſor*. Imo Ovidius ipſe de Venere inquit.

Sponſor conjugii ſtat Dea picta ſui.

Quanquam & hic appoſitioni locus.

Quædam in OR exeuntia erant olim neutra; unde apud Plautum, *Nec calor nec frigus metuo*. Quædam etiam terminatione mutata genus retinuerunt: ut pro eo quod *jecinor* olim, ac poſtea dixere *Jecor*, nunc *jecur* obtinet.

Comparativa etiam in *or* juxtà Priſcianum erant omnis generis, ut *Bellum Tunicum poſterior*. Caſſius Hem. apud eundem.

Sic *decor* Auſonio pro *decus*.

Regula XVI.

De Nominibus in AS.

As *primæ* Hic: *ternæ* Hæc. Hoc vas. As, antis *at* Hic *dat*.

Exempla.

Nomina in AS primæ inflexionis maſculina ſunt: ut, *Hic Tiaras, æ. Hic Pharias, æ. hic Aſterias, æ.* Sed Græca hujuſmodi Latinis etiam in A exeunt, & genus cum terminatione mutant; ut *Hæc tiara, &c.*

Nomina in As tertiæ feminina ſunt: ut *Æſtas formoſa. Lampas nocturna. Pietas antiqua.*

Vas, vaſis, neutrum eſt.

Quæ in AS exeuntia genitivum per Antis eſferunt, maſculina ſunt: ut, *Adamas, antis. Hic Gigas, Hic Elephas.*

Observationes.

As, aſſis, cum omnibus quæ partem ejus ſignificant, maſculina ſunt per regulam quartam; *Mas, maris*, per regulam primam: Similiter & *vas, vadis*. Nam etſi de femina quoque dicatur, non tamen adjectivum femininum admittit.

Artocreas & *Eryſipelas* neutra ſunt, quia genus ſuæ Originis retinent

Illud

Illud eſt apud Perſium, hoc Celſum. Etiam *Buceras* herba neutrum eſt Plinio.

REGULA XVII.

De Nominibus in ES.

Femineum Es : *Dubiumque* dies. Æs, æris *at* Hoc; Hic poples, limes, ſtipes, fomes, parieſque (*dat.* Pes, palmes, trames, termes, *cum* gurgite, ceſpes. *Græcaque ſeu primæ fuerint, ſeu nomina ternæ.*

EXEMPLA.

Nomina in Es feminina ſunt : ut, *Rupes immota. Merces tuta. Fides ſancta. Hæc ales, itis.*

Dies dubium eſt : ſed in ſingulari potius feminino : ut *Dies ſacra, longa dies,* & in plurali maſculinum ; ut *præteriti dies.* Compoſitum *meridies* maſculinum eſt.

Neutrum eſt *Æs aris.*

Maſculina ſunt *poples,* & reliqua quæ verſiculis ſupra enumerantur.

Græca quoque in ES à nominibus in *ns* maſculina ſunt, ſive ſint tertiæ inflexionis ; ut *Hic magnes, tapes, lebes, Acinaces* ; ſive primæ ; ut Hic *cometes, ſorites, pyrites, abſynthites, aromatites,* & ſimilia.

OBSERVATIONES.

Aromatites pro lapide pretioſo, Plinio femininum eſt, ſed videtur reſpexiſſe ad *gemma* : Ob quam cauſam etiam alia lapidum nomina in feminino uſurpavit.

Græca quæ efferuntur per ES neutra ſunt ; ut *Hoc nepenthes, is. Hoc Hippomanes.*

Merges utrum virile ſit, an muliebre quæritur. Virile facit Alvares. Priſcianus tamen à femininis non excipit. Imo apud Plinium legas, *Inter duas mergites ſpica diſtringitur* : ubi *merges* non eſt manipulus ſpicarum, ſed ferramentum quo fruges demetebant. Alii contendunt locum eſſe corruptum, & legi debere, *iterum è defecta mergite.* Utcunque ſit, vulgarem opinionem ſecuti, femininum reliquimus.

Verres & *aries,* quæ Deſpauterius maſculinis in ES adjungit, ad regulam generalem pertinent.

Alii addunt *ames, rudes,* & *trudes,* ſed in iſtis veterum autoritas non eſt, quare adjectivo alterutrius generis abſtinendum cenſet Voſſius.

Vepres

Vepres in nominativo ſingulari non legitur; & videtur is fuiſſe potius *vepris*, quare in ſequenti regula locavimus.

Dies, inquit Aſconius, *feminino genere tempus*; *& ideo diminutive dieculæ dicitur breve tempus & mora: Dies duodecim horarum generis maſculini eſt, unde Hodie dicimus, quaſi hoc die.* Verum etſi hoc diſcrimen plurimum obſervetur, nonnunquam tamen negligitur; ut *Jamque dies infanda aderat*, Virg. *Nomina ſe factarum qua ego vellem die*, Cic. *Eadem die germinat qua injectum eſt*, Plin. &c.

In plurali vero potius maſculinum eſt. Quamquam & Ciceronis eſt, *O reliquas omnes dies noctesque eas, quibus*, &c.

REGULA XVIII.

De nominibus in IS.

Femineum IS. *Sed* NIS *mas eſt*: *Junge* orbis *&* axis,
Callis, caulis, follis, collis, menſis, *&* enſis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, *&* unguis,
Sic fuſtis, ſanguis, pollis, vepris, cucumiſque,
Junge lapis, pulvis, *Sic* vectis, poſtis, aqualis.

EXEMPLA.

Nomina in IS feminina ſunt: ut, *veſtis aurea. Pellis arida. Hæc volucris. Hæc caſſis, caſſidis. Hæc tyrannis, avis, navis, vis, ſcobis.*

Reliqua quæ per NIS efferuntur, maſculina ſunt; ut *Hic Paris, crinis, amnis, ignis, cinis, funis.*

Maſculina ſunt etiam ſequentia, *Hic caulis* vel *culis*, *Hic vepris* vel potius *Hi vepres*, *Hic cucumis* potius quam *cucumer*, *Hic caſſis hujus caſſis*, &c.

OBSERVATIONES.

Mugilis, anguis, cenchris, delphis, glis, vermis, vide in regula de Epicœnis.

Natalis, annalis, bipennis, jugalis, mandalis, molaris, & ſimilia natura ſua adjectiva ſunt, & reſpiciunt vocem generalem. Videtur quoque *arceus* ſubintelligi in *aqualis*.

Vomis idem eſt cum *vomere*, quod maſculinum eſt per regulam XIV.

Semiſſis, centuſſis, &c. maſculina ſunt per regulam quartam.

Nomina etiam in YS Græca ſunt & feminina, ut *Hæc chelys, Hæc clamys*, & quia pronunciantur ut prædicta in IS, ad hanc regulam referri poſſunt.

REGU-

REG. XIX.

De nominibus dubiis in IS.

Sunt Dubia hæc finis, torquis, cluniſque, ſcrobiſque.

EXEMPLA.

Quatuor hæc dubia ſunt, hoc eſt maſculina vel feminina; ut *Fines Latini*, Virg. *Quæ finis ſtandi*, Id. *Hic* aut *hæc ſcrobis*, Colum. *Torquis decorus*, Stat. *Torques aureæ*, Varr. *Hic clunis*, Mart. *Hæc clunis*, Hor.

OBSERVATIO.

Sunt & alia in IS quorum genus apud authores interdum variat. Et quia ad ſcriptores veteres intelligendos nonnihil inde lucis emergat, eorum catalogum adjiciemus.

Catalogus nominum in IS.

Amnis olim fuiſſe femininum, auctores ſunt Nonius & Priſcianus. *Neque mihi ulla obſiſtet amnis*, Plaut. Et Varr. *ubi confluit altera amnis.* Nunc ſolum virile eſt, ut omnia in NIS exeuntia, ut obſervant Caper & Quintilianus.

Callis Livio femininum eſt, *per devias calles.* Sic Nonius legit, atque addit eundem ſic frequenter loqui.

Canalis in maſculino reperitur teſte Nonio. Sed ut ſcribit Servius, & ex eo Iſidorus, melius genere feminino profertur. In feminino uſus Varro. Atque hinc *canalicula* apud Lucilium teſte Nonio; itemque apud Gellium.

Caſſis pro reti in ſingulari haud temere invenias.

Cinis olim muliebre erat. Sic uſus Lucretius, & Catullus, eoque genere revocare ſunt conati Calvus & Cæſar, ut cognoſcimus ex Catullo & Nonio.

Clunis cujus ſit generis nec veteres ipſi ſatis conſentiunt. Sosipater & Priſcianus dubium faciunt. Feſtus & Verrius Flaccus tantum maſculinum eſſe volunt, & Servius Horatium male in feminino uſum eſſe contendit. Modeſtius Acro, qui ad illud Horatii, *Quod pulchræ Clunes; Clunes*, inquit, *dixit genere feminino*, *Sed Juvenalis hic clunis dixit, quod tenemus.* Nonius judicium non interponit, tantum nunc maſculinum, nunc femininum eſſe Horatii & Plauti locis probat.

Corbis maſculinum facit Priſcianus. Sed ſæpius femininum eſſe unde Caper de verbis dubiis, *corbes hæ* non *hi* dicere jubet. Sic Cicero, *Meſſoria ſe corbe contexit.*

Crinis virile Maroni & aliis. Olim vero & muliebre; quomodo uſus Plautus & Attæ, teſte Nonio.

Finis, olim dubium teſte Priſciano, & Nonio. In feminino uſurpatur à Marone. Et Ciceronis eſt, *Quæ finis funeſtæ familiæ?* Immo ita uſi ſunt Varro, Caſſius, Lucretius, Cælius, Attius, & Siſenna, ut ex Nonio conſtat. Quibuſdam tamen inſolens viſus eſt is loquendi modus, & Comminianus Virgilium ſolœciſmi damnat, quod dixerit *Hæc finis Priami fatorum.* Et Probus credit Maronem contra Grammaticorum canones dixiſſe *Hæc finis*, ob metrum, ſeu rationem muſicæ m

muſicam. At vero Pierius monet in antiquis Virgilii & Livii manuſcriptis *finem* læpius legi in feminino.

Funis videtur Lucretio fuiſſe femininum, propter illud *Aurea de cælo demiſit funis in arva*, ut legunt Nonius & Gellius. Alii dicunt Lucretium ſcripſiſſe, *aureus*; & movet eos, quod Quintilianus dicat certo conſtare de maſculino, quia *funiculus* dicatur.

Lapis Ennius in muliebri poſuit, more forſan Græcorum qui dicunt ὁ καὶ ἡ λίθος.

Natalis ſemper eſt maſculinum etſi *dies* ſit dubium

Pollis, vix ocurrit præterquam in veteribus gloſſis, quare genus ejus incertum eſt. Cæſar & Probus *pollen*, *inis*, declinant in neutro: Chariſius è contra dixit *hæc pollis*, teſte Priſciano, nunc vero articulus apud eum non occurrit. Phocas tamen cenſet eſſe maſculinum, & ita faciunt Deſpauterius, Verepeus, & Voſſius: & ut prius *ſanguen* dixere unde *ſanguinis* & per ſyncopen *ſanguis*, ita videtur olim dictum *pollen pollinis*, & inde *pollis*. In Nominativo vix reperitur præterquam apud Grammaticos, at *pollinem* occurrit apud Catonem & Plinium, unde conſtat non ſemper legi in neutro.

Pulvis, maſculino longe uſitatius: Ennio tamen & Propertio femininum eſt.

Retis olim in maſculino legebatur, quod probat Chariſius quia ab eo fit *reticulus*, ut *reticulum* à *rete*. Imo & accuſativus *retem* uſurparunt Plautus & Varro.

Scrobis, quod in recto agnoſcit Capella & Columella, dubium erat ut *ſcrobs*. Phocas dicit *hæc ſcrobis*, & Probus *hic ſcrobis*. Plautus ait, *ſexagenos ſcrobes*, quomodo & Cicero locutus, ut autor eſt Servius, addens minorem eſſe Lucani & Gracchi autoritatem, qui in feminino uſi ſunt. Ovidius tamen & Plinius in feminino etiam uſurpant, & Columella in utroque genere.

Scobs vero vel *ſcobis* juxta Priſcianum & Phocam ſemper femininum eſt. Quo genere uſi ſunt Plinius & Columella: quare errat Calepinus qui maſculinum facit.

Semis aliud eſt à *Semiſſis*. Non enim eſt quaſi *Semias*, ut Varro ait, ſed contractum ex ἡμισυς, ut Feſtus monet. Quippe generatim convenit cujuſque rei dimidio, quod tum è compoſitis tum extra compoſitionem liquet. Quare *ſemiſſis* quidem ad regulam pertinet generalem, *ſemis* autem inter terminata in *is* locum ſibi vindicat. Eſt autem vel indeclinabile, adeoq; neutrum, ut *unum ſemis*, Eraſm. *Duos & ſemis cubitos habeas*, Exod. 20. vel caſus accipit à *Semiſſis* & per conſequens maſculinum eſt.

Sentis, quod in ſingulari uſurpat Columella, ſemper maſculinum eſt teſte Phoca. Virgilius dixit *denſi ſentes*, & ſimiliter Columella in maſculino uſus eſt. Quare peccat Mantuanus cum in muliebri uſurpat, & Caucius cum dubium facit: Et Rob. Stephanus in Theſ. qui Maronem dixiſſe ait, *aſpra ſentes*. Melius *aſpri* ſcripſiſſet, nam ex loco, quem citat, genus cognoſci nequit.

Sotularis à Deſpauterio inter maſculina refertur: ſed deceptus eſt corrupto Hieronymi loco.

Torquis maſculinum facit Priſcianus. Sed dubium eſſe oſtendit Nonius. Virile quidem illo Ciceronis, *T. Manlius qui Galli torque detracto nomen invenerat* Eo genere uſi Ovidius, Statius, & Plinius. Sed Propertius dixit *torquis unca*, & Varro *torques aurea*.

Vepris in nominativo obſolevit, unde alii credunt olim dictum fuiſſe in recto *vepres*, alii *veper*. Sed ſi eſſet à *vepres* ex analogia terminationis creſcere debuit, utique ſi eſſet à *veper*; quare reliquimus inter nomina in *is*. Occurrit in Accuſ. ſing. apud Columellam; qui maſculinum facit, & Mronis eſt

ſparſi

Sparsi vepres. Lucretius tamen dixit & Diomedes referunt *vepres* inter *vepres auctas*, sed is loquendi modus à masculina pluralia. Capro improbatur. Charisius quoque.

REG. XX.

De nominibus in OS.

Os *Mas.* Hæc cos, dos. Epos Hoc, & os ossis, & oris.

EXEMPLA.

Nomina in OS masculina sunt; ut *Flos purpureus. Ros gratissimus. Mos perversus.*

Duo hæc *cos*, *dos*, feminina sunt.

Neutra vero sunt. *Hoc epos*; *Hoc os, oris. Hoc os, ossis.*

OBSERVATIONES.

Nomina in OS, quæ usitatius per Or efferuntur, ejusdem sunt generis ac illa in OR, ut. *Hic honos, Hic arbos.*

Multa nomina quæ nunc in US exeunt, olim etiam in OS vel OR terminabantur, quæ olim in US desinebant, ut *colus*, unde *Colos*, & *Color*; *dolus*, pro *dolos* vel *dolor*, &c.

Græca in OS usitatius feminina sunt. Nam etsi plurimum OS mutant in US aut OR, interdum tamen OS retinent, ut *Abacos, diametros*, quomodo Vitruvius, Columella & Macrobius vocem hanc efferre maluerunt, quam *diametrus* vel *diameter*, quomodo vulgo efferunt. Cave vulgatis Lexicis credas, quæ vocem hanc faciunt masculinam. Nam Archimedi & Euclidi semper feminina est. Et ratio subest, quia intelligitur *linea.*

Eos femininum sive pro Dea, Sive pro die sumatur.

Epos neutrum est, quia primæ contractorum apud Græcos. Sed *epodos* vel *epodus* masculinum est.

Exos, compos, impos, adjectiva sunt, & ad hanc regulam non pertinent.

REG. XXI.

De nominibus in VS Secundæ & Quartæ.

Sæpius VS *quartæ Mas est*, *Mas* VSque *secundæ.*
Femineum potius Græcum est, ut & ista Latinis
Porticus, Alvus, humus, colus, & domus, idus, acusque, (nusque.
Carbasus, & tribus, & vannus, ficusque, ma-
Dant Hic & Hæc grossus, specus, & penus, *atque* phaselus.

Hoc

Hoc virus, pelagus, *Neutrum modo*, *Mas modo* vulgus.

EXEMPLA.

Nomina in VS secundæ & quartæ inflexionis, masculina sunt; ut. *Hic oculus, i. Hic ventus, i. Hic fructus, ûs. Hic acus, aci*, pro pisce.

Græca in *VS* genus suæ originis servant. Et sic alia masculina sunt & sequuntur regulam generalem, ut *Hic paradisus, Hic Tomus*, Hic *Hyacinthus.*

Sed usitatius feminina sunt; ut Hæc *abyssus*, Hæc *papyrus*, Hæc *chrystallus*, Hæc *synodus*, Hæc *methodus*, Hæc *exodus*, Hæc *periodus*, Hæc *diphthongus* Hæc *eremus*, Hæc *atomus.*

Feminina etiam sunt Latina *alvus, colus, acus*, & reliqua supra enumerata.

Dubia sunt *specus, penus, grossus*, & *faselus*, quod postremum usitatius in masculino effertur.

Neutra sunt, Hoc *virus*, Hoc *pelagus.*

Vulgus neutrum est; & interdum masculinum.

OBSERVATIO.

Plura ad regulam hanc particularius spectantia in sequenti catalogo reperies.

Catalogus nominum Latinorum in US.

Acus, pro pisce masculinum est & secundæ inflexionis. Pro instrumento quo farciunt femininum est & quartæ. Pro *palea* plurimum quidem neutrum est & tertiæ: interdum quoque femininum est & quartæ.

Alvus, usurpat Accius in masculino. Item Cinna, & Cato. Alii vero omnes iique optimi, in muliebri utuntur: Eosque imitandum nobis, etsi nec Erasmus in masculino reformidet

Carbasus Masculinum esse negat Caper. In feminino sane usitatum est. Sunt qui masculinum quoque esse contendunt; pro quibus faciunt Phocas & Probus, qui è masculinis non excipiunt. Quin apud Val. Max. in vulgatis legere est, *Carbasum, quem optimum habebat*; sed Stephanus Pighius, aliorum secutus exemplarium fidem, *optimam quam* potius edidit.

Colus femininum esse vult Nonius Interim Catullo & Properatio masculinum est.

Crocus, in muliebri usus Appuleius Reperitur *crocum rubentem* apud Virg. *Crocos tenues*, Ovid. *spirantes*, Juv. sed num virile sit an muliebre dijudicari nequit. Omnino

nino autem tutius in neutro usurpatur, juxta Diomedem & Servium.

Faselus vel *phaselus* pro navigii genere Catullo, Colum. Cic. aliisq; virile est, teste Nonio. At Ovidio femininum est, ac similiter usus Martialis & Statius. At pro legumine vix extra masculinum reperies.

Ficus valde dubium est, tum quoad genus, tum quoad declinationem. Varro vult dici *Hi & Ha fici* in plurali & non *ficus* ut *manus*, eòque duo genera eodem sensu, unamque inflexionem ei tribuit. Sanctio, sive pro *arbore* aut *fructu*, sive pro *morbo* accipias, femininum videtur, & utriusque inflexionis. Sciopius pro significatione distinguit, & masculinum vult esse cum arbore ponitur, fœmininum pro *fructu* aut *morbo*, nam morbus à similitudine fructus nomen invenit. Despauterius vult esse tantum masculinum & 2^dæ pro *morbo*, & utriusque generis pro *fructu*, ita tamen ut in masculino etiam sit secundæ, & in feminino, quartæ.

Vossius pro *vitio* vult in masculino usurpari, pro *fructu* autem in feminino, idque tum in secundâ tum quartâ declinatione.

Alii denique volunt pro *morbo* masculinum esse & secundæ; & pro *arbore* vel *fructu* femininum esse, & secundæ ac quartæ, ut Ramus, Alvares, & Vossius in parvâ Grammaticâ, quam sententiam ut maxime probabilem potius sequendam ducimus, testimoniis sequentibus nixi. *Fici, quarum radices longissimæ*, Plin. *Uxorem suam suspendisse de ficu.* Cic. *Fici semen naturale intus est in eâ fico quam edimus.* Varr. *Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci, Dicemus ficos Caciliani tuos.* Mart.

Fimus masculinum passim. Appuleio autem femininum est.

Grossus, Celso masculinum est, at Plinio femininum.

Intubus à Grammaticis inter dubia refertur, sed apud Classicos nunquam legitur nisi in genere virilis.

Pampinus inter dubia reponunt Servius, Probus, & Caper. At haud temere aliter invenias quam in masculino apud meliores scriptores, & Augusti ævo propiores.

Soerus pro *socer* virile ex canone generali. Nævium sic loqui Nonius docet. Nempe utriusque olim generis erat ut *nepos*.

Sexus olim neutrum erat, ut scribit Priscianus; & probat istoc Plauti, *Virile sexus nunquam ullum habui*, ubi alii legunt *secus*. Nam olim dicebant *secus* pro *sexus*. Et hæc vox apud Sallustium reperitur, teste Nonio, & apud Ausonium referente Scaligero. Imo *Liberorum capitum virile secus ad decem millia capta*, apud Livium legitur juxta editionem variorum.

Specus & *penus* sunt omnium generum, nos tantum masculinum & femininum in regulâ notavimus, quia cum neutrum est, refertur ad regulam sequentem, quâ comprehenduntur nomina tertiæ in US.

De Græcis Nominibus in US.

Nomina fruticum & herbarum.

Biblus vel *byblus* semper muliebre, sive sumatur proprie pro papyri frutice, sive pro papyri philyris in quibus scribebatur.

Sytisus & Græcis & Latinis virile est. Galenus tamen & Colum. femininum faciunt.

Costus Græcis masculinum est; Latinis semper femininum.

Hyacinthus Græcis est commune, sed sæpius muliebre. Virgilius tamen ait, *Ferrugineos Hyacinthos*, Ac similiter Latinorum alii.

Hyssopus femininum est. Sed dicitur etiam *Hoc Hyssopum*, ut & Græcis τὸ ὑσσωπον & ἡ ὑσσωπος. Simile est *Hæc nardus*, & *hoc nardum*.

Papyrus itidem & *papyrum* dixere. Sed prius Græcis dubium est, Latinis tantum femininum.

Beryllus

Nomina Gemmarum.

Beryllus masculinum est. *Beryllus raro alibi reperti*, Plin.

Chrysolythus femininum est Plinio *Chrysolythum duodecim pondo à se visam.* Prudentius tamen in masculino usurpat.

Chrysoprasius femininum est. *Chrysoprasius porri succum & ipsa referens*, Plin.

Chrystallus Latinis semper femininum est. Græcis tamen pro *glacie* est virile.

Opalus masculinum est, *Veri opali fulgor.* Plin.

Saphyrus femininum. *Cærulea saphyri.* Id.

Smaragdus masculinum est. *Smaragdi scythici*, Id.

Topazius potius muliebre, Color *fumidæ Topazii*, Id.

Videtur autem ex eo hæc generis diversitas esse, quod Græci respiciant λίθος, quod pro lapide pretioso sæpius quidem femininum, quandoque autem masculinum est. Latini vero nunc *lapis* respiciunt, nunc *gemma.*

Alia Græca nomina in US.

Antidotus femininum est. *Hujus regis antidotus celebratissima, quæ mithridatios vocatur*, Gellius. Sed dicitur etiam, *hoc antidotum.*

Atomus Ciceroni femininum est. Sed Seneca & Lactantius masculinum faciunt.

Balanus Græcis muliebre. Atque ita usus Horatius. Plinio tamen masculinum est, nisi is locus corruptus videatur.

Barbitus tum Græcis, tum Latinis dubium est. Horatius in masculino, Ovidius in feminino usurpat. *Colossus* tantum masculinum est.

Similiter & *Corymbus.*

Istmus male in feminino usurpant multi. Nam in eo genere nusquam legitur apud antiquos.

Pharus Græcis masculinum est; Latinis tantum femininum.

Sunt & Græca alia quæ feminino quidem genere ponuntur, sed id fit per sylleptin quia respicitur vox generalis.

Sic dicitur *hæc abyssus*, quod naturâ suâ adjectivum est, & proprie est *fundo carens.* Latinis vero *abyssus* non est in usu nisi scriptoribus ecclesiasticis.

Hæc atomus, sup. ἄτομα.

Hæc eremus, sup. γῆ vel χώρα, *terra aut regio*, & sic de ceteris.

REGULA XXII.

De nominibus in VS tertiæ.

US *ternæ Neutrum. Hæc* VS VTIS, *&* VNTIS *&* VDIS.

Hæc tellus. *Sed* PUS podis *à* pous *esto Virile.*

EXEMPLA.

Nomina in VS tertiæ neutra sunt; ut *hoc munus, eris. Hoc tempus, oris. Hoc latus, eris.* Hoc *acus, aceris.*

Quæ in genitivo efferuntur per VDIS, VTIS, vel VNTIS, feminina sunt: ut *hæc virtus, utis, Hæc salus, utis. Hæc palus, udis. Hæc senectus, utis.*

ntis. Hæc incus, udis. Hæc Hydrus, untis, nomen fluvii. Uæc *Peſſinus, untis,* nomen urbis.

Similiter femininum eſt *Hæc tellus, uris.*

Item nomina in PUS quæ Genitivum efferunt per *odis,* hoc eſt compoſita omnia à *pes, pedis,* vel potius à πῦς ποδὸς, maſculina ſunt: ut *Hic tripus, tripodis*; *Hic polypus, odis. Hic Chytrapus, odis. Hic apus, apodis. Lagópus* tamen, tum pro ave, tum pro herba femininum eſt, & reſpicere videtur vocem generalem.

Regula XXIII.

De *Laus & fraus,* & habentibus conſonam ante S.

Femineum impurum S. *ſunt & Muliebria* laus, fraus. *Hic* mons, pons, fons, dens, rudens, Hydropſque chalybſque.

Sed ſtirps, ſcrobs, & adeps, *genere uſurpantur utroq;*

Exempla.

Nomina, in quibus conſona antecedit S, feminina ſunt; ut *Urbs opulenta. Puls nivea. Hyems ignava. Hæc forceps, ipis. Hæc frons, frondis. Hæc frons frontis. Hæc lens, lentis. Hæc ſtirps ſancta. Hæc ſcobs, ſcobis.*

Sunt & feminina duo hæc *Laus vera*; *Fraus iniqua.*

Maſculina vero ſunt *mons,* &c. & dubia *ſcrobs, adeps,* & *ſtirps.*

Observatio.

Facta ſunt hujuſmodi nomina ex nominibus in ES vel IS, ut *plebs* ex *plebes,* quo præter Sulluſtium ac Tacitum, uſus Lucanus, *neſcit plebes jejuna timere*; *adeps ex adipes,* quo uſus Varro; *ſors* ex *ſortis, mens* ex *mentis, lens* ex *lentis, ars* ex *artis,* & ita in aliis. Antiquis enim nullus Nominativus ſic deſinebat, ſed inter duas ultimas conſonas media erat vocalis. Atque hinc cognoſcere eſt, cur pleraque ſic exeuntia ſint feminina, quia nomina unde fiunt ſunt ejus generis.

Dens Appuleio femininum eſt. Sed non imitandum.

Bidens & tridens maſculina ſunt vel quia utrobique intelligitur *ligo,* vel quia ſequuntur naturam ſimplicis *dens.* At pro *ave* femininum eſt, nempe per ſyllepſin. De *verre* rurſum eſt maſculinum.

Chalybs

Chalybs masculinum est, nempe eodem genere ac *Chalybes per quas erutum & Domitum est primitus ferrum*, ut ait Ammianus.

Forceps Prisciano dubium est; sed in iis qui nunc extant scriptoribus semper est femininum.

Seps pro insecta masculinum est, at pro sepimento femininum est: pro quo & *sepes* reperitur apud Maronem.

Rudens Plauto femininum est: at Catullus, Virgilius, Ovidius, aliique in masculino usurpant, forsan quia respicitur ad *funis*, quod olim femininum.

Scrobs dubium est, sed sæpius masculinum juxta Servium.

Stirps pro origine sive progenie semper femininum est. At pro arboris trunco interdum in masculino reperitur. Imo olim quoque pro sobole dubium fuit. Usus in masculino Pacuvius. *Quis stirpem occidit meum?* Sed non imitandum.

Serpens vide in regula Epicœnorum.

REGULA XXIV.

De nominibus in X.

Femineum X. *Hic* fornix, spadix, grexque, calixque
Atque calyx, varix, urpix, *dissyllaba* & AX, EX;
Femineum at carex, fornax, forfex, *Dubiumque*
Tradux, *atque* silex. *Potius sed mascula* pumex
Calx, cortex, imbrex, *at* onyx, sandyx, *Mulierum.*

EXEMPLA.

Nomina in X literam desinentia, usitatius feminina sunt, sive sint monosyllaba, ut *Hæc fax, pax, fax, nex, vox, crux, lux, styx, fax, lanx, arx,* &c.

Sive duas aut plures syllabas habeant; ut *Hæc similax* vel *smilax, acis, Hæc supellex, supellectilis. Hæc appendix, appendicis. Hæc bombyx, ycis. Hæc cervix. Hæc chœnix. Hæc cicatrix. Hæc lodix. Hæc tomix. Hæc vibix. Hæc viviradix,* Cic. *Hæc phalanx, angis. Hæc meninx, ingis.*

Excipiuntur vero, 1° *Hic calix, calyx, fornix, grex, spadix, varix, urpix.*

2° Nomina dissalyba in AX & in EX.

In AX: ut, *Hic abax, thorax, storax vel styrax, mystax.*

In

In EX: ut, *Hic apex, caudex vel codex, exlex, vindex, latex, murex, pollex, pulex, cimex, culex, sorex, ramex, rumex, frutex, obex, vertex, vortex.*

Ex his vero dissyllabis in AX & EX excipienda sunt.

1° Tria hæc feminina, *fornax, forfex* idem quod *forceps*, & *carex*.

2° Utriusque generis, *tradux* & *silex*.

3° Utriusque quidem generis, sed Oratoribus potius masculina, *cortex, pumex, imbrex, calx*, & potius feminina *sandyx* & *onyx*.

OBSERVATIONES.

Quæ vero de nominibus in X potissimum observanda occurrunt, sequens catalogus exhibebit.

Catalogus Nominum in X.

Atriplex herbæ genus à Macro poetastro usurpatur in feminino. At potior autoritas Plinii, qui neutro utitur. *Atriplex*, inquit, *& sylvestre est & sativum.*

Calx pro parte plantæ posteriori, pedisque percussione utriusque generis est. *Nunc video calcem ad quem decursum est*, Cic. *ferrata calce fatigat.* Virg. sed pro materia, cujus instructuris est usus, femininum est.

Caudex & *codex* non magis differunt quam *caurus* & *corus*; *plaustrum* & *plostrum*. Vulgo tamen *caudicem* pro trunco, *codicem* pro libro dicere solemus.

Cortex utriusque est generis, *supremus cortex*, Verr. *corporeus*, Id. *raptus*, Virg. *decerptus, direptus, discussus, cavatus, sectus, scissus, lentus, siccus*, Ovid. In feminino etiam usi Varro, Ovidius, Plinius, Valerius Maximus, aliique.

Obex sæpius masculinum est. In feminino tamen usus Plinius. Item Maro, *Ecce maris magnâ claudit nos obice pontus.* Quem ad locnm ita Servius notavit, *Modo usus habet ut hic obex dicamus; unde quidam magno obice legunt. Caper tamen in libris dubii generis probat dici hic & hæc obex, quod ut diximus hodie de usu recessit.* Hinc Pierius in eum locum dicit, *usque a deo vates, summus loquendi scribendique artifex, sub ferulam, si Deo placet, revocatur à Grammaticis, qui nolunt àmplius hic & hæc obex dici, ut veteribus dicere concessum est.* Feminino etiam usus Sidonius, etsi isto genere rarius sit.

Silex, juxta Vossium in parva sua Grammatica est ex numero eorum quæ Oratoribus potius masculina sunt. Sed Nonius, omnium consensu femininum esse ait, ut agnoscit Vossius in lib. I. de Analogia. Quare Alvarez inter ea quæ ex æquo generis utriusque sunt reponit, quem & nos secuti sumus.

Tomix legimus in Lucilii fragmentis, itemque Columella, Vitruvio, & Plinio, sed in obliquis & recto plurali, ut ex hisce autoribus cognosci non possit num *thomex* scribi debeat (sane *tomex* scribit Hermolaus Barbarus) an *thomix*, quod magis accidit ad Græcum θωμιγξ. Ut ut sit, femininum esse ostendit illud Pausaniæ ὁ ἀνὴρ οὗτος συναγεῖ τοῦ ὄνου τὴν θώμιγγα.

Falsi

Falsi Lexicographi qui rectum facere *tomice*, cum Plinius & Vitruvius in sexto casu dicant *tomice*, & Lucilius in plurali *tomices*, & Palladius *tomicibus*.

Varix masculinum esse ait Phocas. Et Despauterius & Rob. Stephanus citant ex Horatio, *Varice succisa*, quod nusquam apud Poetam hunc legas. Sed Celsus non uno loco in masculino usus est. Alii dubium faciunt, ob illud Senecæ *dum varices exscindendas præbeat*. Sed tutius est masculinum.

Vibix non *vibex* dici debere, non absurde ex eo colligitur, quod penultima Genitivi sit longa.

Lux in masculino utitur Plautus. Eodemque modo Varro dixit *luci claro*. Quin & Nonius docet sic ipsum Ciceronem loqui.

Crux etiam Ennio virile est, teste Nonio. Sed eo genere obsoletum.

Sandyx vel *Sandix*, quod Lexicographi masculinum esse tradunt, semper fere muliebre est. Nam Plinii est, *pingentes sandyce fublita*. Et Galeni, *adusta ecrussa in sandycem, quam vocant, transit*.

REGULA XXIV.

De Nominibus Epicœnis.

Dicta Epicœna genus Finis plerumque sequuntur.
Hic phœnix, bombyx, glis, turtur, vultur, orix*que*, Mus, lepus *&* vermis, mugil, delphis*que*, salar*que*. Alcyone *Hæc*, *&* halex, *quibus adde* lagopus, aëdon. *Sunt dubia hæc* limax, cenchris. *Sed sæpius ista*, (*bis* Grus, perdix, serpens, lynx, talpa, *&* dama *vide*-*Feminea*: *at potius mas* anguis, *masque* palumbes.

EXEMPLA.

Epicœna sunt quæ sub uno genere utrumque sexum complectuntur. Et usitatius sequuntur genus terminationis.

Sic masculina sunt, *Hic vespertilio. Hic scorpio. Hic attagen. Hic elephas. Hic monoceros. Hic camelus. Hic corax. Hic sorex.* Et contra feminina sunt, *Hæc aquila.* Hæc *alcedo.* Hæc *anas.* Hæc *vulpes.* Hæc *cornix.* Et sic de cæteris.

OBSERVATIONES.

Epicœnorum duo sunt genera. Alia quæ sunt unius tantum generis, ut *Hæc turtur*: alia quæ utriusque generis sunt, ut *hic* vel *hæc limax*: sed quoniam sub utroque genere utramque speciem indeterminate comprehendunt, eo à communibus distinguntur. Quare non est genus à reliquis distinctum, sed aliorum generum certa quædam applicatio, adeoque regula eorum generalis non est alia quam regula terminationis,

nis. Sed quia nonnulla à regulâ terminationis recednnt, ea catalogo alphabetico hic appoſuimus.

Epicœna excepta à regula terminationis.

Accipiter, Ovidio & Maroni maſculinum eſt. In feminino tamen uſurpat Lucretius, teſte Nonio.

Aedon, Senecæ femininum eſt.

Alcyon femininum eſt contra regulam terminationis. Ita uſus Maro, *Dilectæ tibi Alcyones*; ac ſimiliter Ariſtoteles & Græcorum alii. Ut audiri non mereatur Servius, qui ad ſuperiorem Virgilii locum notat, *hic* & *hæc Alcyon* dici: ſed perperam, nam licet de ſemina dicatur *alcyon*, & ſignificatione ſit commune, non ſequitur quòd eò conſtructione quoque commune ſit.

Ales plurimum eſt femininum. Quomodo & Martialis uſus. Invenias tamen in maſculino apud Maronem, qui dicit, *fulvus ales.*

Anguis ſæpius maſculinum eſt, *Lucidus anguis*, Virg. & Valerius Maximus utriuſque generis facit in eodem capite. Ac ſimiliter Plauto, & ut Chariſius oſtendit Tibullo, Ovidio & Varroni femininum eſt.

Bombyx maſculinum quidem eſt, ſed pro vermiculo, at pro materiâ è quâ fiunt veſtes bombycinæ, ſemper eſt femininum.

Bubo terminatione maſculinum eſt. Maro tamen in feminino uſus, ſed ut annotat Servius, reſpexit ad vocem generalem.

Camelus, quod multi dubium ſtatuunt, Latinis ſemper eſt virile; & Græcis femininum eſt.

Cenchris pro ſignificatione genus mutat Pro ſerpente maſculinum eſt, pro ave autem in feminino uſurpatur à Plinio. Priori ſenſu ſumtum declinatur. *Hic cenchris hujus cenchris*, poſteriori *hæc cenchris cenchridis.*

Coccyx maſculinum eſt.

Dama & *Talpa* à ſolo Marone in maſculino uſurpantur, idque figuratè: atque inde eſt quod Chariſius inter barbariſmos genere commiſſos poetæ illud reponat,

Cum canibus timidi veniunt ad pocula dama.

Sane non dubitat Servius, quin *timidæ* fuerit dicturus, niſi refugiſſet ὁμοιοτέλευτον. Idem judicandum de illo ejuſdem.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ

Nam & hic ſi *captæ* dixiſſet, fuiſſet ὁμοιοτέλευτον: cujuſmodi lenocinia imminuunt carminis heroici majeſtatem.

Delphis, maſculinum eſt. Sed Latini potius *delphin* dicunt.

Exox piſcis, maſculinum habetur.

Glis gliris, maſculinum eſt.

Gryps, *Gryphis* maſculinum, ut & *Gryphus* à Genitivo ejus formatus.

Grus Feminino uſurpant Maro & alii. In maſculino vix alibi reperias quam apud Horatium.

Membra gruis ſparſi ſale multo.

Halex ecis, femininum eſt.

Lagopus avis femininum eſt. Ejuſdem etiam generis eſt pro herba.

Lepus maſculinum eſt. *Auriti lepores*, Virg.

Limax, *avis*, Columellæ maſculinum eſt, Plinio vero femininum.

Lynx rarum eſt in maſculino, & fortaſſe uni Horatio, cujus eſt.

Tymidos agitare lynces.

Merops, *avis* maſculinum eſt.

Mugil, *ilis*, vel *Mugilis*, *is*, maſculinum eſt.

Mus etiam maſculinum.

Nefrens maſculinum videtur per ſyllepſin, ſeu de porcellis proprie dicatur, quod Varro innuit, ſive arietibus proprie competat, quod Feſtus docet. De infantibus quoq; uſurpat Livius Andronicus. Sunt qui ſuſpicentur eſſe commune, vocis ſignificatione adducti, nam dicitur quaſi *ne* hoc eſt non *frendens* Sed in feminino nuſquam legitur.

Nyctlicorax maſculinum eſt, nempe quia componitur à *corax*.

Oryx

Oryx vel *orix* Plinio, Juv. & Martiali masculinum.

Palumbes usitatius in masculino, Virgilio vero femininum est.

Rauca tua cura palumbes.

Panthera, quod Despauterius dubium facit, tantum femininum est. Et fortasse nomen hoc Epicœnum non est, quia feminam tantum notat, cujus mas est *pardus*.

Perdix Græcis est utriusque generis, sed Latinis femininum.

Salar masculinum.

Serpens natura sua adjectivum est, & respicit *anguis*. Usitatius tamen femininum est.

Talpa, vide *Dama*.

Turtur, uris, masculinum est.

Vermis quoque masculinum est.

Volucris usitatius femininum. Apud Ciceronem reperias in masculino. Sed rarum hoc genus atque insolens: Nam natura sua est adjectivum, feminino autem jungitur, quia intelligitur *avis*. At Tullio est virile. quia cum uterque sexus insit avibus, dignioris habita est ratio.

Volvox, ocis, cujus generis sit non liquet: Juniores inter masculina retulerunt.

Vultur, uris, masculinum est. Legitur etiam *Hic vulturis*, Plin. & *vulturius*, Enn.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque

Prima declinatio complectitur 4. terminationes: *A*, *As*, *Es*, *E*, ut Mensa; Æneas; Anchises; Penelope.

Porro Græca sunt omnia quæ in *As*, *Es*, *E*, finiuntur ut, Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui hic addunt Hæbrea quædam in *am*: ut, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris; Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As accusativum in *am* & in *an* facit; ut, Æneas, Æneam, vel Æneân; vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea.

Es, in accusativo *en* sumit; ut, Anchises, Anchisen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*; ut, Anchise, vel Anchisa.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accusativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*; ut, nom. Penelope, gen. Penelopes, dat, Penelope, acc. Penelopen, voc. Penelope abl. Penelope.

As, in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem; ut, Pater-familias, Filius-familias. Id quod veteres observabant in multis aliis. Ennius: *Dux ipse vias.*

Livius Andronicus, *Mercurius, cumque eo, filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Nævius. *Filii terras*, pro *terræ*. Virgilius, *Nec auras nec sonitus memor.*

Aulai & Pictai, atque id genus alia, priscis relinquito.

Geniti-

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit; ut, Æneadûm, Grajugenûm, pro Æneadarum, Grajugenarum [1].

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus [2].

Hæc veoò tam in *is*, quam in *âbus* 3: filia, filiis vel filiabus; nata, natis vel natabus.

SECUNDA DECLINATIO.

SEcundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque: Er, ir 4, ur, us, um; ut, aper, vir, ſatur, dominus, templum.

Et Græcorum os, on, eus; ut, Delos, Ilion, Orpheus.

Attica in *os*, genitivum in *ô* mittunt 5, accuſativum in *ôn*: ut, Androgeos, Androgeô. accuſat. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthû: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quam in *e* mittere vocativum ſingularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus genitivum format in *ëi* vel *eos*, dativum *ëi*, accuſativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut Nom. Orpheus. Gen. Orphei *vel* Orpheos. Dat. Orphei, 6. Acc. Orphea. *Ovid.* Orpheon. Voc. Orpheu. Ablat. Orpheo.

Notandæ ſunt denique ſyncopationes iſtæ, Deûm, Virûm, pro Deorum, Virorum 7.

1. Sic *Dardanidûm* pro *Dardanidarum*: ſed *Dardanidum* abſque ſyncope venit à *Dardanis, idis*, & eſt femininum: ſicut & *Acheminidum* ab *Acheminis, idis*.

2. Occurrunt etiam *animabus, dominabus, famulabus, ſervabus, aſinabus, ſociabus*: quæ ita efferuntur differentiæ causâ, id eſt, ad ſexum diſcernendum.

3. Uſitatius tamen in *abus*.

4. Terminationes *ir* & *ur* videntur fieri per apocopen: nam *vir* proprie deſcendit à *virus*, quod facit *vira* in feminino: unde *querquetulana vira* apud *Feſtum*: quemadmodum & Hebræi dicunt אִישׁ & אִישָׁה Satur etiam formatur à *ſaurus*, cujus femininum *ſatura* occurrit apud *Terentium*. Quod ſi viſum ſit huc referre per apocopen facta, erit & alia terminatio *l*: nam *nihil* eſt ſecundæ factum ex *nihilum* ut hoc conflatur ex *ne* & *hilum*.

5. Eſt etiam in uſu genitivus in *i*. 6. Vel *eo*.

7. Sunt & in uſu apud Oratores, *nummûm* pro *nummorum*: *Seſtertiûm* pro *ſeſterti orum*: Sic *mediamnium, modiûm, liberûm, duûm, ſenûm, ſeptenûm*, at in neutris hoc rarum eſt: ut apud Ennium, *duellûm* pro *duellorum*.

Item Anomala illa ambo, & duo, quas duas voces Poëtæ etiam in accuſativo Maſculinas uſurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tuliſſet, Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obſtringam ambo.*
Cic. in Phil. ſecund. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia eſt, cujus difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus [1].
Quorundam acccuſativi flectuntur tantum in *im*: ut, Vim, ravim, tuſſim, ſitim, magudarim, amuſſim, Charybdim 2.

Sic & quorundam fluviorum accuſativi: ut, Tibrim, Ararim.

Quædam accuſativos flectunt in *im*, & in *em* communiter: ut, buris, pelvis, clavis, ſecuris, puppis, torquis,

1. Ut Genitivus hujus declinationis melius innoteſcat, accipe ſequentes regulas. Nomina in *a* faciunt *atis*, *e is*, *o onis*. Sic *unedo*: at reliqua fem. in *do*, & *go*, *inis*: item maſc. *ordo*, *homo*, *turbo*, *cardo*, *Apollo*, *Cupido*, *margo*, *Anio*, *Enio*, *enis*; *caro carnis*, *halec halecis*; *lac*, *lactis*. Nomina in *l* addunt *-is*: at *mel*, *mellis*, *fel*, *fellis*. Nom. in *n* addunt *-is*; ſed neutra in *-en* faciunt *inis*: ſic *pecten*, & maſc. in *cen*, & *flamen*. Propria aliquando *-ontis*, & *horizon*. Nom. in *r* addunt *-is*, at *far*, *farris*, *hepar*, *hepatis*; *Celeber*, *imber*, *ſaluber*, *bris*: & nom. menſium in *ber*. Adject. in *cer-cris*. Græca in *ter-eris*; ſic *later*. Latina alia in *ter-tris*; ſic *pater*, *mater*. *Iter*, *itineris*; *cor*, *cordis*; *Jupiter*, *Jovis*. *Jecur*, *robur*, *femur*, *ebur*, *-oris*. *-As-atis*. Græca *-adis*; ſed maſcul. *-anis*. *As -aſſis*; *mas*, *maris*; hoc *vas*, *vaſis*; hic *vas*, *vadis*. *Es* mutatur in *-is* at *locuples*, *prapes*, *paries*, *ſeges*, *perpes*, *tapes*, *interpres*, *teges*, *teres*, *magnes*, *abies*, *aries*, *hebes*, *quies*; & plurima Græca in *-es* faciunt *etis*. *Ceres*, *Cereris*; *bes*, *beſſis*: *as*, *aris*: compoſ. à *ſedes-idis*. *Tes*, *hæres*, *merces*, *pras*: *edis*. *Pubes* ſubſt. *pubis*; adject. *puberis*. *Miles*, *veles*, *eques*, *palmes*, *termes*, *fomes-itis*. *-Is* facit *-is*: ſed *caſſis*, *lapis*, & plurima Græc. *-idis*. *Quiris*, *Samnis*, *dis*, *lis*, *Charis*. *-itis*: *pulvis*, *cinis*, *-eris*. *Glis gliris*, *ſanguis ſanguinis*. *-Os-oris*. At *mos*, *flos*, *ros*, *-oris*: *Heros*, *Minos*, *Tros*, *Thos*. *-eis*. *Bos*, *bovis*; *cuſtos*, *cuſtodis*; *os*, *oſſis*, & *oris*. *-Us-eris*: at *pecus*, *fenus*, *lepus*, *nemus*, *decus*, *pignus*, *litus*, *tempus*, *corpus*, *-oris*: & comparativa in *-us*. Monoſyl. in *-us*, & *tellus*, *-uris*: *grus*, *ſus*, *-uis*: *palus*, *incus*, *ſubcus*, *-udis*: *laus*, *fraus*, *-audis*: *tripus*, *tripodis*, *intercus*, *ſalus*, *virtus*, *juventus*, *ſenectus*, *ſervitus*, *-utis*. *-bs*, *-bis*; *-ps*, *-pis*, in polyſyl. *-e* in *-i* verſo. *Auceps*, *aucupis*; *puls*, *pultis*; *hyem*, *hyemis*. *-ns* & *-rs*, *tis* amiſſo *s*. Sed *glans*, *nervens*, *tens*, *frons*, *-dis*; & *libripens*, *pendis*; & compoſ. à *cor* cum *s* poſt *r*. *-iens*, *-eunis*: at *ambiens*, *ambientis*, *caput* cum compoſ. *-itis*. *x* mutatur in *cis*. Sed *frux*, *lex*, *rex*, *grex ſtyx Phryx conjux*, *-gis*. *Remex*, *-gis*. Reliqua polyſyl. in *x*, *-icis*: at *halex*, *vervex*, *-ecis*. *Senex*, *ſenis*; *nox*, *noctis*; *nix*, *nivis* *onyx*, *onycis*; *ſupellex*, *ſupellectilis*.

2. Adde *decuſſis*, *centuſſis*, *buris*, *pelvis*, *ſecuris*.

turris,

turris, reſtis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em* [1].

Ablativus regulariter in *e* definit; ut, Pectus, ſalus. Ablativo Pectore, ſalute.

Propria nomina, adjectivis ſimilia, ablativos in *e* mittunt; ut, Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra definentia in *al*, *ar* & *e* [2], ablativum magna ex parte mittunt in *i*; ut, Vectigal, calcar, mare. Ablat. Vectigali, calcari, mari 3.

Ablativus rete, à nominativo retis eſt; non à nominativo, rete. Par, cum compoſitis, tam *e* quam *i* habet; ut, Par, compar. Ablativo, pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, far, hepar, jubar, nectar, gauſape, præſepe. Et hæc propria; Soracte, Prænеſte, Reate. Abl. Soracte, Prænеſte, Reate.

Feſtorum nomina, quæ tantum pluralia ſunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia; geniti. Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium*; ut, Floralia, Feralia; gen. Flolium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum*, quam in *ium*; ut, Parentalia, Saturnalia; genitivo, Parentaliorum, Saturnaliorum, vel *ium*.

Dativus verò & ablativus in *bus*; ut, Saturnalibus, Bacchanalibus, præter quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format caſus.

Menſium nomina in *er*, vel *is*, ablativum in *i* ſolùm mittunt; ut, September, Aprilis; abl. Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*; ut, Sitim, tuſſim; ablativo ſiti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is*, vel *er*, & *e*, neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm 5; ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo, Forti, molli, dulci 6.

Sic acer, acris, acre; ablativo acri.

Licet Poetæ interdum metri causâ *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tam in *e*, quam in *i*, mittunt; ut, Ca-

1. Adde *ſementis*. Reperiuntur etiam *cucumim*, *pulvim*, *cutim*, *præſepim*, *ſtrigilim*, *ſentim*, *gummim*, *canabim*, *avim*, *cratim*, *lentim*, *meßim*, *ovim*, *ratim*, &c.
2. Excipe *ſale*; nimirum quia ſæpius virile eſt.
3. *Mare* Ovidio.
4. Feſtorum nomina duplicem habent genitivum, quia olim duo erant recti ſingulares, alter in *e*, alter autem in *um*.
5. Nempe ut diſtinguatur à nominativo neutro in *e*.
6. Huc refer *memor*, quod facit tantum *memori* in ablativo.

pax, duplex: ablativo, capace, duplice, vel ci.

Præter pauper, degener 1, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantùm faciunt ablativum 2.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: ut, Melior, doctior; ablativo, Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, veſtis, 3: ablativo *e*, vel *i* 4.

Rariùs autem Civis; ablat. cive, vel civi.

Rariùs etiam Arpinas; ablat. arpinate, vel arpinati.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im*, finiunt; ut, puppis, navis; ablativo, puppe, nave, vel i 5. Et verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix; ablativo, Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantùm, vel in *e*, & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*: ut, Molli, duplice, vel ci; nominativo plurali, mollia, duplicia 6. Præter ubera, plura, vel pluria, apluſtra 7, vel apluſtria; ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora 8.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*; ut, utili utilium, puppe vel pi, puppium; præter comparativa; ut, majorum, meliorum 9.

Item præter iſta, ſupplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum 10; at plus, plurium format.

1. Dicitur tamen *degeneri*, Lucano, & *uberi*, Curtio.

2. Adde *pubes* & *ſenex*. Quin & Participia & Adjectiva in *ns*, fere ſemper ablativum faciunt in *e*. 3. Solum facit *i*.

4. Adde *rus*, *imber*, *vigil*, *avis*, *iridens*. Reperiuntur etiam *affinitati*, *claſſi*, *colli*, *fini*, *furfuri fuſti*, *labi*, *lapidi*, *luci*, *melli*, *meſſi*, *occipiti*, *orbi*, *ovi*, *parti*, *poſti ſegeti*, *ſordi*, *ſorti*. Et forſan plura etiam olim in uſu erant, quia pro adverbiis etiamnum habentur *veſperi*, *tempori*, *luci*, &c. quæ ſunt ablativi caſus.

5. *Strigilis*, *canalis*, faciunt tantum ablat. in *i*, *rectis* tantum in *e*.

6. *Vetus*, etſi dicitur *veteri*, facit *vetera*.

7. *Apluſtra* fit à recto *apluſtrum*, quo uſus Lucretius; & ab *apluſtre* tantum *apluſtria*.

8. Cauſſa cur hæc excipiantur eſt iſta, quod uſitatiores eſſent ablativi, *vetere*, *majore*, *meliore*, & ſimiles.

9. Sic *primorum*, à *primor*, *primoris*.

10. Adde *divitum*. *celerum*, *mugulum*, *uberum*, *puberum*, *impuberum*, *degenerum*, *congenerum*, *comporum*, *impotum*, *bicorporum*, *tricorporum*, compoſita à *pes*: ut *alipedum*, *quadrupedum*; derivata à *facio*: ut *carnificum*; & à *capio*, ut *municipum*, &c.

Sunt

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt ſapientûm, pro ſapientium, ſerpentûm, pro ſerpentium [1],

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium [2].

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*: ut, Collis, menſis, auris; in genitivo, Collium, menſium, aurium. Adde iſtis,

Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium 3.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas, marium: Vas vadis, vadium: Nox, noctium: Nix, nivium: Os, oſſium: Faux, faucium: Mus, murium: Caro, carnium: Cor, cordium: Alituum ab ales, aſſumit *u* 4.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus, vel bubus.

Quorum genitivi plurales deſinunt in *ium*, accuſativum formant per *es*, & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium: Partes, omnes, vel eis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis; genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos; Dativum vero in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: Accuſativum in *a*, (niſi

1. Imprimis id fit in genitivis Participiorum; quomodo apud Maronem legere eſt *cadentum*, *furentum*, *loquentum*, &c. Nec in ſolis participiis invenitur; nam & Statii eſt, *æternaque ſontum ſupplicia*. Et Virg. *agreſtûm*, pro *agreſtium*; *cœleſtûm*, pro *cœleſtium*. Et Silii *cadûm*, pro *cadium*; *cladûm*, pro *cladium*: & Sen. *menſum*, pro *menſium*. Contra ſunt quædam in quibus vix ſyncopen invenias; ut in neutris e finitis: propterea non dicitur *cubilum* pro *cubilium*, *animalum* pro *animalium*: nec minus inſolens in pleriſque adjectivum genetum: nam ab *atrox*, non dicitur *atrocum* nec à *felix*, *felicum*.

2. Excipe *gryps gryphum*, *lynx lyncum*, *ſphynx ſphyngum*, *Phryx Phrygum*, & ſimilia monoſyllaba Græca.

3. Adde etiam *palus*, *fornax*. *Quiris*, *Samnis*.

4. Item *glis*, facit *glirium*; *cos*, *cotium*; *dos*, *dotium*; *par*, *parium*; *lar*, *larium*.

ſint neutrius generis in *a* non terminata ;) ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea[1].

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſatiuum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*; ut, Tethys, Tethyos; Decapolis, lios; Geneſis, ſios; Metamorphoſis, ſios: Accuſ. Tethyn, Decapolin, Geneſin, Metamorphoſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin; Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſ. Themida & Themin.

Feminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt; ut, Sappho, Sapphûs, Manto, Mantûs, Clio, Cliûs; hanc Sapphô, Mantô, Cliô.

Vocativus nominativo magnâ ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*; ut, Pallas, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo o Pallas, Theſeu, Tethy. Phyllis, Phyllidos; Alexis, Alexios; Achilles, Achilleos; vocativo ô Phylli, Alexi, Achille.

Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt; ut, Problema, poëma; quæ Veteres juxto Lat. quoque formam declinabant, additâ ſyll. *tum*; ut, Hoc Problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt; ut, Problematis, poëmatis.

1. Monet Voſſius, viros etiam eruditiſſimos in eo peccare, quod genitivos declinationis hujus, quæ imparisyllaba eſt apud Græcos, ἰσοσυλλάβως, inclinent. Ur Poeta Italus cum dixit *Fanthis* pro *Fanthidos*, vel *Fanthidis*. Quomodo & in obliquis aliis peccari ſolet, ut in dativo ab eodem; *Adoni* pro *Adonidi*. Obſervat tamen Chariſius nomina hujuſmodi iſoſyllabice aliquando declinari, & Varr. Cic. dixiſſe *hujus ſerapis*, *hujus Iſis*. In iis tamen quæ Græce genitivum formant per *os* purum, genitivus poteſt eſſe iſoſyllabus. Nam ab hæc *poeſis* dixeris *hujus poeſis*. Sic *emphaſis*, *ellipſis*, ut triplex ſit in talibus terminatio. Quippe præter hanc Latinam eſt duplex Græca, *poeſios*, & *poeſeos*. Nec illud obſervatione indignum, genitivos propriorum in *e*. apud Veteres ſæpe habere terminationem ſecundæ. Ut *Verri* apud Cic. pro *Verris*: item *Ariobarzani*, *Ariſtoteli*, *Theophani*, & apud Virg, *Ulyßi*, *Oronti Achilli*: apud Terent. *Chremi*, &c. Quæ ob hanc rationem ita flecti videntur: nimirum quemadmodum Æoles extulere pro Σιμωνιδης, Σιμωνιδεὺς, unde *Simonides*; ita & Περικλεὺς dixere & Λεσποτελεὺς, unde *Periclei*, *Pericles*, *Pericli*; *Ariſtotelei*, *Ariſtoteles*, *Ariſtoteli*. Sic & dixere Μωυσῆς & Μωυσεὺς; ab illo eſt hujus Moyſis, ab hoc Moiſei, Moyſes, Moyſi. Quo genitivo uſus eſt Tertullianus.

QUARTA

QUARTA DECLINATIO.[1]

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantum ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*; ut Manus, genu [2].

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis [3], tumulti [4], ornati, in genitivo: ut,

Ter. *Ejus anuis cauſa.* Id. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *û* [5]: ut, fructui, concubitui; rarius Fructu, concubitu.

Virgil. *Quòd neque concubitû indulgent.*

Terent. *Veſtitû nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Syncope eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Jeſus in accuſativo Jeſum habet; in reliquis verò caſibus, ubique Jeſu.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus* [6].

Cetera omnia in *ibus*; ut, Fructibus, fetibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO [7].

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infra in Heteroclitis fuſius tradetur.

1. Declinatio hæc non tam nova videtur, quam ἀναμαλία quædam tertiæ ex craſi, ſyncope, vel apocope proveniens.

2. Quæ deſinunt in *u*, toto ſingulari indeclinabilia ſunt; in plurali autem tertiam ſequuntur. Olim etiam hujuſmodi nomina utramque habebant terminationem *us*, & *u*: unde *cornus, gelus, genus* in genitivo: contra quædam hodie in *us* ſolum efferuntur, quæ olim terminabantur in *u*. Tale pro *artus artu*, unde *artua* Plauto. Quin & quædam in *u* non in *us* ſolum, ſed in *um* etiam deſinunt, ut pro *cornu* non *cornus* modo ſed & *cornum* dicitur. Quædam in *u* exeunt & *um*, non item in *us*; ut pro *os*, dixere *oſſum*, & *oſſu*. Alia ſunt quæ exeunt in *ur* quartæ, & *um* ſecundæ; ut *fretus,-um: ſenſus,-um: anfractus,-um: cenſus,-um: rictus,-um.*

3. Sic *quæſtuis, graduis, fluctuis, domuis, ſenatuis, rituis, partuis, fructuis.* Ex quibus fiunt genitivi uſitati, non per ſyncopen, ſed craſin, ut arguit ultima porrecta.

4. Sic *quæſti, victi, acti, ſenati ſumti, exercui, adſpecti, lucti, ſalti, parti, gemiti, fluctu, piſcati, ſtrepiti, porti, ſoni.*

5. Id fit per apocopen, more Æolum, qui auferunt è dativis iota ſubſcriptum.

6. Pro *acus, ficus*, & *quercus*, deſideratur autoritas.

7. Hæc quoque declinatio fluxiſſe videtur è tertiâ: quare non mirum eſt, ſi nonnulla ſimul ſint tertiæ & quintæ.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es, ii* [1], & *e*, exibat.

Cic. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virg. *Munera lætitiamque dii.*

Sall. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ a Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS
ROB. ROBINSON.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, superantve, Heteroclita sunto.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus [2] *infelix urbs Troum, pergama gignit;*
Quod, nisi plurali careat, facit ipsa supellex [3]*:*
Singula femineis, neutris pluralia gaudent [4].

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque:
Rastrum [5] *cum freno* [6]*, filum* [7]*, simul atque capistrum:*
Argos [8] *item & cœlum* [9] *sunt singula neutra; sed audi,*
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Frena sed & frenos: quo pacto cætera formant.
Nundinum [10]*, & hinc epulum* [11]*, quibus addito balneum; &*
Neutra quidem primo, muliebria rite secundo. [hæc sunt
Balnea plurali Juvenalem constat habere.

1. Vel *i* quando nominativus clauditur *es* impuro; ut, *fames, fami; fides, fidi,* 2. Pro Troja rarum est: occurrit tamen *Pergamum*, unde *Pergama.* 3. Contractum ab antiquo *suppellectilis*, & *suppellectilia* formatur à *suppellectile.* 4. Adde *hæc carbasus*, pl. *hæc carbasa.* 5. *Rastra* rarius occurrit; *rastri*, ut multò usitatius est, ita tutius usurpabitur. Fuit autem *rastri* à *raster*, ut *rastra* à *rastrum.* 6. Veteres dixere *frenus* & *frenum.* 7. *Fili* & *capistri*, si ullibi occurrant, rariſſima sunt. 8. Neutrum in sing. quia est primæ contractorum apud Græcos, sed *Argi* formatur tanquam ab *Argus*, cum terminatione Latinâ. 9. Plurale *cæli* vix occurrit præterquam in SS. & uno Lucretii loco: est autem ab antiquo *cælus.* 10. In sing. rarum est: & *nundina* semper plurale dicitur Priscis Grammaticis. 11. *Epula* est ab antiquo *epula*, quod naturâ est adjectivum. Adde *delicium, delicia*; quod tamen ab antiquo *deliciæ.*

Hæc

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mænalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſſica, & altus
Gargarus 1. *2 At numerus genus his dabit alter utrumque,*
Sibilus 3 *atque jocus, locus* 4. *& Campanus* 5 *Avernus.*

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptota 6.

Quæ nullum variant caſum; ut fas 7, *nil, nihil* 8, *inſtar* 9:
Malta & in u 10 *ſimuli; ut ſunt hæc, cornuque, genuque;*
Atribus ad centum numeros, Aptôta vocabis 12.

Monoptota.

Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit una,
Ceu noctu 13, *natu, juſſu, injuſſu, ſimul aſtu,*
Promtu, permiſſu: plurali legimus aſtus 14,

1. Idæ promontorium ſemper *Gargara* dicitur, vel *Gargarum*. 2. Adde & *Pangæus*. 3. *Sibuli* rariſſimum eſt. *Sibula* autem à *ſibulum* quod & adjective uſurpatur: unde *ora ſibula*, & *colla ſibula* Virgilio, pro *ſibulantia*. 4. *Loca* eſt ab antiquo *locum*. 5. *Campanus* non pertinet ad regulam, ſed ut adjectivum concordat cum *Averno*; cujus plurale *averni* non legitur. 6. Hoc eſt caſu carentia; non quaſi deficiant caſibus ratione ſignificationis; nam quædam habent ſex caſus, alia tres; ſed quia non habent caſus ratione vocis; unde *invariabilia* rectius dixiſſet. 7. *Fas* occurrit in N. A. V. 8. Per ſyncopen pro *nihilum*, ac proinde aptoton non eſt, cum *nihili* habeat, perinde ac *nihilum*. 9. Idem quod exemplar. & occurrit in N. & A. 10. In plur. perfecta ſunt neutra in *u*. 11. *Frugi* Voſſio ſubſtantivum eſt, à *frux*, *frugis*, *frugi*, *frugem*, *fruge*, quæ omnia occurrunt alicubi tamen videtur eſſe adjectivum; niſi ſit dativus & regatur à verbo *eſt*, vel adjectivo *idoneus* intellecto; aut ſit antiquus genitivus pro *frugis*, ut *fami* pro *famis*, *cujusmodi* pro *cujuſmodi*. 12. Adde nomina literarum, ut *Alpha*, *Beta*, &c. Et quædam, ut vocant barbara: ut *Adam*, *Noe*, *Cham*, &c. Item pluralia neutra, *Cherubim*, & *Seraphim*. Nec non pluralia quintæ declinationis, ut *ſpes*, *fides*, præter *res*, *ſpecies*, *facies*, *acies*, & *dies*. Adde & ſequentia, *nefas damnas* (niſi des illi gen. *damnati*, quia fit per ſyncopen à *damnatus*, ut & *ſatias* à *ſatietas*) *expers*, *cacoethes*, *gratis* *ſubdole*, *labes* in plur. *potis*, *epos*, *ſpecus*, *virus*, *opus*, *ſubtel*, *hir*, *gelu*, *veru*, *aſtu*, pro urbe, *ſemi*, *ſinapi*, *mulſa*, *defruta*, *mella*, *farra*, *hordea*, *thura*, *rura*, *pondo*, *nequam*, *neceſſum*, *neceſſe*, *cete*, *mele*, pluralia, *volupe*, *gauſape*, *præſepe*, *mane*, *cepe*. *mille*, *totidem*, *aliquot*, *quotquot*, *quicunque*, *fruſ*, & *git*; quibus addi poſſunt nomina villarum in *i*, aut *y*, ut *Aixi Illiturgi*, *Æny*, *Dory*. 13 Ablativus veterum more formatus pro *nocte*. 14. Occurrit & in ſing. apud *Sil. Italicum*.

Legimus inficias [1], *ſed vox ea ſola reperta eſt* [2].

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanſit:
Ut fors [3] *forte dabit ſexto, ſpontis* [4] *quoque ſponte;*
Sic plus [5] *pluris habet, repetundarum repetundis* [6].
Jugeris [7] *& ſexto dat jugere, verberis autem*
Verbere, ſuppetiæ quarto quoque ſuppetias dant.
Tantundem [8] *dat tantidem, ſimul impetis* [9] *hoc dat*
Impete: junge vicem [10] *ſexto vice; nec lego plura.*
Verberis atque vicem, ſic plus, cum jugere; cunctos
Quatuor hæc numero caſus tenuêre ſecundo [11].

Triptota.

Tres quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur:
Ut precis [12] *atque precem, petit & prece blandus amicam;*
Sic opis [13] *eſt noſtræ, feropem legis, atque ope dignus;*
At tantum recto frugis [14] *caret, & ditionis* [15]:
Integra vox vis eſt, niſi deſit forte dativus [16].

1. Dicimus *ire inficias*, ut *ire exſequias*, *ire ſuppetias*, quæ ſunt Accuſ. ab *exſequiæ*, *ſuppetiæ*, & in iis reticetur ἐλλειπτικῶς præpoſitio *ad*. 2. Adde Gen. *Nauci, dicis, ejuſmodi, cujuſmodi, hujuſmodi, aliuſmodi*, (pro quo Veteres dixere *alimodi*, ut *cuimodi* & *cuicuimodi*, pro *cujuſmodi*, & *cujuſcujuſmodi*.) Addunt *oſtentui, deſpicatui, deriſui, fruſtratui*, & ſimilia cujuſmodi tamen minimum videntur non carere Abl. Adde & Acc. *incitas*: ut *ad incitas redactus*: ubi intelligitur *calces*. Nam tralatio eſt à ludo calculorum, ſeu calcium, quas *incitas* dixere, cum cieri, hoc eſt, moveri amplius non poſſent. Verum pro iſto *ad incitas*, etiam ad *incita*, in neutro genere ſubſtantive poſito, dicitur. Addi poſſunt & Abl. *hortatu, relatu, affatu, rogatu, arceſſitu, accitu, diſpoſitu, objectu, monitu, admonitu, inſtinctu, conceſſu, inconſultu*. Item *fauce* (ab inuſit. *faux*, ſed pluralis *fauces* eſt in uſu) *ambage* (tamen in plur. *ambages* & *ambagibus*) *ingratiis*. 3. Occurrunt & *fortis, forti*, & *fortem*. 5. Occurrit *ſpontis*; ſed *ſponte* frequens eſt. 5. Reperitur & *plurem*, & *plure*. 6. Adjectiva ſunt ἐλλειπτικῶς uſurpata: nam intelligitur *pecuniarum* & *pecuniis*. Et propterea in gen. & abl. inveniuntur in accuſatione, quia verba accuſandi duos hoſce caſus tantum regunt. 7. Ab antiquo *juger* vel *jugus*. 8. Adjectivum eſt compoſitum ex *tantus*, & *dem*: habet etiam terminationem femininam *tantandem*. 9. *Impetis* rarum eſt. Lucretii eſt in plurali *impetibus*. Suntque ab inuſitat. *impes*. 10. Leguntur *vicis* & *vici*: rectus eſt inuſit. *vix*: unde *vix* adverbium. 11. Adde *tabi tabo*; *dica, dicam*: niſi triptoton malis, quia *dicâ* in abl. uſurpat Auſonius. *Chaos, chao*: *melos, mél*: *veſper, veſpere*: *obtentui obtentu*: *irriſui, irriſu*: *æra, æribus*: *ora, oribus*, & ſimilia. 12. Genit. *precis*, vix occurrit: legitur tamen dativo *preci*. 13. *Ops* legitur in recto, ſed pro deâ: vel divitem notat, unde contrarium *inops*. In ſingul. *poteſtatem*, in plur. *divitias* ſignat. 14. Nominat. *frux* apud Ennium occurrit. 15. Compoſitum Nominativum habet, ut *conditio*. 16. Adde *Jovis, proceris*, & *dapis*, quorum Nominativi non ſunt in uſu.

Omnibus

Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui ; quæ percontantur, ut equis :
Et quæ distribuunt, ut nullus, neuter & omnis :
Infinita solent his jungi ; ut quilibet alter :
Quinto hæc sæpe carent casu, & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, noster, nostras, meus, & tu.
Propria [1] *cuncta notes, quibus est natura coërcens,*
Plurima ne fuerint : ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Buckephalusque.
His frumenta [2] *dabis, pensa* [3], *herbas* [4], *uda* [5], *metalla* [6] ;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras :
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.
Hordea, farra [7], *forum, mel, mulsum, defruta* [8], *thusque* [9],
Tres tantùm similes voces pluralia servant.
Hesperus [10] *& vesper, pontus, limusque, fimusque,*
Sic penus & sanguis [11] ; *sic æther, nemo ; sed ista*
Masculа sunt numerum vix excedentia primum [12].
Singula feminei generis, pluralia, rarò.
Pubes atque salus, sic talio [13] *cum indole, tussis* [14],
Pix [15], *humus, atq; lues* [16] ; *fitis & fuga* [17], *junge quietem* [18] ;
Sic cholera atque fames, biliſque [19] *senecta, juventus ;*
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quintæ,
Tres similes casus plurali sæpe tenebunt ;
Excipe res, species, facies, aciesque, diesque ;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent mulicbria nectere ; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque

1. Excipe si tantum pluralia sint, ut *Delphi, Athenæ, Trarisii*, aliaque ejusmodi, &c. vel si in regionum nominibus ad partes attendatur : ut *Galliæ, Hispaniæ* : vel si pluribus idem sit nomen : ut *complures fuerunt Cæsares* : vel si similitudo significetur : ut apud Ovid. *Et multos illic Hectoras esse puta.* 2. Ut *triticum, siligo, ador*, &c. 3. Ut, *piper, saccharum, resina*, &c. 4. Ut, *ruta, salvia*, &c. 5. Ut, *lac, oleum*, &c. 6. Ut, *aurum, argentum*, &c. & mineralia : ut, *sulphur, nitrum*, &c. 7. sic leguntur *fabæ, fraga, lupini, pisa, zizania, avenæ*. Et ex herbis, *cardui, urticæ, malvæ, cicutæ, papavera*, &c. quibus addi possunt & florum nomina : ut, *rosæ, lilia*, &c. Ex metallis & mineralibus leguntur in plurali *æra, orichalca, stanna, electra*. 8. Sic *aquæ, vina, musta*. 9. Sic *pices, ceras* 10. Est nomen proprium. 11. Hebræis plurale. 12. Adde *pudor, sopor, cestus*, pro ornamento muliebri, *visus*, cum masc. est, *muscus meridies, mundus*, pro ornamento muliebri. Addunt Grammatici *fumus, pulvis, genus, sol, aer, ros, carcer, adeps, autumnus, clavus, cruor, situs, metus, terror, timor, vigor, pallor, silex*, quæ tamen aliquando in plurali leguntur. 13. Plurale Gellio. 14. Plinio plurale. 15. Plurale Virgil. 16. Prudent. plur. 17. Plur. Virg & Tac. 18. Plur. Cic. 19. Plin. plural.

Id genus innumeræ voces 1, *quas lectio præbet:*
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum;
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.
Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium 2, *senium, lethum, cœnumque, salumque;*
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, penumque,
Justitium, nihilum, ver, lac 3, *gluten, simul halec:*
Adde gelu, solium 4 *jubar. Hic quoque talia ponas,*
Quæ tibi si observes, occurrunt multa legenti 5.
Masculа sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes 6, *majores, cancelli, liberi* 7, *& antes,*
Menses profluvium, lemures 8, *fasti, atque minores;*
Cùm genus assignant natales 9; *adde penates* 10,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim simili rationis 11.
Hæc sunnt feminei generis, numerique secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratesque, manubiæ, & idus,
Antiæ 12, *& induciæ, simul insidiæque, minæque* 13,
Excubiæ, nonæ 14, *nugæ, tricæque* 15, *calendæ,*
Quisquiliæ 16, *thermæ* 17, *cunæ, diræ* 18, *exequiæque,*

1. Cujusmodi sunt *calliditas, elegantia, fides* pro virtute, *galla, impietas, inertia, justitia, injustitia, lux* pro qualitate, *mœstitia, pietas, pigritia, pituita, puericia, rabies, requies, sanctitas, sanies, segnitia, secordia, supellex, tabes, terra* pro elemento, *vecordia, velocitas*. Quibus addunt Grammatici & alia quæ in plurali rarius occurrunt, ut, *arena, avaritia barba, benevolentia, caritas, cera, cervix, contagio, culpa, cutis, fama, gaza, gloria, halex, hara, impuritia, infamia, insania, inimicitia, ira, luculentia, mors, nex, oblivio, oblivitas, paupertas, pax, perfidia, pernicies, pestis, plebs, proles, prosapia, salubritas, sors, spes, sterilitas, tellus, valetudo, vis, vita*. 2. Legitur *delicia* ab antiquo *delicia*. 3. *Lac* & *halec* ad uda pertinent. 4. Occurrit in plurali. 5. Cujusmodi sunt, *callum, crucum, ebur, fas, fascinum, fel, hepar, hilum nil, nihil, nefas, nitrum, pelagus, pus, sal, sinapi, siler, siser, vulgus*. Quibus addunt & *avum, allium, altum, cœlum, gaudium, ingenium jus, lutum, macellum, mare, murmur, Pascha, pedum, rudus, rus, solum*; rarò pluralia. 6. Naturâ adjectivum, ut *majores* & *minores*. 7. Reperitur in singulari. 8. App. singulare. 9. Naturâ adjectivum. 10. Livio singulare 11. Addunt Grammatici *annales, artus, cœlites, cani, carceres, cassis, codicilli, fasces, fines, foci, fori, freni, furfures, Garamantes, gemini, grumi, horti, indigites, inferi, lares, lendes, loculi, ludi, lumbi, magistratus, mores, Nomades, nostrates, optimates, panni, plerique, plures, posteri, primores, proceres, pugillares, Quirites, sales, sentes, singuli, spiritus, superi, triplices, vepres*. Quorum pleraque naturâ suâ adject. sunt, & alia in sing. licet rarius, occurrunt. 12. Naturâ adject. 13. Nempe pro comminatione vel murorum eminentiâ, nam al â signif. singulare est. 14. *Nona calendæ*, & *idus*, naturâ adjectivæ sunt. 15. Sin-

Feriæ

Feriæ 19, *& inferiæ* 20 : *ſic primitiæque, plagæque,*
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque :
Nuptiæ item & lactes 21 ; *addantur Thebæ & Athenæ* 22.
Quod genus invenias 23 *& nomina plura locorum* 24.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra 25 *ferarum,*
Arma, mapalia, ſic bellaria, munia, caſtra ;
Funus juſta 26 *petit, petit & ſponſalia* 27 *virgo,*
Roſtra 28 *diſertus amat, puerique crepundia geſtant,*
Infanteſque colunt cunabula, conſulit exta
Augur, & abſolvens ſuperis effata 29 *recantat.*
Feſta Deûm poterant, ceu Bacchanalia jungi 30,
Quod ſi plura leges, licet hac quoque claſſe reponas 31.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas :
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitruque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque ; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis.

gulari Oppidum Apuliæ. 16. Obſoletum eſt *Quiſquilia.* 17. Naturâ adject. 18. Adject. 19. Scriptoribus Eccleſiaſticis ſing. 20. Naturâ adject. 21. *Lactis* obſoletum eſt. 22. Nonnulla tamen in ſing. occurrunt ; ut, *cuma* & *cuma*, &c. 23. Ut *Faſcia*, *Taphræ Eſquilia*, *Fregellæ*, *Gades*, *Tralles*, &c. 24. Femin. in regulâ contentis adde *æſtiva*, *caula*, *fala*, *fortuna* pro bonis, *gerra*, *opes* pro diuitiis, *nundinæ*, *ſalinæ*, *ſcopæ*, *ſtativæ*, (naturâ adject.) *ſuppetia*, *tenebræ*. Addunt Grammatici & alia rariſſime ſingularia ; ut, *ædes*, *Alpes*, *ambages*, *anguſtiæ*, *anta*, *antennæ*, *aræ*, *argutiæ*, *barbæ*, *bigæ*, *blanditiæ*, *ceremoniæ*, *compedes*, *copiæ*, *crates*, *dapes*, *decimæ*, *delicæ*, *Dryades*, *epulæ*, *Eumenides*, *facetiæ*, *fauces*, *fides*, *fores*, *genæ*, *gingivæ*, *groſſi*, *habenæ*, *illecebræ*, *inceptiæ*, *inimicitiæ*, *latebræ*, *litera*, *minutiæ*, *naniæ*, *nares*, *effucia*, *palea*, *parca*, *partes præſtigiæ*, *preces*, *quadrigæ*, *rel quiæ*, *retes*, *ſalebræ*, *ſarcinæ*, *ſcalæ*, *ſordes*, *ſortes*, *Symplegades*, *vigiliæ*, *vindiciæ*, *vires*. 25. Pro ſpatio temporis ſingulare eſt. 26. Val. Flac. ſingul. 27. Naturâ adjectivum. 28. Avium, naviumque *roſtrum*, ſingulare eſt. 29. Naturâ adjectivum. 30. Sic & ludorum nomina ; ut, *Pythia*, *Olympia*, &c. in quibus feſta & certamina intelliguntur. 31. Pluralibus in regulâ contentis adde *cete*, *comitia*, *lautia*, *Magalia*, *parapherna*, *prabia*, *rapicia*, *repotia*, *ſcruta* : Et locorum nomina ; ut, *Artaxata*, *Bactra*, &c. Addunt Grammatici, *acta*, *æſtiva adverſaria*, *avia*, *bona*, *brevia*, *cibaria*, *daria*, *genitalia*, *hyberna*, *millaria*, *multitia*, *natalitia*, *nutricia*, *parentalia*, *prabenda*, *ſerta*, *ſtativa*, *verenda*, *vinacea*, *utenſilia*, *apiaria*, *apluſtra*, *arbitria*, *compita*, *denaria*, *ſtabra*, *fraga*, *geſta*, *inteſtina*, *ilia*, *juga*, *jugera*, *lamenta*, *licia*, *lumina*, *oblivia*, *palearia*, *paſcua* *ſpectacula*, *ſpolia*, *ſubſellia*, *tempora*, *vada*, *verbera*, *viſcera*, *vivaria* : quorum multa adjectiva ſunt ſubſtantivè uſurpata, multaque in ſingulari, rarius licet, occurrunt.

Sinus

Sinus & hoc ſinum, vas lactis, mendaque mendum,
Viſcus & hoc viſcum; ſic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornûs tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat 1.
Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum;
Nam panther 2 *panthera creat, crateraque crater;*
Caſſida 3 *caſſis habet, ſed & æther æthera fundit,*
Hinc cratera, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari 4.
Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer 5, *ſtipis & ſtips* 6,
Sic cinis atque ciner 7, *vomis vomer, ſcobis & ſcobs,*
Pulvis item pulver 8, *pubes puber* 9: *quibus addes*
Quæ pariunt OR *&* OS *honor ac labor, arbor, adorque;*
His & apes & apis, plebs plebes 10: 11 *ſunt quoque multa*
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager,
Teucrus item Teucer: dabis huc & cetera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint, & lectio caſta 12.
Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi;
Laurus enim lauri facit & laurûs genitivo:
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus 13, *cornus, quando arbor habetur;*

1. Huc refer quæ deſinunt (1) in *a* & *um*: ut, *acetabula, acetabulum.* (2) in *a* & *us*: ut, *aranea, araneus.* (3) in *us* & *um*: ut, *antidotus, antidotum.* (4) in *er* & *um*: ut, *alablaſter, alablaſtrum.* (5) in *a* & *as*: ut, *tiara, tiaras.* 6 in *a* & *e*: ut, *cepa, cepe.* (7) in *o* & *um*: ut, *poſtulatio, poſtulatium.* (8) in *io* & *us*: ut *concurſio, concurſus*, &c. Conſule Voſſium *de analogia* lib. 1. c. 35. 2. Vix occurrit ſub iſtâ terminatione. 3. Pertinet potius hæc vox ad ſequentem regulam. Quia nec vox Græca eſt, nec accuſativum format *caſſida*, ſed *caſſidem*. 4. Huc refer *attagen* à cujus accuſativo formant *attagena*. 5. Voſſio inter obſoleta reponitur. 6. An *ſtipis* in nominativo occurrat, dubitari poſſit. 7. *Ciner* vix occurrit. 8. *Pulver* Voſſio obſoletum. 9. Naturâ adjectivum. 10. *Plebes* habet non tantum *plebis*, ſed & *plebei* in genitivo. 11. Huc referri debent *juventus, juventa: ſenectus, ſenecta: burus, bura: avarities, avaritia: materies, materia*, & ſimilia. 12. Cujuſmodi ſunt *Achilles, Achilleus: Ulyſſeus, Ulyſſeus: Adonis, Adoneus: Agamemnon, Agamemno: Amazo, Amazon: Evander, Evandrus: Geta, Getes: Ligur, Ligus: Menander, Menandrus: Palæmo, Palæmon: Perſes, Perſeus: Simo, Simon: Thymbér, Thymbrus*, &c. Sic *Ode, Oda*: *lampas, lampada: hebdomas, hebdoma*, & ſimilia. 13. *Penus* eſt tantum *quarta*, nam geni-

Sic

Sic lacus 14, *atque domus; licet hæc nec ubique recurrant:*
His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquas 15.
Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda
Multa, ſed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, jugum, nervus, ſomnus, clivuſque, animuſque,
Et quot limus habet, quot frenum, ac cera, bacillum;
A quibus us *ſimul* is *formes; ut inermus inermis:*
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuive poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat; ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverbium magis auget; ut, albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à ſecundo poſitivi caſu in *i*, additâ ſyllabâ *or*; ut, ab amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus, qui ſupra poſitivum cum adverbio valdè, vel maximè, ſignificat; ut, Doctiſſimus, juſtiſſimus, id eſt, valdè vel maximè doctus, juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i* adjectis *ſ* & *ſimus*; ut, à Candidi, prudenti, fit candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus* ſuperlativum formant: ut, Pulcher pulcherrimus; niger nigerrimus.

Excipiuntur Dextimus 16 à dexter, maturimus 17 ſive maturiſſimus, ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *is* in *limus*, nempe Facilis, facillimus; Docilis, docillimus; Agilis, agillimus;

tivus *peni* eſt à recto *penum*. 14. Non reperitur ſecundæ. 15. Cujuſmodi ſunt *verſus arcus* olim ſecundæ: *cibus, fagus, faſtus, humus, lectus, ſomnus ſonus, ſuccus, ſuſurrus, ventus, vulgus*, omnia olim quartæ. Præter hæc redundantia ſecundæ & quttæ, ſunt & alia primæ & tertiæ: ut, *Oreſtes, Oromes, Chalchas, Paſcha*, &c. Alia ſecundæ & tertiæ, ut *ſequeſter, glomus, Mulciber, Oedipus, Polypus, veſper, Perſeus, Typheus, Tydeus*, &c. Alia tertiæ & quartæ, ut *penus, ſpecus, acus*. Alia denique tertiæ & quintæ, ut *requies, plebes*. 16. *Dextimus* & *ſiniſtimus* videntur pro poſitivis uſurpari. 17. *Maturimus* non *maturrimus*, à *matura*.

agillimus; Gracilis, gracillimus; Humilis, humillimus; Simlis, fimillimus[1].

Quæ derivantur à dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur[2]: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à dico[3]: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſſimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, benevolentior, benevolentiſſimus, à volo. Magnificus, magnificentior, magnificentiſſimus, à facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia magis & maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim aere judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem uſurpentur. Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrenuior, egregiiſſimus, mirificiſſimus, pientiſſimus, vel piiſſimus, ipſiſſimus.

Perpetuiſſimus, exiguiſſimus, apud *Ovidium*. Tuiſſimus, multiſſimus, apud *Ciceronem*[4].

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior[5], optimus[6]. Malus[7], pejor, peſſimus.

1. *Agillimus*, & *docillimus* rejiciuntur à Voſſio, quia deſideratur auctoritas. Apud Chariſium vero eſt *agiliſſimus* & *duciliſſimus*; unde *agiliſſime* & *duciliſſime*. Quin & locum hic ſibi vindicat *imbecillimus*, quod apud Senecam occurrit. Rectum quoque eſt *imbecilliſſimus* quod Celſus uſurpat 2. Formatis ſc. comparativis & ſuperlativis ab antiquis participiis in *ns*; ut *benevolentior* à *benevolens*; quo utitur Plautus. Veteres ſimiliter dixere *beneficiens*, unde *beneficientia*, in vet. lib. pro *beneficentia*; & *beneficientior* in Lælio legitur: ſed vulgo ſcribitur extritâ tertiâ vocali. Porro veteres hos etiam gradus formarunt à poſitivis in *us*, unde *mirificiſſimus* Terent. 3. *Veridicus* non comparatur 4. Cujuſmodi etiam ſunt, *arduius* & *arduiſſimus*, *egregiius* pro *egregius*; uv. *exiguus*, *induſtrior*, *injurius* pro *injurius*, *innoxiius* vel *innoxius*, *neceſſarior*, *perpetuior*. *Strenuiſſimus*, *tenuior*, *tenuiſſimus*, *vacuiſſimus*. Occurrunt & alia apud Plautum, cujuſmodi ſunt *verberaliſſimus*, *ſpiſſigrad ſimus*, *excluſiſſimus*, *occiſiſſimus*, *pariſſimus*, *occuliſſimus*, quæ albâ lineâ ſignanda non ſunt, cum multa confingat, quæ nunquam recepit ſermo Rom. 5. Quaſi *mavelior* ex *magis* & *velim*. 6. Quaſi dicas *optatiſſimus*, ab *opto*. 7. Fortaſſe fuit *peſſior*, à *peſſum*, unde *peſſimus*. 8. Prius fuit *magior*, unde manſit adverbium *magis*, *magior* autem eſt à *magnior* extritâ liquidâ. Vel *major* eſt ab antiquo poſitivo *majus*, à quo *majeſtas* pro *magnitudine*, & Jupiter dictus *Deus majus*. Vel quod maxime adlubeſcit eſt à μειζων, nam Latini ζ, quo carebant, in *j* conſonum mutabant,

Magnus,

Magnus, major 8, maximus 9. Parvus, minor 10, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus 11 plurimum. Vetus, veterior 12, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter 13. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citra, citerior 14, citimus, Intra, interior 15, intimus. Infra, inferior 16, infimus. Extra, exterior 17, extimus vel extremus. Supra, ſuperior 18, ſupremus vel ſummus. Poſt. poſterior 19, poſtremus. Ultra, ulterior 20, ultimus. Prope, propior 21, proximus; a quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpiùs, ſæpiſſimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, inclytiſſimus. Opimus, opimior. Ocior 22, ociſſimus, ab ὠκὺς. Novus, noviſſimus. Adoleſcens, adoleſcentior. Potior, potiſſimus 23. Longinquus, longinquior. Penè, peniſſimus. Meritus, meritiſſimus. Siniſter, ſiniſterior. Juvenis, junior 24. Senex, ſenior, Maximus natu. Ante, anterior. Nuper 25, nuperrimus 26.

Interdum autem a ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſive: ut, Neronior, cinædior, Pœnior, a Nerone, cinædo, Pœno 27.

quomodo à ζεύγω *jugo*. 9. Per ſyncopen è *magniſimus*. 10. A *miner* vel potius à *minus*, quod à μινυὸς Attice pro μικρὸς. 11. A πλέον, converſo ν in *us*. 12. Ab antiquò *veter*. 13. Id autem à *detero*, cum deteriora ſint quæ magis detrita. 14. A *citer*, quo uſus Cato, ſed pene obſolevit. 15. Ab antiquo *interrus* vel *inter*. 16. Ab *inferus* vel *infer*, quibus uſi veteres. 17. Ab *exterus* vel *exter*, nam utrumque invenitur. 18. A *ſuperus* quo uſus Cato. 19. A *poſterus*. 20. Ab antiquo *ulter*. 21. *propior*, *prior*, *diutior*, *ſæpius*, vel carent poſitivis, vel à poſitivis obſoletis formantur, neque enim placet ab adverbiis vel prapoſitionibus comparativos & ſuperlativos deducere: quia quæ plane diverſæ ſunt claſſis etiam eſſentiâ differunt, at comparativus notat exceſſum poſitivi ſui manente eſſentiâ. 22. *Ocior*, ſcribendum, quia venit ab ὠκιων. 23. A *potis*. 24. Per ſyncop. ex *juvenior*. 25. A *nuperus*. 26. Adde comparativo carentia *invitus*, *ſacer*, item *diverſus*, *falſus*, *fidus*, *perſuaſus*, *inviſus*, *conſultus*, *meritus*, *apricus*, *bellus*, *invictus*, & alia: quorum etiam aliqua nec in ſuperl. reperias. adde etiam ſuperl. carentia, *proximus* cum induit naturam poſitivi, & format *proximior*, *ingens*, *ſatur*, *dexter*, nam *dextimus*, & *finiſtimus* pro poſitivis uſurpantur, *taciturnus*, *communis*, *ſalutaris*, item *ſupinus*, *ſupinior*, quod apud Martialem, *infinitus*, *infinitior*, quo uſus Tullius: *dives*, *divitior*, quod apud Tullium, Ovid. Plaut. *&c.* Sed à *dis* & *ditior* eſt & *ditiſſimus*. *Licentior*, uti *anterior*, ſoli ſunt comparativi. 27. Naturam tum adjectivorum induunt, & ſignant qualitatem,

COMPA-

COMPARATIONUM TYPUS.

	SINGULARITER.			PLURALITER.		
	Positivus.	*Compar.*	*Super.*	*Positivus.*	*Comp.*	*Superlat.*
	Doctus, Tener, Dulcis, Felix, Prudens.			*Docti, Teneri, Dulces, Felices, Prudentes.*		
N.	us er is a is x us um e	ior ior ius	mus ma mum	i es æ es a ia	iores iores iores	
G.	i æ is i	ioris	mi mæ mi	orum arum orum } um	iorum	morum marum morum
D.	o a i o	iori	mo mæ mo	is ibus	ioribus	mis
A.	um em em em am em em em um e ex ns	iorem iorem ius	mum mam mum	es as es a ia	iores iores iora	mos mas ma
V.	e er is a is um e } x ns	ior ior ius	me ma mum	i es æ es a ia	iores iores iora	mi mæ ma
A.	o â o } i e i	iore iori	mo mâ mo	is ibus	ioribus	mis

Sunt & adjectiva quæ non variantur per gradus. Talia sunt gentilia, ut *Romanus*, *Spartiata*: possessiva, ut *patrius*, *Evanarius*: numeralia, ut *primus*: materialia, ut *aureus*: diminutiva, ut *aureolus*: interrogativa, ut *qualis*: temporis significativa, ut *hesternus*: participalia in *dus*, ut *amandus*: desinentia in *bundus*, ut *errabundus*: *tremebundior* tamen est apud Colum. in *plex* exeuntia, ut *duplex*. Excipe *simplex*, & *multiplex*. Desinentia in *imus*, ut *legitimus*. In *vus*, ut *fugitivus*, verbalia puta. nam *festiviſſimus* est apud Terent. Composita à *fero*, & *gero*, ut *armiger*, *frugi-*

DE

DE PRONOMINE.

PRonomen eſt pars orationis, quâ in demonſtranda aut repetenda re aliquâ utimur.

Pronomina ſunt quindecim; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita; ut, Egomet, tute, idem, & ſimilia: ut, etiam qui, quæ, quod [1].

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura.

Species Pronominum eſt duplex; Primitiva, & Derivativa.

Ad Primitiva ſpectant iſta, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Ex Primitivis alia ſunt Demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa, dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirum, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Relativa autem ſunt, Ille, ipſe, hic, is, idem, qui.

Derivativa ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Derivativorum alia ſunt Poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva ſuut, Meus, tuus, noſter, veſter.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent; ut, noſtras, veſtras, & cujas nomen.

fer. Item hæc Adjectiva, *almus, balbus, canorus, canus, cicur, claudus, compos, deneger, diſpar, egenus, exors, geminus, hodiernus, impos, magnanimus, mediocris, memor, mirus, mutilus, præditus, vetulus, unicus*, atque alia, ſed pauca, in quibus per particulas exceſſus, uti ſunt *magis, valde*, & *maxime*, ſuppletur comparativi & ſuperlativi defectus.

1. Item *quis, cujus* & *cujas*. Quin & Pronominibus accenſenda ſunt multa alia pro nominibus vulgo habita, ut *unus, ullus, nullus, ſolus, totus uter, alter, neuter, aliquis, alius, reliquus, ceterus, omnis, quiſque, nemo, quidam, ambo, uterque*, &c. Certè Pronomina eſſe arguit, quod ſecundario ſolum ſignificent rem cum ponatur pro nomine. Deinde ſi *quis* eſt Pronomen quod de pluribus rogat, erit & *uter* quod de duobus interrogat. Itidem ſi Pronomina ſint *hic, ille, ipſe*, quibus reſpondemus cum quæſtio per *quis* inſtituitur. Pronomen quoque erit *alius*, item *nullus*: ſi *nullus* certè & *ullus*. Idem de ceteris ſtatuendum. Itaque nil mirum ſi *unus, ullus, alius, uter, neuter*, nonnullaque alia inflectantur per *ius*, ut *ille, iſte, ipſe*, nam non minus quam iſthæc Pronomina ſunt.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est; Singularis, ut Ego: Pluralis, ut Nos.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia Pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini *ipse* vocativum tribuere videtur, quum ait,

Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis.
A te Juno petat cestus, & ipsa Venus [1].

DE GENERE.

Genera sunt in Pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes Pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu; genitivo Mei [2], tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Genitivus secundæ definit in *ius* vel *jus*: cujus formæ sunt ille [3], ipse [4], iste; genitivo Illius, ipsius, istius: Hic [5], is [6], qui [7]; genitivo Hujus, ejus, cujus.

1. Immo cetera omnia Pronomina, excepto *ego*, in vocativo usurpantur, ut exemplis ostendere in promtu esset. 2. *Mis* & *tis* sunt antiqui genitivi pro *mei* & *tui* 3. Pro *ille* Veteres dixere *ollus* vel *olle*. 4. *Ipsus* pro *ipse* Comicum est. *Ipsud* barbarum est. 5. Non tanta est anomalia in *hic* quam videtur. Nam ut *fac* est ex *face*, ita *hic* ab *hice*, pro quo nunc geminatâ *c hicce* malumus. *Hice* autem est ex antiquo *hic*, (quod est ex ὁς) & *ce*, ut ab *is* & *pse* est *ipse*, unde femininum *eapse*. Ut vero ab *is* est *ejus*, *ei*, *eum*, *eo*, ita ab *his* esset *hujus*, *hui*, *hum*, *ho*; sed pro *hui*, *hum*, *ho* adjecto *ce* fuit *huice*, *humce*, *hoce*; unde abjectâ vocali factum *huic*, *hunc*, *hoc*. Sed in plurali erat *hæ* etiam in neutro. Sed pro *hæ*, addito *ce*, fecere *hæce*, unde *hæc*, quod in neutro remansit in usu, ut differret à feminino *hæ*. Sed olim etiam in muliebri genere *hæce*, & per apocopen *hæc* dixere. 6. Ab *eâ* feminino antiqui in genitivo fecere *eæ* pro *ejus*. Ab *is* item in accusativo *im*, ut à *sitis*, *sitim*. In dativo & ablativo plurali etiam *ibus* dictum pro *iis*; in feminino item pro *iis eabus*, 7. Maxima anomalia in eo quibus-

Genitivus

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur; cujus ſortis ſunt,

Nominativo [8], Meus, mea, meum. Tuus, tua, tuum. Suus, ſua, ſuum. Noſter, noſtra, noſtrum. Veſter, veſtra, veſtrum.

Genitivo, Mei, meæ, mei. Tui, tuæ, tui. Sui, ſuæ, ſui. Noſtri, noſtræ, noſtri. Veſtri, veſtræ, veſtri.

Genitivus quartæ habet *âtis*; ex quo ordine ſunt Noſtras, veſtras, cujas: Genitivo Noſtratis, veſtratis, cujatis.

Ceteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE GENERE.

Perſonæ Pronominum ſunt tres, Prima, Secunda, Tertia; ut, Ego, Tu, Ille.

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex ut, Ego; Compoſita, ut Egomet.

Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe, tuiipſe, ſuiipſe, meiipſius 9.

Nom. Iſtic, iſtæc, iſtoc, *vel* iſtuc; Accuſ. Iſtunc, iſtanc, iſtoc, *vel* iſtuc; Abl. Iſtoc, iſtac, iſtoc.

Pluraliter Nominativo & Accuſativo Iſtæc. Eodem modo declinatur & Illic, illæc, illoc

Componuntur etiam cum nominibus; ut cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi.

dam eſſe videtur, quod *quis* & *qui* in obliquis *cujus* & *cui*, faciant per *c*. Atqui eadem eſt litera *c*. & *q*. Adde quod Veteres in genitivo etiam dixere *quojus*. Itidem in dativo ſcripſere *qui*: Poſteriores vero *c* prætulerunt, ut differret à nominativo *qui*, aut ſi qui mallent *q* reſervare, *quoi* ſcribebant, per diphthongum. Ab hoc dativo *quoi* eſt ablativus *quo*, omiſſo *i*: quomodo abſciſâ eadem vocali, à veteri dativo *muſai*, eſt ablativus *muſa*. Etiam in plurali nominativo Veteres dixere *ques*. Unde remanſit dativo & ablativo *quibus*; ut à *puppes*, *puppibus*: niſi eos caſus formare malis à dativo & ablativo ſingulari. Nam *qui* in ablativo uſus Plautus. Et nunc in uſu eſt cum intelligitur *modo*, ut *qui fieri poteſt?* quod eſt integre *quomodo*. In compoſitis etiam uſitatius eſt. 8. Quod olim erat *mius*; unde remanſit vocativus *mi* pro *me*, ut à *filius* eſt *fili* pro *filie*. 9. Huc quoque pertinent *alteruter*, *aliquis*, *unuſquiſque*, *quotquot*, *qualiſqualis*, *undecim*, *decimusſextus*, & ſimilia.

Componun-

Componuntur & cum præpositionibus; ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum adverbiis; ut, Eccum, eccam, eccos, eccas,, ab *Ecce* & *is*. Ellum, ellam, ellos, ellas, ab *Ecce* & *ille* [1]. Ut & *idem* quoque ab *is* & *demum* [2].

Cum conjunctione quoque componuntur [3]. Ut, singul. Nominativo Hiccine [4], hæccine, hoccine. Accusativo, hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo, hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter, Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met, te, ce, pte.*

Met adjicitur primæ, & secundæ personæ; ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibimet quoque, ac semet dicimus [5].

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tuimet, tibimet, temet, vosmet, &c.

Te [6] adjicitur istis, Tu, ut tute: te, ut tete.

Ce [7] adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in *s* desinunt; ut, Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce,

Pte apponitur istis ablat. Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ; ut, Meapte, tuapte, suapte, nostrapte, vestrapte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet; ut, Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno [8], &c. 9.

Quis & qui ad hunc modum componuntur.

Quis in compositione hisce particulis postponitur, En, ne, alius, num, si; ut, Ecquis, nequis, aliquis, num-

1. Item à *ne* pro *non* est *neuter*. Ab *ubi* est *ubiquisque*, quod Maro usurpat. 2. Vel potius ex *is* & syllabicâ adjectione *dem*. 3. Ut *quisque, uterque, ecquis*, nam *t* in *c* abiit. 4. Videtur potius componi ex *his* & syllabicâ adjectione *cine*. 5. Interdum & componitur cum *suus*: ut, *suismet* Livio. 6. *Te* est à Græcis: quibus itidem syllabicæ adjectiones sunt τε & κε. Ac *te* etiam habes in *iste* ab *is*. 7. *Ce* esse à κὶ jam diximus. Nempe ut ab ὃς est ὅσκε, sic ab *hic* est *hicce*, ab *ejus*, *ejusce*. 8. Nec jungitur tantum possessivis, sed etiam primitivis ut *mihipte*, quomodo Cato loquutus: item *mepte*, pro *meipsum* apud Plautum. 9. Adde partic. *pse*, ex quâ & *is* conflatum est *ipse*. Integrum esset *ispse*: sed sibulo omisso, *ipse* dicimus, Euphoniæ caussa. Adde etiam *dem*, ex quo & *is* fit *idem*, ut modo dictum. Componitur *dem* similiter cum *tantum*, & *tanti*: uti & in *pridem* cum antiquo *pri*, pro *præ*: unde *prius*, *pristinus*, &c. *Hisdem* pro *his* vel *iisdem* legas in Manuscriptis.

quis,

quis, ſiquis. Et hæc tam in feminino ſingulari, quàm in neutro plurali, *qua* habent, non *quæ*; ut, Siqua mulier, nequa flagitia, &c.

Præter ecquis, quod utrumque in feminino habere reperitur, ecquæ & ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione, Nam, piam, putas, quam, que; ut, Quiſnam, quiſpiam, quiſputas, quiſquam, quiſque. Et hæc ubique (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* habent, non *qua*; ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam; Optima quæque.

Quis etiam cum ſeipſo componitur; ut, Quiſquis; quod & in hunc modum variatur:

Nominativo quiſquis, quicquid; Accuſativo quicquid; Ablativo quoquo, quaqua, quoquo.

Qui, in compoſitione præponitur his particulis, Dam, vis, libet, cunque; ut, Quidam, quivis, quilibet, quicunque. Ec hæc (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* retinent, non *qua*; ut, Quædam puella, Quædam facinora.

DE VERBO.

VEerbum[1] eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agereve, aut pati ſignificat, ut Sum, exiſto; moveo, moveor; tango, tangor.

Verbum dividitur imprimis in perſonale, ut Doceo, & impersonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur; ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contra, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur; ut, Pœnitet, tædet, miſeret, oportet.*

10. Etiam aliæ voces verba ſunt, ſed quæ hujuſſunt Claſſis κατ' ἐξοχὴν ſic appellantur. Genus verbi Græcis vocatur διάθεσις ῥήματος, Latinis fortaſſe forma rectius, minus certe ambigue dicatur. Aliud vero genus grammaticum, aliud phyſicum, nam hic ſignificatio, illic potius terminatio reſpicitur. Verbum enim (ſi pauciſſima excipias) vel in *O* deſinit, vel in *OR*. Si in *o* vel admittit *r* vel reſpuit, ſi admittat, verbum activum vocant, quia plurimum notat actionem. ſi reſpuit *r* nominant neutrum. Si in *or* terminatur, vel *r* abjicere poteſt, quod paſſivum vocitant: vel non poteſt, quod commune aut deponens dicitur. At ratione actionis vel paſſionis phyſicæ quatuor ſunt verborum claſſes. Quædam ſignificant actionem; ut *amo, aio, volo*, item *ambulo, ſequor*: quædam paſſionem, ut *amor, vapulo*: quædam utrumque, ut *tueor, dignor*: quædam neutrum, ut *ſum, fio, morior, intereo*, quæ dicuntur ſubſtantiva, quia notant ſubſtantiam eſſe, fieri, vel eſſe deſinere.

DE

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt iſta ; Genus, modus, tempus, figura, ſpecies, perſona, numerus, conjugatio.

DE GENERE[1].

Quinque[2] ſunt Verborum genera, Activum, Paſſivum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum eſt, quod agere ſignificat, & in *o* finitum, paſſivum in *or* formare poteſt; ut, Doceo, doceor. Lego, legor.

PASSIVUM.

Paſſivum eſt, quod pati ſignificat, & in *or* finitum, activi formam, *r* demto, reſumere poteſt; ut, Amor, amo; afficior, afficio.

NEUTRUM

Neutrum eſt, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec paſſivam formam integre induere poteſt; ut, Curro, ambulo. iaceo, ſum.

Neutrorum tria ſunt genera.

Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, ſumus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum quod ipſum per ſe ſenſum abſolvat.

Atque hoc rurſum duplex eſt: Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem; ut, Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum vero paſſionem in ipſo completam indicat; ut, Palleo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Et præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ ſignificationis tranſit, ac tertiam perſonam paſſivæ vocis uſurpat: ut, Bibo vinum. curro ſtadium, Vivo vitam: Vinum

1. Niſi placet quatuor verborum genera aſſignare, omiſſo communi: quia communia pene exoleverunt. 2. Hujuſmodi verba activis potius accenſenda ſunt. Nam quod haud legimus *aror*, *bibor*, id non factum vocum naturâ, ſed rerum defectu. Alioqui quid impediat quo minus per proſopopeiam terram inducamus dicentem *aror*? aut vinum compellantibus, cur non liceat dicere *dum biberis*? Præſertim cum *arare* dixerit Ovidius, item *aquæ potæ* (pro quo Plinius *aquæ potatæ*) & Perſius *cœnanda olla*. Imo fortaſſe nulla ſunt verba, quæ verè neutra dixeris, vel ſaltem non alia, quam quæ exſtientiam notant. Quod exemplis planius fiet. *Sudo*, cum dico, *ſudorem* intelligo. Quare & rectum eſt *ſudare ſanguinem*. Et *ſanguis*, ſi loqui poſſit, dicat, *dum*

bibitur,

bibitur, ſtadium curritur, vita vivitur.
Sunt denique, quæ ſimplicia quidem neutra ſunt, compoſita verò agendi vim concipiunt; ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens quod in *or* finitum, vel activi ſignificationem habet; ut, Loquor verbum: vel neutrius; ut, Philoſophor.

COMMUNE.

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm paſſivam ſignificationem obtinet; ut Veneror, criminor, conſolor, ſtipulor, ſpeculor, oſculor, aduler, fruſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multaque id genus alia, quæ paſſim apud Veteres reperias.

ſudor. Nec *ſudatus* reformidat Claudianus. Similiter *flo flatum*, vel *halitum*, *ſpiro ſpiritum*, vel *odorem*, ſic *ſto*, *ſedeo*, *eo*, *curro*. In quibus intelligitur accuſativus cognatæ ſignificationis: ut integre ſit *ſto ſtationem*, *ſedeo ſeſſionem*, *eo itionem*, *curro curſum*. Similia *gaudere gaudium*, *furere furorem*, *vivere vitam*. Neque enim ſolum actionem notant quorum actio eſt tranſiens, ut *amo*, *aro*, ſed etiam ubi ea immanens, ut in illis quæ proxime diximus. Activa igitur ſunt, etſi non tranſitiva ſed abſoluta. Non exiguus vero eorum eſt numerus, quæ cum activa ſunt, paſſive etiam vel abſolute accipiantur. Quæ res quia facit ad Scriptores veteres melius intelligendos, Silvulam eorum juxta literarum ſeriem exhibebimus.

I. SILVULA VERBORUM ACTIVORUM quæ abſolute etiam accipiuntur

Averto. v. *verto.*
Augeo. Auxerat potentia. *Tac.*
Caperro. Quid eſt quod illi caperat frons ſeveritudine? *Plaut.* *pro* caperatur & rugis contrahitur.
Converto. v. *verto.*
Crucio. Ut miſeræ ſunt matres, cruciantque. *Plaut.*
Decoquo. Quibus (Pop. Rom.) inertia Cæſarum quaſi conſenuit atque decoxit. *Florus.*
Expedio. Nequiter expedivit paraſitatio. *Plaut.*
Exudo. Exudat inutilis humor. *Virg.* pro *exudat ſe*, inquit Servius.
Geſto. Aretinum Clementem, in eadem vel etiam majore gratiâ habuit, quoad noviſſime ſimul geſtanti, conſpecto delatore ejus: vis, inquit, hunc nequiſſimum ſervum cras audiamus? *Suet. in Dom.* ubi ſimul geſtanti *ſignificat* in lecticâ vel ſellâ geſtato à ſervis.
Habeo. Quis hic habet? *Plaut.* *pro* habetur, *vel* habitat. Video jam quo invidia tranſeat, ubi ſit habitura. *Cic.*.

Ingemino. Ingeminant curæ. Clamor ingeminat. *Virg.*

Insinuo. Insinuat pavor. *Virg.* Prudentia est servi, ut penitus insinuet in causam *Cic.*

Lavo. Lavanti Regi nunciatum est, *Liv.* Lavamus & tondemus ex consuetudine. *Quint*

Lenio. Dum hæ consilescunt turbæ, atque iræ leniunt. *Ter.*

Moveo. Terra movit. *Suet.* Sic *promoveo. Macrob.*

Muto. Mortis metu mutabant. *Sal.* *pro* mutabantur. Vannius diuturnitate in superbiam mutans. *Tac.* *Par ratio in compesito* demuto.

Pasco. Nam pascit juventa, *&* pascitur juventa, *eadem mente dicitur, inqui. Consentius.*

Tono. Cum venti posuere. *Virg.*

Præcipito. Fibrenus statim præcipitat in Lirim. *Cic.*

Quasso. Lætum siliqua quassante ligumen. *Virg.* Subducunt lembum capitibus quassantibus *Plaut.*

Rugo. Vide palliolum ut rugat. *Plaut.*

Sedo. Postquam tempestas sedavit. *Cn. Velleius apud Gellium.*

Tondeo. Candidior postquam tondenti barba cadebat. *Virg.* Incanaque menta Cyniphii tondent. hirci. *Virg. i. e.* tondentur.

Turbo. Et septem gemini turbant trepida ostia Nili. *Virg.*

Vario. Variant undæ. *Pr per. pro* Variantur.

Veho. Adolescentia per medias laudes quasi quadrigis vehens. *Cic.* Triton natantibus invehens belluis. *Cic. i. e.* invehitur.

Verto. Libertatem aliorum in suam vertisse virtutem conquerebantur. *Liv.* Vertens annus. *Cic. in Somn. pro* conversus. Sic *Averto.* Tum prora avertit & undis Dat latus. *Virg.* *Converto.* Regium imperium in superbiam, dominationemque convertit. *Sall.*

Vestio. Sic & in proximo soror civitas vestiebat. *Tertul.* Parcius pasco, levius vestio *Appul.*

Volvo. Olim volventibus annis. *Virg.*

Voluto. Genibusque volutans. *Id.*

Sed verba hæc dici videntur per ellipsin accusativi. Ut *ingeminat clamor*, pro *ingeminat se clamor*; *terra movet*, pro *se movet.* Ac par ratio aliorum. Idem de Græcis dicendum, ubi activa aiunt capi passivè.

Contra sunt alia itidem in o exeuntia, quæ cum usitatius sumantur absolute, interdum etiam capiuntur activè, hoc est, actionem significant transeuntem, eoque tranſitivorum more construuntur.

II. SILVULA VERBORUM ABSOLUTORUM. quæ activè etiam sumuntur.

Abstinere maledictis. *Cic.*
Assuescere labori. *Cic.*
Chachinnare risu tremulo. *Lucret.*
Celerare, *absolute. Cic.*
Sic Accelerare. *Cic.*
Clamare cœpit. *Cic.*
Ut si inclamaro advoles. *Cic.*
Coire in unum. *Virg.*
Concionari de re aliquâ. *Cic.*
Constitit Romæ. *Cic.*
Delirare, *absolute. Cic.*
Desperare ab aliquo. *Cic.*

Abstinere manus. *Id.*
Assuescere bella animis. *Virg.*
Cachinnat exitium meum. *Appul.*
Celerare fugam, gradum. *Virg.*
Accelerare iter. *Cæs.*
Morientem nomine clamat. *Virg.*
Comitem suum inclamare. *Cic.*
Coire societatem. *Cic.*
Concionari aliquid. *Liv.*
Consistere viam. *Luc. pro* constituere.
Quicquid delirant Reges. *Hor.*
Desperare vitam, salutem. *Cic.*

Des-

Desinas. *Terent.*
Differre nominibus. *Cic.*
Disputare de re aliquâ. *Cic.*
Dubitare de fide. *Cic.*
Durare in ædibus. *Plaut.*
Ejulo, *absolute. Cic.*
Emergere regno. *Cic.*
Eructare, *simpliciter. Colum.*
Erumpebat vis. *Cic.*

Exire domo. *Cic.*
Exhalant vapore altaria. *Lucr.*
Festina lente, *adagium.*
Flere de morte alicujus. *Ovid.*
Garrire alicui in aurem. *Mart.*
Gemit turtur. *Virg.*
Hyemat mare. *Hor. æstuat.*

Illucescet dies illa *Cic.*
Incipit ver. *Cic.*
Inolescit arbor. *Virg.*

Insanire & furere. *Cic.*

Instant operi. *Virg.*
Insuescere alicui rei. *Tac.*

Jurare in verba. *Cic. Cæs.*
Lætaris & triumphas. *Cic.*
Latrare & mordere possunt. *Cic.*
Luna luce lucet aliena. *Cic.*
Manere in officio. *Cic.*

Morari sub dio. *Hor.*
Mussitare, *absolute. Liv.*
Nocet emta dolore voluptas. *Hor.*
Offendere in arrogantiam. *Cic.*
Pascentes agni. *Virg.*
Penetrat ad aures. *Ovid.*
Pergere, *simpliciter. Cic. Ter.*
Perseverare in errore. *Cic.*
Plaudere sibi. *Hor. Cic.*
Pergere & properare. *Cic.*

Querebatur cum Deo quod parum longe viveret. *Cic.*
Remisit pestilentia. *Liv.*
Requiescere in sella. *Cic.*
Resultant colles. *Virg.*
Ridere intempestive. *Quint.*
Ruit urbs, nox, dies. *Virg.*
Rutilant arma. *Virg.*

Desinere artem. *Cic.*
Differre tempus. *Cic. Hor.*
Disputare aliquid. *Id.*
Dubitare aliquid. *Cic. Virg.*
Durare imperiosius æquor. *Per.*
Ejulabam fortunas meas. *Appul.*
Serpens se emergit. *Cic.*
Eructare cædem bonorum. *Cic.*
Erumpere stomachum in aliquem. *Cic.*
Exire tela, vim. *Virg. pro* vitare.
Exhalare crapulam. *Cic.*
Festinare ira, *Hor.* fugam. *Virg.*
Funera alicujus flere. *Ovid.*
Garrire libellos. *Hor.*
Gemere plagam acceptam. *Cic.*
Hyemare aquas. *Plin. pro* frigefacere.
Dii illuxere diem. *Plaut.*
Incipere facinus. *Plaut.*
Natura inolevit nobis amorem nostri. *Gell.*
Insanio errorem. *Hor.* Insaniam. *Plaut.*
Instare currum. *Plaut.*
Insuevit pater optimus hoc me. *Hor.*
Jurare Jovem. *Cic.* maria. *Virg.*
Utrumque lætor. *Cic.*
Latrare aliquem. *Hor.*
Lucere facem alicui. *Plaut.*
Manere aliquem. *Hor. Virg. pro* expectare.
Nihil purpuram moror. *Plaut.*
Mussitavit timorem. *Appul.*
Nocere aliquem. *Plaut.*
Offendere aliquid. *Cic. pro* pulsare.
Pascere capellas. *Virg.*
Penetrare Atlantem. *Plin.*
Pergere reliqua. *Cic.*
Perseverare aliquid. *Cic.*
Plaudere aliquem. *Stat.*
Hoc opus hoc studium parvi properemus & ampli. *Hor.*
Queritur crudelitatem regis. *Justin.* Suum factum. *Cæs.*
Remittere animum. *Cic.*
Requiescunt suos cursus. *Virg.*
Resultant sonum. *Appul.*
Ridere risum. hominem, *&c. Cic.*
Ruerem ceteros. *Ter.*
Rutilant capillos cinere. *Val. Max.*

Sapit ei palatus. *Cic.*
Spirant auræ. *Virg.*
Siſtere, *ſimpliciter*. *Cic.*
Sonat graviter. *Virg.*
Sufficit animus malis. *Ovid.*
Superabat pecunia. *Cic.*
Superſedeas hoc labore. *Cic.*
Suppeditant ad victum. *Cic.*
Tranſmittere, *abſolute*. *Suet.*
Tardare & commorari. *Cic.*

Tinniunt aures ſonitu. *Catul.*
Trepidat cor. *Cic.*

Variat fortuna. *Liv.*
Vergebat locus ab oppido. *Cæſ.*

Si recta ſaperet Antoninus. *Cic.*
Spirant naribus ignem. *Cic.*
Siſtere gradum. *Virg.*
Nec vox hominum ſonat. *Virg.*
Sufficere animos. *Virg.*
Superare aliquem. *Cic.*
Aliqua ſuperſedenda. *Autor ad He.*
Suppeditare cibos. *Cic.*
Traſmittere maria. *Cic.*
Tardare impetum. *Cæſ.* negotium. *Cic.*
Ecquid Dolobella tinniat. *Cic.*
Mirantur ac trepidant præſagia. *Appul.*
Variare vicem. *Cic.*
Venenum vergere. *Lucr.*

Sic & compoſita. Rivulos evergunt. Invergunt vina. *Virg.* Inde etiam paſſivum *vergor*. Vergimur in ſenium, *Stat.*

Vertat bene res. *Plaut. Virg.*
Minitari & vociferari palam. *Cic.*
Urit calore. *Cic.*

Vertere terram aratro. *Hor.*
Vociferans talia. *Virg.* aliquid. *Cic.*
Urere aliquem & aliquid. *Cic.*

Quemadmodum autem ex verbis in *o* multa activa uſurpantur paſſive ſive abſolute, multaque abſoluta accipiuntur active, ſive tranſitive, Ita ex verbis in *or*, multa paſſiva active ſumuntur, deponentium induendo naturam, multaque item deponentia capiuntur paſſive, utcunque activa terminatio *o* non ſit in uſu.

III. SLVULA VERBORUM PASSIVORUM, quæ activè ſumuntur.

Affector, pro *affecto*. Affectatus eſt regnum. *Liv.*
Avertor, pro *averto*. Quam ſurda miſeros avertitur ore. *Boet.*
Bellor, pro *bello*. Pictis bellantur Amazones armis. *Virg.*
Cenſor, pro *cenſeo*. Martia cenſa eſt hanc inter comites ſuas. *Ovid.* Voluiſti magnum agri modum cenſeri. *Cic.*
Communicor, pro *communico*. Cum quibus ſpem integram communicati non ſint. *Liv.*
Comperior, pro *comperio*. *Sal.*
Conſilior, pro *conſilio as*. Conſilietur amicis. *Hor.* i. e. amicos conſuſat.
Copulor, pro *copulo*. ſecundum *Priſc.* & *Non*. Adeunt, conſiſtunt, copulantur dextras.
Erumpor, pro *erumpo*. Cum vis exagitata foras erumpitur. *Lucretius.* Sic *perrumpor*.
Fabricor pro *fabrico*. Capitolii faſtigium neceſſitas fabricata eſt. *Cic.*
Fluctuor, pro *fluctuo*. Utrius populi victoriam mallet, fluctuatus animo fuerat. *Liv.*
Juratus ſum, pro *juravi*. *Cic.*
Multor pro *multo*. Rebellantes multatus eſt pœna. *Suet.*
Muneror, pro *munero*. Alexion me opipare muneratus eſt. *Cic.* Sic *remuneror*, pro *remunero*.

Murmuror,

Murmuror, pro *murmuro*. *App.*
Nutricor, pro *nutrico*, vel *nutrio*. Mundus omnia nutricatur & continet. *Cic.*
Peragror, pro *peragro*. Peragratus est regionem. *Vell.*
Perlinor, pro *perlino*. *App.*
Pigneror, pro *pignero*.. *Gell. Non.*
Prævertor, pro *præverto*. *Plaut. Liv. Curt. Tac.* Sed in præterito dicitur tantum *præverti*.
Tunior, pro *punio*. Puniturus est inimicum. *Cic.*
Quiritor, pro *quirito*. *Varr.*
Ruminor, pro *rumino*. *Varr.*
Sacrificor, pro *sacrifico*. *Gell. Varr. Non.*
Saturor, pro *saturo*. Necdum antiquum saturata dolorem. *Virg.* pro cum nondum saturaviſſet.
Spector, pro *specto*. Spectatus est suem. *Varr.*
Suppeditor, pro *suppedito*. Quod mihi suppeditatus es gratiſſimum est. *Cic.*
Usurpor, pro *usurpo*. Mulier usurpata duplex cubile. *Cic.*
Plura citantur apud Voſſ. & Non. quæ tamen non multum usitata sunt.

IV. SILVULA VERBORUM DEPONENTIUM, quæ passivè accipiuntur.

Abominor. Ante omnia abominati semimares. *Liv.* Sævitiaque eorum abominaretur ab omnibus. *Ver. Flac. apud Priſc.*
Adipiſcor. Amitti magis quam adipiſci. *Fab. Max.* Non ætate, verum ingenio adipiſcitur ſapientia. *Plaut.*
Admiror. Turpe est propter venuſtatem veſtimentorum admirari. *Canut. ad Priſc.*
Adorior. Ab his Gallos adortos. *Aurel. apud Priſc.*
Adulor. Adulati erant ab amicis. *Caſſ.* Ne adulari nos ſinamus. *Cic.* Sed dicitur etiam *adulo*.
Aggredior. Ut à te fictis aggrederer donis. *Cic.* Aggreſſus labor. *Ter. Maur.*
Amplector. Ego me non ſinam amplectier. *Lucil.* Animam noſtro amplexam in pectore. *Petron.*
Anteſtor. Impubes non poteſt anteſtari. *Liv. recte Priſc.*
Arbitror. Arbitrata quæſtio. *Gell.* Ex ſcriptis eorum qui veri arbitrantur. *Cal. apud Priſc.*
Aſpernor. Qui est pauper, aſpernatur *Cic.*
Aſſector. Aſſectari ſe omnes cupiunt. *Enn.*
Aſſequor. Nihil horum inveſtigari, nihil aſſequi poterit. *Cic.*
Auguror. Certæque res augurantur. *L. Caſ. Virg. ipſe activo uſus est.* Si quid veri mens augurat.
Blandior. Blanditus labor. *Verr.*
Cavillor. Lepido ſermone cavillatus, *paſſive*. *App.*
Cohortor. V. *hortor*.
Comitor. Uno comitatus Achate. *Virg.* Jam ſalutantur, jam comitantur. *Juſt.*
Complector. Quo uno maledicto ſcelera omnia complexa eſſe videantur.
Conſequor, & *conſector*. Quæ vix ab omnibus conſequi poſſunt. *Orbil. apud Priſcum.* A populo lapidibus conſectari. *Laver. apud eundem.*
Conſolor. Cum animum veſtrum erga me video, vehementer conſolor. *Q. Metell. apud Gell.*
Conſpicor. Paupertas hæc non ita nutricata ut nunc conſpicatur. *Varr. apud Priſc.*
Criminor. Criminor defendere res Syllanas. *Cic.*
Demolior, & *immolior*. Nuſquam demolitur, nuſquam exoneratur pecunia. *Cur. apud Priſc.* Immolitum & inædificatum est in loca publica. *Liv.*

Deteſſor. Bellaque matribus deteſtata. *Horatius.*

Dignor. Cultu quodam & honore dignari. *Cic.*

Dominor. O domus antiqua, heu quam diſpari dominare domino! *Cic.*

Enitor. Enixus puer. *Sever.*

Experior. Virtus experta atque perſpecta. *Cic.*

Fari. Faſti dies ſunt in quibus jus fatur, id eſt, dicitur. *Suet.*

Fateor. Hunc excipere qui publicus eſſe fateatur. *Cic.*

Fruſtror. Fruſtratus à ſpe & devitus. *Feneſt.*

Glorior. Beata vita glorianda & prædicanda eſt. *Cic.*

Hortor. Hortatus eſt in convivio à ſcorto. *Cic.* Conſulem inducunt ſententiam expromere quâ hortaretur Clodius deſpondere Domino. *Tac.*

Imitor. Si natura non feret ut quædam imitari poſſint *Cic.* Imitata & efficta ſimulacra *Cic.*

Immolior, v. *molior.*

Inſidior. In legatis inſidiandis, vel in ſervis ſollicitandis. *Cic.*

Interpretor. Ita illud ſomnium interpretatum eſt. *Cic.*

Machinor. Machinata fames. *Sall. apud Priſ.*

Meditor Meditata ſunt mihi omnia incommoda. *Ter.* Tractantur lenocinia, adulteria meditantur. *Min. Fel.*

Metior. Orbe ſi ſol amplior, an pedis unius latitudine metiatur. *Arnob.*

Moderor. Omnes virtutes mediocritate eſſe moderatas. *Cic.*

Modulor. Lingua modeſta & modulata. *Gell.*

Molior. Pompa moliebatur. *Appul.* Immolitum & inædificatum eſt in loca publica. *Liv.*

Nanciſcor. Nactâ libertate. *App.*

Obliviſcor. Nunc oblita mihi tot carmina *Virg.*

Ordior. Cum fuerint orſa fundamenta. *Colum.*

Oſculor. A pleriſque Grammaticis exemplum ſtatui communis generis ſolet. At hoc non temere aliter quam active reperias. Satius fuiſſet accommodatius afferri exemplum: quale inter cetera eſt *dignor*, quod apud *Ciceronem Varr.* & alios ſignificatione habetur activâ.

Paciſcor. Filia pacta alicui *Tac. Plin. Liv.*

Percontor. Percontatum pretium. *Appul.*

Periclitor. Periclitari omnium jura, ſi ſimilitudines accipiantur. *Cic.*

Polliceor. Ut aliis ſtatuæ polliceantur. *Metell. Numid.*

Populor. Qui nunc populati atque vexati. *Cic.* Sed dicitur etiam *populo.*

Potior. Ne potiretur mali. *Ter.* pro à malo opprimeretur. *Ter.* Potiri hoſtium, *pro* capi ab hoſtibus.

Precor. Deus precandus eſt mihi. *Auſ.*

Sector. Qui vellet ſe à cane ſectari. *Varr.*

Stipulor, tam profertur in activâ quam paſſivâ ſignificatione, ut monet Priſcianus. Qui ſubjungit, quod tam activâ ſignificatione quam paſſivâ, ablativo jungitur, ut *ſtipulor à te*, pro *interrogo te*, & *interroger à te.*

Teſtor. Hæc quæ teſtata ſunt & illuſtria. *Cic.*

Tueor. Quod à ruſticis Romani alebantur & tuebantur. *Varr.*

Tuor. Tutus ab hoſtibus. *Cic.*

Veneror. Curſuſque dabit venerata ſecundos. *Virg.*

Vereor te dicimus, & *vereor abs te*, id eſt, tu me vereris. Teſte Gellio.

Ulciſcor. Quicquid ulciſci nequitur. *Sall.*

Utor. Suppellex quæ non utitur. *Gell.* Illa ætas magis ad hæc utenda eſt idonea. *Ter.* Sic *Abutor.* Abuſis jam omnibus locis. *Q. Hort.*

Ex his cognoſcere eſt quantopere fallantur qui nulla putant ſupereſſe communia, quaſi omnia, cum prius utraqueverſum dicerentur, poſtea tamen alteram exuerint ſignificationem. Quippe ex hi, quæ adduximus, liquet multa paſſivè prolata eſſe à Cicerone, Varrone, Cælio, & ceteris ejus ævi Scriptoribus: item illis proximi temporis, Marone, Horatio, Suetonio, & aliis. Et plura hujuſmodi vide in participiis. Non tamen commune genus diverſum ideo ſtatuendum eſt à Deponenti, cum Deponentia eadem ſint, quæ communia; ſed communia ſunt, quatenus olim utramque habuerunt ſignificationem, Deponentia quæ alteram vel plane, vel pene depoſuerunt. Et ſane, ſi cur communia à deponentibus diverſum conſtituant ordinem, cauſa eſt ſatis gravis quod nunc ſignificent actionem, nunc paſſionem: etiam quæ actionis duntaxat ſunt ſignificativa; ut *precor*, *fateor*, diverſi generis erunt ab illis, quæ ſolum notant paſſionem, ut *paſcor*, *naſcor*.

Quare etſi Communia, ſi phyſicum genus attendamus, Deponentium naturam excedant; ramen ubi Grammaticum genus ſpectatur, communia ſub Deponentibus comprehenduntur.

Multa etiam Deponentia eâdem ſignificatione in *o* inveniuntur: ſed pleraque apud Priſcos, pauca etiam apud Claſſicos. Utrorumque hanc Silvulam ſubjecimus.

V. SILVULA DEPONENTIUM.
quæ olim in *o* & *or* exibant.

Adulo. Cic. ex vet. Poeta. Val. Max. *Adulor.* Cic. & alii.

Altercо pro *altercor.* Scio cum patre altercaſti dudum. *Ter.*

Aſſentio & *aſſentior* in uſu erant, ſecundum *Gell. Non.* & *Diom.* Primum ſæpe eſt in Mſſ. & ſecundum in impreſſis.

Amplecto pro *amplector*: ſic & *amplexo* & *amplexor*, ſecundum *Priſc.* & apud *Cic.* Autoritatem Cenſorum amplexato.

Aucupo pro *aucupor.* Aucupare ex inſidiis quid agatur. *Plaut. Aucupans* eſt apud *Cic.*

Auguro pro *auguror.* Præſentit animus & augurat. *Cic.*

Auſpico pro *auſpicor. Priſ. Non. Feſt.*

Cachinno pro *cachinnor. Cic.*

Comito pro *comitor.* Stygias comitavit ad undas. *Ovid.*

Cunctо pro *cunctor. Cic.*

Depaſco. Si hodie roſidas herbas depaverint. *Plin. Depaſcor.* Febris depaſcitur artus. *Virg.*

Digno pro *dignor. Priſc. Diom.*

Ejulo pro *ejulor. Priſc.*

Elucubro & *elucubror.* Epiſtola quam eram elucubratus. *Cic.* Quicquid iſtud eſt quod elucubravimus. *Colum.*

Expergiſco pro *expergiſcor.* Philox. Hygin. Doſith.

Fabrico & *fabricor. Cic.*

Fruſtro pro *fruſtror.* Non fruſtrabo vos milites. *Cæſ.*

Frutico. Colum. *Plin.* pro *frutior. Cic.*

Imito pro *imitor. Varr. apud Non.*

Impertio & *impertior. Cic.*

Inſidio pro *inſidior. apud J. C.*

Jurgo pro *jurgor. Cic. apud Non.*

Lacrymo. Ter. Ovid. pro *lacrymor. Cic.*

Lato pro *lætor. Priſc.*

Largio pro *largior. Priſc. ex Sall. Non.*

Ludifico pro *ludificor. Plautus.*

Luxurio. Non. ex *Virg. Luxurior. Col. Plin.*

Medico. Medicare ſemina. *Virg.* Sed *Medicor* ſumitur activè & paſſivè.

Mereo pro *mereor*. Quid enim mereas. *Cic. Merui. Virg. Cic.*

Meto, as, Virg. in *Cul. Metor, aris*, magis usit.. Reperitur etiam *castra metata* in sensu passivo. *Liv.*

Misero & *miseror*. Sic *misereo*, & *misereor*; unde *miseret* & *miseretur*, *misereseo* & *commisereseo*. *Non. ex Enn.*

Modero pro *moderor*. *Nonn.* Docet moderare animo. *Plaut.*

Molio pro *molior*. *Prisc.* Sic *demolio*, demolivit tectum. *Varr.*

Munero pro *muneror*. *Non.*

Opino pro *opinor*. *Prisc.* & *Non* ex *Plaut.* & *Cacil.*

Opitulo pro *opitulor*. *Non.*

Osculo pro *osculor*. *Titin.* apud *Non.*

Palpo pro *palpor*. *Juv.*

Partio pro *partior*. *Non.* ex *Plaut.* & aliis.

Pasco & *pascor*.

Patio pro *patior*. *Nav.*

Polliceo pro *polliceor*. *Varr.* apud *Non.*

Populo pro *populor*. Formicæ farris acervum cum populant. *Virg.*

Prælio pro *prælior*. *Enn.*

Reciproco. *Liv. reciprocor*. *Cic.*

Reminisco pro *reminiscor*. *S. Aug.*

Reverto pro *revertor*. Si Romam revertisset. *Cic.* quod non in usu est nisi in temporibus à Præterito formatis.

Rixo pro *rixor*. *Varr.*

Ruminо. Ruminat herbas. *Ruminor. Colum.*

Vago pro *vagor*. *Prud.*

Velifico. *Plin.* Unde legitur *velificatus Athos*. Sed usus Cicero *velificor* semper in sensu activo.

Urino & *urinor*. *Plin.*

Venero pro *veneror*. *Plaut.*

Vocifero & *vociferor*. *Cic.*

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit; ut *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur; ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in astu venit aliud ex alio malum*[1]?

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.*

Virg, *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed amabo te, nihil incommodi valetudini tuæ feceris.*

Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec illum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

1. Futuro Indicativi etiam utimur loco Imperativi; ut, *Tu hæc filebis.* Cic. *Quod superest Ciceronem puerum curabis & amabis ut facis.* Item similia sunt, *Non occides, Non furaberis.* Quin & Indicativi & Subjunctivi usus sæpe promiscuus esse solet, ut facile ostensu esset. Unde Sanctius & Sciopius omnem modorum distinctionem penitus sustulerunt.

Quin

Quin & illa paſſiva, Præceptum ſit, dictum ſit, determinatum ſit, Præteriti Imperativi eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam Permiſſivus dicitur, quòd interdum per hunc permiſſio ſignificetur; ut,

Si ſine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre luant[1] *peccata, nec illos,*
——*Juveris auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppoſitivus, aut Hortativus appellatur; ut Virgilius,

——*eamus, & in media arma ruamus.*

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factane ſit, an fiat, an ſit facienda; ut, *Utinam bonis literis ſuus detur honos.*

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus[2], quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur; ut eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt præſens hujuſmodi aſſumere quandoque ſignificationem futuri; ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus; *Expectes eadem à ſummo, minimoque poëta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut ſtatim gratias agat, qui ſanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.*

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum, & Particulam ἂν exprimunt.

1. Si quod verum eſt dicamus, nec *luant*, nec *luamus*, in ſequenti exemplo, ſunt Imperativi, ſed potius modi Subjunctivi 2. Cum tres hi modi per omnia conveniant, nulla ratio eſt cur inter ſe diſtinguantur. Nam ſi particula *utinam*, *cum*, *ſi*, aliave addita, aut præterita, diverſos efficit modos, etiam Indicativus diſpeſci poterit in modos alios, quia dicimus, *cum amabo*, *ſi amabo*, &c. Imo hinc efficiatur, in nominibus quoque diverſos eſſe caſus ob diverſas præpoſitiones, *à fratre*, *cum fratre*, *coram fratre*, *ſine fratre*, &c. Adde, quod in declinando rectius à Subjunctivo removeatur *cum*, quemadmodum in Ablativo melius præpoſitio *ab* præteritur. Unus igitur modus eſt quo licet optemus, tamen, ut ratione primarii uſus caſibus ſex nomen inditum eſt (Genitivus certe eſt, licet ſignificet poſſeſſionem, & Dativus, quamvis Ablativo notetur, & Accuſ. quamvis indicetur) ita hic quoque modus à potiſſimâ ſignificatione, Adjunctivus, ſive Conjunctivus dicitur, quia per ſe non implet ſententiam, ſed ut plurimum verbo Indicativi modi adjungitur; ut *cum venerit ſcribam*; ſive quia ei rem ſubjungamus; ut, *ſcribam cum venerit*; ubi ſcriptio ſubditur adventui.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit; ut,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt, discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret Adverbio cuipiam optandi; ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque ullum adverbium adjunctum habet nec, conjunctionem. Subjunctivus autem semper aliquam conjunctionem annexam habet; ut, *Si venero; Ut taceat; cum cœnavero.*

Infinitivus[1], qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam; ut, *Malim probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut, *Scribo.*

Imperfectum, quo priùs quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem; ut,

Virgil. *Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum, quo præterita absolutaque significatur actio. Hoc in Passivis, Deponentibus, & Communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proxime Præteritum exprimitur; ut, *pransus sum:* Alterum, quo ulterius Præteritum indicatur; ut, *pransus fui.* Non enim, si modo *pransus sis, pransus fui,* commodè aptève dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio jamdudum præterita significàtur.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quod videatur aliquid promittere, aut velle facere; ut,

1. Julius Scaliger Infinitivum actu modum esse negat; nimirum quod destituatur numeris ac personis. Nam *lator veniisse* dixeris de quâvis personâ, seu de uno, seu pluribus fiat mentio. Resolvitur quoque in alios modos; ut non nisi horum ratione, hoc est potestate, variationem habeat. Exempli gratiâ, *lator me veniisse*, id est, quodvenerim; *Horatius Lyricorum fere solus legi dignus*, id est, ut legatur.

Ovid.

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt quod Exactum vocant; ut, *videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in ſubjunctivo modo reperitur; u,

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimque timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex, Simplex, ut *Facio*. Compoſita, ut *Calefacio* [1].

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt; ſunt, defendo, offendo [2], aſpicio, conſpicio [3], adipiſcor [4], experior, comperior [5], expedio [6], impedio, deleo [7], imbuo [8], compello, appello [9], intendo, accendo [10], ingruo, congruo [11], infligo [12], inſtigo [13] impleo, compleo [14], & id genus alia [15].

Quædam etiam videntur à Græcis nata; ut, Impleo, à πλέω. Percello à κέλλω [16].

Componuntur verba vel cum nominibus; ut *belligero* ex *bellum*, & *gero*: vel cum verbis; ut *calefacio* ex *calere* & *facio*: vel cum adverbiis; ut *benefacio*: vel cum præpoſitionibus; ut *advenio*. Interdum compoſita mutant genus vel conjugationem ſimplicis. Genus; ut, *ſacro, execror*; *ſentio, aſſentior*. Conjugationem vero, *dare, reddere*; *cubare, incumbere*. Quædam genus ſimul & conjugationem mutant; ut, *ſpernere, aſpernari*, & ſimilia. 2. A *fendo*, unde & *infenſus*. 3. A *ſpecio*, unde *conſpicor* & *ſuſpicor* Deponentia primæ Conjugationis, & Derivativum *ſpecto*, item nomina Derivativa *ſpecies, ſpectrum, ſpecimen*. 4. Simplex *apiſcor* reperitur apud Tacitum, & formatur *aptus*. 5. A πείρω tento, id enim veriſimilius quam ut ſint à *pario*. 6. A *pedio*, unde etiam *prapedio* & *compedio*, & nomen *impedimentum*. Niſi hæc omnia potius ab *impes, expes, præpes, compes*; puta à genitivis, *compes compedis, compedio*. 7. A *leo* juxta priſcianum: niſi à δηλέω noceo; vel ex *de* & *oleo*, quod olim *oleo* ab ἔλαιον oleum. 8. Ab ἐμβύω. 9. A *pello* primæ; niſi ſit ab uſitato *pello* tertiæ, conjugatione & ſignificatione mutatis. 10. A *cando*. Quod ſi Veteres non dixere, fiunt à *candeo* ſecundæ conjugatione & genere mutatis. 11. A *grus*, uti hoc à *gruibus*. Niſi ſint corrupta ex *conruo* & *irruo*. 12. A *fligo*, unde etiam *affligo* & *confligo*, ſed *profligo* eſt primæ. Quin & ſimplici uſus Lucretius, & inde *flictus* apud Virgilium. 13. A *ſtigo*. 14. A *pleco*. 15. Cujuſmodi ſunt *renideo* à *nideo*; *conniveo* à *niveo*; unde remanſit *nictus* & *nictare*; *allicio, illicio* à *lacio*; *obliviſcor* a *liviſcor*; niſi ſit ab *oblino*, cujus præteritum olim fuiſſe *oblivi* indicant, *oblivio, oblivium*, & adjectivum *oblivius*. Nam Veteres eâdem ſignificatione *leo* & *lino* dixere; ut nihil mirum ſit ſi *oblevi*, a *leo* dicamus, quod olim *oblivi* a *lino*. 16. Sic *induo* à δύω, & *exuo* quod ἐκδύω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio; ut, Ferveo.

Derivativa [1], quæ à Primitiva deducitur; ut, Fervesco.

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa a Grammaticis appellata (quæ *Valla* Meditativa potius, & Augmentativa [2] appellat,) in *sco* desinunt [3]; ut, Labesco, calesco, ingemisco, edormisco.

Hæc autem inchoationem significant; ut, Lucescit, id est, *Incipit lucere, aut certè gliscere & intendi*; ut apud Virgilium. *Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo*: hoc est, *magis magisque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis usurpantur; ut, *Timesco, hisco conticesco*, id est, *Timeo, hio, taceo* 4.

1. Verba quæ aliunde originem habent, derivantur vel à nominibus, vel Verbis. A nominibus derivantur duplicia, Imitativa & Denominativa. De Imitativis vide infra; nam hic constituunt 5. speciem Derivativorum. Denominativa dicuntur quæ à Nominibus veniunt, & propriam appellationem non habent; ut, *lignor, frumentor, aquor, rusticor*, &c. A Verbis derivantur quadruplicia, Inchoativa, Frequentativa, Desiderativa, & Diminutiva. 2. Et recte; neque enim sola inchoatio debet attendi, sed etiam incrementum. Imo interdum posterior solum terminatio habet locum, ut cum ejusmodi Verbo additur incipit, aut cœpit, ut *incipit matuescere, cœpit tumescere*. 3. Vel *scor* si Deponentia fuerint, ut *fruiscor*. 4. Formantur Inchoativa à secunda Persona præsentis, idque in quavis conjugatione, ut *labascо*, à *labas*; *calesco*, à *cales*. (A *puteo* tamen dicimus *putisco* e in *i* abeunte) *tremisco*, à *tremis*; *obdormisco*, ab *obdormis*. Hæc etiam analogia attenditur in Deponentibus & Impersonalibus; ut, *fruiscor* quasi à *fruis*, & *miseresсit* quasi à *miseres*. Sed per syncopen dicitur *hisco* pro *hiasco* ab *hias*. Quædam Inchoativa etiam à Nominibus formantur, ut *agresco* ab *ager*, *dulcesco* à *dulcis*, *repuerasco* à *puer*, *herbesco* ab *herba*, *silvesco* à *silva*, &c. Nisi placeat omnia hujusmodi generis venire à Verbis inusitatis *agreo*, *dulceo*, *repuero*, *herbeo*, *silveo*. Vulgo deducunt *calvesco* à *calvus*, *canesco* à *canus*, *senesco* à *senex*: at *calveo* est apud Plinium, *caneo* apud Virgilium, *seneo* apud Catullum. Hujusmodi quæ sunt Præteritis carent. At quæ à Verbis veniunt habent Præterita primitivorum, ut *incalesco incalui*. Rarissime tamen in ejusmodi præteritis est significatio inchoandi, unde alii inchoativa omnino carere aiunt Præterito. Ceterum sunt quædam in *sco* quæ Inchoativa non sunt; velut omnia illa quæ proprium habent Præteritum, ut *cresco crevi*, etsi sit à *creo*, *pasco pavi*, etsi sit à *πασω*. Par ratio in *fuesco*, quod ab obsoleto *fuco* unde *fuevi*: item in *disco*. Omnia autem Inchoativa sunt tertiæ Conjugationis; ut, *labascere calescere, tremiscere*, &c.

Frequen-

Frequentativa 1 desinunt in *to*, *so*, *xo*, aut *tor*; ut, visito, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, sciscitor. Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum; ut, Dictito, id est, *frequenter dico*; viso, id est, *eo ad videndum*.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari solent 2.

Desiderativa 3, finiunt in *urio*; ut, Lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum Primitivorum, studium, atque appetentiam quandam adjiciunt; ut, Lecturio, id est, *Legere cupio*: Cœnaturio, id est, *Cupio cœnare*.

Diminutiva 4, in *lo*, vel *sso*, exeunt; ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo*.

Imitativa sunt, quæ imitationem significant; ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt; ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

1. Quæ & Iterativa dicuntur, quia significant frequentem & iteratam actionem. In multis tamen hæc significatio non invenitur; nam *viso* significat simpliciter *eo visum*; & *dormito*, *capto*, *vendito*, notant *desidero dormire*, *capere*, *vendere*; nisi malis *dormire* esse *paullum*, *& non altum dormire*. Quomodo proprie sit diminutivum. Cum igitur multa adeo non significent frequentem actionem, dicere liceat, istiusmodi verborum alia proprie esse frequentativa, quæ formationem eorum imitentur, non significationem. 2. Formantur hujusmodi Verba à supino, verso *um* vel *u* in *o* vel in *ito*. In *o*, ut *tractum tractu*, *tracto*; à *versu*, *verso*; à *natu*, *nato*. Sed quædam mutant *a* in *i*, ut à *clamatu*, *clamito*. Verba in *or* eodem modo formantur; ut ab *amplexu*, *amplexor*. In *ito* vero: ut ab *actum*, *actito*: ab *hæsum*, *hæsito*. Quædam utroque modo formantur; ut à *dictum*, *dicto* & *dictito*; à *jactu*, *jacto* & *jactito*. Quædam etiam veniunt à secundâ personâ Indicativâ præsentis; ut ab *ago agis*, *agito*; à *fugis*, *fugito*; à *quæris*, *quærito*. Frequentativa sunt primæ conjugationis, præter *viso* tertiæ. 3. Quæ & Meditativa vocantur. Formantur autem à posteriori supino addendo *rio*; ut ab *esu* fit *esurio*. Sunt autem conjugationis quartæ. Ad horum formam quædam à nominibus finguntur; ut *Syllaturio*, Cic. Nec omnia in *rio* seu *urio* exeuntia, sunt Desiderativa, nec sola. Non omnia, quia *ligurio* & *scaturio* non sunt hujus loci, siquidem non significant desiderium, nec formantur a supino, & producunt *u* ante *urio*, contra quam fit in veris Desiderativis. Nec sola in *rio* sunt Desiderativa, sed quædam etiam in *to*, ut *capto*, hoc est, *capere cupio*. 4. Aliqua tamen nativam diminuendi significationem videntur exuisse; ut, *refocillo*.

DE

DE PERSONA.

Tres ſunt verbi Perſonæ: Prima, ut Lego: ſecunda, ut Legis: tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri ſunt duo; Singularis, ut Lego: Pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de Conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam ungues ſuos axactiſſimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Guilielmi Lilii de Præteritis & ſupinis regulæ (lucidiſſimæ quidem illæ, compendioſiſſimæque, nec ſane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM VERBORUM I. CONJUGATIONIS Communi Præterito.

As, avi.

*Hypermeter verſus plus juſto unâ ſyllabâ conſtat, ſed collidenda cum prima voce ſequentis verſus; id quod omnium commune eſt.

AS in præſenti perfectum format in avi; *Ut, no, nas, navi: vocito, vocitas, vocitavi. Deme lavo, lavi; juvo, juvi; nexoque nexui*; Et ſeco, quod ſecui; neco, quod necui; mico verbum Quod micui; plico, quod plicui; frico, quod fricui dat: Sic domo, quod domui; tono, quod tonui; ſono verbum Quod ſonui; crepo, quod crepui; veto, quod vetui dat: Atque cubo, cubui: rarò hæc formantur in* avi. *Do, das, ritè dedi; ſto, ſtas, formare ſteti vult.*

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

Es, ui.

ES in præſenti perfectum format ui *dans; Ut nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe juſſi, Sorbeo*

Sorbeo ſorbui, habet ſorpſi quoque, mulceo mulſi;
Luceo vult luxi, ſedeo ſedi: videoque
Vult vidi; ſed prandeo prandi, ſtrideo ſtridi,
Suadeo ſuaſi, rideo riſi, habet ardeo & arſi.
Quatuor his infra geminatur ſyllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere ſpoſpondi, tondeo vultque totondi.
L *vel* R *ante* geo *ſi ſtet,* geo *vertitur in* ſi; Geo.
Urgeo ut urſi, mulgeo mulſi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indeque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
A maneo manſi formatur; torqueo torſi,
Hæreo vult hæſi. Veo *fit* vi, *ut ferveo fervi;* Veo.
Niveo & inde ſatum poſcit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Conjugatio.

Tertia præteritum formabit ut hîc manifeſtum.
Bo *fit* bi, *ut lambo lambi: ſcribo excipe ſcripſi,* Bo.
Et nubo nupſi, antiquum cumbo cubui dat.
Co *fit* ci, *vinco vici: vult parco peperci* Co.
Et parſi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *fit* di, *ut mando mandi: ſed ſcindo ſcidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepédi:
Junge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.
Cedo pro deſcedere, ſive locum dare, ceſſi: Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo dividoque trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do *ſemper faciunt* ſi.
Go *fit* xi, *ut jungo junxi: ſed* r *ante* go *vult* ſi; Go.
Ut ſpargo ſparſi; lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugique:
Dat frango fregi; cum ſignat pango paciſci,
Vult pepigi, pro jungo pegi, pro cano, panxi.
Ho *fit* xi, *traho ceu traxi docet, & veho vexi.* Ho.
Lo *fit* ui, *colo ceu colui: pſallo excipe cum* p, Lo.
Et ſallo ſine p; *nam ſalli format utrumque:*
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, ceculi; pello pepulique.

Mo

Mo. Mo *fit* ui, *vomo ceu vomui : ſedemo facit emi ;*
Como petit comſi, promo promſi : adjice demo
Quod format demſi, ſumo ſumſi, premo preſſi.

No. No *fit* vi, *ſino ceu ſivi : temno excipe temſi ;*
Dat ſterno ſtravi, ſperno ſprevi, lino levi,
Interdum lini & livi ; cerno quoque crevi :
Gigno, pono, cano, genui, poſui, cecini dant.

Po. Po *fit* pſi, *ut ſcalpo ſcalpſi : rumpo excipe rupi ;*
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo *fit* qui *ut linquo liqui : coquo demito coxi.*

Ro. Ro *fit* vi, *ſero ceu pro planto & ſemino, ſevi,*
Quod ſerui melius dat, mutans ſignificatum :
Vult verro verri & verſi, uro uſſi, gero geſſi,
Quæro quæſivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, *velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo,*
Formabit ſivi : *ſed tolle capeſſo capeſſi,*
Quodque capeſſivi facit, atque faceſſo faceſſi,
Sic viſo viſi : ſed pinſo pinſui habebit.

Sco. Sco *fit* vi, *ut paſco pavi : vult poſco popoſci,*
Vult didici à diſco, quexi formare quiniſco.

To. To *fit* ti, *ut verto verti : ſed ſiſto notetur*
Pro facio ſtare activum, nam jure ſtiti dat.
Dat mitto miſi, petii peto ſive petivi.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui : ab ecto *fit* exi,
Ut flecto flexi : pecto dat pexui, habetque
Pexi, etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo. Vo *fit* vi *ut volvo volvi : vivo excipe vixi.*

Xo. *Nexo ut nexui habet, ſic texo texui habebit.*

Cio. *Fit* cio ci : *facio feci, jacio quoque jeci,*
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi.

Dio. Gio. *Fit* dio di, *ut fodio fodi.* Gio, *ceu fugio,* gi.

Pio. *Fit* pio pi, *ut capio cepi : cupio excipe pivi,*
Et rapio rapui, ſapio ſapui atque ſapivi.

Rio. Tio. *Fit* rio ri, *ut pario peperi.* Tio ſſi, *geminans* ſ,
Ut quatio quaſſi, quod vix reperitur in uſu.

Uo. *Denique* uo *fit* ui, *ut ſtatuo ſtatui : pluo pluvi*
Format, ſive plui : ſtruo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Is, ivi. Excipe Ve- Quarta *dat* is ivi, *ut monſtrat ſcio ſcis tibi ſcivi.*
Excipias venio dans veni, cambio cambi,

Faucio

Raucio rausi, farcio farsi, sarcio sarsi, nio, cambio, &c.
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
*Pro salto salio salui, * & amicio amicui dat:* * Pes Proceleusmaticus.
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

PRæteritum dat idem simplex ac compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compôsto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repugno,
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
Aplico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi:
Applico, complico, replico, & explico, ui *vel in* avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde Oleo.
Quoduis compositum melius formabit olevi:
Simplicis at formam redolet sequitur suboletque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi: Pungo.
Vult unum pupugi, interdumque repungo repunxi.
Natum à do, quando est inflexio tertia, ut, addo, Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*
Abscondo, abscondi. Natum à sto, stas, stiti *habebit.* Sto.

Mutantia primam Vocalem in *E.*

VErba hæc simplicia præsentis præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant,*
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Partio, carpo, patro, scando, spargo, pariosque
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:* Pario.
Cætera sed perui; *velut hæc, aperire, operire.*
A pasco pavi, tantùm compôsta notentur Pasco.
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui, *habere,*
Cætera, ut epasco, *servabunt simplicis usum.*

Mutantia primam Vocalem in *I.*

HÆc, * *habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,* * Posthabeo simplicis formam servat.
Fango dans pegi, cano, quæro, cædo cecidi,
Tango,

Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapioque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*
Cano. *Ut rapio, rapui; eripio, eripui: a cano natum*
Præteritum per ui, *ceu concino, concinui dat.*
Placeo. *A placeo, ſic diſpliceo; ſed ſimplicis uſum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.
Pango. *Compoſita à pango retinent* a *quatuor iſta,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Maneo. *A maneo manſi,* minui *dant quatuor iſta,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoque:
Simplicis at verbi ſervabunt cetera formam.
Scalpo, calco, ſalto, Claudo, quatio, lavo. *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto,* a *per* u *mutant:*
Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto,
Compoſita à claudo, quatio, lavo rejiciunt a:
Id docet à claudo, occludo, excludo; à quatioque,
Percutio, excutio; à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam Vocalem in *I*, præterquam in Præterito.

Excipitur Coemo. HÆc ſi componas, *Ago, emo, ſedeo, rego, frango,*
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i *ſibi mutant,*
Præteriti nunquam; ceu frango refringo, refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagoque.
Ago. *Atque ab ago dego dat degi, cogo coëgi;*
Rego. *A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo*
Surrexi, mediâ præſentis ſyllabâ ademtâ.
Facio. *Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte:*
Id docet olfacio, cum calfacio, inficioque.
Lego. *A lego nata, re, ſe, per, ſub, trans, præeunte,*
Præſentis ſervant vocalem; in i *cetera mutant:*
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantum
Præteritum lexi *faciunt; reliqua omnia* legi.

De Simplicium Verborum Supinis.

Bi. Ci. NUnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi *ſibi* tum *format, ſic namque bibi bibitum fit.*
Ci fit ctum; *ut, vici victum, teſtatur & ici*
Dans ictum, feci factum, jeci quoque jactum.

Di

Di *fit* ſum, *ut vidi viſum: quædam geminant* ſ; Di.
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum; adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hic etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinus,
Quam vult Præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tentum & tenſum, tutudi tunſum, atque pepêdi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum
vult.
Gi *fit* ctum, *ut legi lectum: pegi pepigique* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.
Li *fit* ſum; *ut ſalli ſtans pro ſale condio, ſalſum:* Li.
Dat pupuli pulſum, ceculi culſum, atque fefelli
Falſum; dat velli vulſum; tuli habet quoque latum.
Mi, ni, pi, qui, tum *fiunt, velut hîc manifeſtum;* Mi, ni, pi, qui.
Emi emtum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liquo quoque lictum.
Ri *fit* ſum, *ut verri verſum: peperi excipe partum.* Ri.
Si *fit* ſum, *ut viſi viſum: tamen* ſ *geminato* Si.
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, geſſi geſtum; torſi duo, tortum,
Et torſum; indulſi indultum indulſumque requirit.
Pſi *fit* tum, *ut ſcripſi ſcriptum: campſi excipe* Pſi.
campſum.
Ti *fit* tum; *àſto namque ſteti, à ſiſto ſtiti fit* Ti.
Præterito commune ſtatum: verti excipe verſum.
Vi *fit* tum, *ut flavi flatum: pavi excipe paſtum;* Vi.
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes ritè ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi a volvo volutum;
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi rite ſepultum.
Quod dat ui *dat* itum, *ut domui domitum: excipe* Ui.
Quodvis
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum, à ruo deme rui, ruitum dans.

Vult

*Pes proceleusmaticus.

Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
*Frictum, miſcui item miſtum, * ac amicui dat amictum:*
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumque;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum, rapui raptum; ſeruique
A ſero vult ſertum; ſic texui habet quoque textum.

Quædam mutant ui in ſum.

Hæc ſed ui *mutant in* ſum: *nam cenſeo cenſum,*
Cellui habet celſum, meto meſſui habet quoque meſſum;
Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, carui caſſum caritumque.

Xi.

Xi *fit* ctum, *ut vinxi vinctum: quinque abjiciunt* n:
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.*

De Compoſitorum Verborum Supinis.

Compoſitum ut ſimplex formatur quodq; ſupinum,
Quamvis non eadem ſiet ſemper ſyllaba utrique.

Tundo.

Compoſita à tunſum, demta n, *tuſum; à ruitum fit,*

Ruo. Salio. Sero.

I *nediâ demtâ, rutum; & à ſaltum quoque ſultum.*
A ſero quando ſatum format, compôſta ſitum dant.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a *per* e *mutant;*
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.

Edo.

Verbum edo compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum:
Unum duntaxat comedo formabit utrumque.
A noſco tantùm duo cognitum & agnitum habentur;
Cetera dant notum: nullo eſt jam noſcitum in uſu.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or *admittunt ex poſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u *per* us, & ſum *conſociato*
Vel fui: *ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum*
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum:

Nam

Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus Patior.
Nata; ut compatior compaſſus, perpetiorque
Formans perpeſſus; fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque
Format diffeſſus: gradior dat greſſus, & indè Gradior.
Nata, ut digredior digreſſus. Junge fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, utor & uſus.
Pro texto orditus, pro incepto dat ordior orſus;
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus;
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat
Fructus vel fruitus, miſereri junge miſertus.
Vult tuor & tueor non tutus ſed tuitus ſum, Tuor & tueor.
Quamvis & tutum & tuitum fit utrique ſupinum.
Aloquor adde locutus, & à ſequor adde ſecutus;
Experior facit expertus; formare paciſcor
Gaudet pactus ſum, nanciſcor nactus: apiſcor, Apiſcor.
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum: unde adipiſcor
adeptus.
Junge queror queſtus, proficiſcor junge profectus;
Expergiſcor ſum experrectus: & hæc quoque, commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum Præteritum habentibus, *viz.* Activæ & Paſſivæ vocis.

Præteritum activæ & paſſivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus ſum tibi format,
Juro juravi & juratus, potoque potavi * *Verſus hypermeter.
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & caſsus ſum, prandeo prandi
Et pranſus, pateo patui & paſſus, placeoque
Dat placui & placitus, ſueſco ſuevi atque ſuetus:
Veneo pro vendor, venivi venditus & ſum,
Nubo nupſi nuptaque ſum, mereor meritus ſum,
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæſum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

De

De Neutro paſſivorum Præteritis.

*Verſus hypermeter.

Neutro-paſſivum ſic Præteritum tibi format,
*Caudeo gaviſus ſum, fido fiſus, & audeo**
Auſus ſum, fio factus, ſoleo ſolitus ſum,
Mæreo ſum mœſtus, ſed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Flaveſco. Erubeſco. Luceſco.

Quædam Præteritum verba accipiunt aliundè:
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adoptat
Præteritum ejuſdem verbi: vult ergo tepeſco
A tepeo tepui, ferveſco à ferveo fervi;
A video cerno vultvidi; à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi; à percutioque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi; à ſuffero tollo
Suſtuli; & à fuo ſum fui, & à tulo ritè fero tuli:
A ſto ſiſto ſteti, tantùm pro ſtare; furoque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liquefio, recordor.

*Verſus hypermeter.

De Verbis Præterito carentibus.

Silveſco. Fruticeſco. Sterileſco. Dieſco. Deſiderativa, ut Micturio. Scripturio, Iturio, Cacaturio.

Præteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco.
Polleo, nideo: Ad hæc; inceptiva, ut pueraſco:
Et paſſiva, quibus caruêre activa ſupinis;
Ut metuor, timeor: Meditativa omnia, præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant.

Verba Supinum raro admittentia.

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagoque,
Fallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, lixeo, aret, paveo, conniveo, ferret:
A nuo compoſitum, ut renuo; a cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidoque recaſum:

Reſtua

Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Compoſita ercitum *habent: Sic à gruo, ut ingruo,*
natum:
Et quæcunque in ui *formantur neutra ſecundæ:*
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceoque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoque,
Et valeo, caleo; gaudent hæc namque ſupino.

DE Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine Verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta;
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur quem cernis, ſermo ſolutus.

Aio. Præſens Indicativi, aio, ais, ait. *Plur.* aiunt. Præteritum Imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.

Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias, aiat. *Plur.* Aiamus, aiant. Præſens particip. Aiens.

Auſim. Præſens Optativi, & Subjunctivi, Auſim, auſis, auſit. *Plur.* Auſint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plur.* Salvete, ſalvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plur.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo. *Plur.* Cedite: id eſt, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Poten. & Subjunctiv. Forem, fores, foret, pro *eſſem, eſſes, eſſet*. *Plur.* Forent.

Infinitivus, Fore, id eſt, *Futurum eſſe*.

Quæſo. Præſens Indic. Quæſo. *Plur.* Quæſumus.

Infit. Infit, ſola vox eſt, *Dicit*, ſeu *dixit* ſignificans. *Plur.* Infiunt, id eſt, *Dicunt*.

Inquio. Præſens Indicativi, Inquio, vel inquam, inquis,

quit. *Plur.* Inquimus, inquiunt.

Præteritum perfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperat. Inque, *apud Terent.* Inquito, *apud Plaut.*

Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Participip. Inquiens.

Vale. Indic. Valebis. Imperat. Vale, valeto. *Plur.* Valete, valetote. Infinit. Valere.

Odi, cœpi, memini, novi. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces Præteriti Perfecti & Plusquam Perfecti omnium modorum integras habent, ut & Futuri quoque, quoties à Præterito Indicativi formatur: in reliquis magnâ ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperativo *Sing.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea, Dic, Duc, Fer, Fac, pro Dice, Duce, Fere, Face, Voces esse per Apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere Imperfectum Ibam, quibam: in Futuro Ibo, quibo.

Cum Regulæ Lilianæ de præteritis & supinis Verborum, mutilæ satis & imperfectæ, sparsis subinde Annotationibus commode resarciri non poterant, novas hasce Verborum tabulas exhibere visum est, quibus omnes in Regulis superius traditis defectus supplentur, quorumque beneficio tum simplicium tum compositorum Præterita & Supina faciliori longe methodo unoque quasi intuitu addisci possunt.

PRIMA CONJUGATIO.

Verba primæ Conjugationis habent in Præterito AVI, in supino ATUM; ut,

AMO, amavi, amatum, amare.
Adamo, avi, atum, are.
CREO 1, creavi, creatum, creare.
Recreo, avi, atum, are.
DAMNO, damnavi, damnatum, are.

1. Alia primæ in *eo*, ut *beo*, *screo*, *meo*, *calceo*, *illaqueo*, *nauseo*, *enucleo*, *delineo*, diligenter observari debent, ne cum Verbis secundæ in *eo* confundantur.

Condemno,

Condemno 1, avi, atum, are.
NUNTIO 2, nuntiavi, atum, are.
Pronuntio, avi, atum, are.
COENO, cœnavi, cœnatum 3, are.
MEDITOR 4, meditatus sum, ari.

Excipiuntur.

DO 5, dedi, datum, dare.
Circundo, circumdedi, datum, dare.
Sic Pessundo, satisdo, venundo, 6.
STO, steti, statum, stare.
Asto, astiti, astitum, astare.
Disto, distiti, *parum usit.* distare.
Præsto, iti, itum, *vel* atum 7, are.
Sic Consto, insto, obsto, resto, substo.
JUVO, juvi, jutum 8, *parum usit.* are.
Adjuvo, adjuvi, tum, are.
LAVO, lavi, lotum, lautum & lavatum 9, are.
Relavo, relavi, relotum, relavare.
POTO, tavi, atum *vel* potum 10, are.
Compoto, avi, atum. *Sic* Perpoto.
Epoto, epotavi, epotum, epotare.
SONO, sonui 11, sonitum, sonare.
Assono, ui, tum, are, *&c.*
CUBO, cubui 12, cubitum, cubare.
Accubo, ui, itum, are, *&c.*

1. Eodem modo formantur sequentia composita, *a* simplicis in *e* mutato. *Delecto, illecto, oblecto,* à lacto; nisi potius sint à *delicio, illicio, oblicio,* uti & ipsum *lacto* à *lacio.* Sed *ablacto,* quod vix alibi quam in Sacris Bibliis occurrit, servat vocalem. *Consecro* à *sacro. Contrecto, detrecto* à *tracto*; sed *pertracto* & *retracto* servant *a. Perpetro, impetro* à *patro. Dejecto, ejecto, injecto, rejecto,* à *jacto. Recepto, accepto,* à *capto*; uti & *incepto, occepto* à *cœpto. Anhelo* ab *halo*: Sed *exhalo* retinet *a. Commendo, emendo* à *mando*; sed *amando, præmando* vocalem servant. *Occento* (quod sæpius apud Plautum occurit) à *canto. Dejero, pejero* à *juro*; sed reliqua composita servant vocalem. Composita à *calco* & *salto, a* in *u* mutant. 2. Reliqua in *io* sunt tertiæ vel quartæ. 3. A *cœnatum* fit Participium *cœnatus, qui cœnavit*; de quo vide Observationes in Participia. 4. Deponentia primæ permulta sunt: qualia *ampullor, ancillor, apricor, aquor, architector, bacchor, baubor, bubulcitor, caprificor, caussor, caussificor, contechnor, copior, fabricor, frumentor, fruticor, græcor, hospitor, inimicor, juvenor, libidinor, licitor, lurcor, manticulor, meterior, meridior, muginor, naviculor, nictor, oscito, palor, præstolor, quadruplor, scurror, tubercino, vador, verecundor, urino*; ut usitatiora præteream. 5. Unicum hoc verbum corripit *a* contra naturam primæ conjugationis. 6. Reliqua composita à DO sunt tertiæ conjugationis. 7. A supinis in *atum* formantur Participia in *rus* multum usitata. *Facile se id præstaturum.* Cic. sæpius quam *præstiturum. Constatura fides,* Luc. *Extatura.* Plin. *Quosdam obstaturos.* Quint. 8. *Jutum,* quod Vossius extra compositionem reperiri negat, occurit apud Tacitum. *Placuit solertia tempore etiam juta.* Et, si Gronovio fides, in aliis ejusdem Authoris locis legi debuit, qui ab imperitis corrupti videntur. 9. *Lavatum* quidem est à *lavo, as,* primæ; sed *lavi,* & *lautum,* unde *lotum* sunt potius à *lavo, is* tertiæ, quo inter alios usi Horatius & Virgilius. Nam à Præterito *lavi* fit regulariter *lavitum,* unde per syncopen *lautum,* & *au* in *o* mutato *lotum,* unde *lotum.* 10. *Potum* fit etiam per syncopen pro *potatum,* quod in compositis usitat. Dicitur etiam *potus sum,* sed diverso sensu, ut inferius dicitur. 11. Olim in usu erat *sonavi,* unde *sonaverim* apud Tert. & *personavi* apud Appul. & *sonaturum* apud Horatium. 12. *Cubavi* occurit apud Plinium & Fabium. Et inde *cubatus in fum* apud eundem Plinium, & *incubata, incubatio,* & *accubatio.* Quin & notandum, quod composita hujus verbi, cum *m* assumunt, fiunt tertiæ; ut *accumbo, accubui, accubitum, accumbere.*

DOMO, domui 1, domitum, domare.
Edomo, ui, itum, are. *Sic* Perdomo.
TONO, tonui 2, tonitum, tonare.
Intono, ui, itum, are.
VETO, vetui 3, vetitum, vetare,
CREPO, crepui, crepitum, crepare.
Concrepo, ui, tum, are. *Sic* recrepo.
Increpo, ui, avi *rarius*, itum, are.
Discrepo, ui, *sapius* avi, itum & atum, are.
MICO, micui 4, *sine supino*, micare.
Emico, ui, (*olim* avi) are.
Intermico, ui, are. *Sic* promico.
Dimico, *aliquando* ui, *sed sapius* avi, atum are.
PLICO 5, (plicui, itum, & avi, atum) plicare.
Applico, avi, atum; ui itum, are. *Sic* complico, explico, implico.
Duplico, avi, atum, are. *Sic* triplico, multiplico, & cætera cum nomine composita.
Item replico & supplico.
FRICO, fricui, fricum 6, fricare.
Affrico, ui, ctum, are, &c.
SECO, secui 7, sectum, secare.
Dissecco, ui, ctum, are, &c.
NECO, necavi, necatum 8, necare.
Eneco, ui, ctum; avi, atum, are.
Interneco, avi, ui, ctum, are.
NEXO 9, *sine præterito & supino.*
LABO, *sine præterito & supino*, are.

SECUNDA CONJUGATIO.

Verba secundæ Conjugationis habent in Præterito Ui, in Supino Itum; ut,
HABEO, habui, itum, ere.
Posthabeo, ui, itum, ere.
Debeo, debui, itum, ere.
Adhibeo, ui, itum, ere. *Sic cæt. comp.*
ARCEO, arcui, (arcitum *parum usit.*) ere
Coerceo, ui, itum, ere. *Sic* Exerceo.
VEREOR, veritus sum, vereri.

Plurima neutra in ui *secundæ, Supinis carent; ut,* rubeo horreo, &c. 10.
Item Activum Timeo.

Regularia tamen sunt sequentia.

TACEO, tacui, itum, ere.
Conticeo, ui, *sine supino.* *Sic* obticeo, reticeo.
VALEO, valui, valitum, valere.

1. A *domavi*, quod olim in usu erat, legitur *domaverunt* apud Florum. Inde etiam *domator* pro *domitor* apud Tibullum: *edomator* apud Tertullianum; & *domatio*, non *domitio*. 2. *Tonavi* olim in usu erat, unde *tonaturus*, & *intonata* apud Horat. 3. *Vetavit* occurrit apud Persium, pro quo tamen in nonnullis editionibus legitur *notavit*. Rectum quoque est *vetatio*, non *vetitio*. 4. *Micaverit* legitur apud Solinum; & *emicaturus* apud Senecam. 5. *Plico* fecit olim *plicui*, *plicitum*, & *plicavi*, *plicatum*, sed jam vix in usu est præterquam in temporibus à præsenti formatis. 6. Legitur aliquando in compositis *fricatum*: & Ciceronis est *refricaturus*. 7. *Secavi* olim in usu erat, unde *secaturus* apud Colum. & *secatio* apud Celsum, etsi *sectio* usitatius sit. 8. *Necavi*, *nectum* vix extra compositionem inveniuntur. Occurrit quidem apud Ennium, teste Prisciano, *Hominem necuit protinus*, nisi potius cum Vossio legendum sit *necuit*; nam *noceo* olim accusativum regebat, ut in Syntaxi dicetur. 9. *Nexui*, *nexum*, sunt à *nexo* tertiæ. 10. Nempe *clareo*, *floreo*, *palleo*, *pateo*, *polleo*, *rauceo*, *sileo*, *splendeo*, *studeo*, *albeo*, *candeo*, *maneo*, *maceo*, *surdeo*, *tumeo*, &c.

Conva-

Convaleo, ui, itum, ere. *Sic cæt. comp.*
PLACEO, placui, itum, ere.
Complaceo, ui, itum, ere; *sic* Perplaceo, beneplaceo.
Diſpliceo, diſplicui, itum, ere.
CAREO, carui, caritum 1, carere.
JACEO, ui, itum, (*unde* jaciturus) ere.
PAREO, parui, paritum, parere.
Appareo, ui, itum, ere. *Sic* compareo.
NOCEO, nocui, nocitum, nocere.
DOLEO, dolui, dolitum, dolere.
Condoleo, ui, itum, ere. *Sic* indoleo.
LATEO, latui, latitum, latere.
Deliteo, ui, *ſine ſupino*, ere.
CALEO, calui, calitum, calere.
Incaleo, ui, itum, ere.
PRÆBEO, ui, itum, ere.
MEREO, merui, meritum, ere.
Dicitur etiam meritus ſum.
Sic Emereo *vel* emereor, promereo *vel* promereor.
LICEO, licui, licitum, licere.
Habet hæc vox ſignificationem paſſivam, & è contra
LICEOR, licitus ſum, eri, *habet ſignificationem activam.*
Polliceor, pollicitus ſum, polliceri. 2.

Excipiuntur à communi regulâ Præteritorum & ſupinorum deſinentia in BEO.

JUBEO, juſſi, juſſum, jubere.
Fidejubeo, ſſi, ſſum, ere.
SORBEO, ſorbui, ſorptum 3, ſorbere.
Abſorbeo, ui 4. ptum, ere.
Exſorbeo, ui, ere. *Sic* reſorbeo?

CEO.

DOCEO, docui, doctum, docere.
Dedoceo, ui, ctum, ere.; *ſic cæt. comp.*
MISCEO, ui, ſtum, *& olim* xtum 5. ere.
Admiſceo, ui, ſtum, ere; *ſic cæt. comp.*
MULCEO, mulſi, mulſum, (*& mulctum Priſci.*)
Permulceo, ſi, ſum, *&* xi, ctum, ere.
LUCEO, luxi, *ſine ſupino*, lucere.
Polluceo, xi, ctum 6. ere.
Eluceo, xi, ere; *ſic cæt. comp.*

DEO.

ARDEO 7, arſi, arſum, ardere.
Exardeo, ſi, ſum, ere. *Sic* inardeo.
RIDEO, riſi, riſum, ridere.
Arrideo, ſi, ſum, ere; *ſic cæt. comp.*
SUADEO, ſuaſi, ſuaſum, ſuadere.
Perſuadeo, ſi, ſum, ere; *ſic* diſſuadeo.
VIDEO, vidi, viſum, videre.
Invideo, di, ſum, ere: *ſic cæt. comp.*
SEDEO, ſedi, ſeſſum, ſedere.
Superſedeo, di, ſſum, ere.
Deſideo, ere: *ſic* diſſidio.

1. Addunt aliqui *caſſum*, quod nomen eſt, ut *laſſus, feſſus*. Itaque non ut *cariturus*, ſic *caſſuturus* dicitur. 2. Neutris hiſce addi poterant & alia pauca, quorum tamen Supina aut rara ſunt, aut inuſitata. Quod & de nonnullis ſuperius allatis dicendum, niſi quod Participia eorum & verbalia etiamnum remanent, ut *Valiturus* apud Ovidium. *Præbiturus* apud Colum. *Prabitus* apud Livium. *Prabitor* apud Cic. *Coalitus* Tac. *Jaciturus* Stat. *Caliturus* Ovid. *Latiturus* & *latito* Cic. & ſimilia. 3. *Sorpſi* & *ſorptum*, (ſi olim in uſu erant) ſunt à *ſorbo* tertiæ, nempe ut à *ſcribo* eſt *ſcripſi, ſcriptum*. 4. *Abſorpſit* quidem occurrit apud Lucan. Sed ab optimis Grammaticis damnatur. 5. *Mixtum* dixere pro *miſtum*, ut *Ulixes* pro *Uliſſes*. Sane *miſtum* potius dici debere, ex libris veteribus & Priſciano etiam videmus. 6. Inde *polluctum, i*, Plin. 7. Sumitur & active & paſſive.

Assideo, edi, essum, ere; *sic cæt. comp.*
MORDEO, momordi 1, sum, ere,
Admordeo, di, sum; *sic cæt. comp.*
SPONDEO, spospondi 2, sponsum, ere.
Despondeo, dispondi 3, sum, ere; *sic* respondeo.
TONDEO, totondi, tonsum, tondere
Detondeo, detondi 4, tonsum, ere.
PENDEO, pependi, pensum, pendere.
Appendeo, appendi, sum, ere.
STRIDEO, stridi, *sine Supino*, ere.
PRANDEO, prandi, pransum, ere.

AUDEO, ausus sum,
Gaudeo, gavisus sum,
} more passivorum.

RENIDEO, 5, &
MEDEOR, *carent Præteritis* 6.

G E O.

MULGEO, si & xi, sum & ctum 7.
Emulgeo, emulsi, emulsum, ere.
INDULGEO, indulsi, indultum, ere
AUGEO, auxi, auctum, augere.
Adaugeo, adauxi, ctum, ere.
LUGEO, luxi 8, luxum, lugere.
Elugeo, xi, ere: *sic* prolugeo.
TERGEO 9, tersi, tersum, tergere.
Detergeo, si, sum, ere.
FULGEO, fulsi 10, *sine sup.* fulgere.
Affulgeo, si, ere; *sic* effulgeo, *&c.*
ALGEO 11, si, *sine supino*, ere.
TURGEO, tursi, *sine supino*, ere.
URGEO, ursi, *sine supino*, ere.
FRIGEO, frixi, *sine supino*, ere,
Perfrigeo, perfrixi, ere: *sic* refrigeo.

L E O.

DELEO 12, delevi, tum, ere.
FLEO, flevi, fletum, ere.
Defleo, evi, etum, ere; *sic* effleo.
PLEO 13, *non est in usu præterquam in compositis.*
Impleo, implevi, etum, ere; *sic* repleo, compleo, &c.
OLEO 14, olui, (olitum 15,) ere.

1. Reduplicatio hæc fieri videtur in imitationem augmenti Græcorum. Unde olim dixerunt *memordi, pepigi, spepond*, ut etiamnum *fefelli*, à *fallo*, *peperi* à *pario*, *tetigi* à *tango*, & apud Plaut. *tetuli* à *tollo*. 2. Analogice esset *spospondi*. Sed ob duriorem sonum alterum *s.* quod remanet in *respondi*, omittitur. 3. Occurrit *despoponcisse* & *despoponderas* apud Plaut. uti & *præmorsi*. 4. Varro usus est *detotonderat*. 5. Quidam ei Præteritum tribuunt, *reniti*, sed absque idoneo Auctore. Simplex ejus est *nitco*, sed non est in usu. 6. Sed mutuatur *medeor* præteritum à *medicor*: unde *medicatus*. Nempe ut pro præteritis à *furo* & *furo* dicimus *furcusi* & *insanivi*. 7. Supinum *mulctum* magis usitatum est. 8. *Luvi* potest etiam venire à *luceo*. Sed supinum *luctum* nullibi reperitur, teste Prisciano, quamvis ab eo sit verbale *luctus*. 9. Pro quo & *tergo* in tertiâ dicitur. 10. A supino tamen est *fulmen*. 11. *Algeo* olim habuisse videtur *alsum*, unde *alsius* apud Cic. *Nihil alsus, nihil amenius*. Et *alsiosus* apud Plinium. 12. *Deleo* venit ab antiquo *leo*, quod reperitur apud Horatium; ut dicetur postea. 13. *Pleo* fit à πλῶ, unde πίμπλημι & πλήθω. 14. Simplex *oleo* varia habuit significata, nam nunc Antiquis notabat *odorem spiro*; nempe ab ὄζω: nunc significabat *cresco*, ab *alo*, pro quo *olo*; unde *soboles* & *proles*; aliquando etiam *perdo* ab ὄλλυμι; unde etiamnum *abolco*. Composita à priori significatione fere habent *olui*, ut apud Plautum *obsoluisti allium*. A secundâ fere est *olevi*: ut *adolevere* apud Maronem. Varronis tamen est *Post quam adoluerit hæc juventus*. Et inde supinum *adultum*, ex quo per syncopen fit *adultum*. Est vero *adolesco* idem quod *accresco*. Nam ut à *creo*, *eresco*, ita ab *oleo* fit *olesco*, unde *adolesco* & inde *adolescens*. 15. Si modo *olitum* usquam invenitur. Sed antique & *olctum* fecit, unde *exoletus*, *obsoletus*.

Ado-

Adoleo 1, *vel* eſco, evi, ultum.
Exoleo, *vel* eſco, evi, etum. 2
Obſoleo, *vel* eſco, evi, etum.
Aboleo, *vel* eſco, evi 3, itum 4.
Oboleo, obolui 5, obolitum.
Inoleo, *ſive* inoleſco, redoleo, ſuboleo, peroleo 6, vix in perfecto apud Claſſicos Scriptores inveniās: unde aliis per *evi*, aliis per *ui* 7, rectius efferi videntur.
SOLEO, ſolitus ſum 8, *more paſſivorum*.

N E O.

TENEO, tenui, tentum, tenere.
Abſtineo, ui, entum, ere; *ſic* contineo, *&c. præter* attineo, pertineo, *quæ ſupinis carent.*
NEO, nevi, netum, nere.
MANEO, manſi, manſum, ere.
Permaneo, permanſi, ſum, ere.
MINUO, nui, ere, *Lucr.*
Eminuo 9, ui, ere; *ſic* immineo, &c.

Q U E O.

TORQUEO, torſi, tortum, ere.
Contorqueo, ſi, ſum ere; *ſic* detorqueo, &c.
LIQUEO, ui, *parum uſitat.*
Deliqueo, ui; *ſic* colliqueo.

R E O.

HÆREO, hæſi, hæſum, ere.
Adhæreo, ſi, ſum, ere; *ſic* inhæreo, &c.
TORREO, torrui, toſtum, ere.
MOEREO, mœſtus 10, ſum, ere.
REOR, ratus ſum, reri.
MISEREOR, miſertus 11 ſum, eri

* Glabreo, *in præterito & ſupino non occurrit.*

S E O.

CENSEO, cenſui, 12, cenſum, ere.
Recenſeo, ui, ſum, ere; *ſic* ſuccenſeo. *Sed* recenſitus 13 *penultimâ longa remanſit ab Antiquo* recenſire *pro* recenſere.
Denſeo *caret præterito & ſupino.*

T E O.

PATEO, patui, *abſque ſupino* 14, ere.

1. De hoc jam in ſimplici *oleo* vidimus. Hoc vero, & cætera compoſita in *ſco* ſunt tertiæ; ſed hic referuntur, quia ſecundæ ſunt *adoleo*, & cætera in *eo*, à quibus illa in *ſco* ſua capiunt præterita & ſupina. 2. Unde, uti dictum, *exoletus puer*, qui deſiit *oleſcere*, id eſt, *creſcere*. 3. Livius & Tacitus. 4. Plin. Fab. Tac. Gell. Addunt vulgo & *abolitum*, ſed ſine auctore. 5. Plautus ſæpius, & Suet. 6. Tutius tamen *inolevi* dixeris cum Gellio. Item *perolevi* cum Lucillio; ſed *inolitum*, *redolitum*, *ſubolitum*, *perolitum*, vix leguntur. 7. Per *ui* & *itum*, tutius videntur proferri. 8. *Solui* eſt apud Saluſtium. Quin & obſervat Charifius verbum hoc carere futuro, quia non poteſt aliquis futuris adſueſſe. 9. *Emineo* & alia quæ Deſpauterius formare vult à *maneo*, fiunt ab antiquo *mineo*, quod occurrit apud Lucretium, *Inclinata minent in eandem prodita partem.* Et derivatur à *mina*, quod locum excelſum denotat, unde *minæ* murorum propugnacula. 10. Niſi *mœſtus* potius nomen ſit, ut videtur. 11. Per ſyncopen ex *miſeritus*; quo uſus Terentius. Porro dicitur *miſereor* & *miſeror*, ſed illud ſecundæ eſt, hoc primæ. Etiam conſtructione differunt, ut in Syntaxi dicetur. 12. Ovidio etiam *cenſus ſum*. 13. Videntur tamen & *recenſus* dixiſſe à ſupino *cenſum*; unde ſubſtantivum *recenſus* & *recenſio*. Nempe verbale *recenſio* eſt à *recenſire*. At *recenſitus* eſt ab antiquo *cenſio* pro *cenſeo*. 14. Nam *paſſum* quod ei tribuunt, eſt à *pando*. Sane Cicero ait, *Paſſis velis per ebi*: ut Maro, *Velorum pandimus alas*. Ac ab eadem origine Ennius, *Paſſis palmis*; Virgil. *Crinibus paſſis*.

FATEOR, fassus sum, eri.
Confiteor, confessus sum; *sic* profiteor. *At* Diffiteor *caret præterito.*

V E O.

MOVEO, movi, motum, ere.
Commoveo, vi, tum, ere; *sic* emoveo.
FOVEO, fovi, fotum 1, ere.
VOVEO, vovi, votum, vovere.
Devoveo vi, tum, ere.
CAVEO, cavi, cautum, cavere.
FAVEO, favi, fautum, favere.
PAVEO, pavi *sine supino*, pavere.
Expaveo, expavi, expavere.
FERVEO, ferbui 2, fervere.
Deferveo deferbui, ere.
CONNIVEO, ivi, *&* connixi 3, *sine sup.*
LANGUEO, langui, *sine supino*, ere.
relangueo, ui, *Claud.*
AVEO *caret præterito & supino.*
Sic & Flaveo, feveo, *&* liveo.

E O purum.

VIEO, vievi, vietum, viere.
CIEO civi 4, citum 5, ciere.
TUEOR, tuitus 6 sum, tueri.
Antiquum clueo *caret præterito & supino.*

TERTIA CONJUGATIO.

Verba tertiæ Conjugationis varie faciunt præterita & supina.

B O.

BIBO bibi, bibitum, bibere.
Combibo, bi, tum: *sic* ebibo, imbibo.
GLUBO, glubi 7, glubitum, ere.
Deglubo, bi, tum, ere.
SCRIBO, scripsi, scriptum, ere.
Adscribo, psi, tum: *sic* describo, *&c.*
NUBO, nupsi 8, nuptum ere.
Obnubo, psi, ptum: *sic* innubo, *&c.*
SCABO, scabi, *a quæ sup.* scabere.
LAMBO, bi, *a quæ sup.* ere.

Composita à CUBO, quæ sunt hujus Conjugationis, m an e bo adsciscunt, quod tamen perdunt in præterito & supino.
Accumbo 9, cubui, itum: *sic* discumbo.
LABOR, lapsus sum, labi.
Delabor, psus sum *sic* dilabor, *&c.*

C O.

DICO, dixi, dictum dicere.
Addico, xi, ctum: *sic* edico, *&c.*
DUCO, duxi, ductum, ere.
Adduco, xi, ctum: *sic* adduco.
ICO, ici 10, ictum, icere.

1. Supina hæc in *tum* videntur fieri per syncopen. Ut *fotum* pro *fovitum*, *fautum* pro *favitum*, & *cautum* pro *cavitum*: unde *cavitio* apud Festum. Et ut dicimus *cavi*, ita etiam dicitur *catus* apud Hor. & Cic. & *ca e* apud Plaut. 2. *Ferveo* debuit facere *fervui*, ut *moneo*, *monui*: sed dicitur *ferbui* mutatâ *v* consona in *b*. Dicitur etiam *fervi*, quod est à *fervo* tertiæ: ut, *sperabam jam defervisse adolescentiam*, Ter. Quo etiam usus Lucilius, *Fervit aqua & fervet*: *fervit nunc*, *fervet ad annum*. Quamvis à Quintilliano parum probatur. 3. *Connixi* Priscian teste, dixit Turpilius Comicus vetus. *Connisi* usitatius est. 4. *Civi* non est à *ceo*: sed capit hoc à *cio* quartæ, quomodo dicimus *accio*, *ere*. 5. Penultima in *citum* à *cieo* est correpta: ut à *ceo* quartæ, producitur, ut in Prosodia dicetur. 6. Unde *tuitio*, At à *tuor* quod tertiæ est, venit *tuus* & *tueri*. 7. Vossio est *glupsi*, *gluptum*: quia Plauti est *glupta Manas*. 8. Et a *nubo*, *nupta sum*. 9. *Accumbo*, & reliqua ideo habent *m*, quia olim dicebatur *cumbo* pro *cubo*, ut etiamnum *jungo* pro *jugo*. 10. Cic. *fœdus iciisse*.

VIN-

VINCO 1, vici, victum, vincere.
PARCO, peperci, parcitum 2, & parsi, parsum, parcere.
Comparco, comparsi, comparsum.
CRESCO 3, crevi, cretum 4, ere.
Accresco, evi, etum, escere.
Excresco, evi, etum: *sic* concresco, *&c.*
QUIESCO, evi, etum, escere.
Acquiesco, evi, etum, escere.
SUESCO, suevi, suetum, escere.
Assuesco, eui, etum: *sic* Desuesco.
SCISCO, scivi, scitum, sciscere.
Adsciscо, ivi, itum: *sic* consciscо, desciscо.
NOSCO, novi 5, notum, noscere.
Ignosco 6, vi, tum 7: *sed*
Agnosco, agnovi, agnitum, *&c.*
Cognosco, cognovi, cognitum, ere.
PASCO, pavi, pastum, pascere.
Depasco, avi, stum, ere.
Compesco, ui, *olim* itum: *sic* Dispesco.
POSCO, popoſci, poſcitum 8. *Parum usitatum.*
Depoſco, depopoſci, ere: *sic* repoſco.
Expoſco, expopoſci, itum, ere.
DISCO, didici, *olim* itum 9, ere.
Addisco, addidici: *sic* edisco, *&c.*
GLISCO, *caret præterito & supino. Inchoativa habent eadem præterita, ac primitiva, ut,*
CALESCO, calui, calitum, *à* caleo.
TREMISCO, tremui, *à* tremo.
OBDORMISCO, ivi, *ab* obdormio 10.
Aut præteritis carent, ut hisco, fatisco 11. labesco 12. *&c.*
His adde deducta à nominibus, ut, repuerasco, ditesco, adveſperascit, dieſcit, *& similia* 13.

1. *Vinco* perdit *n*, quia fit ab antiquo *vico*, quod ex νίκω. A *vico* est *Vicapota*, Dea quæ dat vincere & potiri. Ab eodem *pervicax*, qui ad victoriam perseverat. 2. *Parcitum* venit à præterito *parcui* quod reperitur apud Nævium: & in quibusdam etiam Plinii editionibus: *Italia pacitum est vetere interdicto Patrum, ut diximus.* Ubi alii legunt, *Parci vetere interdicto Patrum diximus.* Inde tamen venit *parcitas*, quod reperitur apud Senecam. Et à *parsum parsurus* apud Livium. 3. Sequuntur verba in *sco*: quorum aliqua sunt frequentativa, de quibus antea dictum est: sed ea hic mixtim reliquimus, quia vel origo est parum certa, ut in *cresco*, quod alii à *creo*, alii aliunde deducunt: vel primitiva sunt inusitata, ut *quico*, unde *quiesco*; & *sueo*, unde *suesco*. *Consueo* autem & Priscianus agnoscit. 4. Unde *cretus* pro *creatus*, & *concretus* pro *coalitus*. Extra eam significationem vix quicquam ab hoc supino legitur. Virgilii quidem est *excretos à maribus agnos*: sed id rarum est. 5. *Novi* præteritum aliquando idem quod præsens significat. 6. In hujusmodi compositis *g* est à *gnosco*, quod à γινώσκω. Ac in *ignosco* & *cognosco* perit *d*. Simplici *gnosco* pro *nosco* usus Varro: *Adeste, adeste, quæ feranique gnoscite.* 7. Sic *præsco, præsci, præscitum*. Unde *præscio* apud Ciceronem. 8. *Posco* habet *poscitum* juxta Priscianum & alios Grammaticos, sed parum usitatum est. Reperitur tamen *exposcitum caput* apud Senecam. 9. Appuleius à *discitum desciturus* usurpat: unde olim supinum habuisse constat. 10. Sic *acesco, adolesco, concupisco, congelasco, conticesco, contremisco, delitesco, exolesco, expallesco, extimesco, horresco, increbesco, indolesco, ingemisco, innotesco, integrasco, macresco, marcesco, maturesco, obdormisco, obtumesco, obstupesco, obsurdesco, scisco*, cum compositis, *resipisco, revivisco, tabesco*. 11. Nempe sequitur hoc naturam simplicis *hisco*. Altera compositi pars est *fatim*, à quo & *affatim*, & *fatigo*. 12. Sic *integrasco, mitesco, ignesco, hebesco, lapidesco, liquesco, pinguesco*, atque alia.

*Conquiniſco 1, *juxta Grammaticos veteres facit* conquexi.
APISCOR 2, aptus ſum, apiſci. *Tacit.*
Adipiſcor, adeptus ſum, adipiſci.
COMMINISCOR 3, entus ſum, iſci.
EXPERGISCOR, experrectus ſum & expergitus 4, expergiſci.
IRASCOR, iratus 5 ſum, iraſci.
NASCOR 6, natus ſum, naſci.
NANCISCOR, nactus ſum, nanciſci.
OBLIVISCOR, oblitus ſum obliviſci.
PACISCOR, pactus ſum, paciſci.
PROFICISCOR, profectus ſum, iſci.
ULCISCOR, ultus ſum, ulciſci.
REMINISCOR 7, &
VESCOR, *carent præteritis.*

D O.

CLAUDO, clauſi, clauſum, ere.
Compoſita ejus veniunt potius à CLUDO, quod & ipſum in uſu eſt apud quoſdam Authores.

Excludo, excluſi, ſum; *ſic* includo, *&c.*
PLAUDO, plauſi, ſum, ere.
Applaudo; complaudo *vel* odo, ſi, ſum.
Explaudo *vel* odo, ſi, ſum, re.
RADO, raſi, raſum, radere.
Abrado, ſi, ſum, ere; *ſic* corrado, *&c.*
VADO, vaſi 8, vaſum, vadere.
Evado, ſi, ſum, ere; *ſic* invado, *&c.*
LÆDO, læſi, læſum, ere.
Allido, alliſi, ſum; *ſic* collido, *&c.* 9
LUDO, luſi, luſum, ere.
Abludo, ſi, ſum; *ſic* eludo, &c.
RODO, roſi, roſum; rodere.
Arrodo, ſi, ſum; *ſic* corrodo.
TRUDO, truſi, truſum, ere.
Detrudo, ſi, ſum; *ſic* extrudo, *&c.*
DIVIDO, diviſi, diviſum, ere.
CEDO, ceſſi, ceſſum, ere.

13 Ut *agreſco, graveſco, herbeſco, tenereſco,* &c. 1. *Conquiniſcere* eſt proprie *ſe in crura dimittere ad modum eorum qui alvum exoneraturi ſunt.* Et venit à *conquinire*, pro *cunire*, quod eſt ſtercus facere, inquit Feſtus, unde etiam *inquinare.* 2. *Apiſcor* reperitur adhuc apud Tacit. Lucret. & Nonium, & formatur *aptus*; ſed compoſita *adipiſcor, indipiſcor* magis uſitata ſunt. 3. A ſimplici *miniſcor* vel *meniſcor*, quod fecit *mentus*, unde verbale *mentio.* Quin & *meniſcor* ejuſdem eſt originis ac *memini* & *moneo* pro *meneo*: nempe à μόνος, ex quo *mens*, ut a γένος *gens*, à μόρος *mors.* 4. *Expergitus* dixere Lucilius & Appuleius, & ſic diſtinguitur à Diomede, ut *expergitus* ſit ſponte evigilans, *experrectus* vero ſit aliunde excitatus. 5. Sed *iratus* videtur potius eſſe nomen, uti *fretus* & ſimilia. 6. Unde *naſcendus. Naſciturus* eſt apud Porcium Latronem: quaſi à *naſcitum.* 7. *Reminiſcor* capit præteritum à *recordor*; ut *veſcor* ab *edo* vel *paſcor.* Eſtque *reminiſcor* ejuſdem originis ac *comminiſcor*; ſed ultimum habet locum, quia præterito deſtituitur ut *veſcor.* Itidem *defetiſcor* præterito caret; nam *defeſſus* eſt nomen, ut *feſſus, laſſus.* Eſtque *defetiſcor* à *fatiſcor*, hoc à *fatiſco*, quad fit, uti dictum, ex *fatim biſco.* 8. Præteritum & ſupinum vix extra compoſitionem inveniuntur. *Vaſit* tamen eſt apud Tertul. & apud Martialem juxta Editionem Aldi, *Et breve vaſit opus*, ubi alii legunt *raſit.* 9. At *Illaſum* eſt nomen, quia *illado* non dicitur.

Abſce-

Abſcedo, ſſi, ſum; *ſic* concedo, *&c.*
EDO, edi, eſum, edere.
Ambedo, edi, eſum; *ſic* exedo.
Comedo, edi, eſum *&* eſtum 1.
CŪDO, cudi, cuſum, ere.
Excudo, di, ſum; *ſic* incudo, *&c.*
RUDO, rudi 2, *ſine ſupino*, ere.
SIDO, ſidi 3, *ſine ſupino*, ere.
Compoſita habent præteritum & ſupinum à ſedeo.
Aſſido, ſedi, eſſum; *ſic* conſido, *&c.*
MANDO, mandi, manſum, ere.
SCANDO, ſcandi, ſcanſum, ere.
Aſcendo, di, ſum; *ſic* conſcendo, *&c.*
PREHENDO, *vel* prendo, di, ſum.
Apprehendo, di, ſum; *ſic* comprehendo.
CANDO, *non eſt in uſu extra compoſ.*
Accendo, di, ſum: *ſic* incendo, *&c.*
FENDO, *non legitur extra compoſ.*
Defendo, di, ſum; *ſic* offendo.
FŪNDO, fudi, fuſum, ere.
Confundo, udi, ſum; *ſic* effundo, *&c.*
FINDO, fidi, fiſſum 4, ere.
Diffindo, diffidi, fiſſum, ere.
SCINDO, ſcidi, ſciſſum, ere.
Abſcindo, ſcidi, ſſum; *ſic* conſcindo, *&c.*
PANDO, di, paſſum 5, *&* nſum, ere.
Diſpando, di, anſum & aſſum: *ſic* expando, &c.
CADO, cecedi, caſum, cadere.
OCCIDO, occidi, occaſum: *ſic* incido, recido 6. *Cætera compoſita carent ſupinis.*
CAEDO, cecidi, cæſum, cædere.
Occîdo, occidi, occiſum: *ſic* incîdo.
PEDO, pepêdi, peditum 7, ere.
Oppedo, oppêdi, oppedere.
PENDO, pependi 8, penſum, pendere.
Appendo, appendi, ſum: *ſic* impendo, &c.
TENDO, tetendi, (& *olim* tendi) tenſum & tentum, tendere.
Attendo, attendi, ſum, tum 9: *ſic* contendo, &c.
TŪNDO 10, *olim* tutudi, tunſum. *Ab Antiquo hoc præterito compoſita habent* tudi, *& in ſupino* tuſum.
Contundo, udi, uſum, undere.

1. *Comeſtum* probari poteſt ex Sa'uſtio, *comeſto patrimonio*, ſed *comeſum* melius eſt. 2. Appuleius dixit *rudivi*, ab antiquo *rudio*, unde *ruditus* ut *grannitus*. 3. *Sidi* eſt apud Collumellam. *Patiemurque ficem conſidere, & cum ſiderit*, &c. 4. Sic *frendo, frendi, freſſum*; unde *faba freſſa*. 5. De *paſſum* diximus in *pateo*, A *panſum* apud Plinium eſt *Expanſa retia*. 6. Inde *recaſurum* apud Cic. *Id ego puto, ut multa ejuſmodi, ad nihilum recaſurum*. 7. Inde *peditus* apud Catullum & Chariſium, ut *crepitus* à *crepitum*. 8. Plurima ex his reperiuntur etiam ſine reduplicatione, *Vectigal quod regi pendiſſent*. Liv. *Noſtro tendiſti retia lecto*. Proper. Pro quo nonnulli male legunt *nexiſti*. Et Senecæ eſt, *Et qua plena rates carbaſa tenderant*. 9. In pleriſque compoſitis ſupinum *tentum* uſitatius eſt, ut *contentus* quatenus opponitur remiſſo, *diſtentus, obtentus, prætentus, protentus*. Contra *oſtenſum* uſitatius eſt quam *oſtentum*, quo Veteres uſi; unde remanſit *oſtendere*, atque etiam nomen *oſtentum*. Porro *oſtendo* componitur ab *ob* & *tendo*, ut *aſporto* ab *ab* & *portot* vel mutato *b* in *ſ*: vel potius quo modo Veteres dixere *obſ.* pro *ob* ut *abſ* pro *ab*: Vnde adhuc *obſcenus* à *cænum*, *obſcurus* a *cura*, &c. 10. Veteres dixerunt *tudo* pro *tundo*: unde *tudito* frequentativum apud Enn. & Lucr. & nomen *tudes*. Ab hoc antiquum præteritum *tutudi*, quod Char. & Priſc. dant *tundo*. Diomedes dat etiam *tunſi*, ſed neutrum occurrit in aliquo idoneo Authore. Dari ſupinum *tunſum* argumento eſt participium *tunſus*. *Tunſis gemit area frugibus*, Virg.

Sie obtundo, retundo.

Verbum DO, *das, eſt prima: ſed pleraque ex compoſitis ejus ſunt tertiæ, & faciunt* DIDI *in præterito, &* DITUM *in ſupino.*

Addo, addidi, additum, addere. *Sic* Condo, condidi, itum, *&c. Sed* Abſcondo, abſcondi 1, ditum, ere.

FIDO, fiſus ſum: *more paſſivorum.* Confido, confiſus ſum, 2: *ſic* diffido.

GO.

MERGO, merſi, merſum, ere. Demergo, ſi, ſum: *ſic* emergo, *&c*

SPARGO, ſparſi, ſparſum, ere. Aſpergo, ſi, ſum; *ſic* conſpergo, *&c.*

VERGO, 3, *caret præter. & ſup.* ere. Devergo, devergere.

FIGO 4, xi, xum, *& quandoque* ctum. Affigo, xi, xum; *ſic* configo, *&c.*

FRIGO, xi, xum, *&* ctum.

REGO, rexi, rectum, ere. Arrigo, rexi, ctum: *ſic* dirigo, *&c.*

SURGO 5, ſurrexi, ſurrectum, ere. Aſſurgo, aſſurrexi, ctum; *ſic* conſurgo.

PERGO, perrexi, rectum, ere.

SUGO, ſuxi, ſuctum 6, ſugere.

FLIGO 7, *non eſt in uſu.* Affligo, xi, xum; *ſic* confligo, *&c.*

TEGO, texi, tectum, tegere. Detego, xi, ctum; *ſic* contego, *&c.*

STRINGO, nxi, ictum, ere. Adſtringo, xi, ctum; *ſic* conſtringo, *&c.*

FINGO, finxi, fictum, fingere. Affingo, xi, ctum; *ſic* confingo, *&c.*

MINGO *obſoletum eſt, pro quo dicitur*

MEIO, minxi 8, mictum, ere.

AGO, egi, actum agere, Perago, peregi, peractum, ere Cogo, coegi, coactum, cogere. Dego, degi, *abſque ſupino*, degere. *Sic* Prodigo 9, egi, ere, *&* ſatago; egi, ere. Abigo, egi, actum; *ſic* adigo, *&c.*

AMBIGO, 10, *caret præter. & ſup.* ere.

1. Olim etiam dixerunt *abſcondidi* juxta Priſcianum. Supinum *abſconditum* occurrit apud Ciceronem, uti & *abſconditus* & *abſcondite.* Quin & olim in uſu *abſconſum*, unde *abſconſio* apud Plinium, *abſconſor* apud Jul. Firm. Et *abſconſe* pro λαθρα apud Veteres Gloſ. 2. *Confidi* reperitur apd Livium. 3. *Vergo* habet *verſi, verſum*, juxta R. Steph. *verxi* juxta Diomedem; ſed ſine authoritate probati Authoris. 4. *Figo* habet etiam *fictum*, juxta Diomedem; *ſagittis confictus*, Scaur. & Giffanius in Indice ſuo idem probat authoritate Cic. & Varr. Obſervat etiam Scipio Gentilis Calliſtratum ita locutum eſſe, *Si quando navis vel inficta vel fracta.* 5. *Surgo* non dubium quin ſit à *rego.* Nam etſi more neutrorum ſumatur, tamen propriè notat *ſurrego me.* Itaque *ſurgo* & *ſurrigo* idem habent præteritum & ſupinum: unde *ſurrecta cornua* apud Columellam, & *ſurrecto muc one* apud Livium. *Pergo* an à *rego* dubitetur. Volunt eſſe à *Perago.* Sed ab eo eſſet *peregi.* 6. Unde *ſuctus* apud Plinium. 7. Ab inuſitato *fligo* eſt *flictus* apud Maronem & alios. 8. Diomedes adfert & *mixi* vel *meiii.* 9. A *prodigo* quidem eſt *prodegeris* apud Plaut. Sed *ſategi* vix invenitur: licet & hoc agnoſcat Saturnius. 10. *Ambigo* venit ab *am* & *ago* interjecto *b*, ut in *amburo* & *comburo*, ab *am* & *uro.* Quin & *am* fit *a* Græco ἀμφὶ, quo ipſo uſus Cato. *Am terminum* pro *circa terminum.*

FRANGO,

FRANGO, fregi 1, fractum, frangere.
Confringo, egi, actum: *sic* effringo.
LEGO, legi, lectum, legere.
Allego, egi, ectum: *sic* prælego, relego.
Colligo, egi, ectum: *sic* deligo eligo, seligo: *At*
Diligo, dilexi, dilectum, ere.
Negligo, neglexi, neglectum, ere.
Intelligo, intellexi, ectum, ere 2.
TANGO, tetigi 3, tactum, tangere.
Attingo, attigi attactum: *sic* contingo, pertingo.
PAGO *antiquum*, pepigi 4, pactum.
PANGO, panxi, (*vel* pegi 5) pactum.
Circumpango panxi, pactum: *sic* depango. repango.
Compingo, compegi, compactum: *sic* impingo, suppingo.
PLANGO, xi, planctum, ere.
ANGO anxi 6, &
CLANGO, clanxi, *sine supinis.*
CINGO, xi, cinctum, ere.
Accingo, xi, nctum: *sic* præcingo.
TINGO, tinxi, tinctum, ere.
Intingo, xi, nctum, ere.
LINGO, xi, nctum ere.
Pollingo 7, xi, nctum, ere.
UNGUO, *vel* ungo, unxi, (*olim* ungui) unctum, ere.
Exungo, xi, nctum, ere.
Inungo, xi, nctum: *sic* perungo.
JUNGO, xi, nctum, ere.
Adjungo, xi, nctum: *sic* disjungo *&c.*
MUNGO xi, nctum, *parum usitat.*
Emungo, xi, nctum, ere.
STINGUO, *exolevit:*
Distinguo, xi, nctum *sic* exstinguo, præstinguo restinguo.
NINGO, xi, *sine supino*, ere.
PUNGO, xi, *pauca usit. extra compositionem*, pupugi, punctum, ere.
Repungo, repupugi, & repunxi, repunctum.
Compugno, nxi, nctum; *sic* dispungo, repungo.
FUNGOR, functus sum, fungi.
Defungor, defunctus sum, defungi.
RINGOR 8, *ca. et præterito*, ringi.

H O.

VEHO, xi, ctum, ere.
Adveho, advexi, ctum; *sic* conveho.
TRAHO, xi, ctum, ere.
Abstraho, xi, ctum; *sic* contraho, &c.

1. A *frago*, unde *fragilis*. At *frago* à Dorico sive Æolico, ῥάγω pro ῥηγω, sive ῥηγνύω. 2. Hæc imitantur Græcum futurum λέξω, sive præteritum passivum λέλεγμαι. Olim etiam duo posteriora habebant *egi*. *Intellegi* Ulp. *Neglegi* Prisc. & Diomed. 3. Ab antiquo *tago*; unde *tagax*, 4. *Pepigi*, venit ab antiquo *pago*, ut *cecidi* à *cado*, nempe à Dorico πέπιγω pro πέπηγω. 5. *Pegi* fit à *pango*, ut *fregi* à *frango*. *Tonsillum pegi lævo in littore.* Pacuv. apud Prisc. Usus quoque Cicero, ut testatur Turnebus. *Requiro placere terminos quos Socrates pegerit.* Ubi *pegerit* nihil aliud est quam *panxerit*. At *pepigerit* aliud fuerit: *pepigi* enim non a *panxo* est, sed a *pago*, pro quo posteriores dixere *paciscor*. 6. Ab *ango* Priscianus formar supinum *anctum*. Diomedes vero *anxum*. Pro Prisciano sunt glossæ veteres, ubi legas *anctu*, ἀγχόμενοι. Sed neutrum apud Classicos facile reperies. Imo nec illud liquet an *ungor* in Præterito faciat *anxus*, quod scribit Diomedes. Nam videtur hoc esse nomen. Interim non dubium quin ab *anxum* sit *anxius* & *anxietas*. 7. *Pollingo* vix reperitur apud Veteres. Sed *pollinxi* & *pollinctor* est apud Plautum & alios. 8. Antiqui & *ringo* dixere, unde verbale *rictus*.

L O.

COLO, colui, cultum 1, colere.
Incolo, ui, ultum : *sic* accolo, &c.
CONSULO, ui, consultum, ere.
OCCULO, ui, occultum, ere.
MOLO, molui, molitum, molere.
Emolo, emolui, emolitum, ere.
ALO, alui, alitum, & altum 2. *minus usit.*
VOLO, volui 3, velle.
Nolo, nolui, nolle.
Malo, malui, malle.
CELLO 4, *fecit olim* cellui, celsum. *Sed exolevit. Inde amen composita sequentia.*
Antecello, antecellui, *sine sup.* ere.
Excello, excellui, excelsum, ere.
Percello, perculi, perculsum, ere.
Præcello, præcellui, celsum, ere.
Recello, *sine prater. & sup.* Liv. Ap.
FALLO, fefelli, falsum, fallere.
Refello, refelli, *sine sup.* ere.
PELLO, pepuli, pulsum, pellere.
Appello, appuli, appulsum : *sic* expello, &c.
VELLO, velli, *magis usitat.* vulsi 5, vulsum, vellere.
Avello, avelli, auulsum 5 *sic* divello, evello ; *sed* revello *facit etiam* revulsi.
SALLO 6, salli 7, salsum, sallere.
TOLLO, 8 sustuli, sublatum, a sustollo 9 *sic* Extollo, extuli, elatum. Attollo *tamen caret præterito 9, & supino.*

M O.

COMO, comsi 10, comtum, comere.

1. Per syncopen hoc ex *colitum*; ut sequentia *consultum, occultum, altum*, ex *consulitum, occulitum, alitum*. 2. Ab illo *alimentum* : ab hoc *altror, altrix, altilis*. 3. Ab inusitato supino *volitum* est *voltus*, & inde per syncopen *voltus* seu *vultus* : ut à *colitum, cultum, cultus*. 4. *Cello* venit a Græco κέλλω moveo. Ex compositis ejus *antecello* caret supino, *Excello* & *præcello* supinum habere videntur, quia ab iis fiunt *excelsus* & *præcelsus* : quæ tamen Adjectiva potius sunt, quam supina aut participia. Dicitur etiam *excelleo, effice ut excelleas*. Cic. Unde censet Priscianus esse *excellui*, ut a *caleo* est *calui* : at ab *excello*, esse *exculi*, ut a *percello*, *perculi*, nisi dicas fieri per syncopen pro *percellui*. Aiunt & dici *perculsi*, unde fit *perculsam* : sed loci pro eo adducti corrupte legi videntur, siquidem in melioribus omnibus sit *percussit*. Porro *perculi* & *perculsum* fiunt *e* in *u* mutato, ut *pepuli, pulsum*, a *pallo*. Dicitur etiam *procello proculi*, Plin. Jun. quod idem est ac *percello*, sed minus usitatum. Inde tamen *procella*. 5. *Vulsi* negat dici Servius, sed usi eo Laberius, Lucanus, Gellius. Etiam in plerisque codicibus Ovidii est, *Aurea Phrixea terga revulsit vis*. Sed Cicero semper dixit *revelli*. 6. Dicitur etiam *salio, salui, salitum*, quartæ. Item *salio* ejusdem. 7. Præteritum hoc regulare est : sed vix reperitur apud Veteres. *Sale salsurus* dixit Mummius apud Priscianum. 8. *Tollo* habuit olim *tuli* vel *tetuli*, quod reperitur apud Plautum, Terentium, Catullum, & alios. Videtur tamen fieri potius a *tolo* pro *tolero* : nam *tolli* facere debuit *tetuli*, ut a *fallo fefelli*. Olim etiam dixisse videntur *tolli*, unde *tollisse* apud Ulpianum referente Scaligero. 9. Nam *attuli* & *allatum*, quæ inde formantur, *affero* sibi vindicavit : cum non attollendi sive elevandi, sed apportandi habeant significationem. 10. Priscianus scribit *compsi, compsum*, &c. Sed Terentius Scaurus lib. de Orthographiâ ommittit *p*. Uti & Victorinus facit. Legitur quidem crebro in vet. lib. & lapidibus, sed vitiose. Nec enim vel *p*, vel *b*, est in præsenti : contra quam fit in *scribo, scriptum, serpo, serptum*, & similibus.

PRO-

PROMO, promsi promtum, ere.
Depromo, si, tum : *sic* expromo.
SUMO, sumsi, sumtum, ere.
Assumo, si, tum: *sic* consumo, &c.
DEMO, demsi, demtum, ere.
EMO, emi, emtum, emere.
Adimo, ademi, ademtum: *sic* dirimo, *&c.*
FREMO, fremui, fremitum, ere.
Infremo, ui, itum, ere.
GEMO, gemui, gemitum, ere.
Ingemo, ingemui, ingemitum, ere.
TREMO, tremui, *sine supino*, ere.
PREMO, pressi, pressum, ere.
Comprimo, essi, ssum : *sic* deprimo, *&c.*

N O.

SPERNO, sprevi, spretum, ere.
Disperno, evi, etum, ere.
STERNO stravi, stratum, ere.
Prosterno, avi, atum: *sic* consterno 1, *&c.*
SINO sivi 2, situm, sinere.
Desino, desivi, *& per sync.* desii, itum.
LINO 3 lini, livi, *vel* levi, litum.
Allino, allini, allivi, allevi, allitum, allinere : *sic* relino, &c.
CERNO 4, crevi, cretum, cernere.
Decerno, evi, etum : sic secerno, discerno.
TEMNO, temsi 5, temtum, temnere.
Contemno, contemsi, tum, ere.
GIGNO, genui 6, genitum, gignere.
Progigno, enui, itum, ere.
PONO, posui 7, positum, ponere.
Compono, ui, itum: *sic* appono, &c.
CANO, cecini, cantum, canere.
Occino 8, occinui, occentum: *sic* concino, &c.

P O.

CARPO, carpsi, carptum, carpere.
Decerpo, psi, ptum, ere : *sic* discerpo, excerpo.
SERPO, serpsi, serptum, ere.
Inserpo, inserpsi, inserptum, ere.
REPO, repsi, reptum, repere.
Obrepo, obrepsi, obreptum, ere: *sic* inrepo, subrepo.
CLEPO, clepsi, (*olim* clepi) clepere.
SCALPO, scalpsi, scalptum, ere.
Exscalpo, exscalpsi, ptum, ere.
SCULPO, sculpsi sculptum, ere.
Exsculpo, psi, ptum: *sic* insculpo.
RUMPO, rupi, ruptum rumpere.

1 Compositum *consterno*, nunc primæ est, nunc tertiæ : primæ cum animi perturbationem notat tertiæ quando corpori tribuitur. 2. *Sino* interdum & *sini* facit : consonâ præsentis servatâ. 3. *Lino* facit in supino *litum*. *Et paribus lita corpora guttis*. Virg. De præterito ejus non convenit. Apud Collumellam *livi* legitur. Apud Quintilianum *lini* : *Mariti tui cruore parietem linisti*. Apud Varronem *linii*. *Cum oblinierit vasa*. Tamen nullum vulgo ex his præteritis probant præter *levi*. Unde *relevi* apud Terentium Sed alii malunt esse à *releo* quod ejusdem erit Originis ac *deleo*. At *lini* vel *lini* *linitum*, sunt à *linio*, quod est quartæ. 4 *Cerno* tum tantum *cre*. & *cretum* facit, cum sermo est de adeundâ hæreditate. Verum in videndi significatione vix præteritum ac supinum ejus reperias. 5. Præteritum *temsi* & *temtum* haud facile extra compositionem invenias. Apud Senecam tamen est verbale *temtor*. 6. A *geno*, quo Cato. Varro Censorinus & alii utuntur. 7 *Pono* fecit olim *posivi*. Plaut. *deposivi*. Catull. 8. Veteres dixere *occano* vocali simplicis servata. *Occanere cornua*. Tac. Similiter *recano* dicebant pro *recino*. Porro *cano* olim etiam *canui* fecit. Item compositum ejus *occano*, *occanui*. *Cornicines occanuerunt*. Sall. Apud Prisc. similiter *consisti* pro *constiti* dixerunt, & *premi* pro *pressi*, *attenui* pro *attrivi*, &c.

A brum-

Abrumpo, upi, ptum; *sic* corrumpo, *&c.*

STREPO, strepui, strepitum, ere.
Obstrepo, obstrepui, obstrepitum, ere; *sic* constrepo, perstrepo.

Q U O.

COQUO, coxi, coctum, coquere.
Concoquo, xi, ctum, ere: *sic* decoquo, excoquo.

LINQUO, liqui, linquere.
Relinquo, reliqui, relictum, ere: *sic* delinquo, derelinquo.

LOQUOR, locutus su , loqui.
Alloquor, allocutus sum: *sic* colloquor, *&c.*

SEQUOR, secutus sum, sequi.
Assequor, utus sum: *sic* consequor, *&c.*
Liquor *caret præterito* 1.

R O.

TERO, trivi 2, tritum, terere.
Attero, attrivi, itum: *sic* contero, *&c.*

QUÆRO, quæsivi, quæsitum, ere.
Acquiro, acquisivi, acquisitum, ere: *sic* conquiro, *&c.*

SERO 3, sevi, satum, serere.
Assero, assevi, assitum: *sic* consero, insero, *& reliqua quæ seminandi significationem habent. Quæ vero aliam, nempe ordinandi, obtinent, faciunt* ui *&* ertum: *ut,*
Assero asserui, assertum: *sic* consero desero insero, *&c.*

GERO, gessi, gestum, gerere.
Aggero, ssi, stum: *sic* congero, &c.

VERRO 4. verri versum, ere.

URO, ussi, ustum, urere.
Aduro, adussi, adustum: *sic* comburo, &c.

CURRO, cucurri 5, cursum, ere.
Decurro, decucurri, & decurri, decursum: *sic* excurro præcurro, procurro, accurro.
Alia nunquam aut raro geminant: ut,
Occurro, occurri occursum: *sic* discurro, incurro, recurro, succurro, transcurro, circumcurro, concurro.

FERO, tuli, latum, ferre.
Affero *vel* adfero, attuli, allatum: *sic* aufero, *&c. Sed* suffero 6 *pro* patior, *caret præterito & supino.*

1. A *liquefacio* mutuatur *liquefactus sum.* 2. *Tero* fecit olim *terui.* Quo usus Plautus. *Priusquam teruerunt.* Nam ita legitur in optimis Manuscriptis. Similiter dixit Tibullus, *Aut operi insuetas atteruisse manus.* Apud Tacitum quoque in optimo illo Vaticano, teste Lipsio, scriptum est, *Mox atteritis opibus*: Sed jam non est in usu. 3. Quemadmodum à *tero* fuit *terui*, sic à *sero* non *sevi* tantum, sed & *serui* dixere. Usus hoc Ennius Prisciano teste. Atque hoc remansit in compositis quando translate sumuntur; ut *inserui, asserui, conserui, deserui, disserui, exserui*, &c. Nam proprie *deserere* est, à satione decedere; *inserere* semina inspergere; *disserere*, semina in diversas areolas spargere: & sic in cæteris. Fortasse tamen verius dixeris, olim duplex fuisse *sero*, unum ab εἴρω, hoc est, *ordino*: alterum a σπείρω seu σπερῶ, id est, sero; ϖ xtrito: ac priori significatione fecisse *serui, sertum*: posteriori autem *sevi, satum.* 4. *Verro* (inquit Priscianus) secundum Servium *versi* facit; secundum Charisium *verri*, quod & usus comprobat. Supinum ejus *versum* est apud Ciceronem & Catonem. Fortasse etiam *verritum* pro *versum* dixere; nam verbale *convertor* est apud Appuleium. 5. *Curri* in præterito usurpat Tertullianus, *Pedibus stetisti, curristi nummis.* Quod & aliis interdum accidit, quæ præteritum geminant. 6. Nam *sustuli* & *sublatum* retinent *tollendi* significationem; ac proinde ea *suffero* sibi vindicare nequit, sed ad veram originem pertinent, quæ est *tollo* vel potius *sustollo.*

FURO

FURO 1, *caret præterito 2. & ſupino.*
QUEROR, queſtus ſum, queri.
Conqueror, conqueſtus ſum, conqueri.

S O.

ARCESSO 3, arceſſivi *vel* arceſſii, arceſſitum 4.
Laceſſo, laceſſivi, laceſſii 5, *vel* laceſſi, laceſſitum; *ſic* faceſſo, capeſſo. *Sed*
Inceſſo, inceſſi, *ſine ſupino*, ere.
VISO 6, viſi, viſere.
Inviſo, inviſi; *ſic* reviſo.
PINSO, pinſi, & pinſui, pinſitum 7. pinſum & piſtum.
DEPSO, depſui (*olim* depſi, *Varr.*) ere.
Condepſo, ui, ere; *ſic* perdepſo, *Catul.*

T O.

FLECTO, flexi, flexum, flexere.
Deflecto, xi, xum; *ſic* inflecto, *&c.*
NECTO, nexi & nexui, xum.
Connecto, connexi, nexui, xum: *ſic* annecto, innecto.
PECTO, 8, pexi *minus uſ.* pexui xum.
Depexo, xui, xum.
PLECTO, plexi 9, *minus uſit.* plexui, plexum.
Implecto, implexi, ui, xum.
METO, meſſui, meſſum, metere.
Demeto, demeſſui, demeſſum, ere.
PETO, petivi, petitum, petere.
Appeto, tivi, itum: *ſic* repeto, *&c.*
MITTO, miſi, miſſum, mittere.
Admitto, ſi, ſum: *ſic* committo, *&c.*
VERTO, verti, verſum, vertere.
Adverto, ti, ſum: *ſic* converto, *&c.*
STERTO, ſtertui, *ſine ſup.* ere.
Deſterto, deſtertui, deſtertere:
SISTO, ſtiti 10, ſtatum 11.
RESISTO, reſtiti, 12: *ſic* aſſiſto, *&c.*

1. Imo nec in prima hodie perſona invenitur. Olim ea uſum Varronem Auctor eſt Priſcianus. 2. *Furui* tamen inde flectit Servius. Imo & Sedulius dixit *furuerunt juſſa tyranni.* Neque dubitarunt eo modo loqui recentiores quidam, qui tamen non ſunt imitandi. 3. Pro eo inveterato jam errore, *acceſſo* dici ſolet. Eſt autem *arceſſo* ab *arcio*, ut ſequentia à *lacio facio, capio, incedo, video.* Nam Veteres ſubinde *ar* uſurpabant pro *ad*: ut compluribus exemplis oſtendit Priſcianus. 4. In *arceſſitum* & reliquis penultima eſt longa. Nempe hæc olim quartæ erant conjugationis: unde Salluſtius, Liviuſque etiam *arceſiri*, & Colum. *laceſiri.* 5. *Laceſſii* & *laceſſi* per ſyncopen dicuntur pro *laceſſivi.* Itidem *faceſſi* & *capeſſi* ſyncopen paſſa: ſed imprimis ea uſitata in *inceſſi.* 6. *Viſo* caret ſupino: *viſum* autem ſemper eſt a *video.* 7. *Pinſitum* integrum eſt: duo alia ſupina per ſyncopen facta. 8. *Pecto* videtur olim habuiſſe *pectitum.* Nam apud Colum. eſt *Pectitæ lanæ.* Hinc forſan Aſper *pectivi* agnoſcit teſte Priſciano, ſed vix reperitur apud idoneum Scriptorem. 9. *Plexui* nonnullis videtur eſſe a *plecto*, quando ſignificat *implico, necto*: *plexi* vero quando ſignificat *punio.* Sed hoc diſcrimen non obſervatur. Potius eo differunt, quod *plexui* ſit uſitatius: *plexi* in uſu eſſe deſierit. 10. *Siſto* activum *ſtiti* facit: ſed *ſiſſo* neutrum, ut volunt, a *ſto* capit *ſtiſſi.* Exempli gr. Activum præteritum eſt, *Antea illum iſtic ſtiti*: *nunc hic eum ſiſſo.* At neutrum præteritum eſt, *Antea illic ſteti, nunc hic ſiſtit.* 11. Inde *ſtati dies* & *ſtata ſacrificia.* Nam *ſtatus* hic valet τεταγμένος, ut vetus Onomaſticon exponit. Aſupino *ſtatum* venit etiam *ſtator* qui ſiſtit, unde *Jupiter Stator* apud Romanos. 12. Supinum in compoſitis vix invenias, facilius Participium inde deductum: ut, *exiturus* apud Ulpianum.

AMPLE-

AMPLECTOR, amplexus sum 1, amplecti.
COMPLECTOR complexus sum, complecti.
DIVERTOR & diverto, diverti 2 *tantum*: *sic* prævertor & præverto, præverti.
Revertor, reverti 3, *ab antiq.* reverto.
NITOR, nisus & nixus sum, niti.
Adnitor, adnisus *vel* adnixus sum: *sic* Enitor, innitor 4.
UTOR, usus sum, uti.
Abutor, abusus sum, abuti.

V O.

SOLVO, solvi, solutum, solvere.
Absolvo vi, utum: *sic* persolvo, &c.
VOLVO, volvi, volutum, volvere.
Advolvo, vi, utum: *sic* convolvo, &c.
VIVO, vixi, victum, vivere.
Convivo convixi, ctum: *sic* revivo.
Calvor 5, *antiquum absq; præterito*

X O.

TEXO, texui, textum, ere.
Attexo, ui, xtum: *sic* contexo, &c.
NEXO, is, nexui, nexum, *vel* nexo, as. *Frequentativum à* necto.

O purum 6.

FACIO, feci, factum, facere.
Arefacio, arefeci, arefactum: *sic* benefacio, & *reliqua composita cum nomine vel adverbio. Cætera a in i mutant, 7 ut,*
Afficio affeci affectum: *sic* conficio, &c. *Sed* officio *caret supino.*
JACIO, jeci jactum ere.
Abjicio, eci, ectum: *sic* adjicio &c.
SPECIO 8, *non est in usu præterquam in compositis.*
Adspiceo, adspecti, adspexum, *sic* inspicio, &c.
LACIO *exolevit.*
Alliceo, allexi, allectum: *sic* illiceo, pelliceo. *At* Elicio, elicui 9, citum.
FODIO, fodi fossum ere.
Confodio, di, ssum; *sic* effodio, &c.
FUGIO fugi fugitum ere.
Defugio, gi, itum: *sic* diffugio, &c.
CAPIO, cepi, captum, ere.
Satiscapio, satiscepi, satisceptum.
Accipio, accepi, acceptum: *sic* incipio, &c.
RAPIO, rapui, raptum, ere.
Abripio, ui, eptum: *sic* corripio, &c.

1. *Amplector* est à *plecto*, eaque caussa est, cur à Supino *plexum* faciat *amplexus*. Ac par ratio in *complector*. 2. Videtur & olim supinum fuisse in usu, unde *diversorium*. 3. *Reverti* dicere amant Tullius & veterum alii, pro quo juniores fere aiunt *reversus sum*. 4. Sed *x* potius amant *connitor*, *obnitor*, *pernitor*, *renitor*, *subnitor*: unde *connixus*, *obnixus*, à quo *obnixe*, *pernixus* unde *pernix*, &c. *Enixa* dici volunt de eâ quæ peperit: *en sus* de quovis qui allaboravit. Sæpius quidem id discrimen obtinet perpetuum tamen non est. 5. Unde *calvitur* apud Plautum: & infinitivus *calvi* apud Sall. Cæterum & Priscianus agnoscit & *calvo calvi* ut *solvo*, *solvi*. A *calvo* vel *calvor*, hoc est, *decipio* dicta videtur *calumnia* quasi à supino *calutum*. 6. Verba in *io* exeuntia quibusdam in locis perdunt *i*. Nam à *capio* est *capis* quod regulariter est *capiis*. Sic *cape* pro *capie*. Item *capite*, *capeem*, *capere*. 7. Quædam etiam abjiciunt vocalem antea, ut, *lætifico*, *magnifico*, *notifico*, *significo*. 8. A quo & quædam sunt primæ sed deponentia: ut, *conspicor*, *suspicor*. 9. Veteres similiter etiam *allicui*, *pellicui*, *illicui*, dixere, pro quibus usitatius *allexi*, &c.

CUPIO,

CUPIO, pivi 1, cupitum, ere.
SAPIO 2, ſapivi, *vel* ſapii, & *uſitatius* ſapui, *ſine ſup.* ſapere.
Deſipio, pivi, pui: *ſic* reſipio, &c.
PARIO, peperi, partum, *pro* paritum *Unde* pariturus *apud Ciceronem. Compoſita ejus ſunt quartæ.*
QUATIO 3, *olim* quaſſi, quaſſum, ere
Concutio concuſſi, concuſſum: *ſic* diſcutio, &c.
INDUO 4, indui, indutum, ere.
STATUO, ſtatui, ſtatutum, ere.
Conſtituo, ui, itum: *ſic* inſtituo, &c.
ACUO, acui, acutum, ere.
Exacuo, exacui, utum, ere.
MINUO, minui, minutum, ere.
Diminuo, diminui, tum, ere.
SUO, ſui ſutum, ſuere.
Aſſuo, ui, utum: *ſic* conſuo, &c.
IMBUO, imbui, utum, ere.
ARGUO argui, argutum, ere.
Redarguo, ui, tum, ere.
TRIBUO tribui butum ere.
Attribuo ui, tum: *ſic* contribuo, & diſtribuo.
ABLUO ui utum: *ſic* diluo & *cetera compoſita* a lavo, *aut antiquo* luo.
FLUO fluxi, fluxum 5, fluere.
Affluo, xi, xum: *ſic* confluo, &c.
PLUO, plui 6, pluere.
RUO, rui, ruitum 7, ruere.
Corruo, corrui, corrutum: *ſic* diruo &c.
STRUO ſtruxi, ſtructum, ere.
Aſtruo uxi &um: *ſic* conſtruo, &c.
METUO tui (*olim* metutum *Lucr.*) metuere.
Præmetuo ui ere.
LUO lui 8 luere.
CONGRUO, 9, congrui ere.
Ingruo, ingrui, ingruere.
RESPUO, reſpui, reſpuere.
Exſpuo, ui ere: *ſic* Inſpuo.
NUO *non eſt in uſu.*
Abnuo nui ere: *ſic* annuo, &c.
FRUOR, fruitus *vel* fructus ſum, frui.
Perfruor, perfruitus ſum, perfrui.
MORIOR, mortuus ſum 10, mori.
Emorior, emortuus ſum: *ſic* immorior commorior.
ORIOR, ortus ſum 11, oriri.
Adorior, ortus ſum, *ſic* exorior, &c.
PATIOR, paſſus ſum, pati,
Perpetior, perpeſſus ſum, perpeti.
GRADIOR, greſſus ſum gradi.
Aggredior, aggreſſus ſum: *ſic* congredior, &c.

1. More verborum quartæ. Sane & *Lucretius cupiret* dixit pro *cuperet.* 2. Veriſimile eſt *ſapio* olim fuiſſe quartæ, indeque eſſe quod olim fecit *ſapivi.* Quod etiam confirmat Diomedes cum *reſipio* ait eſſe quartæ, ejuſque infinitivum eſſe *reſipire.* A *reſipivi ſe* eſt *reſipiſſe*: unde *reſipiſſe* apud Terentium. ut eſt *ſapiſſe* apud Martialem pro *ſapivi ſti* vel *ſapiiſti.* 3. *Quaſi* non eſt in uſu extra compoſitionem. *Quaſſum* eſt apud Servium. Unde frequentativum *quaſſo.* 4. Ab ἐνδύω. Sic *exuo, exui, exutum*, ab ἐκδύω. 5. Antique & *fluctum*: unde verbale *fluctus.* 6. *Pluvi* antiquum eſt. *Vi multum pluverat.* Plaut. Imo Priſciani ætate etiam legere erat apud *Livium, Lapidibus pluviſſe, ſanguine pluvit.* Hodie in Livio eſt *pluiſſe* & *pluit.* 7. A *ruo* eſt etiam *rutum.* Vnde *ruta cæſa. Ruiturus* tamen eſt apud *Lucanum.* 8. *Luo* olim fecit *luvi*, unde *diluvium, colluvies, interluvies.* Sic a *fluo* olim fuit *fluvi*, unde *fluvius*: a *pluo pluvi* unde *pluvia.* Porro videtur feciſſe in ſupino *luitum*, unde *luiturus.* Claud. 9. Simile eſt *batuo*, & *cluo*, quæ itidem Supino carent. 10. Participium eſt *moriturus*, quaſi à ſupino *moritum.* 11. *Ortus* eſt per ſyncopen ex inuſitato *oritus*: quomodo & *oriturus* dixit Horatius. *Nil oriturum alias, Nil ortum tale fatentes.*

QUARTA

QUARTA CONJUGATIO.

Verba quartæ Conjugationis habent in Præterito IVI, in Supino ITUM; ut,

AUDIO, audivi, auditum, ire.
Exaudio, iri, itum; *sic* inaudio.

Excipiuntur

VINCIO, vinxi, vinctum, ire.
Devincio, xi, ctum: *sic* revincio.
SANCIO, sanxi, sanctum, & sancitum, (*olim* sancivi *vel* sancii) sancire.
FARCIO, farsi, fartum *, ire.
Infarcio, infarsi, infartum, ire.
Confercio, confersi, confertum, *sic* differcio, refercio.
SARCIO, sarsi, sartum, ire.
Resarcio, resarsi, resartum, ire.
FULCIO, fulsi, fultum, ire.
Suffulcio, suffulsi, suffultum, ire.
RAUCIO, rausi 1, rausum, ire.
Irraucio, irrausi, irrausum, ire.
SEPIO, sepsi 2, septum, ire.
Consepio, psi, tum: *sic* circumsepio, dissepio.
SALIO 3, salii 4 & salui, saltum, ire.
Exilio, exilii & exilui, exultum: *sic* desilio, &c.
SINGULTIO, ivi, tum 5, ire.
SEPELIO, sepelivi, sepultum, ire.
FERIO, *absque præterito* 6, & *supino.*
HAURIO, hausi 7, haustum, ire.
Exhaurio, exhausi, stum, ire,
AMICIO, amicui 8, & amixi, amictum.
PARIO *est tertiæ. Sed compositæ ejus sunt quartæ, & a in e mutant: ut,*
Aperio, aperui, apertum, ire.
Operior, operui, opert m, ire.
Comperio, peri, compertum, ire.
Reperio, reperi, repertum, ire.
SENTIO, sensi, sensum, ire.
Assentio, si, sum: *sic* consentio, &c.
VENEO 9, venii, *sine sup.* venire.
VENIO, veni, ventum, ire.
Advenio, adveni, adventum, *sic* Convenio, &c.
GESTIO, gestivi, *sine sup* ire
INEPTIO, ineptivi, ire.
CÆCUTIO, cæcutivi, ire.
COENATURIO, cœnaturire.
Sic dormiturio, & *alia meditativa dicta, præter* parturio, nupturio, esurio, *quæ præteritum habent, sed carent supino.*
Experior, expertus sum, iri.
COMPERIOR, *sine præterito* 10, iri.
ASSENTIOR, assensus sum, iri.
OPPERIOR, oppertus sum 11, iri.
METIOR, mensus sum 12, metiri.
Dimetior, dimensus sum: *sic* emetior.
ORDIOR, orsus sum, ordiri.
Exordior, exorsus sum, exordiri.

* Integre sit *farcitum*, unde remansit *farcimen*: ac Participium *farcitus* est apud Ciceronem. Ex *farcitum* fecere *farctum*, & *fartum*. 1. Apud Tullium vulgo legitur *irraucuerit*, quod fit a *raucio*. Sed Priscianus legit *irrauserit*: quomodo & *irrausit* dixit Lucilius. 2. Livius *sepivi*. 3. Pro *salto*. Nam pro *sale conspergo* regulam sequitur. 4. Ex inusitato *salivi* dixere *salui* & *salii*. Ita apud Maronem libri alii *saluere*, alii *saliere* habebant jam olim, ut ex Diomede & Prisciano videmus. 5. Utrum supinum ejus fit *singultitum* an *singultum* non satis convenit: posterius expressimus propter verbale *singultum*. Omnino satius sit abstinere supino. 6. Charisius tamen *ferii* agnoscit. 7. Varro etiam *haurii* dixit. Et *hausum* pro *haustum* dici, argumento est *hausurus* apud Maronem. 8. Interdum & *amicivi*. Sed *amixi* cæteris est usitatius. 9. *Veneo* venit a *venum* & *eo*. Quod argumento

mento eſt illud ſupino carere: quia ſupina fiunt a verbis, non verba a ſupinis. Quin & *venum ire* dicitur pro *advenum*: ut, *mercatum ire* pro *ad mercatum* apud Plautum. 10. Sed mutuatur præteritum a *comperio*, de quo dictum. 11. Plautus *opperitus* dixit. 12. Addunt interdum facere *metitus ſum*, atque hinc *dimetitus* eſſe apud Ciceronem. Sed in optimis libris nunc eſt *demetata*.

OBSERVATIONES DE QUATUOR Conjugationibus Verborum.

I. Verba quædam, quorum vox plane eadem eſt, pro diverſa ſignificatione vel primæ ſunt Conjugationis, vel tertiæ; ut *Aggero, aggeras, aggerare*: & *aggero, aggeris, aggerere*. Sic *appello, compello, colligo, deligo, effero fundo, mando, micto, obſero, volo, pando, conſternor*.

Quædam præterita quantitate differunt: ut, *dico, as, are*: & *dico, is, dicere*. Sic compoſita, *abdico*, & *abdico*: *indico*, & *indico*: *prædico*, & *prædico*. Similiter, *lego, as, are*: & *lego, is, ere*. Item compoſita, *allego* & *allĕgo*: *relego* & *relĕgo*. Sic *educo, as, are*, & *educo, is, ere*. His adde *colo, pedo*.

Quædam verba, ejuſdem liceat ſignificationis, conjugationem variant: ut

* *Cieo, es.*		*Cio, is, ire.*
* *Denſo, as.*		*Denſeo, es.*
Excelleo, es.		* *Excello, is.*
* *Ferveo, es.*		*Fervo, is.*
* *Fodio, is, ere.*		*Fodio, is, ire.*
* *Fulgeo, es, ere.*		*Fulgo, is, ere.*
* *Lavo, as.*		*Lavo, is.*
* *Lino, is, ere.*		*Lino, is, ire.*
Nexo, as.	&	*Nexo, is.*
* *Olco, es.*		*Olo, olis*, antiquum.
* *Sallo is, ere.*		*Salio, is, ire.*
* *Strideo, es, ere.*		*Strido, is, ere.*
Tergeo, es.		*Tergo, is.*
* *Morior, eris.*		*Morior, iris*, antiquum.
Orior, eris.		*Orior, iris.*
Potior, eris.		*Potior, iris.*
* *Sono, as.*		*Sono, is*, antiquum.
* *Tutor, eris.*		*Tuor, eris.*

Sic compoſita, *Intueor, intuor, contueor, contuor, obtueor, obtuor*, &c.

Notandum ea, quæ ſtellas ſibi præfixas habent, uſitatiora eſſe aliis ſibi ex altera parte reſpondentibus.

Notetur

Notetur etiam, *Orior* & *potior* in Infinitivo ſemper eſſe quartæ. In Indicativo vero *orior*, nunc ſemper eſſe tertiæ: *potior* autem in utraque conjugatione apud Poetas inveniri, ita ut *potitur* in tertia iis ſit uſitatius.

II. Interdum verba diverſa idem habent præteritum. Ut compoſita à *ſto* & *ſiſto*.

Conſto, conſtiti.	*Conſiſto, conſtiti.*
Exſto, exſtiti.	*Exiſto, exſtiti.*
Inſto, inſtiti.	*Inſiſto, inſtiti.*
Aceo, acui.	*Acuo, acui.*
Creſco, crevi.	*Cerno, crevi.*
Frigeo, frixi.	*Frigo, frixi.*
Luceo, luxi.	*Lucco, luxi.*
Mulceo, mulſi.	*Mulgeo, mulſi.*
Paveo, pavi.	*Paſco, pavi.*
Pendeo, pependi.	*Pendo, pependi.*
Fulgeo, fulſi.	*Fulgeo, fulſi.*

Similiter interdum verba ſupino conveniunt: ut,

Creſco, cretum.	*Cerno, cretum.*
Maneo, manſum.	*Mando, is, manſum.*
Pando, paſſum.	*Patior, paſſum.*
Succenſeo, ſuccenſum.	*Succendo, ſuccenſum.*
Teneo, tentum.	*Tendo, tentum.*
Vinco, victum.	*Vivo, victum.*

De Verbis Imperſonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps vero de Imperſonalibus dicendum, quæ Nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur Nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglice perſonaliter dicimus. **I muſt read Virgil**; Latine imperſonaliter effertur. *Oportet me legere Virgilium.*

Imperſonalia igitur appellantur non quod perſona careant. (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam, quam paſſivam, quamplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto Nominis vel Pronominis caſu obliquo, ſortiantur. Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numerique

rique ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: atque itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis, & paſſivæ vocis.

Impersonalia Activæ vocis ſunt hæc, & his ſimilia; *Eſt, Intereſt, Refert, Placet, Libet, Pœnitet, Tædet, Accidit, Contingit, Evenit, Expedit, Liquet, Licet, Solet, Vacat, Præſtat, Decet, Oportet, Poteſt, Juvat, Conſtat, Conducit, Miſeret, Piget, Pudet,*

Denique nullum fere Verbum eſt tam perſonale, ut non idem impersonalis formam poſſit induere; necè diverſo. Horum tamen quædam perſonaliter uſurpantur; ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia poteſt. Ars juvat egentes.*

Quædam vero ſemper manent impersonalia; ut, *Pudet, pœnitet, oportet.* Tametſi legere eſt apud Terentium, *Quæ adſolent, quæque oportent ſigna ad ſalutem eſſe, huic omnia adeſſe video.*

Conjugantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos.

A *liquet* non extat præteritum. *Tædet pertæſum eſt* formant: *Miſeret, & miſeréſcit, miſertum eſt,*

Inveniuntur etiam in uſu, *Placitum eſt, Libitum eſt, Puditum eſt, Licitum eſt, Pigitum eſt,* Præterita, *Placet, Libet, Pudet, Licet, Piget.*

Impersonalia paſſivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris; ut, *Curritur, turbatur.*

Obſervationes de Impersonalibus.

Verba *Impersonalia* dicta inter Defectiva numerantur à Phoca, Donato, & Interprete ejus Servio. Et revera Impersonalia vocantur non quod nullam certam perſonam ſignificent, quommodo verba Infinita dicta, ſunt Impersonativa: ſed quod perſonis primariis, hoc eſt prima ſecundaque deſtituantur.

Nec verum eſt, quod dicunt, Impersonalia eſſe, quæ Nominativum certæ perſonæ non recipiunt: ſiquidem Impersonalia tum activæ tum paſſivæ vocis crebro ante ſe Nominativum habent. Ut *Iſt facimus noſtro generi non decet*, Plaut. *Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* Idem. *Quem neque pudet quicquam, nec metuit*

tuit quenquam. Ter. *Quare, obsecro, nequid plus minusve faxit, quod non post pigeat, Geta.* Idem. *Non idem mihi licet quod iis, qui nobili genere nati sunt.* Cic. *Quod licet ingratum est.* Ovid. *Nunc tertia vivitur ætas.* Idem. *Canaque sulphureis nympha natatur aquis.* Mart. *Tota mihi dormitur hyems.* Idem.

Adde quod, cum Nominativus nullus est, haud diffitendum est, casum obliquum recti munia præstare. E. g. *Miseret me tui*, idem est huic, *Ego misereor tui.* Similiter *Pœnitet me conditionis*; idem est Plautino isti, *Condtio me pœnitet.* Et *Pudet me horum*, idem est quod Terentii, *Hæc pudent.* Imo nec incommode dicas intelligi Nominativum cognatæ significationis. Ut, *Pœnitentia pœnitet me*; *tædium tædet*; *pudor pudet*, &c. Vel Nominativum in Impersonalibus ipsis includi. Sic *libet mihi hoc facere, licet tibi tacere, oportet illud agere*, idem sonant ac *libido est mihi hoc facere, licitum est tibi tacere, opus est illud agere.* Ubi *licitum* pro Substantivo sumitur, ut *opus.* Aut denique Infinitivus qui verbo hujusmodi sequitur, Nominativi vicem supplebit. Sic, *licet tibi tacere*, idem erit ac, τὸ *tacere licet tibi*; sive *est res licita tibi. Libet mihi hoc facere*, idem quod, τὸ *facere hanc rem libet mihi. Oportet illud agere*, idem ac *actio gerenda fieri debet, necessaria est.* Nec refert, si quædam, dum res ipsa clamat, duriuscule sic resolvantur.

Par vero ratio Impersonalium passivæ vocis, iis absque Nominativo usurpatis. Sic *statur, vivitur*, idem sunt ac *stamus, vivimus.* Et illud Maronis; *usque adeo turbatur agris* (quam lectionem & Servius probat, & olim agnovit Quintilianus) non aliud est ab illo, *Usque adeo turbantur agris*, quod Jo. Pierius se reperisse scribit in antiquissimis Codicibus Vaticanis. Nec raro intelligendus Nominativus cognatæ significationis. Quomodo in *vivitur, vita*: in *curritur, cursus*: in *itur, iter* vel *via*: in *sedetur, sessio.* Sic *pugnatur* cum dico, intelligitur *pugna.* Cicero, *Ex omnibus pugnis acerrima mihi videtur illa, quæ cum Rege pugnata est.* Eodemque pene modo dixit Sallustius, *Qua negotia multo magis, quam prælium male pugnatum à suis, regem tenebant.* Non tamen id in omnibus locum habet. Nam in isto Ciceronis, *Non est ab isto perseveratum, perseveratio perseveratum* Latinum non est. Sic cum Tacitus ait, *Procursum est ab hoste.* Nominativus *cursus* subintelligi nequit. Et tamen in his quoque Nominativus potestate inest; cum prioris loci sententia sit, *Iste non perseveravit*, posterioris, *Hostes procurrerunt.* Quin & resolvi possunt hujusmodi locutiones per *fio* & nomen verbale, quomodo *procursum est* significat *cursus fit. Migratum est, migratio fit, regnatum est, regnum fit.*

Atque ex his liquido constat Impersonalia neutiquam dici quod non habeant ante se Nominativum certæ personæ; sed potius, ut dictum, quod personis careant. Notandum vero, defectum non tam à parte verbi, quam à rebus ei conjunctis provenire, quæ semper sunt tertiæ personæ. Quod exinde etiam liquet, quia nonnulla Impersonalia adhuc in primâ & secundâ persona inveniuntur. *Si non dedecui tua jussa*, Stat. *Ita nunc pudeo, atque ita paveo.* Plaut. *Miserete mei anuis*, Enn. *Arcadii miserescite regis.* Virg. *Adolescens loquere nisi piges.* Plaut. *Pœniteo* quoque pro *pœnitet me*, dixisse prisci videntur. Nam apud Justinum legimus, *Primi pœnitere cœperunt*, quod non à *pœnitet* est, sed quasi a *pœniteo.* Alioqui diceret, *primos pœnitere cœpit.* Sic Apuleus, *Quum cœperit sero pœnitere*, pro *Cum cœperis te sero pœnitere.*

Quin

Quin & ſpiſſus eſt iſte multorum error, cum exiſtimant Impersonalia penitus deſtitui tertiâ plurali; quâ toties uſi Veteres, præſertim in *decet*, & Impersonalibus patheticis. *Parvum parva decent.* Hor. *Quæ adſolent quæque oportent ſigna.* Ter. *Non te hæc pudent?* Idem. *Quam ſe aliena deceant.* Cic. *Hæc facta ab illo oportebant.* Ter. *Semper metuit quem ſæva pudebant.* Luc. Nec obſcurior res in Impersonalibus paſſivæ vocis. *Quo in genera multa peccantur.* Cic. *Noctes vigilantur amara.* Ovid. *In cæteris gentibus quæ regnantur.* Tac. *Sacris paſſibus hæ natantur undæ.* Mart.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari poſſunt, quòd ſimilia participiis ſunt, ſicut proverbalia dicimus, quæ ſunt ſimilia proverbiis.

Prionde quia parum videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia propiùs pertineant, hîc in confinio utriuſque Partis relinquimus, ut, utri velint, ſeſe regno addicant.

Porrò à nomine caſum, à verbo agendi, vel patiendi, vel neutrius, ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Gerundii terminationes ſunt tres, *Di*, Genitivi caſus; *Do*, Dativi & Ablativi; *Dum*, Nominativi & Accuſativi.

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licet interdum etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi cauſa*: id eſt *ut erudiretur*. *Utrique videndo fœmina*: id eſt, *dum videntur*. *Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur*. *Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur*.

Obſervationes de Gerundiis.

Gerundia Sanctio, Scioppio, & Voſſio, ſunt nomina verbalia Adjectiva, verbi ſtructuram ſervantia. Nomina eſſe liquet quia caſibus variantur. Dicitur enim in Nom. *Dicendum eſt*; in Genitivo *dicendi cauſa*; in Dativo *dicendo apta*; in Accuſativo *ad dicendum*, in Ablativo *dicendo conſequi*. Cauſam autem ſtructuræ ita explicant. Cum Gerundia ſint Adjectiva, nulla autem Adjectiva per ſe in oratione ſubſiſtant, neceſſario conſentient cum Subſtantivo intellecto: quod non aliud eſt quam infinitivus ejuſdem Originis, quem reſpicere & quodammodo includere videntur, quemadmodum & multa verba Accu-

Accuſativum regunt ſuæ originis etſi non exprimatur. Sic cum dico, *Pugnandum eſt*, ſubintelligi debet *pugnare*, nam *pugnandum eſt pugnare*, idem prorſus eſt ac *pugnanda eſt pugna*. Utique ſi dico *pugnandum eſt pugnam*, *pugnare* itidem ſubintelligitur, ſed tum conſtructio erit duplex, Subſtantivi & Adjectivi & Nominis verbalis caſum verbi regentis: ſic *pugnare pugnam* eſt pro *pugnatio pugnam* ut *factio hanc rem*. Eodem modo alios loquendi modos exponunt: ut, *Tempus videndi Lunæ*, *tempus legendi librorum*, &c. Nam dicunt *videnda* ſupponere *videre*, acſi eſſet *tempus viſionis*, & *videre* ut Subſtantivum regere Genitivum *Lunæ*, ſic *tempus videndi videre Lunæ*, idem erit ac, *Tempus videndi viſionis Lunæ*.

Verum ſententia hæc non omnes prorſus difficultates exhaurit. Nam quod dicunt ſubintelligi Infinitivum, à quo tanquam Nomine verbale Genitivus vel Accuſativus regatur, nullo fundamento innititur: quia gratis dictum, verbum aliquod ſubintelligi quod nunquam expreſſum reperitur, quodque non ſine abſurditate exprimi poſſit, ut *Legendum eſt legere*: *tempus videndi videre*, & ſimilia.

Deinde cum dicunt Infinitivum, tanquam nomen Verbale caſum ſequentem regere, annon melius dici poſſit ipſum Gerundium Subſtantivum eſſe, & caſum ab eo potius pendere quam ab Infinitivo intellecto?

I. Dicimus itaque Gerundia eſſe Nomina verbalia Subſtantiva ab Adjectivo ſeu Participio ejuſdem terminationis deſumta, quæ agendi ſignificationi neceſſitatis ſeu officii ſpeciem quandam ſuperaddunt. Sic *pugnandum eſt* idem fere erit ac *pugnare oportet*. Quanquam interdum, neceſſitatis ſignificatione amiſſa, actio tantum ſignificetur, ut *cantando rumpitur anguis*.

Nec mirum videri debet, quod Gerundia Subſtantiva eſſe dicimus, cum in omnibus linguis nihil magis familiare ſit, quam ut Neutra Adjectiva Subſtantivorum naturam induant.

His ita poſitis, facile erit in ſtructuræ ſupradictæ cauſam penetrare. Nam cum dico *pugnandum eſt*, *legendum eſt*, idem eſt ac ſi dicerem, *pugna* eſt, *lectio eſt*, neceſſitatis ſpecie ſuperaddita, quam in Gerundiis includi diximus.

Cum autem dico, *legendum eſt libros*, eadem conſtructio eſt, ac *lectio libros*, ut Plautus dixit *factio hanc rem*, & Cæſar *reditio domum*. Porro cum dico *tempus eſt videndi Lunæ*, idem erit ac *tempus viſionis Lunæ*, cum Genitivus à Subſtantivo rectius frequenter & alium regat: ut, *Famne ſentis belluæ, quæ ſit hominum querela frontis tuæ?* Cic. *Conſul eſt deſignatus maxima orbitate reipublicæ virorum talium*. Idem.

Hinc etiam videmus cur de femina pariter & mare dicimus, *cupidus ſum videndi tui*, & non *videndæ*: nempe cum Pronomina *mei*, *tui*, *ſui*, *noſtri*, *veſtri*, Adjectiva non admittant, idem eſt ac *cupidus ſum viſionis tui ipſius*, quæ ſimilis conſtructio eſt ac *tempus videndi Lunæ*. Ita Terentius de femina dixit, *Ego ejus videndi cupidus rectà ſequor*. Et Ovidius, *Et ſpem placandi dant quæ adimunque tui*.

Hinc etiam patet magis eſſe Latinum *amandi ſunt boni*, quam *amandum eſt bonos*, quia Nomina verbalia non adeo verborum ſuorum ſtructuram purioribus temporibus conſervarunt.

II. Por-

II. Porro & hinc lucem fœnerat quæſtio iſta, an Gerundia active vel paſſive accipiantur. Nam cum Infinitivi, vel alterius nominis verbalis loco ſint, ſi Infinitivus vel nomen verbale per quod exponuntur activa ſunt, ea etiam erunt activa; ſi paſſiva, Gerundia etiam paſſive ſumentur. Sic cum Virgilius dixit, *Quis talia fando temperet à lacrymis?* cum *fando* ibidem pro *fari* ſit, *in fando*, vel *in fari talia*, erit etiam activum.

At cum Cicero dicit, *Locus ad agendum ampliſſimus*, cum *agendum* hic ponatur pro *actio*, hoc eſt, ut *actione habeatur*, videtur paſſivum. Quanquam inter actionem & paſſionem adeo levis differentia intercedit, ut pro diverſo reſpectu in utroque ſenſu ſumi poſſint.

Hinc denique difficiles quoſdam loquendi modos commode exponas. Ut, *Utrique videndo femina*, Virg. hoc eſt, *in videre*, vel *in viſu ipſius*, pro *dum videtur*. *Annulus in digito ſubter tenuatur habendo*, Lucret. pro *dum habetur*. *Cum ipſe ad imperandum Tiſidium vocaretur*. Sall. hoc eſt, *ad imperari*, vel *ut ei imperaretur*, ut exponit Servius, Manucius, Alciatus, & Sanctius. Quin & Cicero eodem loquendi modo uſus eſt, *Nunc ades ad imperandum vel parendum potius, ſic enim antiqui loquebantur*, id eſt *ad imperari*, ut *tibi imperetur*, & *tu pareas*. Ex quo patet uſum Gerundiorum, olim alium fuiſſe quam nunc eſt, & naturam eorum aliam eſſe quam vulgo exiſtimant

DE SUPINIS.

SUpina quoque merito participialia verba dicuntur. Omniaque cum Gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in *um*, poſterius in *u*, ut, *Viſum*, *viſu*. Significant autem, prius quidem ferè activè, ſicut in Rudimentis dictum eſt; poſterius vero paſſivè.

Obſervationes de ſupinis.

I. Supina etiam, non minus quam Gerundia, nomina verbalia ſunt, quæ verborum ſuorum ſtructuram retinent. Sequuntur autem quartam declinationem, & caſibus ſequentibus variantur. Nominativo, *Amatum eſt*, *ventum eſt*. Dativo; *Horrendum auditu*, *mirabile viſu*, pro *auditui*, *viſui*. Accuſativo; *Amatum eſſe*, *ventum fuiſſe*, *eo ſpectatum*. Ablativo; *Dictu opus eſt*, Ter. *Parvum dictu*, Plin.

Subſtantiva cum ſint, genus ſuum nunquam mutant. Ut, *Vitam ire perditum*, Liv. & non *perditam*. *Latrocinia iri ſublatum*, Liv. & non *ſublata*. *Nutricem accerſitum iit*, Ter. *Qui poſtquam audierat non datum iri filio uxorem ſuo*, Ter. *Vaticinatus eſt madefactum iri Graciam ſanguine*.

Supina in UM, motum aliquem ſemper ſignificant; qui aliquando occultus eſt; ut, *dare nuptum filiam*, ubi mutatio familiæ denotatur. Ubi vero nullus ſignificatur motus, ibi erit Accuſativus Participii, non Supini; ut, *Inventum & adductum curabo*. Ter.

II. Porro Supina in UM, plurimum quidem active exponuntur. Licet interdum etiam passive significent; ut, *Mulier quæ ante diem quartum usurpatum isset*, Gell. hoc est, *ad usurpatum, ad usurpari*, pro *usurpata fuisset*.

Ita in U passionem ut plurimum significant; quamvis & aliquando per activum exponi debent, ut *Forenses uvæ celeres proventu*. Plin.

Circumlocutio per *ire* nullum tempus notat, sed cum omnibus indifferenter jungi potest, ut *Gaudes cœnatum ire, gaudebis cœnatum ire, gavisa fuit cœnatum ire*. Ea vero quæ fit per Infinitivum *iri*, futurum plurimum notat. Ut, *Brutum, ut scribis, usum iri à me puto*, Cic. *Et sine operâ tuâ illam deductam iri domum*, Ter. Circumlocutio autem per Infinitivum *ire* locum non habet, nisi & eadem in Indicativo usupari possit. Sic rectum non est, *puto te eum locum intellectum ire*, quia non dicitur *eo intellectum*. Hoc tamen non impedit quo minus dicamus, *puto eum locum intellectum iri*, ut dixit Cæsar, *Ipsi nihil nocitum iri respondit*: unde videre est locutionem passivam activâ multo usitatiorem esse.

III. Proximum est ut de Supinorum structura disquiramus. Atqui superius diximus ea ut Nomina verbalia casum verborum suorum regere. Ut, *Me ultro accusat? advenit*, Ter. *Gratis servitum manibus ibo*, Virgil. quod ut antea dictum, commune erat omnibus nominibus à verbis derivatis. Hinc *Quid tibi est ratio hanc rem?* Plaut. *Quid tibi hanc aditio est?* Id. *Reditio domum*, Cæs. *Traditio alteri*, Cic.

Verum & ipsa à præpositione subintellectâ dependent. Nam ut dico, *Eo Romam*, pro *ad Romam*; ita *duci ur immolatum*, pro *ad immolatum*, vel *ad immolationem*; *Eo perditum*, pro *ad perdi um*, vel *ad perditionem*. Quod si casus verbi adjiciatur; ut, *Vitam tuam perditum ire properat*, Liv. *vitam* regitur à *perditum* eâdem constructione quâ *actio, curatio*, &c. olim cum Accusativo verborum construebantur.

Interim dissimulandum non est reperiri etiam apud Authores locutiones quasdam quæ principio huic nostro refragari videantur. Ut, *Contumelia quæ mihi factum itur*, Cat. *Reus damnatus iri videba ur*, Quint. *Mihi præda videbatur perditum iri*. Plaut. &c. quos omnes locos Scioppius corrupte legi putat contra librorum omnium fidem. Eorum autem rationem hoc modo expedimus. *Reus damnatum iri videbat r*, id est, *Reus videbat r iri ad damnatum*, pro *ad damna onem*. Nam *iri* eodem modo construi potest ac *duci* cum facile probari possit *eo* posse esse activum, & habere passivum suum, ut *itur, iri*, &c. Quod magis contra Scioppium facit, quia probat ipse recte dici *eor* in primâ personâ. Ita cum dico *Contumelia quæ mihi factum itur*, *contumelia* est Nominativus *itur*, & resolvi potest hoc modo, *contumelia quæ itur ad factum* (ut *ad factionem*) *se* vel *sat* non minus incongrue dici possit, quam *cu atio hanc rem*, vel *hujus rei*.

Hinc etiam hujusmodi phraseos ratio petenda est *Cohortes quæ ex Piceno venerunt ad me missum facias*. hoc est, *facias missum*, vel *missionem c horter*, ut *actio hanc rem*.

IV. Supina etiam in *U* à præpositione reguntur; ut, *auditu jucunda*, pro *in audi u*, *pulcrum visu* pro *in visu*, vel *in videndo*. Non raro etiam à Præpositione *à* dependent, ut *primus cubitu surga.*, Cat. pro *à cub.tu*

Inter-

Interdum loco Supini in U Accuſativus ſolus ponitur, vel Gerundium cum Præpoſitione : ut, *Feſſis leviora tolli Pergama Graiis.* Hor. pro *ſublatu. Cibus ad coquendum facillimus,* Cic. hoc eſt, *coctu.*

Nec verum eſt, quod Valla putabat, Supinum hoc non poſſe exponi per Verbale. Nam ut Fabius dixit, *Lyricorum Horatius fere ſolus legi dignus,* pro *lectu:* ita Gellius, *Dignus ſane Seneca videatur lectione* : Et Cicero, *In rebus cognitione dignis. Oratiunculam inopem nec ſcriptione dignam.*

Uſurpatur etiam Gerundium in DO, contra quam Valla putat, pro ſupino hoc vel verbali in IO : ut, *Iidem traducti à diſputando ad dicendum inopes reperiantur,* Cic. pro *à diſputatione.* Et ratio eſt, quia cum Gerundia, Supina, & quandoque Infinitivus, Nomina verbalia ſint, nihil magis familiare ſit, quam Nomen unum pro altero ejuſdem originis uſurpare.

DE PARTICIPIO.

PARTICIPIUM eſt pars orationis inflexa caſu, quæ à Nomine, genera, caſus, & declinationem; à Verbo, tempora & ſignificationes; ab utroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio ſeptem, Caſus, Genus, Declinatio, Tempus, Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem, & caſu, & declinatione, idem hic ſtatuendum, quod ſupra in nomine eſt traditum.

TEMPUS.

Tempora Participiorum ſunt quatuor.

Præſens in *ans* vel *ens* : ut, *Amans, legens.*

Cæterum *iens,* Participium ab *Eo,* ſimplex rarius legitur in Nominativo, ſed *euntis, cunti, euntem, eunte,* in obliquis. Compoſita vero Nominativum quidem in *iens* finitum habent, Genitivum autem in *euntis* : ut *Abiens, abeuntis, Rediens redeuntis* ; præter unum, *Ambiens, ambientis.*

Hanc formam ſequuntur & horum Gerundia, ut, *Abeundi, abeundo abeundum,* præter *Ambiendi, ambiendo ambiendum.*

Præteritum vero in *Tus, Sus, Xus,* ut, *Doctus, Viſus, Nexus.*

Futurum autem duplex, Alterum quidem in *rus,* activæ ut plurimum ſignificationis, aut neutralis, ut, *Lecturus, curſurus* ; Alterum vero in *dus,* paſſivæ ſignificationis ſemper ; ut, *Legendus.*

SIGNIFICATIO.

Activè significant ea Participia quæ ab activis cadunt: ut, *Docens docturus*; *Verberans, verberaturus.*

A neutris cadentia neutraliter significant; ut, *Currens, cursurus*; *Dolens, doliturus.*

A quibusdam neutris reperiuntur etiam Participia in *dus*: ut, *Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.*

Passive significant, quæ à passivis descendunt: ut, *Lectus legendus*; *Auditus, audiendus.*

Fiunt & Participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passive usurpantur: ut *Aratur terra*, Hinc, *arata, & aranda terra.*

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, *Loquens, locutus, loquuturus, à loquor.*

Deponentibus quæ olim communia fuerunt, manet Participium futuri in *dus*: ut, *Sequendus, Loquendus, Utendus, Patiendus, Obliviscendus*; & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis Participia, quæ nunc active, nunc passive significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina,*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil. *—mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum Participia ipsorum significationem induunt: ut, *Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.*

Ab Impersonalibus nulla extant Participia, præter *Pœnitens, decens libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus.*

Hæc Participia præter analogiam, a verbis suis deducuntur, *Pariturus. nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus.*

Similia Participiis sunt ista, *Tunicatus, togatus, personatus, larvatus*, & innumera ejus sortis vocabula quæ a nominibus, non a verbis deducuntur.

NUMERUS.

Est & numerus in Participiis, ut in nomine: Singularis, ut, *Legens*; Pluralis, ut *Legentes.*

DE FIGURA.

Figura est duplex, Simplex, ut *Spirans*: Composita, ut *Respirans.*

Partici-

Participia aliquando degenerant in nomina Participalia; vel cum alium casum quam suum verbum regunt: ut, *Abundans lactis, Alieni appetens, Patiens inediæ, Fugitans litium:*

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, *Infans, indoctus, innocens, ineptus.*

Vel cùm comparantur: ut, *Amans, Amantior, Amantissimus; Doctus, Doctior, Doctissimus.*

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est*, vel *debet amari. Vita laudata*, id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt Substantiva nomina: Modò in masculino genere; ut, *Oriens, occidens, profluens, confluens*: modo in feminino; ut, *Consonans, continens*: Modò in neutro; ut, *Contingens, accidens, antecedens, consequens*: Modo in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*; ut, *Appetens, diligens, sitiens, indulgens.*

Animans, modò femininum, modo neutrum reperitur.

Observationes de Participiis.

Supra dictum est Participia Deponentium, tam præterita, quam futura in *rus*, actionem signare; ut, *secutus, secuturus.* Quod tamen perpetuum non est. Nam præterita in *us* non raro passionem significant, nempe quia communia olim fuerunt. Hujusmodi inter alia sunt, quæ literarum serie subjiciuntur.

Silvula Participiorum in us, *quæ à deponentibus formata, passive aliquando significant.*

Adeptus. Senectutem ut adipiscantur omnes optant, eandem accusant adeptam. *Cic.* Ne cadat & multas palmas inhonestet adeptas. *Ov.*

Adortus. Ab his Gallos adortos. *Aurel. apud Prisc.*

Aggressus. Facillimis quibusque aggressus. *Just.*

Antegressus. Causas antegressas, & causis antegressis. *Occurrunt apud Cic.*

Arbitratus. Arbitrata quæstio. *Gell.*

Assensus. Sapiens multa sequitur probabilia, non comprehensa, non percepta, non assensa, sed similia veri. *Cic.* De religione Bibulo assensum est. *Id.*

Auxiliatus. A me auxiliatus fi est. *Lucill. apud Prisc.*

Blanditus. Blanditus labor. *Verr. secundum Prisc.*

Comitatus. Uno comitatus Achate. *Virg.* Quod ex urbe partum comitatus exierit. *Idem.*

Commentatus. Diu & multis lucubratiunculis commentata oratione. *Qu. Cic.*

Comprecatus. Quo uno maledicto scelera omnia complexa esse videantur. *Cic.*

Conatus. Ne literæ intercepta conata palam facerent. *Liv.*

Confessus. Confessa res & manifesta. *Cic.*

Consolatus. Sic consolatis militibus, *&c. Just.*

Cunctatus. Fides cunctata est. *Stat.*

Depastus. Depastam arborem relinquunt. *Plin.* Depasta altaria liquit *Virg.*

Deprecatus. Deprecati belli promissio. *Just.*

Despicatus. Quæ nos nostramque adolescentiam habent despicatam. *Ter.*

Detestatus. Bella matribus detestata. *Hor.*

Dignatus. Tali honore dignati sunt. *Cic.* Conjugio dignate superbo. *Virg.*

Dilargitus. Dilargitis proscriptorum bonis. *Sall.*

Eblanditus. Eblanditæ preces. *Plin.* Eblandita suffragia. *Cic.*

Effatus. Interpretari vatum effata incognita, *Cic.*

Execratus. Eamus omnes execrata civitas. *Hor.*

Executus. Executo Regis imperio. *Just.*

Exorsus. Suo cuique exorsa laborem, fortunamque ferent. *Virg.*

Expertus. Multa inventa expertaque in hac sunt bona. *Att.* Fortunam sæpius clade Romana expertam. *Tac.*

Fabricatus. Manibus fabricata Cyclopum. *Ov.*

Imitatus. vide Imitor.

Interpretatus. Interpretatum nomen Græcum tenemus. *Cic.*

Intutus. Intutam urbem. *Liv.*

Lamentatus. Fata per urbem lamentata diu. *Sil. Ital.*

Mensus. Spatia mensa, quia conficiunt cursus Lunæ, menses vocantur. *Cic.* Sic *dimensus.* Mirari se diligentiam ejus, à quo essent ista dimensa. *Id.*

Mentitus. Mentita & falsa plenaque erroris. *Cic.* Sic ementitis auspiciis. *Id.*

Mercatus. Trullam unam mercatam à matre-familias. *Plin.*

Meritus. Quæ Cannis corona merita? *Plin.*

Metatus. Metato in agello. *Hor.* Sic immetata jugera, *Id.*

Moratus. Sæpe simultates ira morata facit. *Ov.*

Oblitus. Nunc oblita mihi tot carmina. *Virg.*

Opinatus. Improvisa nec opinata nobis. *Cic.* Sic inopinatus, *quod semper eo more accipitur.*

Pactus. Ex quo destituit Deos mercede pacta Laomedon. *Hor.* Sic *reperitur* pacta conventa, *sine Conjunctione apud Ciceronem.* Et pacti & conventi formula. *Idem.*

Partitus. Partitis copiis. *Cæs.*

Pollicitus. Pollicitis dives quilibet esse potest. *Ovid.*

Professus. Solaque deformem culpa professa facit. *Ovid.*

Stipulatus. Stipulata pecunia. *Cic.*

Testatus. Res ita notas, ita testatas. *Cic.*

Est vero ubi simplex quidem active semper accipiatur; compositum autem semper passive. Fit hoc in *ultus.* & *inultus.* Quod videas etiam usu venire in neutris. Nam *ausus* activum est, *inausus* passivum.

II. Imper-

II. Impersonalia etiam sua habent Participia.

In *ns*; ut, *pœnitens*, quod crebrum est. *Pudens*, apud Horatium & Terentium.

In *rum*; ut, *Nihilo magis ei licituram esse Plebeio quam*, &c. Cic. *Dum pudet et vos, tanquam pudituram esset extinctos.* Fabius quoque indicat Sallustium scripsisse *pœnitu um* pro *pœnitentiam acturum*. Analogia tamen requirit *pœnituturum*, quomodo Fabium scripsisse verisimile est.

In *um*; quorum alia veniunt ab activæ vocis Impersonalibus, ut, *misertum, pertæsum, libitum licitum*, & similia. Alia à passivis, ut à *pugnatur, pugnatum est*; à *curritur, cursum est*; quæ magis frequentia sunt. Quædam & à Deponentibus, ut *veterum est*. Cic.

In *dus*, ut *Ad pœnitend s labor. Induci ad pudendum & pigendum*. Cic. Sic. *dormiendus à dormitur, regnandus à regnatur, jurandus à juratur, vigilandus à vigilatur* & similia.

Porro longe plurima sunt participia vocis passivæ, quæ vulgo creduntur à verbis integris descendere, cum revera oriantur ab Impersonalibus: a verbis nempe quæ personis quibusdam destituuntur. Ejusmodi sunt, *cessatus, erratus, conspiratus*, quæ non possunt venire a *cessor, erro, conspiror*; quia non sunt in usu; sed a *cessatur, erratur, conspiratur*: indeque Præteritorum circumlocutio, *cessatum est, erratum fuit, conspiratum fuerat*.

Quædam etiam formantur ab Impersonalibus inusitatis. Nam *obsolescitur* non est in usu: inde tamen Participium *obsoletus*. Nec ab *occido*, media correpta, dicitur *occiditur*: attamen hinc, *occasus*.

Horum Silvulam subjiciemus; postquam id notaverimus, ea sæpius amissa temporis significatione fieri Nomina, & quandoque etiam fere sensu activo usurpari.

Silvula Nominum sive Participiorum in us, *quorum verba vel rara sunt, vel inusitata.*

Adultus. Apud pastores adultus. *Just.* Adulta virgo. *Cic. Ho.*

An ecessus. In antecessum dabo. *Sen.*

Cessatus. Cessatis in arvis. *Ovid.*

Ci exitus. Circuitis hostium castris. *Cæs.*

Cœnatus. Cœnato mihi & dormienti reddita illa est epistola. *Cic.*

Cœptus. Cœptum igitur per eos, desitum est per hunc. *Cic.* Cœpta est oratio fieri. *Id.* Ante potitam pecuniam quæ esset cœpta deberi. *Id.*

Commentatus. Commentata oratione. *Qu. Cic.*

Concretus. Cujus ex sanguine concretus homo & coalitus sit. *Gell.*

Conspiratus. Assidentem conspirati specie officii circumsteterunt. *Suet.*

Decretus. ut, *concretus*. Nocte dieque decretum & auctum *Liv. vel potius Lævius apud Priscianum. Quomodo nec idem refugisse*, Luna decreta, *vel* ostreis decretis.

Decessus. Custodibus decessis, multi interficiuntur, *Cæcilius, vel potius Calius apud Priscianum.*

Decursus. Decurso spatio a calce ad carceres revocari. *Cic.* Decurso lumine vitæ. *Lucr.* Jam leone decurso. *Solin.*

Deflagratus. Fana flamma deflagrata. *Ennius apud Cic.*

Desitus. Desitum est. *Cic.* Papisius est vocari desitus. *Cic.*

Emeritus. Emeritus miles. *Luc.* Emeritam puppim. *Mart.*

Emersus. E cœno emersus. *Virg.*

Erratus. Pererratis finibus. *Virg.*

Evasus. Exercitum cæsum, evasumque se esse. *Liv.*

Excretus. Excretos prohibent a matribus hœdos. *Virg.*

Exoletus. Exoleta annalium vetustate exempla. *Liv.*

Festinatus. Mors festinata. *Tac.* Festinatis honoribus. *Plin.*

Inservitus. Nihil est a me inservitum temporis caussa. *Cic.*

Interitus. Interitis multis. *Quadriga. apud Priscianum.*

Inveteratus. Inveterata querela. *Cic.* Inveterata amicitia, *Id.*

Juratus. Qui mihi juratus est argentum dare. *Plaut.* Non sum jurata. *Turp. apud Diomed.* Malo ei jurato suo, quam imperato aliorum tabellas committere. *Cic. Hoc tamen non mirum est, quia dicitur etiam* juror; *unde* juratur, *Luc.* & jurabere. *Stat.*

Laboratus. Arte laboratæ vestes. *Virg.*

Nuptus. Nova nupta. *Ter.* Novus nuptus. *Plaut.*

Obitus. Morte obita. *Cic. Virg. Tac.*

Obsoletus. Obsoletum amicum. *Curt. Sic autem vocatur, quo quis ab longo tempore uti solet. Ut hoc quoque ostendat potius esse à* soleo, *quam ab* oleo.

Occasus, ὁ δύσις Ante Solem occasum. *Plaut. Unde Gell. inquit* non insuavi venustate est, si quis aurem habeat non sordidam, nec proculcatam.

Placitus. Ubi sunt cognitæ, placitæ sunt. *Ter.*

Pransus, potus. Adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis. *Cic.*

Prabitus. Ubi quoque Romæ ingens præbitus error. *Liv.*

Properatus. Carmina properata. *Ovid. Sed dixit etiam Plinius.* Delubra occulta celeritate properantur. *Reperitur etiam Participium* properandus, *Virg. Val. Flac.*

Redundatus. Redundatas flumine cogit aquas. *Ovid.*

Regnatus. Regnata per arva. *Virg. Sed Tacitus etiam dixit,* In cæteris gentibus quæ regnantur.

Requietus. Requietum volunt arvum. *Colum.* Animi meliores requieti surgent. *Sen.*

Senectus. ὁ γηρᾶσας. Senecto corpore. *Sall.*

Successus. Cum omnia meâ causâ mihi velles succesa, tum etiam tuâ. *Cic.*

Titubatus. Vestigia titubata solo. *Virg.*

Triumphatus. Triumphatis Medis *Hor.* Triumphatus Corinthus: *Virg.*

Vigilatus. Vigilatæ noctes. *Ovid. Reperitur etiam* Vigilandæ noctes *apud Quint. Sic etiam ab* evigilo, Evigilata consilia. *Cic.*

DE ADVERBIO.

ADVERBIUM * est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregie impudens. Ne parum sis leno. Nimium Philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut, *Parum honeste se gerit.*

* Ut se habet Adjectivum ratione Substantivi, atq; inde Adjectivum dicitur; ita & se habet Adverbium ratione Verbi, ac propterea Adverbium vocatur: nempe quia ut plurimum adjicitur Verbo, ad declarandum ejus modum: præcipue vero actionis & passionis circumstantiam.

ACCI-

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Sgnificatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex Verborum circumſtantiis colligenda eſt.

In loco ſignificant, *Hic, illic, iſtic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs.*

Ad locum reſpiciunt, *Hùc, ilhùc, iſtùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſiquò, eò, eodem, quolibet, quovis, quocunque* 1, *foràs, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutroque, quoquoverſum,*.

A loco denotant, *Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicundè, ſicundè, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſupernè, inferne, cœlitus, funditus.*

Denique per locum innuunt, *Hac* 2, *illàc, iſtàc, quacunque, eà, eadem, alià, aliquà, ſiquà, nequà quaquà* 3.

Adverbia temporis ſunt, *Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, mane, veſperi, nudiuſtertius* 4 *nudiuſquartus, nudiuſquintus,* &c. *Diu, noctù, interdiù, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, ravò, ſubinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam* pro *adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, ut-primum, quum-primum, ſimulac, ſimulatque.*

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſque ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſque hæc.* Eſt & vbi pro *ſemper* aut *continue* ponitur: ut, *Uſque metu micuere ſinus.*

1. Horum pleraque verius ſunt Nomina quam Adverbia; *quo, aliquo, quocunque,* puta *loco*: imo & *huc* pro *ad hoc*, & quædam alia. 2. In hiſce omnibus reſpicitur ad nomen *viâ*. 3. Adverbia loci, ſæpius ponuntur pro relativo. *Quære iſtum, ubi hic eſt annus. Illus amabor poſthac locum. Ubi* pro *in quo*, Cic. *Mercatur hoc addebat, è prædonibus, unde emerat, ſe audiſſe abreptam à Samio. Unde* pro *à quibus.* Ter. Quædam etiam Adverbia loci tempus aliquando ſignificant. *Ubi vidit homo eſſe in tantum honorem, ibi cœpit me obſecrare,* &c. Ter. 4. Hujuſmodi nihil Adverbii habere videntur, niſi quod *nunc* in *nudius* inſit. Nam dicitur quaſi *nunc dies.*

Adverbia numeri: ut, *Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexties, septies, vigesies*, vel *vicies*; *trigesies*, vel *tricies*; *quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities.*

Ordinis sunt, *Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, novissime, imprimis, postremo, primum, jamprimum, denique, demum, tandem, ad summum.*

Adverbia interrogandi sunt, *Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin* pro *cur non, num, quid ita, quo, unde, quantum?*

Vocandi sunt, *Heus, ô, eho,* & siqua sunt similia.

Negandi: ut, *Haud, non* 1, *minime, nequaquam, ne* pro *non,* & similia 2

Affirmandi: ut, *Etiam, sic, quidni, sane, prorsus, nempe, nimirum, certe, profecto, adeo plane, scilicet* 3.

Jurandi: ut, *Hercule, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol ædepol, castor, ecastor.*

Hortandi: ut, *Age* 4, *sodes, sultis, amabo, agedum, ehodum, eia* 5, *agite.*

Prohibendi: ut, *Ne* 6, *non.*

Optandi: ut, *Utinam, si, ô si, ô.*

Excludendi: ut, *Modo, dummodo, tantummodo, solummodo, tantum, solum, duntaxat, demum.*

Congregandi: ut, *Simul, una* 7, *pariter, populatim, universim, conjunctim,* &c.

Segregandi: ut, *Seorsim, gregatim, egregie, nominatim, viritim, oppidatim vicatim, privatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim.*

Diversitatis: ut, *Aliter, secus.*

Eligendi: ut, *Potius, potissimum*; *imo, satius.*

Intendendi: ut *Valde, nimis, nimium, immodicè, impendio, impense, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.*

Remittendi, ut, *Vix, ægre, paulatim, sensim, pedetentim.*

Concedentis, ut *Licet, esto, demus, sit-ita, sit-sane.*

1 Pro *non* aliquando *nihil* adverbialiter usurpatur: ut, *Nihil circumitione usus est.* Ter, 2. Sic *nec* apud veteres. Atque idem composita ostendunt, ut *negligens, negotium.* 3 Sic *ne*; ut *ne, ego homo infelix sum.* 4 *Age, sodes,* &c. verius verba sunt imperativi modi. 5 *Eia,* pro diversa significatione nunc adverbium est hortandi, nunc Interjectio blandientis. 6 *Ne* ante *quidem* negat: ut, *ne obolum quidem dederit.* 7 *Una* proprie est nomen, quia integre est, *una opera.*

Negatæ

Negatæ ſolitudinis: ut, *Non ſolum, non tantum, non modo, nedum.*

Qualitatis: ut, *Docte, pulchre, fortiter, graviter.*

Quantitatis: ut, *Parum, minime, maxime, ſummum,* & ſimilia.

Comparandi: ut, *Tam, quam, magis, minus, maxime, minime, æque.*

Rei non peractæ; ut, *Ferme, fere, prope, propemodum, tantum, tantum non, modo non.*

Demonſtrandi: ut, *En, ecce, ſic:* ut cum dicimus *Sic ſcribito* 1.

Explanandi: ut, *Ideſt, hoceſt, quaſi dicas, puta, utputa, utpote.*

Dubitandi: ut, *Forſan forſitan, fortaſſis, fortaſſe.*

Eventus: ut, *Forte, caſu, forte fortuna.*

Similitudinis: ut, *Sic, ſicut, ſicuti, ita, item, itidem, tanquam, quaſi, ceu, uti, velut, veluti.*

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt caſus comparativi & ſuperlativi, ut *Docte, doctius illo, doctiſſime omnium*: ſimiliter *Bene, melius, optime: Male, pejus, peſſime*: etiam *ſæpe, ſæpius, ſæpiſſime*: *Nuper, nuperrime,* & ſimilia.

SPECIES.

Species eſt duplex, Principalis, quæ ex ſe originem habet: ut, *Heri, cras.*

Derivativa eſt eorum quæ nata ſunt aliunde: ut, *Furtim* à *furor*; *Strictim* à *ſtringo*; *Humaniter* ab *humanus.*

Aliquando neutra Adjectiva ineunt formam adverbiorum ad Græcorum imitationem: ut, *Recens*, pro *recenter*; *Torvum*, pro *torve.*

FIGURA.

Figura eſt duplex; ſimplex, ut *Prudenter*; Compoſita, ut *Imprudenter.*

1 Sic *hem* apud Comicos; ut, *hem Davum tibi.* Ter. Nempe pro uſu diverſo nunc demonſtrandi Adverbium eſt, nunc Interjectio indignantis.

DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas apte connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

FIGURA.

Figura est duplex, Simplex, ut *nam*; Composita, ut *namque*.

POTESTAS.

Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus copulativæ sunt: ut, *Et, ac, que, atque, quoque, etiam, itidem, cum, & tum,* 1

Tum item geminatum, ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, *Nec, neque, neu, neve.*

Hæ quatuor sequentes, *Et, que, nec, neque,* cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur, quod aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Aliæ disjunctivæ 2: ut, *Aut, vel* 3, *ve, seu, sive* 4.

At istæ, cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Aliæ discretivæ: ut, *Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, vero, enimvero, quod si, verum, porro, quin.*

Aliæ rationales, sive illativæ 5: ut, *Ergo, ideo, igitur, itaq;*

1 Hæ *Copulativæ* dicuntur stricte. Nam omnis quidem Conjunctio copulat: uti ipsum arguit Nomen: sed hæ simpliciter id præstant citra disjunctionem sententiæ, aut causalitatem, vel ratiocinationem. 2 Mirifica videtur appellatio, ut conjunctio sit disjungens. Sed conjunguntur voces materialiter: disjunguntur formaliter. Nam ita conjunguntur sententiæ, ut iis res disjungi significetur, E. G. cum ita dicitur, *Vel dies est, vel nox est,* non utraque, sed alterutra significatur vera. Atque hoc est, quod Boethius aiebat, conjunctionem ea, quæ conjungit inter se, disjungere in tertio. 3. *Vel* quandoque est Copulativum. Ut, *Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam.* Ubi *vel* valet *etiam.* Nisi tum intendendi vel remittendi esse adverbium malis, ut in Adverbiis annotatum. 4 Interdum tamen *sive* potius copulat. Ut cum synonymum adjungitur. Quale illud, *Diana, sive Luna.* Ubi possis dicere *Explanativam.* Quo pacto *&*, nec non enclitica *que* quandoque accipiuntur: Ut illo Maronis, *Judicium Paridis, spretæque injuria formæ.* Nam sententia est, *sive*, vel *hoc est, spretæ.* 5 Aliis *Ratiocinativæ*, quæ ex ratione proposita conclusionem inferunt.

idcirco,

idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eamrem, eà re: Cicer. *Eà-re ſtatim ad te Ariſtocratum miſi.*

Aliæ cauſales, id eſt quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, *Nam, namque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, utpote, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea-quod, quoniam, quatenus, &* pro *quia*, Virgil. *Audieras & fama fuit*: pro *nam*, vel *quia fuit*: *quò* pro *quia*; ut Cicer. *Non quò quicquam deſit ſed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit; & intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuam: pro *nam* vel *quia.*

Aliæ perfectivæ ſeu abſolutivæ: ut, *Uti, quò*, pro *ut.*

Ne & *ut*, pro *ne non*: Terent. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne pro *ut non*: Cic. *Opera datur, judicia ne fiant.*

Aliæ continuativæ: ut, *Si, ſin, ni, niſi.*

Aliæ dubitativæ: ut, *Ne, an, anne, num, nunquid, utrùm, necne.*

Aliæ adverſativæ [1]: ut, *Etſi, quanquam, quamvis, licet, tametſi*; & aliæ id genus.

Aliæ redditivæ earundem: ut, *Tamen, attamen, ſed-tamen, veruntamen.*

Aliæ diminutivæ: ut, *Saltem, at, certe, vel*, ut Cic. *Ne vel latum digitum diſceſſeris.*

Aliæ electivæ: ut, *Quam, ac, atque*, ut, quando pro *quam* accipiuntur.

Expletivæ: ut, *Quidem, equidem, nimirum, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimvero, ſed-enim, enim* pro *certe.*

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentiſſime, noſtras*
Juſſit adire domos? Terent. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur; ut, *Cum* quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt [2].

In genere Conjunctiones adeo tenui diſcrimine ab adverbiis diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſime confundantur.

1. Hæ Voſſio ſunt conceſſivæ, & ſequentes adverſativæ. Nam ſi dico *Etſi ſit indoctus, vir tamen eſt pius*, ſententia eſt, concedo tibi eſſe hominem indoctum: attamen in eo adverſabor, ſi pium neges. 2. *Neque*, quatenus negat, adverbium eſt; quia vero & disjunctas connectit ſententias, conjunctio dicitur. Sic *deinde*, cum verbo jungitur ad circumſtantiam temporis indicandam, adverbium eſt. Conjunctio autem *cum* tantum ad orationis junctturam pertinet. *Ac & atque* conjunctiones ſunt cum dico, *Brutus ac* vel *atque Caſſius.* Adverbia ſunt in iſto, *aliter facit ac tu.* Nam idem valet ac adverbium comparandi, *quam. Igitur* quoque interdum non eſt conjunctio ratiocinativa; ſed adverbium temporis, poniturque pro *deinde* ſive *poſtea*,

tu,

ut, *Quando, proinde,* & similia [1].

ORDO.

Ordo Conjunctionum est triplex; nempe:

Præpositivus; earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Subjunctivus; earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Communis.

Ex conjunctionibus hæ in primis præponi solent; *Nam, quare, ac, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, sive, ni, nisi.*

Subjunctivæ vero sunt; *Quidem, quoque, autem, vero, enim.*

Et tres Encliticæ: ut, *Que, ne, ve*: sic dictæ, quod accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut,

Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;*
Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ: ut, *Dum, sis, nam,* &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi, & postponi possunt; quales sunt reliquæ fere omnes, præter prædictas: ut, *Equidem, ergo, igitur, saltem tamen quanquam,* &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio 2 est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in compositione, vel in oppositione præponitur 3

1 Hujusmodi dicebantur Adverbia conjunctiva, vel conjunctiones adverbiales teste Max. Victorino. 2 *Præverbium* dicitur Varroni, sed *Præpositionem* etiam Cicero in Topicis appellat. 3 Definitio hæc in eo peccat, quod non convenit cuivis Præpositioni. Tum etiam quod competat conjunctionibus præpositivis, ut *nam si.* Melior ista descriptio ut definiatur. vox qua nomen adjungitur verbo ad causam, locum, tempus, conjunctionem, aut privationem significandam. Præcipue significant motum, aut quietem. Quietem quidem in loco: motum autem à re ad rem, vel circa rem. Unde aliquibus definitur Præpositio, pars invariabilis, quæ vel appositione vel compositione præponitur aliis vocibus ad motum vel quietem significandam. Brevissime autem & verius definiatur, particula, sive vox invariabilis, natura sua casum regens. Solum huic definitioni obstare videtur inveteratus error, quo creditur Adverbia etiam & Interjectiones regere casum. Ut, *simul filio, procul mari, va tibi*: Sed in his est Ellipsis, quia integre sit, *simul cum filio, procul à mari, va* vel *malum sit tibi,* ut in Syntaxi fusius ostendetur,

Appositi-

Appositione; ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione; ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur; ut, *Cum, Tenus, Versus* [1], *Usque*; ut, *Quibuscum, Pube tenus, Angliam versus, Ad occidentem usque.*

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterum in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causa;

Secundum, aliud significat cum dico, *Secundum aurem vulnus accepit*, i. e. *juxta aurem*, Aliud vero hic, *Secundum Deum parentes amandi sunt*; i. e. *proxime post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem.*

Præpositiones Accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ Accusativo casui adjunguntur; ut,

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Ovid. —— *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera, debet.

Adversus. [2] *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Citra Thamesim sita est Etona.*

Citra, } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citraque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra.*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

1 *Versus* & *usque* inter adverbia potius referenda sunt. Nam cum dico *Tiberim versus*, vel *Tiberim usque*, integre fuerit *usque ad Tiberim*, *ad Tiberim versus*. Ut casus non regatur a *versus*: sed a Præpositione *ad* intellecta: quæ in *adversus* exprimitur. Quin & legimus *Ad meridiem versus*, Liv. *In forum versus*, Cic. *In Arvernos versus*, Cæs. *Usque ad hoc tempus*, Cic. *A Ovo usque ad mala*, Ter. *Ad serum usque diem*, Tac. in quibus omnibus Præpositio exprimitur.

2 Vel *adversum.*

Circum

Circum, locale eſt: ut, *Circum montem.*
Circa. Circa forum. Circa viginti annos.
Circiter 1, tempus & numerum ſignificat: ut, *Circiter horam decimam.*
Cæſar; *Circiter duo millia deſiderati ſunt,*
Contra. Ne contra ſtimulum calces.
Erga. Princeps erga populum clemens.
Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem ſupremaque labra.*
Infra. Terent. *Quem ego infra omnes infimum eſſe puto.*
Supra. Sall. *Dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt.*
Juxta. Ter. *Cum lucrubrando juxta ancillas lanam faceres.*
Ob. Fœda mors ob oculos verſabatur.
Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
Prope 2. *Prope urbem. Prope mortem.*
Præter. Ter. *Ità fugias, ne præter caſam.*
Propter. Aliquid mali propter vicinum malum.
Poſt. Horat. *O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt:*
Virtus poſt nummos.
Penes. Ovid. *Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi.*
Trans. Horat. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpoſitiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta eſt injuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus: *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus eſt, gaudeas.*
Abſque 4. Terent. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſere vivitur.*
Cum. Mimus, *Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.*
Clam. Clam patre. Et Plaut. *Clam patrem.*
Coram. Coram Senatu res acta eſt.
De. Sophiſtæ rixantur de lana caprina.

1 *Circiter* vix præpoſitio videtur, quia *circiter meridiem* integre ſit, *circiter ad meridiem.* 2 *Prope* potius adverbium eſt. Nam *prope urbem* per ellypſin ponitur pro *prope ad urbem.* Ac pari ratione cum dicitur *propius* vel *proxime urbem.* 3 Omittitur hic *pone* quod accuſativum regit ut *Pone caput.* Liv. Item *ſecus*, quo uſi Plinius & Fabius: licet eo elegantiæ ſtudioſus rectius abſtineat. 4 *Abſque* magis eſt Comicum, pro quo Oratores potius *ſine.*

E. Qui

E. Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, e saxo Tarpei dejiciebatur.
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Mimus; *Comes facundus in via pro vehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Virg. ——*capuloque tenus ferrum impulit iræ.* 1

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt; sed diversâ fere significatione.

In. 2 Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* sine motu.
Ovidius; *Inque domos supremas scandere cura fuit:* motum quodamodo innuit.
Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis:* id est, *paulò ante lucem.* Idem; ——*vasto vidisse sub antro.*
Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*
Subter. Subter terram. Virg. *Densa subter testudine casas.*

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum, *Am* 3, *Di* 4, *Dis* 5.

1. Nonnulli adjungunt *palam* & *procul*. De priori adsentiendum. Nam Livii est *palam populo*. At *procul* adverbium est. Nam *procul domo*, integre fuerit, *procul à domo*. Nec raro additur præpositio. 2. Pro *in* antique dixere *end*, & *indu*, ut *endo*, vel *indumari*. Sic in compositione *endoperator*, vel *induperator* pro *Imperator*. Remansit in *industrius* ab *instruendo*; *inducia*, quasi *induocio*, & aliis nonnullis. 3. *Am* prisci etiam usi extra compositionem. Ut Cato in originibus, *Am terminum*, id est, circa terminum. Est autem ab ἀμφὶ, quod idem significat; ac in compositione ante se assumit *b*: ut *ambages*, *ambedo*, *ambio*, *amburo*. Nisi *b* sit ex antiquo *ambe*, vel *ambi*: quod apud Varronem legas. Sic ab ἀμφὶ fit *ambi*; ex hoc fuerit *am* per apocopen: porro ab *ambi* sint *ambages*, *ambio*; ab *am* autem *amplector*, & *amicere* ex *am* & *icere* vel *jacere*. Unde *amiculum* à circumjectu ita dictum ait Festus. Sæpe autem *m* abit in *n*; ut *anceps*, *anfractus*, *anhelo*, *anquiro*. 4. *Di* corruptum est ex *dis*, ut *divido*. 5. *Dis* volunt esse à δὶς, id est bis: atque ideo notare divisionem, ut *distraho*: vel distinctionem, ut *dijudico*; quod valet distincte *judico*. Sed potius videtur esse à διὰ, quod eandem in compositione vim habet: ut, διαφέρω idem ac differo. Sic διαφωνεῖν, *dissonare*; διασκεδάζειν *dispergere*. Interdum & *dis* negat, ut *diffido*, quod notat, non fido; vel auget, ut *discupio*, hoc est, valde cupio.

Re,

Re 1, *Se* 2, *Con* 3, ut, *Ambio*; *Diduco*; *Distraho*; *Recipio*; *Sepono*; *Condono* 4.

Con vero, quoties dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, *Coagmento*, *coemo*, *coinquino*, *cooperio*.

1 *Re* sæpius iterationem, interdum & privationem signat: ut, *relego*, *revelo*. 2 In compositione interdum *e* in *o* mutatur: ut. *socors*, *sobrius*. 3 *Con* corruptum est ex *cum*: pari ratione adjici potuit *au* pro *ab*, ut, *aufero*, *aufugio*. Quinetiam *ar* pro *ad*, ut in antiqui, *arbenio*, *arvocatus*, *arcio*, unde remansit *arcesso*. 4 Recte addendum est *ve*, ut, *vesanus*, quæ in compositione minuit, ut *vegrandis*, male grandis.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subito perrumpenten animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt Interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, *Evax*, *vah*. Plaut. *Evax*, *jurgio tandem uxorem abegi*.

Dolentis: ut, *Heu*, *hoi*, *hei*, *ô*, *ah*. Terentius. *Intro*, *hoi*! *hei*! Virgilius, *O dolor atque decus magnum*!

Timentis: ut, *Hei*, *atat*. Terent. *Hei*! *vereor ne quid Andria apportet mali*.

Admirantis: ut, *Papæ*! Ter. *Papæ*! *nova figura oris*.

Vitantis: ut, *Apage*, *apagesis*. Terent. *Apagesis*, *egon' formidolosus*?

Laudantis: ut, *Euge*. Mar. *Cito*, *nequiter*, *euge*, *beate*.

Vocantis: ut, *Eho*, *oh*, *io*. Terent. *Oh*, *qui vocaris*?

Deridentis: ut, *Hui*. Ter. *Hui*! *tu mihi illam laudas*?

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, *Atat*, Ter. *Atat*! *data hercle miki sunt verba*.

Exclamantis: ut, *Oh*, *proh*. *Proh nefas*! Seneca; *Oh paupertas felix*!

Imprecantis: ut, *Malum*, *væ malum*. Terent. *Quid hoc* (*malum*) *infelicitatis est*?

Ridentis: ut, *Ha*, *ha*, *he*. Terentius. *Ha*, *ha*, *he*, *defessa jam misera sum te ridendo*.

Silentium injungentis: ut, *Au*. Terent. *Au*, *ne comparandus hic quidem ad illum est*.

Illud

Illud hic obſervandum eſt, nomina quoque & verba quandoque Interjectionis loco poni: ut apud Virgilium, *Navibus (infandum) amiſſis.* Cicero, *Sed amabo te cura.* Imo quævis orationis pars, affectum animi inconditum ſignificans, Interjectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet craſſa (quod aiunt) Minerva tradita ſunt pueris, tantiſper dum ordinariis in ludo operis ac penſis ſub ferula defunguntur, abunde ſufficere arbitramur. Quod ſi cui tamen allubeſcit quicquam his altius exactiuſque perveſtigare, hunc ad Grammaticorum volvenda perſcrutandaque opera rel gandum cenſemus; quorum cum magnus ſit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præſtantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linacro noſtro comparari poſſe videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE OCTO PARTIUM ORATIONIS.

ATQUE de octo quidem orationis partibus earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum eſto: deinceps de eiſdem quatenus ad Syntaxin, quæ conſtructio dicitur, agemus.

Eſt igitur Syntaxis, debita partium Orationis inter ſe compoſitio connexioque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea vero eſt, qua veterum probatiſſimi, tum in ſcribendo, tum in loquendo, ſunt uſi.

Cæterum, priuſquam de partium orationis ſtructura ſingulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis ſunt paucis ediſſerenda.

CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

VErbum perſonale cohæret cum nominativo numero & perſona: ut,

Nunquam ſera eſt ad bonos mores via.
Fortuna nunquam perpetuo eſt bona.

Nomina-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſime exprimitur, niſi causâ diſcretionis: ut *Vos damnaſtis*; quaſi dicat, *præterea nemo*, aut emphaſis gratia; ut Terentius, *Tu es patr nus, tu pater*; *ſi deſeris tu, perimus*; quaſi dicat, *præcipue, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis quorum ſignificatio ad homines tantum pertinet, tertiæ perſonæ Nominativus ſæpe ſubauditur [1]; ut, *Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant*, & in ſimilibus; ut,

Terentius, *Fertur atrocia flagitia deſignaſſe.*

Ovidius, *Teque ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Non ſemper vox caſualis eſt verbo Nominativus, ſed aliquando verbum Infinitum; ut, Plaut. *Mentiri non eſt meum.* Aliquando oratio; ut,

Ovid. *Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,*
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Aliquando Adverbium cum Genitivo, ut, *Partim virorum cecid runt in bello. Partim ſignorum ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro Nominativo Accuſativum ante ſe ſtatuunt; ut, *Te rediiſſe incolumem gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Reſolvi poteſt hic modus per *quod* & *ut*, ad hunc modum [3]; *Quod tu rediiſti incolumis, gaudeo. Ut tu fabulam agas, volo.*

1 Item in his, *tonat, pluit, ningit, lucteſcit, veſperaſcit*, &c. Ubi *Deus, cœlum, aqua*, vel ſimile intelligitur. Sæpe etiam per ellipſin reticetur verbum ſubſtantivum: ut *Rari quippe boni.* Juv. *Vide Syntaxin figuratam.*

2 *Partim* dixere ut *reſtim, puppim, ſementim*, ut ſit Accuſativus antiquus in quo intelligitur *ad*, ſive *quod ad*, ut apud Græcos κατὰ. Vel intelligatur *in*: quomodo Plaut. *Ageſis, tu in partem nunc jam hunc deluſe atque amplexa es hanc.* Utrumcunque placuerit, ſubſtantive ſumatur neceſſe eſt, quia adverbia (ut poſtea dicetur) natura ſua nullum regunt caſum.

3 Sunt qui modum hunc reſolvendi Accuſativum prorſus rejiciunt. Sic tamen interdum loquuntur optimi ſcriptores: quanquam alter loquendi modus elegantior ſit, & magis Latinus.

Interdum reſolvi debet Accuſativus per *ne* & *quin*: ut, *Prohibuerunt*

buerunt eum exire, id eſt, *ne exiret*. *Non dubitat Chriſtum id dixiſſe*, hoc eſt, *quin dixerit*.

Porro cum Infinitivus ſequitur aliud verbum, eadem plane conſtructio eſt ac modo dicta ſed Accuſativus per ellipſin deſideratur. Hoc plurimum fit in Pronominibus *me*, *te*, *ſe*, *ilium*. Ut *Statu pr ficiſci*, pro *me proficiſci*. *Negat velle*, pro *ſe velle*. Atque hoc ita eſſe vel hinc conſtat, quia Antiqui interdum hos addunt Accuſativos; ut, *Vocem hic loquentis modo me audire viſus ſum*, Plaut. *Qua ſeſe optavit parere hic divinitas*, Ter. *Omnes homines qui ſe præſtare ſtudent cæteris animalibus*, Sall.

Græce Infinitivus convenire poteſt cum Nominativo; quod Latine etiam quandoque fit ad eorum imitationem; ut, *Seu pius Æneas eripuiſſe ferunt*, Ovidius.

Verbum inter duos Nominativos diverſorum numerorum poſitum, cum alterutro convenire poteſt [1]; ut,

Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.*

Ovid. ——— *quid enim niſi vota ſuperſunt?*

Idem; *Pectora percuſſit, pectus quoque robora fiunt.*

Virgil. ——— *nihil hic niſi carmina deſunt.*

Impersonalia præcedentem Nominativum non habent [2]: ut, *Tædet me vitæ. Pertæſum eſt conjugii*: de quibus ſuo loco.

Nomen multitudinis ſingulare quandoque verbo plurali jungitur [3]: ut, *Pars abiere. Uterque deluduntur dolis.*

1. Plurimum ſane verbum convenit cum priori, ſive eo quod ſubjecti locum in oratione retinet, quomodocunque invertantur verba. Ut, *Omnia pontus erant*. Ovid. *Sanguis erant lacrymæ*, Luc. *Gaudia principium noſtri ſunt, Phœce, doloris*, Ovid. *Omnia Cæſar erat*. Interdum tamen aliter loquuntur Autores; ut, *Veſtes quas geritis ſordida lana fuit*. Ovid. *Qua loca Numidia appellatur*, Sall. *Tui amſulatus fuit initium ludi Compitalitii*, Cic. Imo interdum non habet ea locum, quam propriam locutionem nonnulli exiſtimant; ut, *Magnæ divitiæ ſunt lege naturæ compoſita paupertas*, Sen. ubi ſingulare *eſt* ſe uſurpatum ire negat Voſſius. Sane dixit Cicero *Contentum vero ſuis rebus eſſe, maxima ſunt certiſſimæque divitiæ*. Quare in talibus ſequendus eſt claſſicorum Scriptorum uſus.

2. Receptum pene ab omnibus Grammaticis, Impersonalia non habere ante ſe nominativum. Sed hæc ſententia refellitur in Obſervationibus de Impersonalibus. Vide etiam de ea re plura in Syntaxi figuratâ.

3. Structuram hanc figuratam, in quâ Nomini collectivo numeri ſinguli additur verbum plurale, nonnulli Syntheſin appellant: nos potius Syllepſin eſſe ſtatuimus; quam vide ſis ad Grammaticæ finem.

CON-

CONCORDANTIA
Subſtantivi & Adjectivi.

ADjectivum cum Subſtantivo 1, genere, numero, & caſu conſentit: ut, Juvenal. *Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina Subſtantivis adnectuntur: ut,

Ovid. *Donec eris felix, multos numerabis amicos:*
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Seneca; *non hoc primum pectora vulnus mea ſenſerunt; graviora tuli.*

Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, *Audite regem Doroberniam proficiſci.*

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

RElativum 2 cum Antecedente concordat genere, numero, & perſona: ut, ——*vir bonus eſt quis?*
Qui conſulta patrum, qui leges, juraque ſervat?

Nec unica vox ſolum, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut Terent. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum eſt primum.*

1 Subſtantivis etiam adnumerantur adjectiva, cum Subſtantive ſumuntur; ut *amicus certus; fallax ſerenum.* Eſt etiam ubi ſubſtantiva adjective ſumantur; ut *Populum late regem, bellique ſuperbum,* ubi *regem* tantundem eſt ac *regnantem.*

Subſtantivum conciſo ſermonis genere ſæpe intelligitur, ut *veſci bubula, ferina,* nempe *carne: laborare tertiana, quartana,* puta *febri; triſte lupus ſtabulis,* ſupple *negotium.* Vide figuram Ellipſeos.

Adjectivum inter duo Subſtantiva diverſorum generum collocatum, conſentiet cum ſuppoſito, ſive eo quod in ordine Grammatico præcedit. Ut, *Semiramis puer credita eſt.* Juſt. *Puteoli Dicearchia dicta. Hercules ſemina natus.* Quandoque tamen cum appoſito, ſeu poſteriori convenit. Ut, *Gens univerſa Veneti appellati,* Liv. *Non omnis error ſtultitia dicenda eſt,* Cic. *Nunquam aque ac nunc paupertas mihi viſum eſt onus miſerum ac grave.* Terentius.

Interdum plura adjectiva uni ſubſtantivo junguntur; *ut, Neque privatam rem maritimam, neque publicam gerere poſſi-*
mus

mus, *Cic*, *Ad malam domeſticam diſciplinam acceſſerunt etiam poëta*, Idem.

2 Relativum *qui qua, quod* ſemper fere conſiderari debet tanquam inter duos caſus ejuſdem ſubſtantivi expreſſos vel intellectos: Sic autem cum caſu antecedenti, genere & numero; & cum ſequenti, caſu, ut cum ſuo ſubſtantivo conſentiet. Ut, *Bellum tantum, quo bello omnes premebantur, Pompeius confecit*, Cic. *Ultra eum locum, quo in loco Germani conſederant*, Cæſ. *Diem inſtare, quo die frumentum militibus metiri oporteret*, Idem.

Hic loquendi modus Cæſari, qui elegantiæ ſtudioſus erat, in deliciis fuiſſe videtur. Quin etiam interdum neceſſarius eſt ad evitandam ambiguitatem. *Ut, Laomedontem Cleophili diſcipulum, qui Cleophilus*, &c. Appul. Ubi niſi repeteretur *qui Cleophilus*, relativum referri potuit ad *Laomedontem*.

Verum caſus iſte poſterior, cum ſatis exprimatur per relativum, ut plurimum reticetur; ut, *Cognoſces ex iis literis, quas liberto tuo dedi*, Cic. pro *ex literis, quas literas*.

Interdum etiam antecedens caſus ſubintelligitur; & relativum eum poſteriori conſentit. Ut, *Populo ut placerent quas feciſſet fabulas*, Ter. pro *ut fabula, quas fabulas feciſſet*, &c. *Quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniam ipſe venio, coram videbimus*, Cic. *Illi ſcripta quibus Comœdia ſcripta viris eſt*, Hor. *Quas credis eſſe has non ſunt veræ nuptiæ*, Ter. pro *Hæ nuptiæ non ſunt veræ, quas has nuptias credis eſſe veras. Quam ille triplicem putavit eſſe rationem, in quinque partes diſtribui debere repetitur*, Cicero. Quibus loquendi modis major elegantia accedit, ſi pronomen demonſtrativum ſecundum membrum ingrediatur. Ut, *Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat*, Cic. *Ad Cæſarem quam miſi epiſtolam, ejus exemplum feci et me tum tibi mittere*, Idem.

Quin & poetæ caſum poſteriorem aliquando præmittunt; quod tamen non impedit quo minus cum relativo caſu conſentiat & conſequentis locum teneat. Ut, *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt*, Virg. pro *ea urbs, quam urbem ſtatuo*, &c. *Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit?* Ter. pro *ille Eunuchus, quem Eunuchum*, &c. *Nau createm quem convenire volu in navi non erat*, Plaut.

Atque hac ratione aliæ difficiliores loquendi formulæ explicari poſſunt. Cujuſmodi eſt illud Terentii, *Sitid te mordet ſumtum filii quem faciunt*. Ubi *id* ſupponit *negotium*, & illic ponitur pro *ſumtus*: ut ſenſus ſit: *ſi id negotium te mordet, nempe ſumtus, quem ſumtum filii faciunt*.

Denique ſæpiſſime contingit, ut uterque antecedentis caſus ſupprimatur; ut, *Eſt qui nec ſperat. Sunt quos collegiſſe juvat*, Hor. pro *homo eſt, qui ſperat non ſpernit: ſunt homines quos homines juvat. Qualis eſſet natura montis qui cognoſcerent miſit*, Cæſ. *Scribo ad vos cum habeo qui ferat*, Cic.

Quod de relativo inter duos caſus ejuſdem nominis dictum eſt, intelligendum eſt de conſtructione ſimplici, nam figuratæ alia eſt ratio.

Relativum

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit [1]: ut, Valerius Maximus, *Senatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cicero; *Propius à terra Jovis ſtella fertur, quæ Phæton dicitur.*

Nunc cum poſteriore; ut, *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lanæ quod interlunium vocant.

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum reſpondet primitivo, quod in poſſeſſivo ſubintelligitur; ut Ter. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Ovid. ——*noſtros vidiſti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interſeritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus [2]; ut Boet. *Felix qui potuit boni fontem viſere lucidum.*

At ſi nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur; ut Ovid. *Gratia ab officio quod mora tardat abeſt.* Virg. *Cujus numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui ſimilem non vidi. Quo dignum te judicavi. Quo melius nemo ſcribit. Quem videndo obſtupuit. Lego Virgilium, præ quo cæteri poetæ ſordent.*

1 *Si* relativum cum ſubſtantivo priori conveniat, conſtructio eſt analoga; ſi cum poſteriori, quod magis eleganter fieri videtur, ad Græcorum imitationem fit; & tum conſiderari non debet ut inter duos caſus ejuſdem nominis.

Porro interdum relativum concordat, non cum antecedente expreſſo, ſed cum genere vel numero intellecto, ut, *Daret ut catenis fatale monſtrum, quæ generoſius perire quærens*, &c. Hor. ubi relativum *quæ* eſt femininum, quia refertur ad Cleopatram de qua fit ſermo. *Si tempus eſt ullum jure necandi homines, quæ multa ſunt.* Cic. ubi reſpicitur ad *tempora. Soli virtute præditi, quod eſt proprium divitiarum, contenti ſunt*, Idem.

Quandoque etiam relativum conſentit cum ſubſtantivo è ſenſu præcedentis periodi formato. Ut, *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem*, &c. Liv. Vide ſis Syntaxin figuratam, ubi & ſequens regula obſervatur, & pluribus exemplis confirmatur.

2 Patet ex ſupra dictis relativum neque verbo eſſe nominativum, nec ab eo regi: ſed utrobique cum ſubſtantivo ſuo, more adjectivi, convenire.

Obſerva-

Observationes aliæ quæ ad diversa convenientiæ genera pertinent.

Duo singularia plerumque in structura censentur pro plurali; unde duo substantiva singularia adjectivum, aut nomen eis appositione conjunctum, plurale adsciscunt; ut, *Julius & Octavius Imperatores fortissimi. Romulus & Remus fratres.* Utique & duo nominativi singulares verbum plurale sortientur; ut, *Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent*, Ovid.

Poetæ etiam, quando alterum singularium in ablativo ponitur cum præpositione, addunt interdum adjectivum, aut verbum plurale. Ut, *Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat*, Ovid. *Remo cum fratre Quirinus Jura dabant*, Virg. ubi *cum* ponitur pro *&*: nam sententia est, *Hebrum & Strymonem, Quirinus & Remus.*

Interdum & Oratores sic loquuntur; ut, *Dicæarchum vero cum Aristoxeno, doctos sane homines, omittamus*, Cic. *Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora, vincti traduntur*, Curt.

Quod si duo singularia sint genere vel persona diversa, Adjectivum vel relativum (numero plurali) cum genere digniori; & verbum (plurale) cum digniori persona conveniet.

Persona prima dignior est, quam secunda: & secunda quam tertia. Ut, Ego tuque sumus Christiani. Tu paterque vultis.

Dignius est etiam genus masculinum feminino & neutro. Ut, pater & mater mortui. *Tert.* Protinus caput ejus, & pedes præcisos, & manus, in cista chlamyde opertos, pro munere natalitio patri misit, *Val. Max. ubi* opertos *ad* caput, pedes, *&* manus *pertinet.*

Quæritur an femininum sit neutro dignius? Sane esse videtur, cum de animatis fit sermo; ut, Uxor & mancipium salvæ. Ancilla & jumentum repertæ. *Quanquam Linacer & Alvares satius esse censent* περιφραστικῶς *loqui; & dicere v. g.* Lucretia castissima fuit, qua virtute ejus etiam mancipium floruit, *potius quam*, Lucretia & ejus mancipium fuerunt castæ. *Sin autem de inanimatis loquimur, vel adjectivum cum posteriori plerumque conveniet, vel in neutro ponetur. Quanquam & aliter loqui liceat. Ut*, Leges & plebiscita coactæ, *Luc.* Quid de vitibus olivetisque dicam, quarum uberrimi fructus? *Cic.*

Si substantiva numero differre contingat, adjectivum nihilominus (plurale) cum digniori conveniet; ut, *Suscepisti onus grave Athenarum & Cratippi, ad quas cum profectus sis*, &c.

Sæpe etiam verba vel adjectiva diversis addita substantivis, tum genere, tum numero, tum personâ cum propiore conveniunt. Ut, *Ego & Cicero meus flagitabit*, Cic. *Senatus & C. Fabricius perfugam Pyrrho dedit*, Cic. *Utrum vos an Carthaginenses Principes orbis terrarum videantur*, Liv. *Toti sit provinciæ cognitum, tibi omnium quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas*, Cic. *Sociis & rege recepto*, Virg.

Cum utrumque substantivum est rei inanimæ, adjectivum sæpius in neutro ponitur nisi quis amet potius propiori jungere, ut modo dictum. Ut, *Divitiæ, decus, & gloria, in oculis sita sunt*, Sall.

Interdum tamen in rebus etiam inanimatis ad dignius attenditur, ut, *Agros villasque Civilis intactos sinebat*, Tac.

Cauſſa harum conſtructionum à figurarum notitia dependet; de quibus inferius dicetur.

Cum verbum vel adjectivum in plurali ponitur, ſæpius fit per ſyllepſin ubi non tam ad voces quam ad ſenſum attenditur. Si ad proprius reſpicitur, id ſit zeugmate. Si denique neutrum ſubjiciatur, per ellipſin ſubintelligitur negotium. Ut, Decus & gloria in oculis ſita ſunt, *hoc eſt*, ſunt negotia ſita.

Quin & hoc locum habet, cum ſubſtantivorum unum eſt animatum, alterum inanimatum, Ut, Delectabatur cereo funali & tibicine, quæ privatus ſibi ſumſerat, *Cic.*

Quamvis convenire etiam poſſit cum animato: ut, Jane fac æternos pacem paciſque miniſtros. Propter ſummam & Doctoris authoritatem & urbis, quorum alter te ſcientia augere poteſt, altera exemplis, *Cic.*

Porro ſub inanimatorum nomine Grammatici etiam accidentia ſive affectiones comprehendunt. Ut, Labor & voluptas diſſimilia, *Liv.* Ira & avaritia imperio potentiora, *Id.* Huic ab adoleſcentia bella inteſtina, cædes, rapinæ, diſcordia civilis grata fuere, *Sall.*

Denique interdum duobus animatis ſubjicitur neutrum; ut. Polypus & Chamæleon glabra ſunt, *Solin.* Sic anima atque animus quamvis integra in corpus eunt, *Lucr.* Gens cui natura corpora animoſque magis magna quam firma dedit, *Liv.*

De convenientia duorum Subſtantivorum.

Subſtantiva rei ejuſdem in caſu conveniunt per appoſitionem; ut *Urbs Roma. Anna ſoror.*

Subſtantiva ſic ſociata non neceſſe eſt genere vel numero convenire. Nam ut dicimus *Leo rex quadrupedum*, ſic *aquila rex avium.* Ut, *Dies magiſter multorum*, ſic *Tempus magiſter multorum*; ut, *urbs Roma*, ſic *urbs Sulmo, urbs Philippi.*

Interdum alterum ſubſtantivorum effertur gignendi caſu; ut, *Flumen Rheni, arbor ficûs, oppidum Antiochiæ.*

Si in appoſitione ſubſtantivum quod prius eſt, & ordine grammatico præcedit, ſit rei animatæ, verbum vel adjectivum cum eo conſentiet; ut, *Cum duo fulmina noſtri imperii, Cn. & Pu. Scipiones, extincti occidiſſent.* Cic. *Tullia deliciæ noſtræ tuum muniſculum flagitat*, Cic.

Sin prius eſt nomen rei inanimatæ, cum poſteriori conveniet. Ut, *Tungri civitas Galliæ fontem habet inſignem*, Plin. *Oppidum Latinorum Apiola cepium à Tarquinio rege*, Idem.

Subſtantivorum Conſtructio.

QUum duo Subſtantiva diverſæ ſignificationis ſic concurrunt, ut poſterius à priore poſſideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitivo ponitur: ut, Juvenal. *Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia*

pecunia crescit. Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.

Proinde hic genitivus sæpissime in Adjectivum possessivum mutatur: ut, *Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. *Urbi pater est, urbique maritus. Herus tibi, mihi pater.* 1

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur: ut, Ovid. *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus id manticæ quod in tergo est.*

Juvenal. *Quantum quisque sua nummorum servat in arcâ,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitivus tantùm; nempe priore substantivo per ellipsin subaudito: ut in hujusmodi locutionibus.

Ter. *Ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Vestæ:* utrobique subauditur *templum.*

Virg. *Hectoris Andromache*: subauditur *uxor.* Idem, *Deiphobe Glauci*: subauditur *filia.* Ter. *Hujus video Byrrhiam*: subaudi *servum.*

Observationes de Substantivorum regimine.

1. Substantivorum regimen est vel verum, vel apparens & falsò creditum.

In vero substantivorum regimine, princeps est hic canon de rectione Genitivi. Omnis genitivus regitur à substantivo expresso, vel suppresso. Si exprimatur substantivum, constructio est analoga & regularis. Si supprimatur, est anomala & irregularis.

Genitivus autem qui regitur, varie significat. Interdum enim quod est essentiale, notat; ut genus, aut speciem; materiam, aut formam; totum materiale vel partem. Interdum quod est essentiæ conjunctum, ut si subjectum sit vel affectio inhærens, vel caussa efficiens, aut finalis. Interdum est res disjuncta, ut objectum, vel relatum, vel aliud ejusmodi. Hæc exemplis illustrabimus.

Species significatur isto Plauti, *Satin' parva res est voluptatum in vitâ*, ubi *res voluptatum*, ponitur pro *ipsis voluptatibus*. Genitivus spe-

ciem signat, quia *res* sub se omnem voluptatem comprehendit. Similiter Phædrus, *Hæc cum tentaret. si qua res esset cibi, limam momordit*; hoc est, *si quis foret cibus*. Planeque hoc loquendi genus petitum à Græcis, apud quos Aristophanes τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν; quasi dicas, *res noctium*. pro *ipsis noctibus*, posuit.

Huc refert quæ alioqui per appositionem eodem casu efferuntur, ut, *Oppidum Antiochiæ, arbor fici*.

Materia significatur illo Plauti, *Nummum nusquam reperire argenti queo*. Ac Persius similiter *Crateras argenti*. Ac Virgil. *Argenti aurique talenta*.

Totum integrale significat, cum dicimus, *cornua boum, jecur anseris, vertex montis*.

Pars exprimitur hoc pacto, *Vir magni nasi, herba exiguæ radicis*.

Subjectum notat genitivus in his, *Facundia Ulyssis, felicitas rerum, color rosæ*.

Adjectivum receptum, sive inhærens, significatur in illis, *Puer optimæ indolis boni ingenii, egregiæ formæ eximiæ spei*.

Causam efficientem explicant, *Ilias Homeri, Venus Praxitelis*.

Finalem, *apparatus triumphi potius soporis*.

Objecti genitivus est, *deliberatio studiorum*, quæ de studiis suscipitur: *cogitatio belli*, quæ circa bellum versatur.

Correlati, ut, *Mater Socratis, Auditor Aristotelis*.

Possessorem indicant, *Pecus Admeti, domus Crassi*.

Tempus vero, *spatium horæ, iter bidui*.

Quod in tempore est, *tempus belli, hora cœnæ*.

Locum sive continens, *incolæ hujus urbis, vinum majoris cadi*.

Locatum seu contentum, *Cadus vini, Navis auri aut paleæ*.

In hujusmodi structura, quando actio vel passio significatur, gignendi casus nunc active solum accipitur, nunc solum passive, nunc utroque modo. Active solum, ut, *providentia Dei*; hoc est, qua rebus omnibus providet.

Passive solum, ut *timor Dei*, hoc est, quo timetur.

Utroque autem modo accipi possunt, *amor* vel *odium Dei*, hoc est, quo amat suos, odit improbos; vel quo pii amant Deum, improbi eum odio prosequuntur.

In his omnibus substantivum regens exprimitur. Est etiam ubi reticetur, ut præter eos modos qui superius in regulis exprimuntur, primo cum reticetur ablativus *caussa*, vel *ratione*, ut *cum ille se custodiæ diceret in castris remansisse*, Cic. *Post ubi regium imperium, quod initio conservandæ libertatis atque augendæ reipublicæ fuerat*, Sall.

Secundo cum genitivus additur verbo qui non à verbo regatur, sed nomine substantivo. Ut, *Est regis* vel *Pastoris*: nempe *munus, officium*. *Abesse bidui*, puta *itinere*, Cic. *Accusare furti*, scilicet *crimine*, Cæs. *Est Romæ*, pro *in oppido Romæ*. Aliaque id genus, ut postea dicetur.

Est denique ubi reticetur genitivus rectus; ut in mensuræ vocabulis, Liv. *Tritici decies centum millia, & hordei quingenta, indicantes se ad mare derelicta habere*.

Sunt vero substantiva quædam quæ diversam sequuntur structuram. Ut verbalia, quæ interdum adsciscunt casum verbi sui, ut, *Traditio alteri*, Cic. *Domum reditionis spe sublata*, Cæs. Imprimis

mis-autem Plauto in deliciis eſt: cujus ſunt, *hanc aditio*, & *nitio* ac *tactio nos*, & ſimilia.

Ad verbalia etiam pertinent ſupina & gerundia, quæ interdum regunt caſum verbi ſui: ut in Obſervationibus de ſupinis & Gerundiis dictum.

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo, [1] ut, *Vir nulla fide.*

Ovid. *Ingenii cultus puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & uſus ablativum exigunt [2]: ut Cic. *Auctoritate tua nobis opus eſt.* Gell. *Pecuniam qua ſibi nihil eſſet uſus, ab iis quibus ſciret uſui eſſe non accepit.*

Opus autem adjective pro neceſſarius quandoque poni videtur, varieque conſtruitur: ut,

Cicero, *Dux nobis & auctor opus eſt.*

Idem, *Dicis nummos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi.*

Terent. *Alia quæ opus ſunt, para.*

Cicero, *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuiſſe.*

1 Extra verbalia nullum ſubſtantivum regit alium caſum quam genitivum. Quare in canone hoc ubi ablativus apponitur, præpoſitio per ellipſin deſideratur, Ut, *Virgo adunco naſo* integre ſit *cum adunco naſo. Gens dentibus candis*, pro *cum dentibus.* Hoc ita eſſe, partim eo evincitur, quod in idiotiſmo Linguarum aliarum hæ præpoſitiones adjiciantur; partim quod Latini ipſi quandoque præpoſitionem exprimant. Ut, *Vir cum magna fide*, Plaut. *Optima cum pulchris animis Romana juventus*, Enn. Atque hoc planius erit ex iis quæ de ablativis cauſſæ vel modi poſtea dicemus.

2 *Opus* non magis eſt adjectivum quam *Uſus* quartæ declinationis. Nam etſi aliquando exponi poſſit *neceſſe*; verum *operam* vel *negotium* notat. Unde & adjectivo jungitur; ut, *Sunt quibus unum opus eſt celebrare urbem carmine*, Hor. Item aliorum more ſubſtantivorum, genitivum regit; ut, *Magni laboris & multæ impenſæ opus fuit*, Planc. ad Sen. Quomodo Virgilius, *Hoc virtutis opus*: Et Martialis. *Non fuit hoc artis ſed pietatis opus.*

Ab eadem cauſſa eſt, quod crebro fungatur munere nominativi conſequentis; ut, *Si quid opus eſt, impera.* Plaut. *Quantum eſt tibi opus argenti?* Ter. *Depromantur mihi quæ opus ſunt*, Idem. *Emas non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt*, Cato apud Sen. Ubi *neceſſe* dicitur quo carere non poſſis: *Opus* autem quod uſui quidem, ſed tamen neceſſarium non eſt. Quomodo & diſtinxit Cicero, *Legem Curiatam*

tam Consuli ferri opus, necesse non esse. Atque hinc apparet, rectè dici, *hæc res mihi opus est*: hoc est, res hæc opera mea est, sive hac in re operam pono. Sic *dux nobis opus est*, tantundem valet ac, dux nobis opera est, aut opera nostra in eâ re ponenda est, ut ducem nobis comparemus.

Nec tantum in casu nominativo convenit cum nominativo antecedente, sed etiam est casus accusativi præcedente accusativo: quasi dicam *hanc em esse operam*, hoc est, in hac re operam poni. Nam quia rectè dicitur *nummi sunt mihi opus*; ideo dixit Cicero, *nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.* Ubi accusativum videmus, non quia *opus* eum casum regat: aut quod adjectiva cum substantivis consentiri debeant; sed quia verbum substantivum aut utrinque nominativum, aut utrinque accusativum habeat.

Pro nominativo hujusmodi, vel etiam accusativo, interdum est infinitivus. Ut, *Quid opus est affirmare?* Cic. *Nunc peropus est loqui*, Ter. Ubi infinitivus nominativi loco est. Accusativi vero vicem supplebit, si dixeris, *Negat fuisse opus affirmare, Puto peropus esse loqui.*

Ex hisce colligi potest, *opus* plane esse substantivum; nec quicquam compellere, ut pro *necesse* unquam poni dicamus.

Ac tum quoque cum ablativo jungi videtur, exponi posse per *opera*, vel *labor*. E. Gr. *Opus est arte* vel *libris* valet *opera* sive *labor* aut *negotium est arte* vel *libris*, pro *in arte, in libris.* Quasi dicas, *opera & occupatio omnis est in arte, in libris.*

Quodque de *opus* dictum est, idem fortasse in *usus* locum habet. Nam quid impedit, quo minus Plautinum istud *Usus filio viginti minis argenti*, exponas, labor & opera requiritur, ut acquirantur viginti minæ argenti. Sic Maronius illud, *Viribus usus*, valet, nunc labor & opera omnis in viribus comparandis.

Porro de vocis *usus* ulterius addi possit, quod verbale sit ab *utor*, Dicitur enim *usus* & *usio*, *abusus* & *abusio*; ut *itus* & *itio*, *reditus* & *reditio.* Quemadmodum igitur legas, *reditio domo* & *domum*; ut *redire domi*, & *domum*: sic quia dicimus, *utor viribus* vel *vires*; rectum quoque erit, *usus viribus* vel *vires.* De Ablativo apertum est. De Accusativo fidem fecerit illud Plauti, *Ad eam usus est hominem astutum, doctum, scitum, & callidum.*

ADJECTIVORUM CONSTRUCTIO.

VErbalia adjectiva regunt quandoque casum verbi sui; ut *Qui nisi adulterio studiosus, rei nulla alia est improbus*, Plaut. ubi *studiosus adulterio* dicitur ut *studere adulterio.* Et Ovidius in eo, *Cumque sit ignis aquæ pugnax*, ait *aquæ pugnax*, ut Virg. *Placidumne etiam pugnabis amori?*

Interim agnoscimus raram esse hujusmodi structuram, præterquam in verbalibus, quæ exeunt in *bundus*: hæc enim crebro casum regunt verbi sui; ut, *populabundus agros, vitabundus hostium castra*: nempe ad modum quo dicimus *agros populare, castra vitare.*

Ad verbalia etiam pertinent adjectiva in *ns*, eorumque comparativi & superlativi, Hæc genitivum regunt; ut, *Abstinens vini, tolerans injuriæ, amantior æqui, metuentior deorum, servatissimus æqui, patiens, patientior, patientissimus, inedia, algoris, vigiliæ.*

Verba-

Verbalia autem hujuſmodi in *ns* ideo Genitivum regunt, quia ex participiis vera fiunt nomina: Ut, *pueris abſtinentia terra medentes cum dare conantur*, Lucr. Ubi *medentes* ait pro *medici*. Nec aliunde eſt, quod *ſtudentes* vulgo audias pro *ſtudioſis*, ſive *Scholaſticis*. Et quid aliud *appetens vini*, quam *appetitor*; *amans virginis*, quam *amator*? Dixeris his in *or* non ſignificari tempus, contra fieri illis in *ns*. Sed aliter eſt. Nam ſæpe illa in *ns* tempus amittunt. Imo id ſemper fit cum genitivo junguntur. Sane *fugitans litis* eſt, qui eas fugit. Ut plane hic participium ſit quia tempus ſignificatur. At non item cum aio, *fugitans litium*: quomodo de eo loquimur; cujus mos & ingenium tale ut fugere eas ſoleat. Sic *patiens inediam* qui nunc patitur: *patiens inediæ*, qui pati idoneus, ſive naturâ, ſive conſuetudine, vel aliter.

Multo minus ambigere liceat de illis, quæ compoſita ſunt cum præpoſitione ſuo verbo ignotâ; ut *intolerans, impatiens, inſolens. Multitudo laborum intolerans*, Tac. *Impatiens ante laboris eram*, Ovid. *Amicus ille noſter inſolens infamiæ* Cic.

Atque hæc ſunt Adjectiva quæ vere regunt caſum. Reliquis additur quidem caſus, ſed qui non regitur ab ipſis adjectivis ſed vel à nomine ſubſtantivo, quod per ellipſin intelligitur; vel à præpoſitione quæ ſimiliter reticetur, ut clarius fiet ex annotatis in regulas ſubſequentes de adjectivorum regimine.

GENITIVUS

Adjectiva, quæ deſiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria ſignificant, genitivum adſciſcunt[1]: ut

Plinius, *Eſt natura hominum novitatis avida.*

Virg. *Mens futuri præſcia* Id *Memor eſto brevis ævi.*

Ter. *Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis.*

Silius, *Non ſum animi dubius, ſed devius æqui.*

Cicero, *Græcarum literarum rudis.*

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: ut, *Audax ingenii.* Ovidius, *Tempus edax rerum.*

Seneca, *Virtus eſt vitiorum fugax.*

Hor. *Utilium ſagax.* Id. *Propoſiti tenax.*

Virgilius, *Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri.*

Plautus, *Pecuniarum petax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt *Linacrus* & *Deſſauterius*. Tu verò crebra lectione tibi reddes admodum familiaria.

1. Genitivus hic qui addi ſolet hujuſmodi adjectivis, aliunde regitur: nempe à ſubſtantivo *cauſſa*, vel *gratia*, vel *ratione* ſubintellecto, idque Græcorum more, quibus genitivus adjectivo additus ſimiliter

regitur ab intellecto ἕνεκα vel χάριν. *Locus latiſſimus umbræ*, Virg. hoc eſt, *cauſſa umbræ*. *Libera legum*, Luc. id eſt, *ratione legum*, ſive *quod leges*. *Invictus operis ac laboris*, Tacit. pro *invictus ratione operis*, hoc eſt, quod ad opus ac laborem attinet.

Sic *Impiger militiæ*, Tac. Item, *Ferox ſcelerum*, *pervicax iræ*, *anum potentia anxiam*, *trepidus admirationis*, Idem. Similiaque ſunt apud Liv. Gell. & alios, imprimis Appuleium: quæ tamen Oratori non ſunt imitanda. Peccant autem Grammatici, dum non diſcernunt, quæ adjectiva Oratores, quæ item Hiſtorici & poetæ gignendi caſui adjungant. Sane *integer animi* magis eſt Poetarum aut Hiſtoricorum, quam Oratorum; qui dicerent *integer animo*. Nec Oratori imitandum illud Senecæ, *timida lucis*; aut *Judicii rectus*, Senecæ enim dictio proxime ad Hiſtoricorum phraſin accedit. Itidem Poetarum & Hiſtoricorum magis ſunt, *Feſſus belli*, *inglorius militiæ*, *tenuis opum*, *ambiguus conſilii*, multaque id genus. At contra ſunt alia plurima, quæ tuto imitabitur Orator, ut *tam inſuetus contumeliæ*. Cic. *Callidiſſimi ruſticarum rerum*, Collumel. *Certus ſententiæ*, Quint. *Securus obſervationis*, Id. *Recentium incurioſi*, Tacitus.

Si quis contendat quando dicimus *cauſſa*, vel *ergo* intelligi, quædam ſic duriuſcule exponi; concedimus interdum ita eſſe, ſed tamen ellipſin non eſſe abſurdam. Nam quicquid ſit de nonnullis, illud pro certo habemus, ab hujuſmodi causâ fuiſſe, quod adjectiva primo cœperint jungi genitivis. Nec enim exiſtimandum linguam Romanam nullis eſſe cauſis ſubnixam.

Nomina partitiva, aut partitive poſita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo [1], à quo & genus mutuantur, gaudent: ut Cicero, *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis inſtitutiſque philoſophiæ, propter ſummam & doctoris authoritatem & urbis, quorum alter te ſcientia augere poteſt, altera exemplis.*

Utrum horum mavis, accipe.

Ovidius. *Quiſquis fuit ille deorum.*

Terent. *An quiſquam hominum eſt æque miſer ut ego?*

Virgilius, ——— *Divum promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor judicum. Sapientum octavus quis fuerit nondum conſtat.

Primus Regum Romanorum fuit Romulus.

1 Genitivus, qui Nominibus partitivis addi ſolet, regitur à ſubſtantivo *numero*, quod brevitatis & elegantiæ cauſa reticetur. Ut *Quiſquis fuit ille Deorum*, integre ſit, *è numero Deorum*: *Primus Regum Romanorum Romulus*, *primus è numero Regum*. Et ſic de cœteris.

In

In alio tamen ſenſu ablativum [1] exigunt cum præpoſitione: ut, *Primus ab Hercule. Tertius ab Ænea.*

In alio vero ſenſu dativum [2]; ut Virgilius, ——— *nulli pietate ſecundus.*

Uſurpantur autem & cum his præpoſitionibus, *E, de, ex, inter, ante*, ut Ovidius, *Eſt Deus è vobis alter.*
Idem, *Solus de ſuperis.* Virgil. *Primus inter omnes.*
Idem, *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva, Laocoon ardens ſumma decurrit ab arce* 3.

Interrogativum & ejus redditivum ejuſdem caſus & temporis erunt: ut, *Quarum rerum nulla eſt ſatietas? Divitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Conſulitur de religione.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per *Cujus, ja, jum*: ut, *Cujum pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ ſyntaxeos 4; ut, *Furtine accuſas, an homicidii? Utroque.*

Fallit denique cum per poſſeſſiva, *Meus, tuus, ſuus*, &c reſpondendum eſt; ut, *Cujus eſt hic codex? Meus.*

Comparativa 5 & ſuperlativa, accepta partitive, genitivum, unde & genus ſortiuntur, exigunt. Comparativum autem ad duo, ſuperlativum ad plura refertur; ut, *Manuum fortior eſt dextra. Digitorum medius eſt longiſſimus.* Accipiuntur autem partitive, cum per *è, ex*, aut *inter* exponuntur: ut, *Virgilius poetarum doctiſſimus*; id eſt, *ex poetis*, vel *inter poetas.*

1 Atqui ablativus iſte à præpoſitione, non à partitivis regitur.

2 Nempe dativus hujuſmodi omnibus tum nominibus tum verbis congruere potius, quam ab iiſdem regi videtur.

3 Hæ quidem locutiones propriæ ſunt; & ex iis oſtenditur, quomodo priores, in quibus ellipſis ſtatuitur, exponi poſſint,

4 In illo, caſu convenitur, ſi ſuppleatur quod deeſt. Nam integre eſt, *Furtine crimine accuſas, an crimine homicidii? Utroque crimine.* Atque par ratio in aliis dictionibus quæ dicuntur eſſe variæ ſyntaxeos.

5 Comparativorum & Superlativorum par ratio eſt ac partitivorum, quare ut in poſitivis, ita hic quoque ellipſis ſtatuenda eſt: ut, *Virgilius Poetarum doctiſſimus*, integre ſit è *numero Poetarum.*

At verum non eſt genus ſemper deſumi à genitivo partitive poſito: ſiquidem a ſubſtantivo, de quo ſermo eſt, frequentius petendum ſit. Dicitur, verbi gratia non modo, *Leo animalium fortiſſimus*, ſed etiam *Leo animalium fortiſſimus.* In priori gemina eſt ellipſis, una apertior, nempe ſubſtantivi quod in genitivo ponitur, quomodo *animal* intel-

ligitur, dum dico *animalium fortiſſimum*: altera eſt occultior, quis deeſt *è numero*, à quo regitur *animalium*. Utrumque ex Plinio ſuppleveris, *Capreæ & coturnices animalia è numero animalium placidiſſima.*

Alterum vero loquendi genus multo eſt uſitatius. Ut, *Indus qui eſt omnium fluminum maximus*, Cic. *Hordeum frugum omnium molliſſimum eſt*, Plin. In quibus nulla eſt Nominativi ellipſis, ſed ſolum illa nominis *numerus* cum præpoſitione. Integre enim fuerit, *Indus maximus è numero fluminum. Hordeum molliſſimum è numero frugum.*

Nec rectum eſt comparativos tantum partitive poni, cum de duobus eſt ſermo. Nam Ciceronis eſt, *Cæterarum rerum præſtantior erat.* Et Curtius, *Incautis duo majora omnium navigia ſubmerſæ ſunt*, Plin. *Adoleſcentiores apum ad opera exeunt.* Aliaque id genus innumera apud Authores occurrunt.

Comparativa, cum exponuntur per *quàm*, ablativum adſciſcunt[1]: ut Hor. *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum*: id eſt *quàm aurum, quàm virtutes.*

Adſciſcunt[2] & alterum ablativum, qui menſuram exceſſus ſignificat: ut,

Cicero, *Quanto doctior es, tanto te geras ſubmiſſiùs.*

Tanto, quanto, multò, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur: ut, Catul. *Tanto tu peſſimus omnium Poeta, Quanto tu optimus omnium patronus.*

Eraſmus, *Nocturnæ lucubrationes longè periculoſiſſimæ habentur.*

Longe cæteris peritior es, ſed non multo melior tamen.

Juven. *Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe*
Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Major & maximus ætate. Major & maximus natu.

DATIVUS.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſubmiſſio, aut relatio

1. Regitur ablativus iſte non à comparativo, ſed præpoſitione *præ* intellectâ: ut, integre ſit, *vilius eſt argentum præ auro: aurum præ virtutibus.* Nempe ut in poſitivo dicitur *præ nobis beatiæ*, Cic.

2. Hic etiam ſtatuenda eſt ellipſis præpoſitionis: Nam integre eſt *præ quanto doctior eſt, præ tanto te geras ſubmiſſius.* Et ſimiliter *maximus ætate* integre erit *maximus ab ætate*, vel *præ ætate.*

ad

ad aliquid ſignificatur in dativum tranſeunt[1]: ut, Virgil. *Sis bonus, ô, felixque tuis.*

Martial. *Tuba gravis paci, placidæque inimica quieti.*
Eſt finitimus Oratori Poeta.

Ovidius, *Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.*

Martial. *Jucundus amicis. Omnibus ſupplex.*

Horatius, *Si facis ut patriæ ſit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur nomina ex *Con* præpoſitione compoſita: ut, *Contubernalis, commilito, conſervus, cognatus*, &c.

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam Genitivo[2] gaudent: ut, Lucanus, *Quem metuis, par hujus erat.*

Terentius, *Patres æquum eſſe cenſent, nos jamjam à pueris illico naſci ſenes, neque illarum affines eſſe rerum, quas fert adoleſcentia.*

Idem, *Domini ſimilis es.* Auſon. *Mens conſcia recti.*

Virgilius, *Præterea regina tui fidiſſima dextrâ*
Occidit ipſa ſuâ.

1. Cum dativus jungitur hujuſmodi Nominibus, non proprie regimen eſt, ſed convenientia: ſiquidem omnium hoc Adjectivorum, omnium etiam verborum commune ſit, ut Dativus iis congruat ſeu perſonæ, ſeu rei, quando ſignificatur aliquid accedere vel decedere.

Quamquam quid ſi dicamus & hic præpoſitionem intelligi; nam licet nulla Latinis Præpoſitio regat Dativum, tamen cum Latinis olim, ut Græcis, eadem erat terminatio Dativi & Ablativi, animo concipi poterit Præpoſitio, quæ olim Dativum & Ablativum rexerit; ſive ea ſit *in*, ſive *pro*, vel alia. Sane Græci in Dativis acquiſitionis videntur intelligere: ut, χρήσιμον τούτῳ utile illi, pro ἐν vel ἐπὶ τούτῳ *in illo*, vel σὺν τούτῳ *cum illo*, vel ἀντὶ τούτου *pro illo*, vel *cauſſa illius*. Quin & Latini ſæpe ejuſmodi per Præpoſitionem efferunt: ut, *utilis illi*, vel *ad illud*. Item in aliis linguis hæc cum Præpoſitione exprimuntur: ut, Anglis, *Tis good for me*, quaſi dicas, *bonum pro me*.

Ab univerſali quam diximus natura, ſive proprium ſive ellipticum, eſſe ſermonem placet, eſt illud, quod tam multa, quæ naturâ ſuâ Genitivum poſtulent, Dativo etiam jungi videamus; Ut, *Vino modo capida eſtis*, Plaut. *Participem ſtudiis Cæſar habere ſolet*, Ovid. ubi ſi Præpoſitionem intelligi placet, ea fuerit *in*, quaſi dicas, *in vino capidus*; *in ſtudiis particeps*: ut Græcis intelligeretur ἐν quæ Dativum regit.

Huc quoque pertinet, quod *conſcius* non tantum cum ad perſonam refertur, quomodo dicimus *conſcius ſibi*: ſed etiam cum reſpicit rem, interdum Dativum admittit. Ut. *Conſcium illi facinori*. Cic. *Cœptis conſcia noſtris*, Ovid. Par ratio cum Græci dicunt, συνειδὼς ἑαυτῷ *ſibi conſcius*, Ubi Dativus à Præpoſitione dependet.

2. Genitivus extra verbalia nunquam regitur ab adjectivo, niſi ſuam prius exuerint naturam. Quare adjectiva hujuſmodi verius pertinent ad canona de Subſtantivo regente alterum ſubſtantivum

in casu patrio. Nam *amicus, cognatus, affinis, par ejus*, eodem modo dicuntur ac *frater ejus*.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt 1: ut Cic. *Commune animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*
Sallust. *Non aliena consilii.* Sen. *Alienus ambitioni.*
Cic. *Non alienus à Scævolæ studiis.*
Ovid. *Vobis immunibus hujus esse mali dabitur.*
Plinius, *Caprificus omnibus immunis est.*
Immunes ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam Accusativo 2 cum Præpositione adjunguntur; ut Cic. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passive, ut & Participia seu potius participialia in *dus*, Dativo adjecto gaudent 3; ut,
Martial. *O mihi post nullos Juli memorande sodales.*
Statius, —— *nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur Adjectivis in Accusativo 4; ut, *Gnomon septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in Ablativo; ut,
Columella, *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & Genitivo; ut Columella, *In morem horti areas latas pedum denum, longas pedum quinquagenum facito.*

1 De Dativo Adjectivis hujusmodi addito nulla est ambiguitas quippe jungitur iis per modum acquisitionis.

Genitivus regitur a Substantivo intellecto. Nam *commune omnium animantium* integre est, *commune negotium omnium animantium*; *immunis mali, à re mali*, hoc est *malo*: *aliena consilii*, significat *ratione consilii*. Verum neque hæc nativa Romanorum locutio, sed transmarina. Sic enim Græci, ἀλλότριος, *alienum vitii*, pro *à vitio*. Ablativus denique, quem Adjectiva hujusmodi regere aiunt, a Præpositione dependet.

2 Atque hic Accusativus a Præpositione regitur. Quin & id notandum, Adjectiva *idoneus, aptus, par*, aut simile intelligi in his, *Solvendo non erat* Cic. *Qui oneri ferendo non essent*, Liv. *Quæ restinguendo igni forent*, Idem. Ut integre sint, *Solvendo ari alieno aptus non erat. Qui oneri ferendo idonei non essent; Quæ restinguendo igni apta forent.*

3 Dati-

3 Dativus his per modum acquisitionis jungitur.

4 Trifariam quidem construuntur Adjectiva quæ dimensionem significant. Dicimus enim *longum sex pedum, sex pedes, & sex pedibus.* Sed in primo intelligitur Ablativus *longitudine*, indeque regitur Genitivus *pedum*. In secundo reticetur præpositio *ad*; ut integre sit *ad sex pedes*. In tertio etiam intelligitur Præpositio *a*, vel simile.

ABLATIVUS.

Adjectiva quæ ad copiam egestatemve pertinent, interdum Ablativo, interdum & genitivo gaudent 1; ut,

Plautus, *Amor & melle & felle est fœcundissimus.*
Horatius, *Dives agris, dives positis in fœnore nummis.*
Virgilius, *At fessæ multa referunt se nocte minores,*
Crura thymo plena.
Idem, *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem, *Dives opum, dives pictai vestis, & auri.*
Persius, *O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!*
Expers fraudis. Gratia beatus.

Nomina diversitatis Ablativum 2 sibi cum Præpositione subjiciunt; ut,

Virgil. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diversus ab isto.*

Nonnunquam etiam Dativum; ut, *Huic diversum.*

1 Quanquam abunde pateat, duplicem esse Adjectivorum hujusmodi structuram; non tamen eo existimandum nihil referre, utrum hoc an isto pacto loquamur: in aliquibus enim tutius priori, in aliis posteriori modo rectius utimur. Ita, ut Fabius autor est, Cicero potius *plenus* jungit gignendo casui, quam auferendi. Etiam *pauper* melius sociatur Genitivo, quomodo Horatius, *Pauper agrestium Daunus.* Ac similiter *egenus, indigus, fertilis, sterilis.*

Porro verum non est, Genitivum hic vel Ablativnm regi ab Adjectivo. Genitivo enim junguntur more Græcorum; qui itidem dicunt, πλουσίος χρημάτων, *dives pecuniæ*, εὐδεὴς πάντων, *indigus omnium*: ut nempe Genitivus regatur à Præpositione ἐν, vel alia. Quod vel hic constat, quia Latini sæpius exprimunt Præpositionem, ac in vulgarium quoque Linguarum idiotismis Præpositio addi soleat. At, ut suppleatur quod deest, quia nulla est Latinis Præpositio quæ Genitivum amet, concipi debet Substantivum generalissimum puta *negotium*, vel *res*. Ut, *plenus vini*, integre sit, *re vini*, sive cum Præpositione *à re vini*. Item *vacuus curarum*, sit pro *à re curarum*, quomodo *res voluptatum*, pro *voluptatibus* dixit Plautus. Sic *dives agrorum*, hoc est *re agrorum*. Possis tamen hic etiam *ratione*, vel *ergo* intelligere

gere, ut *dives agrorum*, ſit pro *ratione agrorum*, ſive *agrorum ergo*. Nam *ergo* Dativum vel Ablativum eſſe ab ἔργον alibi dicetur. De cauſâ Ablativi ſtatim dicetur.

1. De Ablativo Nominibus diverſitatis addito planum eſt: & Dativi eadem eſt ratio ac aliorum Adjectivorum, quibus acquiſitio ſignificatur.

Adjectiva regunt Ablativum ſignificantem cauſam 1: ut, *Pallidus irâ. Incurvus ſenectute. Livida armis brachia. Trepidus morte futurâ.*

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in Ablativo: ut, *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.*

Cicer. *Sum tibi naturâ parens, præceptor conſiliis.*

Virgilius, ——*Trojanus origine Cæſar. Spe dives, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adjectum volunt 2: ut,

Ter. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Virgil. *Atque oculis capti fodère cubilia talpæ.*

Idem, *Sorte tuâ contentus abi.*

Horum nonnulla Genitivum 3 interdum vendicant: ut,

Ovid. *Militia eſt operis altera digna tui.*

Virgil, *Deſcendam magnorum haudquaquam indignus avorum.*

1. De Adjectivis ſignificantibus cauſam, formam, vel modum, ſimiliter ſtatuendum ac de iis quæ Accuſativum regere dicuntur. Nam utrobique regitur caſus à Præpoſitione: ſi Accuſativus ſit, à Præpoſitione Accuſativum regente; ſi Ablativus, à Præpoſitione itidem quæ Ablativum requirat. Quod hinc conſtat, quia Præpoſitio ſæpius expreſſa reperitur. Ut *Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur*, Cic. *Penos tenere caſtra à ſtationibus, vi iliis, omni juſta militari cuſtodia, firma & uta*, Liv. Sic *invictus à labore, à Philoſophia inſtructior*, Cic.

Atque locum habet in Ablativis qui adduntur adjectivis copiæ vel inopiæ. Nam & his cauſſa vel modus ſignificatur. Ut, *dives agris*, pro *ab agris*, vel *ex agris*: *plenus vino*, pro *de vino*, ut Itali dicunt *pieno de vino*, Galli *plein de vin*, & nos *full of wine*. Hæc recte referri ad Ablativum cauſſæ, inde cognoſcimus, quia *dives agris* & *plenus vino*, idem valent ac *dives ob agros*, *plenus propter vinum* vel *vini cauſſa*.

3. Porro & in his Ablativus à Præpoſitione regitur, & Genitivus à Subſtantivo intellecto. Ut, *dignus laude* integre ſit *de laude*: & *dignus laudis*, pro *re laudis*, hoc eſt, laude.

Prono-

Pronomium Conſtructio.

Mei, tui, ſui, noſtri, veſtri, Genitivi primitivorum ponuntur cum paſſio ſignificatur [1]: ut,

Languet deſiderio tui.

Ovid. *Parſque tui latitat corpore clauſa meo. Imago noſtrî.*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Favet deſiderio tuo. Imago noſtra,* id eſt *quam poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrûm Genitivi [2] ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, ſuperlativa: ut, *Unuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Major veſtrûm. Maximus natu noſtrum.*

Hæc Poſſeſſiva, *meus, tuus, ſuus, noſter,* & *veſter,* hos Genitivos [3] poſt ſe recipiunt, *Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium,* &c. *Omnium, plurimorum, paucorum, cujuſque,* & Genitivos Participiorum, quæ ad Genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut,

Ex tuo ipſius animo conjecturam feceris.

Cic. *Dico meâ unius operâ rempublicam eſſe liberatam.*

Idem, *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſm. *Noſter duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior. In ſuâ cujuſque laude præſtantior. Noſtrâ omnium memoriâ.*

Brut. ad Cic. *Veſtris paucorum reſpondet laudibus.*

Hor. ——*ſcripta cùm mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

1. Scriptores Claſſici non raro hoc diſcrimen negligunt. Ita ut autor eſt Cicero, *invidia* tum active tum paſſive uſurpatur: unde idem ſemel iterumque dixit *invidia meæ*, de eâ qua mihi invidetur. Simile illud Terentii. *Nam neque negligentia tua, neque odio id feci tuo*, ubi *negligentia tua* eſt, quâ tu negligeris, & *odium tuum*, quo te alius proſequitur. Idem, *In eâ re utilitatem ego faciam ut cognoſcas meam*, hoc eſt, quæ ex me percipitur. Et alibi, *ut facile ſcires deſiderio id fieri tuo*, pro *tui*. Contra *inſidiæ alicujus* dixit Cicero, pro iis, quæ alicui tenduntur.

2. Genitivus hic pluralis, ut in nominibus partitive acceptis, regitur ab Ablativo *numero*, atque Ablativus ille à Præpoſitione *ex*.

3. Genitivi hi non reguntur à Pronomine poſſeſſivo, ſed à ſubſtantivo illo cui additur Pronomen poſſeſſivum. Exempli gratia, illud *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt*, integre ſit, *meum mei ſolius*. Ubi quid apertius quam duos iſtos ſubſtantivos regi à nomine Subſtantivo *judicium*? *Mei* vero brevitatis cauſſâ omittitur, quia ex *meum* ſatis intelligitur.

Sui

Sui & *ſuus* reciproca ſunt*, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione: ut, *Petrus nimium admiratur ſe. Parcit erroribus ſuis.*

Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere Petrus rogat, ne ſe deſeras.*

Canones de Reciprocis.

* 1o. Reciprocum uſurpatur, quoties reditur ad præcedentem caſum; hoc eſt, eum quem verbum habet à fronte, ſive is Nominativus erit, ſive Accuſativus.

2o. Uſurpatur reciprocum, etſi non redeatur ad caſum ſequentem, ſive à tergo rectum, modo ſtructura hujuſmodi ſit, ut in priorem poſſit reſolvi.

3o. Si ob neglectum reciproci nulla oriatur ambiguitas, poteſt aliquando ejus loco aliud relativum poni.

Exemplis hæc fient planiora.

Primum erat, Reciproci uſum eſſe, cum reflectimus ad caſum qui eſt à fronte verbi. Ut illo Ciceronis, *Cererem antiquiſſimam à C. Verre ex ſuis templis eſſe ſublatam.* Ubi Reciprocum habet locum, quia redimus ad *Cererem*, qui caſu verbum *eſſe* præcedit. Perque Nominativum & particulam ſic reſolvas, *Quod Ceres antiquiſſima à C. Verre ſublata ſit ex templis ſuis.* At non ſimiliter dicam, *C. Verres ſuſtulit Cererem antiquiſſimam è templis ſuis.* Quippe ita *C. Verres* erit caſus verbi à fronte, eoque C. Verris templa intelligi poſſint. Ac proinde ne in perſona hic erretur, ſatius ſit dicere, *è templis ejus.* Vel ſi nulla hic ambiguitas videatur, quia ſatis pateat nulla Verrem templa habuiſſe, pro exemplo illud fuerit, *Verres expulit Seiam ex villa ſua.* Ubi Verris potius villa intelligitur; ſin de villa Seiæ ſermo eſt, ſatius ſit *ejus* dicere. Similiter in illo Ciceronis, *Tum Pythius piſcatores ad ſe vocavit, & ab his petivit, ut ante ſuos hortulos poſtera die piſcarentur.* Verbum *petivit* ante ſe habet Nominativum *Pythium*, cujus horti cum intelligantur, *ſuos* dicendum. Quod ſi Cicero dixiſſet, *Piſcatores erant à Pythio rogati, piſcatores* erit caſus à fronte: eoque, cum rogari ſint piſcatores ut ante Pythii hortos piſcarentur, Cicero potius dixiſſet, *ut ante ejus hortos piſcarentur.*

Alterum erat, etiam reciprocum uſurpari, etſi non redeatur ad caſum verbi à fronte poſitum, modo ſervatâ ſententâ, ſtructura verborum in priorem formam poſſit commutari. Ut in illo Maronis *trahit ſua quemque voluptas.* Integrum erit *voluptas ſua trahit hominem quemque.* Hic, licet non reditur ad caſum à fronte, reciprocum ſubjicitur, quia tantundem valet ſtructura, ac iſta, *Homo quiſque trahitur à voluptate ſua.* Sic in illo Martialis, *Et ſua riſerunt ſecula Mamidem.* Cujus ſtructuram, ſic ſalvâ ſententiâ, convertas in priorem formam, *Et Mamides eſt riſus à ſeculis ſuis.* Ubi perperam dixeris *à ſeculis illius.* Sic ſecundum priorem formam dicitur, *Diſſolutus neglig.t quid de ſe à quoque dicatur:* Ita Cicero poſteriori ſtructurâ, *Negligere quid de ſe quiſque ſentiat, eſt diſſoluti.*

Tertium

Tertium erat quandoque relativum aliud pro reciproco usurpari: ut si nulla inde oriatur ambiguitas. Tale est cum utimur Præpositione *inter* post gignendi, dandi, & auferendi casum. Ibi enim nunc reciproco utimur, nunc Pronomine *ipse*, vel interdum etiam *ille*. Ut apud Ciceronem *Una spes est salutis istorum inter istos dissentio.* Usitatius fuerit *inter se*, vel etiam *ipsos*. Ut alibi leges, *Nec mihi caterorum judicio videntur solum, sed etiam inter ipsos consensu.*

Quin & dixeris, *Cepi columbam in nido suo, & in nido ejus.* Prius rectum est, quia oratio tantundem valet, ac illa, *Capta à me columba in nido suo.* At *ejus* habet locum, quia non est periculum ab ambiguitate. *Sic supplicium sumsit de famoso fure cum socio ejus*, vel *sociis ejus.* At si copula addatur, dispar sit ratio; nec enim dixeris, *supplicium sumsit de fure & socio suo*, sed *ejus.*

Porro ut magis liqueat quam late pateat hæc structura, primò exempla afferemus, ubi pro reciproco usurpatur aliud relativum; deinde ubi pro Relativo sumatur reciprocum.

Prioris generis est illud Ciceronis, *Omnes boni, quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt.* Poterat Cicero, *se* dixisse. *Si non poterat caussas defensitare, illa præstare debebat, qua erant in ipsius potestate*, Id. ubi *ipsius* est pro *sua. Perfuga Fabricio pollicitus est, si præmium ei proposuisset, se Pyrrhum veneno necaturum*, Id. *Ei* dixit pro *sibi. Abisari Alexandro nunciare jussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum*, Curt. Varietatis ergo, prius *se*, mox *ipsum* ait. *Quapropter non petit, ut illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit*, Quint. *illum* pro *se.*

Atque his locis *is*, vel *ipse*, vel *ille*, accipitur pro *sui* vel *suus.* Verum & *sui*, itidem & *suus*, pro *ejus*, sæpius usurpantur. Ut illo Ciceronis, *Non enim à te emit, sed prius quam tu suum sibi venderes, ipse possedit*: *sibi* pro *ei. Qua nox sibi proxima venit, insomnis*, Luc. *Quod judicium sibi cunque erat*, Cic. pro *quodcunque ei judicium erat. Medeam prædicant in fuga fratris sui memoria in iis locis, quà se parens prosequeretur, dissipavisse*, Cic. *se* pro *eam. Si C. Cæsaris, fortissimorum sui patris militum, exercitus non fuisset*, Cic. *sui* pro *ejus.*

Ipse ex Pronominibus solùm trium personarum significationem repræsentat: ut

Ipse vidi, Ipse videris, Ipse dixit.

Et nominibus pariter ac Pronominibus adjungitur: ut,

Ipse ego, Ipse ille, Ipse Hercules.

Idem, etiam omnibus personis jungi potest: ut,

Ego idem adsum.

Terentius, *Idem has nuptias perge facere.*

Vigil. *Idem jungat vulpes, & mulgeat hircos*

Hæc Demonstrativa, *Hic, ille, iste*, sic distinguuntur: *Hic*, mihi proximum demonstrat; *iste*, eum qui apud te est; *ille*, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille,

Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus*. *Iste* vero ponitur, quando cum contemtu rei alicujus mentionem facimus: ut, Terent. *Istum æmulum quoad poteris ab eâ pellito*.

Hic & *ille*, cùm ad duo anteposita referuntur; *Hic* ad posterius & propius; *Ille*, ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Colum. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quam maxime subacto & puro solo gaudet, hic novali graminosoque; ille fructum è terra sperat, hic e pecore.* Est tamen, ubi è diverso Pronomen *hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post Verbum.

VErba Substantiva, ut *Sum, forem, fio, existo*: verba vocandi passiva, ut *Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor*; & iis similia, ut, *Scribor, salutor, habeor, existimor*: item verba gestus, ut, *Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro*, utrinque Nominativum expetunt; ut,

Deus est summum bonum.

Perpusilli vocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum habetur. Malus pastor dormit supinus.

Lactantius, *Homo incedit erectus in cœlum.*

Denique omnia ferè verba post se Nominativum habent Adjectivi nominis, quod cum suppositio verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

Rex mandavit primus extirpari hæresin.

Pii orant taciti. Boni discunt sedulo.

Infinitivum quoque utrinque eosdem casus habet, præcipuè cùm verba optandi, eisque similia accedunt: ut,

Hypocrita cupit videri justus. Hypocrita cupit se videri justum. Malo dives esse quam haberi. Malo me divitem esse quam haberi.

Claud. *Vivitur exiguo melius; natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis*, vel *disertos*.

Terentius, *Expedit bonas esse vobis.*

Ovidius, *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamvis

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur Accuſativi ante verba infinita. *Nos eſſe diſertos. Vos eſſe bonos. Me eſſe piam* [1].

Genitivus poſt Verbum.

Sum Genitivum [2] poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius,——*pecus eſt Melibœi.*

Cicero, *Adoleſcentis eſt majores natu revereri.*

Virgil. *Regum eſt parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi Nominativi, *Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum,* & ſimilia; ut,

Non eſt meum contra authoritatem Senatus dicere.

Terent. *Eia, haud veſtrum eſt iracundos eſſe.*

Humanum eſt iraſci.

At hic ſubintelligi videtur *Officium*, quod aliquando etiam exprimitur; ut Terentius, *Tuum eſt officium has bene ut adſimules nuptias.*

Verba æſtimandi Genitivo gaudent; ut *Plurimi paſſim fit pecunia. Pudor parvi penditur. Nihili*, vel *pro nihilo habentur literæ.*

Horat. *Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis,*

Æſtimo vel Genitivum, vel Ablativum adſciſcit; ut, Valerius Maximus, *Non hujus te æſtimo. Magno ubique virtus æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, *Æſtimo, pendo, facio*, peculiariter adjiciuntur; ut, *Ego illum flocci pendo. Nec hujus facio, qui me pili æſtimat* 3.

1. Cauſſa utriuſque ſermonis ea eſt, quod unus ſit nativus linguæ Romanæ, alter tranſmarinus & à Græcis acceptus. Romani eo Accuſativum exigunt, quia caſus is (ut in Regulâ dictum) convenit cum Pronomine intellecto. Ut, *Licet vobis eſſe otioſos.* pro *licet vobis, vos eſſe otioſos. Contingit tibi evadere optimum civem*, pro *contingit tibi evadere te optimum civem.* At altero modo loquuntur, exmplo Græcorum. Ut *Cui primum licet* vel *contingit eſſe medico, poſt ea bono medico.* Sic enim Plato, Ω ωρῶν μὲ ὐσαίρχ ἰατρῷ εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ ἰατρῷ. Iſocrates Πρᾳότης ἡμῖν βελτίστοις ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι, *Convenit nobis hominum eſſe optimis.* Et ſimilia alibi, & apud alios,

2. Genitivus ille non regitur à Verbo Subſtantivo, ſed à Nomine intellecto. Nam *pecus eſt Melibœi*, ita ſupplendum, *pecus hoc eſt pecus Melibœi.* Vel generatim intellige *res*, ut integre ſit *pecus eſt res Melibœi.* Sic eſt *Adoleſcentis*, nempe *proprium munus.* Nominativum expreſſit Cicero

Cicero in illo, *Sapientis eſt proprium, nihil quod pœnitere poſsit, facere.* Earumjuſdem monetæ ſunt, *Eſt mortis*, puta *res*. *Vincere eſt laboris*, nempe *res*, *negotium*, vel *opus*.

3. Reguntur univerſi hi genitivi, aut ab Accuſativo *rem* vel *pretium*, aut ab Ablativo *re* vel *pretio*. Nam illud *magni æſtimo*, integre eſt *rem magni pretii æſtimo*; live *pro magni æris pretio æſtimo*: vel ſuppleas hoc pacto, *pro magni pretii re æſtimo*. Itidem *parvi duco*. Sic ſuppleas, *rem parvi pretii duco*, vel *pro re parvi pretii duco*. Ut, uſitate dicitur, *pro nihilo duco te*. Adjectiva in talibus cum *æris* vel *pretii* convenire, cognoſcimus ex eo, quod ſimiliter dicitur *Codex accepti & expenſi*, puta *æris*: De *meo*, puta *ære*. Imo Terentius Subſtantivum expreſſit, *Videtur* inquit, *eſſe quantivis pretii*, ubi nihil niſi Subſtantivum *æris*, deſideratur. Quare illud Ciceronis, *Magni æſtimabat pecuniam*, ſupplendum hoc pacto, *Rem magni pretii æſtimabat pecuniam*. Atque hinc facile eſt ſupplere alteram ellipſin, cum verba æſtimandi, linguntur Ablativis, *magno, permagno, parvo, nihilo*. Item Subſtantivis ejuſdem caſus; ut, *tribus denariis æſtimavit*. Quorum Ellipſin ſic ſuppleas *æſtimas pro permagno, pro nihilo, pro tribus denariis*; quomodo dicitur pro *nihilo putare*, vel *habere*.

Singularia ſunt iſta[1]: *Æqui boni conſulo. Æqui boni facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, & conſimilia, Genitivum[2] poſtulant, qui crimen ſignificent; ut,

Plaut. *Qui alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero, *Etiam ſceleris condemnat generum ſuum.*
Ovid. *Parce tuum vatem ſceleris damnare, Cupido.*
Admoneto illum priſtinæ fortunæ. Furti abſolutus eſt.

Vertitur hic Genitivus aliquando in ablativum, vel cum Præpoſitione, vel ſine Præpoſitione; ut,

Cic. *Si in me iniquus es judex, condemnabo eodem ego te crimine.*
Gellius, *Uxorem de pudicitia graviter accuſavit.*
Cicero, *Putavi ea de re admonendum eſſe te.*

1. In his gemina eſt ellipſis, una ſubſtantivi ejus, quod regit; altera illius quod regitur. Nam *conſulo æqui & boni*, valet *ſtatuo*, vel *cenſeo eſſe æqui*, vel *boni animi*, aut *hominis*. Regens ſuppleas ſi dicas; *æqui & boni* ſeu *hominis officium*, aut *factum*. Itidem *conſulo boni*, valet, *interpretor eſſe boni animi*, vel *viri munus*, aut *factum*.

2. Genitivus, quem regere aiunt accuſandi, abſolvendi, & damnandi verba, dependet ab Ablativo intellecto. Ut cum dico, *argui pigritiæ, notari avaritiæ* Genitivus regitur à *crimine*; quod hic intelligitur, à Martiale autem exprimitur, *Uxor tua Galle notatur immodicæ fœdo crimine avaritiæ.* Et alibi, *Arguitur lentæ crimine pigritiæ.* Simile ſit, *accuſo, abſolvo adulterii*, puta *crimine*. Quin & ſuppleri poſſit hoc pacto, *damnari* vel *abſolvi, parricidii ſcelere, inertiæ peccato.* Quos etiam Ablativos jungi videas abſolvendi verbis. Ut, *hunc illa vir ſummus, ſcelere ſolutum, periculo liberavit*, Cic. *Ego me etſi peccato ſolvo, ſupplicio non libero.*

Liv.

Liv. Imo alitèr etiam expleas. Ut, *Accuſo* vel *damno te furti*, id eſt, *cauſſâ*. *Poſtulare aliquem re eiundarum*, puta *actione*. *Condemno te quadrupli*, vel *capitis*, nempe *pœnâ*.

Necdum tamen ſic quoque integer erit ſermo: quia Ablativus ille, quem vidimus, regitur à Præpoſitione intellectâ. Ut enim elliptice dicuntur iſta Martialis, *Argui crimine pigritiæ*, *notari crimine avaritiæ*; ſic citra ellipſin efferuntur, *Argui de crimine pigritiæ*, *notari de crimine avaritiæ*. Cicero quoque aliquoties, *poſtulare de repetundis*, pro quo *poſtulare repetundis* ait Suetonius. Idem Cic. *De veneficiis accuſabantur*, *De vi condemnat*, *De prævaricatione abſolutus*.

Nec quia naturalis ille ſermo ſit, eo exiſtimandum ſic ſemper loqui licere. Ubi enim à nativâ locutione conſuetudo reſiliit, non primævo ſermoni inſiſtendum, ſed recepto. Sane Ablativus cum Præpoſitione locum non habet, cum eſt generale criminis nomen, ut *ſcelus*, *maleficium*, *peccatum*, &c. Neque enim dicitur *poſtulare* aut *accuſare de crimine*, aut *ſcelere*; ſed *criminis* aut *ſceleris*, vel *crimine* & *ſcelere* ſine Præpoſitione.

Uterque, *nullus*, *alter*, *neuter*, *alius*, *ambo*, & Superlativus gradus, non niſi in Ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, *Accuſas furti*, *an ſtupri*, *an utroque?* ſive *de utroque? Ambobus*, vel *de ambobus? Neutro*, vel *de neutro? De plurimis ſimul accuſaris*.

Satago [1], *miſereor*, *miſereſco*, Genitivum admittunt; ut, Terentius, *Is rerum ſuarum ſatagit*.
Virgilius, ——*oro miſerere laborum*.
Tantorum, *miſerere animi non digna ferentis*.
Statius, *Et generis miſereſce tui*.

At *miſereor* & *miſereſco*, rariùs cum Dativo [2] leguntur: ut,
Seneca, *Huic ſuccurro*, *huic miſereor*.
Boetius, *Dilige jure bonos*, *& miſereſce malis*.

1. *Satago* eo Genitivum habet, quia dicitur quaſi *ſat ago*. Ut apud Plautum *Nunc agitas tute ſat tuarum rerum*. Ubi *ſat* Accuſativi loco eſt, quod fit per ſyncopen à *ſatis* nomine antiquo. At *miſereor* Genitivum habet, ſicut alia verba paſſionem vel affectum ſignificantia, more Græcanico. Quemadmodum & Genitivum regunt verba quædam *abſtinendi*, *admirandi*, *arcendi*, *curandi*, *negligendi*, *deſinendi*, *dominandi ignoſcendi*, *liberandi*, *participandi*: nempe vi Præpoſitionis ſubintellectæ quæ Genitivo jungitur. At quia nulla Latinis eſt Præpoſitio, quæ Genitivum regat, cauſſa hujuſmodi regiminis petenda eſt à nomine generali ſubintellecto. Ut *diſcrucior animi*, ſupple *dolore*, *cura*, vel *cogitatione*, *mente*, &c. Ut Plautus dixit, *nullam mentem animi habeo*. Et cum dico *miſerere fratris*, poſſit intelligi *cauſſa*; ut, integre ſit, *miſerere fratris cauſſâ*.

2. Dativus

2. Dativus hic ſuſpectus eſſe videtur, nam Priſcianus in caſtigationibus ſuis autor eſt, in veteribus Senecæ codicibus haberi, *hujus miſereor*, quod & Lipſius ſecutus. Linacer quidem ait apud Ciceronem ipſum legi, *miſerere patriæ peſtibus*, ſed ibi verſus hi ſic concipiuntur, ex Sophoclis Trachiniis expreſſi.

Perge, aude nate, illacryma patris peſtibus:
Miſerere, gentes noſtras flebunt miſerias.

Ubi Dativus regitur ab *illacrymo*, quod apud eundem Ciceronem Dativo junctum occurrit, *Quid dicam de Socrate, cujus morti illacrymare ſoleo.* Poſterioris tamen ævi Scriptores *miſerere* Dativo jungere, negandum non eſt.

Reminiſcor, obliviſcor, memini, Genitivum 1 aut Accuſativum deſiderant; ut, *Datæ fidei reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere, oblivi ſci ſuorum.*
Ter. *Faciam ut meique ac hujus aiei, ac loci ſemper memineris.*
Plaut. *Omnia quæ curant ſenes meminerunt.*
Meminini de hac re, de armis, de te; id eſt *mentionem feci.*

Potior, aut Genitivo 2, aut Ablativo jungitur; ut,
Plaut. *Romani ſignorum & armorum potiti ſunt.*
Virgil. *Egreſſi optatâ Troes potiuntur arenâ.*

1. Genitivus iſte regitur à Subſtantivo intellecto. Ut, *memini beneficii* valet *memoriam*, vel *de memoria beneficii.* Sic *reminiſci*, vel *recordari pueritiæ*, valet *pueritiæ memoriam*, vel *de memoria pueritiæ recordari.* Priori modo ſupplet ipſe Cicero, *Pueritiæ*, inquit, *memoriam recordari ultimam.*

Eadem eſt ellipſis cum dicitur, *Venit mihi in mentem hujus rei*, vel *de hac re.* Cicero, *Non minus ſæpe ei venit in mentem poteſtatis, quam æquitatis tuæ.* Nam & hic ſubſtrahitur *memoria* vel *recordatio.* Alii Enallagen ſtatuunt, nempe *ejus rei* dici pro *ea res.* Sed non ſic aperiunt cauſſam figurati ſermonis; quæ non aliunde intelligitur, quam ex ellipſi.

2. Regitur Genitivus iſte à *facultate, potentia*, vel ſimili Ablativo intellecto: Ablativus vero à Præpoſitione ſuppreſſâ.

Dativus poſt Verbum.

OMnia Verba acquiſitivè poſita adſciſcunt Dativum ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur; ut
Plaut. *Mihi iſtic ne ſeritur, ne metitur.*
Virgilius, *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.*

HUIC

HUIC REGULÆ APPENDENT

varii generis verba.

Imprimis, Verba significantia commodum aut incommodum, regunt Dativum; ut,

Virgil. *Illa seges demum votis respondit avari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare, nec incommodare.
Idem, ——*validis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædam efferuntur etiam cum Accusativo; ut,

Cicero, *Unum studetis omnes, unum sentitis.*
Plautus, *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*
Cicero, *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*
Fessum quies plurimum juvat.

Verba comparandi regunt Dativum; ut,

Virgil. ——*sic parvis componere magna solebam.*
Fratri se & opibus & dignatione adæquavit.

Interdum additur Ablativus cum Præpositione; ut,

Comparo Virgilium cum Homero.

Aliquando Accusativus cum Præpositione *ad:* ut,

Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi, regunt Dativum; ut,

Fortuna multis nimium dedit, nulli satis.
Ingratus est, qui gratiam bene merenti non reponit.

Hæc variam habent constructionem; *Dono tibi hoc munus: dono te hoc munere.*

Cicero, *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terent. *Plurimâ salute Parmenonem servum suum impertit Gnato.*
Asperfit mihi labem: asperfit mihi labe.
Insravit equo penulam: Insravit equum penulâ.
Ovid. *Ut piget infido consulu sse viro!* id est, *dedisse consilium,* vel etiam *prospexisse.*
Lucan. *Rectoremque ratis de cunctis consulit asris,* id est, *petit consilium. Consule saluti tuæ,* id est, *respice.*
Terent. *Pessime istuc in te atque in illum consulis,* id est, *statuis. Metuo, timeo, formido tibi,* vel *de te,* id est, *sum solicitus pro te. Metuo, timeo, formido te,* vel *à te:* scilicet, *ne mihi noceas.*

Verbum

Verba promittendi ac ſolvendi regunt Dativum; ut,
Cicero, *Hæc tibi promitto, ac recipio ſanctiſſime eſſe obſervaturum.*
Idem, *Æs alienum mihi numeravit.*

Verba imperandi & nuntiandi Dativum requirunt; ut,
Hor. *Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique.*
Idem, *Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe caveto.*

Dicimus, *Tempero, moderor tibi & te. Refero tibi, & ad te.*
Item, *Refero ad Senatum*, id eſt, *propono. Scribo, mitto tibi & ad te. Do tibi literas*, ut ad aliquem feras. *Do ad te literas*, id eſt, *mitto ut legas.*

Verba fidendi Dativum regunt; ut,
Horatius, ——*vacuis committere venis Nil niſi lene decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obſequendi & repugnandi Dativum regunt; ut,
Semper obtemperat pius filius patri.
Quæ homines arant, navigant, ædificant, virtuti omnia parent. Ipſum hunc orabo, huic ſupplicabo.
Perſius, ——*venienti occurrite morbo.*
ignavis precibus Fortuna repugnat.

At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur; ut,
Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceſſit meis malis. illud conſtat omnibus, ſeu *inter omnes.*
Terent. *Hæc fratri mecum non conveniunt.*
Juven. ——*Sævis inter ſe convenit urſis. Auſculto tibi*, id eſt, *obedio. Auſculto te*, id eſt, *audio. Adamas diſſidet magneti*, ſeu *cum magnete. Certat cum illo*, & Græcanicè *illi.* Catul. *Noli pugnare duobus*, id eſt, *contra duos.*
Virgilius, *Tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi & iraſcendi regunt Dativum; ut.
Utrique mortem minatus eſt. Terent. *Adoleſcenti nihil eſt quòd ſuccenſeat.*

Sum cum compoſitis, præter *poſſum*, exigit Dativum; ut,
Rex pius eſt reipublicæ ornamento. Mihi nec obeſt, nec prodeſt. Horat. *Multa petentibus deſunt multa.*

Dativum poſtulant Verba compoſita cum his Præpoſitionibus.

Præ. Cic. *Ego meis majoribus virtute præluxi.*
Sed *præeo, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor*, Accuſativo junguntur.

Ad.

Ad. Albo gallo ne manum admoliaris.
Con. Conducit hoc tuæ laudi. Convixit nobis.
Sub. Terent. *Subolet jam uxori, quod ego machinor.*
Ante. Cic, *Iniquissimam pacem justissimo bello antefero.*
Post. Posthabeo, postpono famæ pecuniam.
Virgilius, *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*
Terent. dixit, *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*
Ob. Ter. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*
In. Impendet omnibus periculum.
Inter. Cic. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant Dativum aliquoties in alium casum; ut,
Quintil. *Præstat ingenio alius alium.*
Multos virorum anteit sapientiâ.
Terentius, *In amore hæc insunt vitia.*
Plinius, *Interdico tibi aqua & igni.*

Est pro *habeo* Dativum exigit; ut,
Persius, *Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.*
Virgil. *Est mihi namque domi pater, est injusta noverca.*

Huic confine est *suppetit*; ut,
Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.*

Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit Dativum; ut,
Exitio est avidis mare nautis.
Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?
Nemo sibi mimos accipere debet favori.

Est ubi hic dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potius causâ additur; ut, *Eo tibi hoc effectum dabo.* Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc jugulo gladio.*

Observationes de rectione Dativi.

De regimine Dativi ex iis judicium fieri potest, quæ de eo in Nomine dicta sunt. Nempe nullum Nomen, Verbum aut Participium, proprie regit Dativum: jungitur tamen casus ille, ut Nomini, sic Verbo & Participio, quo significetur acquisitio, sive ut loquuntur Scholæ, *finis cui.* Aristoteli enim & ejus Interpretibus duplex est finis, *cujus*, & *cui.* Ita in moribus beatitudo est finis *cujus* gratiâ omnia fiunt: homo autem est *cui* beatudo acquiritur: Et in ædificatione *finis cujus* est domus, *finis cui*, est ille qui inhabitabit. Hujusmodi acquisitio sive *finis cui*, exprimitur Dativo. Ut huc pertineant, quibus significatur aliquid dari, vel adimi: item prodesse

vel obesse. Nam qui prosunt, dant commodum; qui obsunt, incommodum. Itidem *consulere alteri* dicimus, quia, qui consulit, consilium dat. *Auxiliari alicui*, ut *dare auxilia* apud Livium. Etiam sub verbis dandi continentur verba mandandi, sive Imperandi: Nam id qui facit, dat negotium & mandata. Hinc & metaphorice dicimus *manda e memoria* cui contrarium, *dare oblivioni*. Quique mandanti obtemperat, operam ei dat amicam; adversam, qui adversatur: ut causa sit manifesta cur & hæc Dativo jungantur. Sub verbis adversandi continentur verba irascendi, & minandi; ut par horum sit ratio. Datio quoque est in verbis nunciandi & credendi. Nam illis alteri confertur notitia rei nunciatæ: his tribuitur alteri fides. Item in verbis eventus, quia boni malive aliquid alteri cuipiam dicitur contingere. Datio etiam significatur verbis ignoscendi; itaque *alicui ignoscere* dicitur, ut *dare veniam alicui*. *Studere* Dativo jungitur, quia notat *studium dare*. Atque ex his judicium de similibus fiat.

Duplicia etiam inveniuntur, quæ nunc Dativum, nunc Accusativum adsciscunt. Eorum alia utrumque casum admittunt consuetudine Romana; alia vero casuum unum more Romano, alterum Græco. Causa vero cur verbum idem, vel aliud ejusdem significationis, nunc dandi, nunc accusandi casui jungatur, ab eo capite arcessenda, quod natura verborum ejusdem sit, ut Datio quidem & Acquisitio omnis significetur Dativo: omnis autem Actio in alium transiens (quo in genere est actio accusantis alium) accusandi casu explicetur. Exempli gratia, qui verberat, agit in alium. Dixero igitur *verberare aliquem*, non *alicui*. Agit quoque in alium qui verbis suis quenquam in fraudem inducit. Dicam ergo *fallere alium*, non *alicui*. Et tamen utrobique etiam datio est, sive acquisitio; unde dicimus *dare verba*, & *dare verbera*; quæ Datio Dativo indicatur; ut, *Cui verba dare difficile est*, Ter. *Dare verbera Ponto*, Ovidius.

Quod in diversis vidimus verbis, idem locum habet in eodem verbo, aliter atque aliter considerato. Ut in *præstolor*, quod nunc Dativum, nunc Accusativum admittere autor est Priscianus. Ut causa melius diluceat, origo vocis adferenda. A *præsto* fuit *præstus*, & diminutive *præstulus*, sive, ut antiqui scripsere, *præstolus*; unde *præstolari*, quod Donatus exponit *præsto esse*. Nonius *præstolari* etiam exponit *expectare* vel *manere*. Unde colligitur, in *præstolando* duo considerari, commorationem in loco, ac personam quam animo commorantes spectant. Si prius horum attendamus, non tam actio est quam quies in loco; eoque sufficit Dativus, qui omnibus verbis jungitur acquisitive consideratis. Ut ergo dicimus *præsto est mihi*, *adest mihi*. Sic *præstolatur mihi*, hoc est *mei commodo*, vel *mei causâ*. Atque observat Donatus ita Ciceronem dicere, *Qui tibi ad forum Aurelium præstolarentur*. Verum in præstolando, illud etiam attenditur, quod aliquem spectemus & observemus, ubi cura est erga alium. Ut igitur *spectare*, *curare aliquem*, dicimus sic etiam *aliquem præstolari*.

Geminum huic est *invidere*. Nam pro diversa consideratione verbi dixerunt *invidere alicui*, & *aliquem*. Sed prius ponitur acquisitivè, ut sententia sit, quenquam male alicui voluisse, eoque incommodum vel damnum dedisse. Alterum sumitur transitivè, quia notatur ab invidente damnum in alterum redundasse. Quomodo

modo acceptum etiam jungitur Accuſativo perſonæ. Ut illa Ovidii, *Troadas invideo*, &c. Rationem habemus è Tullio; ut qui dicat, *Invidia verbum ductum eſſe a nimis intuendo fortunam alterius*: atque addat, hanc etiam cauſſam eſſe cur Accuſativo jungat Attius: Nimirum hoc vult, ut dicitur *videre aliquem*; ſic dici *invidere aliquem*: indeque hoc verbi eſſe, quia invidi alienam felicitatem multum, cumque dolore videant.

Simile his eſt *præſto*; ubi itidem duo attendimus, propriam ſignificationem & tranſlatam. Proprie valet *anteſto*, nempe à *præ*, quod proprie eſt loci: ut cum dicimus, *i præ* vel *prai*, ut *præſtare* ſit priori loco ſtare; quemadmodum *præire*, priori loco ire. Sed prior ſtare ſolet, qui dignitate potior eſt: unde *præ* quoque dignitatis eſt, ac *præſtare* ſignificat *vincere*, *ſuperare*. A propria ſignificatione eſt quod *præſto*, communi ſtructura verborum quæ acquirere vel adimere ſignificant, jungitur Dativo. Ab impropria eſt, quod, ut alia ſuperandi verba, Accuſativum regit. Priori modo ait Terentius, *Homo homini quid præſtat*. Cicero, *Multum cæteris hominibus præſtiterunt*. Sall. *Præſtare cæteris animantibus*. At Accuſativo uſurpat Livius, *Quantum Galli virtute cæteros mortales præſtarent*. Fabius, *Præſtat ingenio alius alium*. Par ratio in *anteſto*; uti & *anteeo*, *antecedo*, *anteverto*, quæ utrique caſui junguntur.

Etiam *indulgeo* ratione propriæ ſignificationis olim Accuſativum rexit: poſtea ubi eum exuit, Dativum amavit, Conflatum enim eſt ex *urgeo*, & Præpoſitione *in* στηλαχῆ, inſerto *d*, & *r* in *l* mutato. Ergo ut *urgeo aliquem*, ſic *indulgere aliquem*, dixere. Terentius, *Nimis me indulgeo*.

Moderor quoque hujus eſt generis. Dicimus enim *moderari affectui*, ut *modum imponere*. *Moderari affectum*, ut *regere* vel *gubernare*.

Sic *medicor morbo*, & *morbum*. *Palpor alicui*, & *aliquem*; *obtrectare laudi*, & *laudem*.

Par ratio in *deficio*. Nam dicitur, *deficit mihi*, acquiſitive ut *deeſt mihi*. Et tranſitivorum more, *deficit me*, ut *deſtituit*, vel *deſerit me*.

Sic *occumbere morti & mortem*.

Curare itidem pro *operam dare*, & Dativum & Accuſativum adſciſcit. De Accuſativo notum eſt. Nec aliter unquam Tullius, Virgilius, Livius, & ſimiles. At Plautus, Appuleius, Macrobius, aliique Dativo jungunt.

Pleraque item verba, quæ Dativum adſciſcunt, pro Dativo etiam habent Accuſativum cum Præpoſitione. Ita dicimus, *adſcribi Senatoribus*, *& in numerum Senatorum*. Sic *conducit huic*, & *ad hanc rem*. Etiam *illudo*, *inſulto*, *inceſſo*, *alicui*, *aliquem*, & *in aliquem*.

Atque hæc eâdem conſtructione, pro conſiderandi modo, variant ſtructuram. At alia ſunt, quæ pro ſignificatione diverſa, nunc Dativo, nunc Accuſativo ſociantur. Quale eſt *tempero*. Nam Dativum exigit cum idem eſt ac *modum impono*. Ut, *Linguæ temperare*, Plaut. *Temperare lætitiæ*, Liv. *Nequeo mihi temperare*, *quin*, &c. Plin. Similiter cum ſumitur pro *abſtinere*, Ut, *Te putet quiſquam*, *cum ab Italia freto disjunctus eſſes*, *ſociis temperaſſe?* Accuſativum autem regit, cum ſignificat, cohibere intra ordinem, modum ac menſuram ſuam. Quomodo dicimus, *tem-*

perare mundum, ſumtus, rates, vires, vectigalia, merum, iras, lacrymas, & ſimilia.

Studeo quoque dandi caſum poſcit, cum notat *favere*. Ut, *Studuit Catilinæ*, Cic. Item cum ſignificat *operam dare*. Ut, *Studete optimis diſciplinis & artibus*. Qua ſignificatione etiam Fabius, *In id ſolum ſtudent*. Et Gellius, *in ea re ſtudebat*. Accuſativum autem regit cum ſumitur pro *volo, cupio*. Ut, *Horum ille nihil egregie præter cætera ſtudebat*, Ter. *Ut omnes mulieres eadem æque ſtudeant, nolintque omnia*, Idem. Niſi malis his locis eſſe ellipſin infinitivi *facere*, atque inde regi Accuſativum. Quod ſi placet, nihil opus erit, *ſtudendi* verbo tribuere novam *volendi* ſignificationem.

Multa etiam ſunt, quæ nunc Dativum habeant, nunc Accuſativum; ſed unum more Romano, alterum more Græco. Ac in quibuſdam videas Dativum juxta Romanam conſuetudinem, Accuſativum juxta Græcam: in aliis vero Dativum moris Græci, Accuſativum Latini. Prioris generis eſt *ſuadeo*. Nam Romano more dicitur, *ſuadere alicui*; Græce autem apud Tertullianum & alios reperias *ſuadere alium*. Nam *eum ſuaſiſti* eſt ἀνέπεισας αὐτὸν. Quomodo Homerus, Plato, & alii paſſim. Ejuſdem generis eſt *Maledico*, quod Petronius junxit Accuſativo, *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem*. Nempe ut in illo Solonis, Μὴ λέγε κακῶς τὸν τεθνηκότα. Sic *benedico*. *Reſtat ut benedicentes Deum, ad curam corporis redeamus*, Appul. Mirum vero plurimis videbitur, ſi dixerimus, *lateo* quoque Romano more adſciſcere Dativum Græco autem Accuſativum. Hinc ſane eſt quod Dativum præfert Cicero, *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat*. Et alibi. *Ubi nobis hæc autoritas tamdiu tanta latuit*. At *latet me* non magis eſt ex nativo more Romanæ Linguæ, quam ſi diceretur, *eſt occultum me*, vel contrarium, *patet me*. Nec obſtat quod dicatur, *fugit me*, quia ſic loquimur metaphorice, nam proprium eſt *fugit hoſtes*. Quod vero *latet me* dicimus, id factum Græcorum exemplo, qui dicunt, λανθάνει μέ. Nec Helleniſmum hunc refugit Maro, *Nec latuere doli fratrem Junonis, & iræ*. Plinii etiam eſt, *latet ſteroſque*. Juſtinus quoque, *Sed res Hannibalem non diu latuit*.

Multo autem plura ſe offerunt, ubi Dativus contra ſit conſuetudinis Græcæ, Accuſativus Romanæ. Suntque ea duplicia. Quædam Dativum habent pro Accuſativo ſine Præpoſitione: quædam vero pro Accuſativo cum Præpoſitione.

Prioris generis ſunt verba ſequendi & comitandi. Ut, *Ita diis eſt placitum, voluptati ut mœror comes ſequatur*, Plaut. Ut Græci ἕπεσθαι τῇ ἡδονῇ. *Comitor* etiam Dativum adſciſcit apud Ciceronem: ut, *Cæteraque quæ comitantur huic vitæ*.

Precandi quoque verbis ſimiliter additur Dativus: ut, *pergin' precari peſſimo?* Plaut. *Precatorem adeam, qui mihi ſic oret?* Ter. *Cui ne fortuna precari. Et vitta comtos voluit prætendere ramos*, Virg. Pro quibus Latina conſuetudo potius, *precari peſſimum, orare me, quem precari*.

Hujus generis quoque eſt *decet*. Nam Latino more Accuſativum exigit: *Forma viros neglecta decet*, Ovid. Pro quo Græci, πρέπει ἀνδράσι καὶ ὥρμοις. Ita Plautus: *Noſtro generi non decet. Hæc primum ut fiant, Deos quæſo, ut vobis decet*, Ter.

Sunt

Sunt & alia, quæ more Græco habent Dativum, Latino autem Accuſativum, ſed rectum à Præpoſitione. Quale eſt *incido*. Nam ut Matthæi, προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, Sic Livius, *Agreſteſque pavidi incidentes portis*. Et alibi, *Cum incidentem portis exercitum viderint*, pro *incidentem in portas*.

Quin & Dativus per Helliniſmum ponitur, ubi Verbum abſolute ſine alterutro caſu poni ſolet; ut in Verbo *oportet*. Nam cum ei additur Accuſativus convenit cum Infinitivo. Quare *oportet te*, Latinum non eſt. ut tamen Græci πρέπειν, ſic Latini *oportere* quandoque jungunt Dativo. Ut, *Homini ſervo ſuos domitos habere oportet oculos*, Plaut.

Jubeo quoque huc pertinet cum Dativo jungitur. Volunt aliqui ſic Livium dicere, *Gracchus juſſit Cumanis*; ſed in optimis Codicibus eſt *juſſis*. Sed non refugit Macrobius. *Sacrorum cuſtodibus juſſit ne mulierem intereſſe permitterent*. Bis quoque locutus eſt Claud. *Hiſpanis Galliſque jubet*. Et alibi, *ipſe jubet ſignis, bellaturoque togatus Imperat*. Quemadmodum Hom. Αὐτάρ ὁ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύει. At *jubeo te, ut hoc facias*, non eſt Latinum. Crebro quidem cum Accuſativo perſonæ jungitur, ſed is convenit cum Infinitivo, non cum *jubeo*. Ut cum dico *Juſſit te ire, ſcribere, loqui*, &c. Sæpe autem verbum Infinitivum per Ellipſin intelligitur. Etſi autem *jubeo* non regat Accuſativum perſonæ, regit tamen certos Accuſativos rei; quale, *quid, hoc, illud, aliquid, nihil, multum, pauca*, & ſimiles. Niſi his etiam locis Accuſativus dependeat ab infinitivo *facere* ſuppreſſo.

Porro non pauca Græcorum more Dativum adſciſcunt, ubi Latini uti ſolent Ablativo cum Præpoſitione. Hujuſmodi ſunt verba certandi & contendendi. Ita Plinius, *Rigor aquæ certaverit viribus*. Propertius, *Primo contendis Homero*. Statius, *Et hoc magno bellare parenti*. Mitto Virgilium & Horatium, quibus nihil frequentius.

Diſtandi quoque, differendi, & diſſentiendi verba ſimiliter conſtruuntur. Ut, *Paullum ſepultæ diſtat inertiæ celata virtus*, Hor. *Diſſidens plebi numero beatorum eximit virtus*, Idem.

His adde coeundi ac miſcendi verba: ut, *miſta Deo mulier*, Virg. *Sed non ut placidis coeant immitia*, Hor. Itidem verba propulſandi & arcendi. Ut *Solſtitium pecori defendite*, Virg. *Nilne pudet capiti non poſſe pericula cano Pellere?* Perſ. Quæ omnia conſuetudine Latina cum Præpoſitione efferuntur.

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

VErba tranſitiva cujuſcunque generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt Accuſativum[1]; ut,

Hor. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt.*
Hor. *Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.*
Virgil. *Imprimis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

1. Interea in his uſus ſpectandus. Nam *defendo te* probum, at non *auxilior te*. Latinum quoque *juvo te*; non item *patrocinor te*.

Stuprare aliquam dixero, uti & *adulterare aliquam*, quomodo loquitur Suetonius; at non temere dicam *mœchari aliquam*. Etsi sic loquatur vetus Interpres.

Sunt vero quædam, ubi vulgo obtineat Dativus, cum veteres fere Accusativum usurpent. Cujusmodi sunt *adulor, maledico, benedico, medeor, noceo palpo, pario, suadeo.*

Alia sunt quæ pro Accusativo, usitatius habeant Ablativum. Ut, *lito, potior, vescor, fungor utor*, & similia.

Huc etiam pertinent multa quæ intransitiva creduntur. Ut, *abstineo. Quale autem beneficium est, quod te abstinueris à nefario scelere?* Cic. *Non manum abstines mastigia?* Ter. *Abstinuit vim uxore & nato*, Hor. Par ratio in compositis à *rumpo. Ne in me stomachum erumpant*, Cic. *Sese diversi erumpent radii*, Virg. Etiam ita loquuntur Terentius & Cæsar.

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atque absoluta, Accusativum admittunt cognatæ significationis [1]; ut,

Cic. *Tertiam ætatem hominum vivebat Nestor.*
Virg. ——— *longam incomitata videtur ire viam.*
Plaut. *Duram servit servitutem.*

Hunc Accusativum mutant autores non rarò in Ablativum; ut,

Plaut. *Diu videor vitâ vivere. Ire rectâ via.*
Suetonius, *Morte obiit repentina.*

Sunt quæ figuratè [2] Accusativum habent; ut,

Virgil. ——*Non vox hominem sonat, ô Dea certe.*
Juven. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.*
Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.*

1. Accusativus quidem in his vere regitur a Verbo, at Ablativus a Præpositione suppressa. Nam integre sunt, *in vita vivere, ire in via, à morte obiit*; quæ satis ex iis patebunt, quæ deinceps dicenda sunt de Ablativis causæ, instrumenti, vel modi.

2. Atque in his etiam Accusativus est cognatæ significationis. nam ut dicimus, *Olere odorem, lucere lucem, pugnare pugnam, vivere vitam*; ita *olere unguenta, pastillos, hircum*; *lucere facem*; *pugnare prælia, vivere Bacchanalia.*

Vidimus ut verba Activæ significationis Nomen regant Accusativi casus. Sed pro Accusativo interdum est verbum Infinitivum, vel etiam oratio. Prioris generis est *scit canere*, ut dicimus *scit cantum: cœpit studere*, ut *cœpit studia. Emo pœnitere*, ut *emo pœnitentiam.* Oratio pro Accusativo est in illo Terentii, *An verebamini ne non id facerem, quod recepissem semel?* Sic *vereor ne reprehendar à doctis*; pro quo Cicero, *vereor reprehensionem doctorum.*

Atque in his Accusativus à Verbo rectus exprimitur. Sæpe vero per ellipsin subtrahitur. Ut, *nubere alicui*, pro *nubere sè*, vel *vultum. Flameo enim sponsa nubebat*, hoc est, *velabat vultum*, Virg. *Cum venti posuere*,

posuere, puta *se*. *Cum faciam vitula*, nempe *sacra*. *Appulit*, vel *solvit*, vel *conscendit*, puta *navem*. *Obire*, *occumbere*, vel *oppetere*, puta *mortem*. *I amabo*, pro *amabo te*. Ut Cicero, *Cura*, *amabo te*. *Imponere* pro *decipere*; quod integre sit, callide alicui onus, vel ridiculi quippiam imponere. Simile etiam *conturbare*, puta *rationes*. Elliptice usus Cicero, *Utrum igitur me conturbari oportet, an*, &c. At integre Terentius, *Ita conturbasti mihi rationes omnes* Geminum huic *decoquere*, pro *decoquere rem*. Sic *agere*, *degere*, puta *vitam*. *Ire*, *inire*, *ingredi*, nempe *viam*. *Quo tendis* aut *pergis*, scilicet *viam* vel *iter*. Ita castrense verbum *tendere*, puta *pelles*. *Incipere*, nempe *rem*. *Curare*, pro *curare rem*, vel *negotium*. Similiter *servo*. *Redi nunc jam intro*, *atque intus serva*, Plautus Simile quoque est *mitto*. *Misit porro orare ut ad se veniant*, Terentius. Denique hujus loci sunt omnia illa quæ cum natura significant actionem transeuntem, sine accusativo tamen ponuntur. Ut, *Morbus auxit*, *nox præcipitat*, *cura ingeminant*, *tempestas sedavit*, cujus generis complura alibi adduximus & exemplis firmavimus, cum de verbo ageretur.

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt Accusativum; ut,*

Tu modo posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.

Terent. *Induit se calceos, quos priùs exuerat.*

* Item hujus ordinis esse volunt verba monendi, & hortandi: quæ tamen non omnibus, sed certis rei accusativis junguntur; ut *hoc*, *illud*, *multa*, *duo*, & similibus. Cicero, *Sed eos hoc moneo. Sin exieris, quod te jamdiu hortor.* Id. *Eam rem locus nos admonuit.* Insuper huc referunt celandi verbum. *Ea ne me celet, adsuefecit filium*, Ter. *Non enim te celavi sermonem*, Cic.

At in nullo istorum Accusativus rei à verbo regitur: sed tum demum verbum duos regit accusativos, quando uterque accusativus est ejusdem rei. Ut illo Terentii, *Facio te Deum apud illum.* Et hoc ejusdem, *dare filiam uxorem.* Et illud Plauti, *Cum agrum dabo dotem sorori.* Ac similiter Cicero, *Adjungere se comitem fugæ*, Item similia, *Præstare se virum*, *me petierunt advocatum*, *fruges appellamus cererem*: aliaque omnia, ubi accusativi sunt unius rei; eoque alter alteri per regulam convenientiæ conjungitur.

At longe aliter comparatum videtur, quando accusativi sunt rei diversæ. Exempli gratia, dicere possum, *Ego sum arbiter* vel *advocatus. Filia hujus est illius uxor. Ager est dos filiæ.* Ergo una actione complector, *Me dedere arbitrum. Filium petiit uxorem. Agrum dedit dotem.* Ubi unus Accusativus convenit cum verbo à fronte, alter à tergo.

At non sunt una res homo, & ejus vel scientia, vel monitum, vel postulatum; eoque nec potest una actio transire in hominem & ejus

ſcientiam. Atque hæc etiam lucem capiunt ex veterum conſuetudine; qui ſi in perſonam agatur, eam Accuſativo exprimebant; rem vero caſu alio. Sin agatur in rem, perſonam non Accuſativo proprie, ſed aliter enunciabant. Quomodo ſi Accuſativo dicerent *dono te*, ſubdebant Ablativum *libro*; ſin mallent *dono librum*, dicebant in Dativo *tibi*, non gemino Accuſativo *dono te librum*. Similia, *adſperſit tibi labem*, & *te labe*; *interdixit Romanos omni Gallia*, & *omnem Galliam Romanis*.

Sic igitur concludere licet, in iſtis, *Doceo te literas*, *pacem te poſco*, ſermonem eſſe figuratum: & Accuſativum rei non regi à Verbo expreſſo, ſed Præpoſitione intellecta, ut intelligatur *ad*, *ſecundum*, vel alia quæ Græco κατὰ reſpondeat. Omnino enim hæc Græcorum more dicuntur, qui eâdem ellipſi geminum Accuſativum ſociant iiſdem verbis docendi, monendi, rogandi, celandi.

Rogandi verba interdum mutant alterum Accuſativum in Ablativum; ut,

Virgil. *Ipſum obſtemur, veniamque oremus ab ipſo.*

Ter. *Suſpicionem iſtam ex illis quærit.*

Veſtiendi Verba interdum mutant alterum Accuſativum in Ablativum, vel Dativum; ut,

Induo te tunica, vel *tibi tunicam.*

ABLATIVUS POST VERBUM.

QUodvis Verbum admittit Ablativum * ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

Ut, *Dæmona non armis, ſed morte ſubegit Ieſus.*

Hor. *Naturam expellas furcâ licet, uſque recurret.*

Virgil. *Hi jaculis, illi certant defendere ſaxis.*

CAUSA.

Ut Ter. *Gaudeo (ita me dii ament) gnati cauſa.*
Vehementer ira excanduit.

Hor. *Invidus alterius rebus marceſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

Ut, *Mira celeritate rem peregit.*

Juvenal. *Invigilate viri, tacito nam tempora greſſu*
Diffugiunt, nulloque ſono convertitur annus.

Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem;*
Jam veniet tacito curva ſenecta pede.

* In hujuſmodi Verbis conſpicienda eſt Præpoſitio, unde regitur Ablativus.

A

A vel *ab* intelligitur in hoc Maronis, *Dolis instructus & arte Pelasgâ*. Ac similiter cum Fabius dicit, *Scientia studiosos instruat*. Integre enim sit, *à dolis, ab arte, à scientia*. Ita Cicero, *nisi qui à Philosophia, à jure civili, ab historia fuisset instructior*. Eadem Præpositio intelligenda, cum dicitur *pallet amore, horret frigore*, & similibus.

De concipiendum cum Cicero ait, *Omnibus sententiis absolutus est*. Integre enim Idem, *ut res nummaria de communi sententiâ constituceretur*. Sic, *non meo consilio factum*, pro *de meo*. Ut Cicero, *De meo consilio & vos fecissetis*. Pro quo etiam dicitur *ex consilio facere*: *Item more hominum*, pro *de more*. Quod etiam *ex more*. *Vivere rapto*, pro *de rapto*. *Mea pecunia curabo*, pro *de meâ*. *Quare feciſti* pro *quâ de re*.

Item *è* vel *ex* sæpe intelligitur. Ut, *conflare re aliquâ amicitiam*, pro *ex aliquâ*. Ut Terentius, *Sæpe ex malo principio conflata est magna familiaritas*. Sic *laborat cerebro*. Plaut. At Cicero, *Laborat ex renibus*. Quint. *Constat experimentis medicina*. At Cicero, *Ex fraude constare totus videatur*. Sic *amore, odio, invidia factum*. *Morte alicujus dolere*. *Lege agere cum aliquo*. *Ordine collocare*. *Merito pati*, pro *ex jure merito*. Ac similiter in aliis.

In quoque sæpe reticetur. Ut, *Cantando rumpitur anguis*, Virg. pro *in cantando*. Et Cicero, *Picturorum artificio delectabant*. At Idem, *In eo admodum delector*. Sic *ordine facere*, pro *in ordine*.

Præ quoque supprimitur. Ut, *Gaudio lacrymari, pudore aliquid agere*. Integre Terentius, *Præ amore hunc exclusit foras*. Cicero, *Nec loqui præ mœrore potuit*.

Crebro quoque *cum* subauditur. Ut, *Magnâ curâ legere*. Ubi Plautus, *cum curâ legere*. *Bonâ fide persolvere*, ubi Suetonius, *Legata ex testamento Tiberii cum fide persolvit*. *Bono ejus fiat*, pro *cum bono*. Ut Terentius, *Quod cum salute ejus fiat*.

Ablativus etiam instrumenti ab hac Præpositione regitur. Ut cum dico, *Gladio feriri, telo sauciari*. Quod ita esse exinde liquet, quia omnes fere linguæ vulgares hanc Præpositionem exprimunt.

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur Præpositio; ut, *Baccharis præ ebrietate*.
Summa cum humanitate tractavit hominem.

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in Ablativo * casu; ut, *Teruncio, seu vitiosa nuce non emerim*.
Liv. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit*.
Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis; ut,
Terent. *Redime te captum quàm queas minimo*.
Vili venit triticum.

* Verba significantia pretium non naturâ suâ regunt Ablativum, sed quia Præpositio intelligatur, unde Ablativus dependeat. Ea Præpositio est *pro*. Ut, *Magno æstimare, emere, vendere*, valet *pro magno*. Ut apud Ciceronem legimus *pro nihilo habere, pro nihilo putare*, Ablativo *pretio* intellecto.

Senec. *Constat parvo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitivi sine Substantivis positi, *Tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque*; ut Cic.

Tanti eris aliis; quanti tibi fueris.

Non vendo pluris, quam alii, fortasse etiam minoris.

Ovid. *Vix Priamus tanti, tantaque Troja fuit.*

Sin addantur Substantiva, in Ablativo efferuntur; ut Aul. Gel. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo.*

Minori pretio vendidi, quam emi.

Valeo [1] etiam interdum cum Accusativo junctum reperitur; ut,

Varr. *Denarii dicti, quòd denos æris valebant: quinarii quod quinos.*

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa, Ablativo gaudent; ut,

Terent. *Amore abundas Antipho.*

Malo virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem.

Sallust. *Sylla omnes suos divitiis explevit.*

Terent. *Hoc te crimine expedi.*

Cic. *Homines nequissimi quibus te onerant mendaciis?*

Virgil. *Ego hoc te fasce levabo.*

Sallust. *Aliquem familiarem suo sermone participavit* [2].

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in Genitivum feruntur [3]; ut Virgilius,

Quam dives nivei pecoris, quam lactis abundans?

Terent. *Quasi tu hujus indigeas patris.*

Quid est quod in hac causa defensionis egeat?

1 *Valet* naturâ suâ accusativum requirit; eoque cum Genitivo elipticè jungitur. Nam *tanti valet res*, integre erit *tanti æris pretium valet res.*

2. In his non est plenus & nativus sermo, nisi addatur Præpositio. Ut apud Ciceronem, *Res jam universas profundam, de quibus volumina impleta sunt.* Interdum vero & *egeo* accusativo junctum invenitur. Ut, *Nec quicquam eges*, Plaut. *Pauca mummenta egebat*, Sall. *Vitio vertunt quia multa egeo*, Gell. Videtur autem & in hujusmodi intelligi Præpositio. Quomodo *egeo nummos* valeat, *quod ad nummos.* Sed *egeo nummis, egeo à nummis.*

3 Genitivus hujusmodi verbis additus, omnino regitur à Nomine Ablativi casus. Qui in Verbis inopiæ erit *res præsentia*, vel simile. Ut, *careo tui*, nempe *præsentia. Esurio pecuniæ*, puta re. At in copiæ Verbis intelligitur *copia*, vel simile. Ergo *implere vini*, valet *implere vini liquore*; vel *vini re*, hoc est *vino.*

Virgil.

Virgil. *Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinæ.*
Idem, *Postquam dextra fuit cædis saturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuere, præterquam tui carendum quod erat.*
Paternum servum sui participavit consilii.
Fungor, fruor, utor, & similia, Ablativo [1] junguntur: ut,
Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, justitiæ funguntur officiis. Optimum est alienâ frui insaniâ.*
In re mala animo si bono utare, juvat.
Virgil. *Aspice venturo lætentur ut omnia sæclo.*
Cæsar, *Qui suâ victoriâ tam insolenter gloriarentur.*
Hor. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.*
Vescor carnibus.
Virgilius, ——*haudequidem tali me dignor honore.*
Terent. *Ut malis gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*
Macrob. *Regni eum societate numeravit.*
Plaut. *Communicabo te semper mensâ meâ.*

Prosequor te amore, laude, honore &c. id est, *Amo, Laudo, honoro.* Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, *exhilaro, punio, contristo.*

Mereor, cum Adverbiis *Benè, malè, melius, pejus, optimè, pessimè,* Ablativo adhæret cum Præpositione *De*; ut,
De me nunquam benè meritus es.
Catilina pessimè de republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba Ablativum cum Præpositione optant; ut, *Istuc ex multis jampridem audiveram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest ab urbe Imperator.*

Vertitur hic Ablativus aliquando in Dativum; ut,
Horat. *Vivere si rectè nescis, discede* [2] *peritis.*
Ovidius. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*
Virgil. *Heu fuge, nate deâ, teque his, ait, eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adjicitur Ablativus [3] significans mensuram excessus; ut,

1 Pleraque ex his quandoque cum accusativo reperiuntur. Atque cum ablativo junguntur, is à Præpositione dependet.
2. Videtur in his exemplis omitti tantum Præpositio, & *peritis, bonis, flammis* esse auferendi casus.
3. Ablativus plane in his à Præpositione dependet.

Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab iis virtutibus superari.

Quibuslibet verbis additur Ablativus [1] absolute sumtus; ut,

Imperante Augusto natus est Christus: Imperante Tiberio, crucifixus.

Juvenal. *Credo pudicitiam, Saturno rege, moratam in terris. Nil desperandum, Christo duce, & auspice Christo.*

Jam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poetice Accusativus; ut,

Ægrotat animo magis quam corpore. Candet dentes. Rubet capillos.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu; ut,

Absurdè facis qui angas te animi.

Examinatus pendet animi. Desipiebam mentis.

Plaut. *Discrutior animi, quia ab domo abeundum est mihi* [2].

1. Etiam Ablativus hic qui absolute ponitur, & quasi sui juris esse videtur, dependet à Præpositione intellecta. Ut, cum Cicero ait, *Nobilium vitâ victuque mutato, mores mutari civitatis puto.* Ubi intelligitur *à*; nempe ea significatione qua significat *post*, ut cum dicimus *à prandio*: ut integre sit *à nobilium vitâ victuque mutato*, hoc est, *post mutatam vitam victumque*. Par ratio in isto Ciceronis, *Oppressa libertate patria nihil est quod speremus amplius.* Pro *ab oppressâ libertate.* Sic *hoste superato, appositâ mensâ secundâ*, & similibus: ubi Participio Præteriti temporis subjicitur quod postea consequutum.

At cum Ablativus est Participium præsentis temporis, vel nomen eandem vim habens intelligenda est Præpositio *sub*: Ut *rege Alexandro*, vel *regnante*, integre sit *sub rege*, vel *sub regnante Alexandro.* Expressit Præpositionem Fabius *Nunc alius sub Alexandro, cum ad Ilium pugnatum est.* Etiam in illo Horatii *Te duce*, sic supplendus defectus *sub te duce.* Eademque Præpositio omnino concipienda in illo, *Sole ardenti proficisci.* Integre Maro, *Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.*

Quandoque intelligitur *cum*; ut in istis *Te comite, Deo juvante*, ut Græcis συν Θεῷ. Nec Græci solum, sed & Latini sæpius Præpositionem addunt; ut, *Agite cum Diis bene juvantibus*, Liv.

Est etiam cum intelligitur potius *in*. Ut *Temperibusque malis ausus es esse bonus*, Mart.

2. Apertum est Ablativum & Accusativum, quos hujusmodi regere aiunt, à Præpositione suppressa dependere. Ut *ægrotat animo*, integre *ægrotat in animo.* Et *candet dentes*, integre sit *candet quod ad dentes.* At quia Latinis nulla Præpositio Genitivum regit, concipiendum est nomen aliquod generale, unde regatur Genitivus. Nam *qui angas te animi* supplere possis hoc modo, *qui angas te animi dolore, cura, vel cogitatione, mente*, &c. Quomodo Plautus, *Nullam mentem animi habeo*, ut ante dictum.

Eidem

Eidem Verbo diverſi caſus diverſæ rationis apponi poſſunt: ut, *dedit mihi veſtem pignori, te præſente, propria manu.*

Paſſivis additur Ablativus [1] agentis, ſed antecedente Præpoſitione; & interdum Dativus: ut,

Horatius, *Laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicer. *Honeſta bonis viris non occulta petuntur.*

Quorum Participia frequentiùs Dativis gaudent; ut

Virgil. *Nulla tuarum audita mihi, nec viſa ſororum.*

Horat. *Oblituſque meorum, obliviſcendus & illis.*

Cæteri caſus manent in Paſſivis qui fuerunt Activorum; ut, *Accuſaris à me furti. Habeberis ludibrio Dedoceberis à me iſtos mores. Privaberis magiſtratu* [2].

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, Neutro-paſſiva, Paſſivam conſtructionem habent; ut,

A præceptore vapulabis. Malo à cive ſpoliari, quam ab hoſte vænire. Quid fiet ab illo? Virtus parvo pretio licet omnibus. Cur à conviviis exulat philoſophia?

Quibuſdam tum verbis, tum Adjectivis, familiariter ſubjiciuntur verba infinita; ut

Virgil. *Juvat uſque morari, & conferre gradum.*

Ovid. *Dicere quæ puduit, ſcribere juſſit amor.*

Martial. *Vis fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virgil. *Et erat tum dignus amari.*

Horat. *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & abſolutè, verba infinita; ut, *Hæccine fieri flagitia?* ſubauditur, *decet, oportet, par eſt, æquum eſt,* aut aliquid ſimile.

Virgilius, *Criminibus terrere novis, hinc ſpargere voces In vulgum ambiguas, & quærere conſcius arma,* id eſt, *terrebat, ſpargebat, quærebat.*

1. Atque Ablativus hic non regitur à Paſſivo, ſed à Præpoſitione expreſsâ, & pro eo Dativi Helleniſmo adſcribitur. Vulgo ſimile eſſe dicitur illud Ciceronis, *Omnibus videbatur probari oratio mea.* Sed ſecus eſt. Nam plane nativus hic ſermo; quia ſimiliter dixeris in Activo, *Omnibus probo orationem meam.* Non igitur Dativus hic eſt ex propria paſſivi natura, ſed communi indole Verborum, qui acquiſitivè poſita Dativum exigunt. Sic nativus ſermo eſt ſi dicas, *eſt Senatui laudatus*, quia itidem in Activo dicas *Senatui laudare.* At non æque nativus, ſi dicas *eſt Plinio laudatus*, pro *à Plinio*, quia in Activo eâ ſignificatione non dicam, *Plinio laudavit*, ſed *Plinius.* Quare diſtinguendum inter Dativos Paſſivis appoſitos; quia

quia tum demum ſtructura eſt Græcanica, cum in activo pro Dativo ſit Nominativus.

2. Paſſiva ſuo ſunt ſuppoſito contenta, nec regunt caſum. In exemplis vero allatis genitivus, ablativus, & accuſativus reguntur vel à Præpoſitione, vel à Nomine generali ſuppreſſis.

3. Magna ex parte Infinitivi habent nominis naturam: ſed nec variant Genus, quod ſemper Neutrum cenſetur; nec terminationem mutant. ſed Nomini aptoto ſimiles ſunt. Itaque Infinitivus cujuſvis caſus vicem ſuſtinet.

Nominativi. Ut, *Vivere ipſum turpe eſt nobis*, Cic. *Nam ambos curare propemodum repoſcere illum eſt quem dediſti*, Ter. hoc eſt τὸ *curare eſt repoſcere.*

Vocativi; ut, *O vivere noſtrum.*

Genitivi; ut, *Tempus eſt nobis de illâ vitâ agere*, pro *agendi. Tempus jam hinc abire*, Cic. *Conſilium cepit omnium de ſe equitatum dimittere*, idem plane eſt ac *dimittendi vel dimiſſionis.*

Dativi; ut, *Ætas mollis & apta regi*, pro *apta regimini*, ſive *rectioni.*

Accuſativi; ut, *Scripſit ſe cupere*, pro *ſuam cupiditatem. Da mihi bibere*, pro *da potum. Habeo dicere*, pro *dicendum. Amo ludere*, pro *ludum.*

Ablativi; ut, *Dignus amari, puniri*, pro *amore, pœna.*

Regitur Infinitivus, vel à Nomine, vel à Verbo, vel à Præpoſitione. A Nomine ſi dependeat, vicem obtinet Genitivi. Ut, *Tempus accedere*, pro *accedendi*, vel *acceſſus. Avidi promittere bellum*, Stat. pro *avidi promittendi*, vel *promiſſionis.* Si vero dependet à verbo, vicem obtinet Accuſativorum; ut, *Ut maturarem venire*, Ter. pro *adventum.* A Præpoſitione autem regitur, cum reſolvitur Oratio per *quod* cauſſale, vel *quia.* Ut, *Gratulor ingenium non latuiſſe tuum.* Ovid. pro *ob non latuiſſe*, hoc eſt, *quod non latuerit.* Eadem eſt ellipſis, cum Infinitivus ſubjicitur Adjectivis more Græco. Qui loquendi mos nulli Latinorum magis familiaris eſt quam Horatio. Ut, *Durus componere verſus. Celer vraſci*, & alia id genus.

DE GERUNDIIS.

GErundia ſive Gerundivæ voces, & Supina, regunt caſus ſuorum verborum; ut,

Cicer. *Efferor ſtudio videndi parentes.*

Ovidius, *Utendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*

Virgilius, ——— *Scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum Subſtantivis, tum Adjectivis; ut,

Virgil. *Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?*

Idem, *Cecropias innatus apes amor urget habendi.*

Idem, *Æneas celſa in puppi jam certus eundi.*

Poetice Infinitivus modus loco Gerundii ponitur; ut Virgil. *Studium quibus arva tueri. Peritus medicari.*

Inter-

Interdum non invenuſte adjicitur Gerundii vocibus etiam Genitivus pluralis; ut, *Quum illorum videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date creſcendi copiam novarum. Conceſſa eſt diripiendi pomorum atque opſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendet ab his Præpoſitionibus, *A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro*; ut,

Cicero, *Ignavi à diſcendo cito deterrentur.*
Amor & amicitia utrumque ab amando dictum eſt.
Cic. *Ex defendendo, quàm ex accuſando uberior gloria comparatur. Conſultatur de tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Recte ſcribendi ratio cum loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. *Pro vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponitur & abſque Præpoſitione; ut

Virgil. ——*Alitur vitium, creſcitque tegendo.*
Scribendo diſces ſcribere.

Gerundia in *dum* pendent ab his Præpoſitionibus, *Inter, ante, ad, ob, propter*; ut, *Inter cœnandum hilares eſte.*
Virgilius, *Ante domandum ingentes tollent animos.*
Cicero, *Locus ad agendum ampliſſimus.*
Idem, *Ob abſolvendum munus ne acceperis.*
Veni propter te redimendum.

Cum ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra Præpoſitionem, addito *eſt*; ut,

Juven. *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
Vigilandum eſt ei, qui cupit vincere.

Vertuntur Gerundii voces in Nomina Adjectiva; ut,

Virgil. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
Ad accuſandos homines duci præmio proximum latrocinio eſt.
Cur adeo delectaris criminibus inferendis?

DE SUPINIS.

PRius Supinum activè ſignificat, & ſequitur Verbum aut Participium, ſignificans motum ad locum; ut,

Ovid. *Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſæ.*
Milites ſunt miſſi ſpeculatum arcem.

Illa vero *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

At hoc Supinum in neutro-paſſivis, & cum Infinitivo *iri*, paſſive ſignificat; ut

Plaut.

Plaut. *Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.*
Ter. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio.*
Poetice dicunt *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo *Est*: ut
Terent. *Actum est, ilicit, periisti.*
Ovidius, *Itum in viscera terræ. Cessatum est satis.*

Posterius Supinum passive significat, & sequitur nomina Adjectiva; ùt, *Sum extra noxam, sed non est facile purgatu. Quod factu fœdum est, idem est dictu turpe. Qui pecunia non movetur, hunc dignum spectatu arbitramur.*

In istis vero, *Surgit cubitu*; *Redit venatu*: *Cubitu* & *venatu* Nomina potius censenda videntur, quam Supina [1].

De Tempore & Loco.

TEMPUS.

QUæ significant partem temporis [2] in Ablativo frequentiùs usurpantur, in Accusativo rarò; ut,
Nemo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus Consul.

1. De Gerundiis & Supinis superius adnotatum est, cum de iis in altera Grammatices parte ageretur.

2. Hic Latini interdum utuntur Accusativo, qui regatur à Præpositione *per* expressâ. Ut, *Duo fuerant per idem tempus dissimiles inter se*, Cic. pro *eo tempore*. *At pius Æneas per noctem plurima volvens*, Virg. pro *nocte*.

Quod si adsit particula *abhinc*, nunc Accusativo utuntur, nunc Ablativo. Ut, *Interea mulier quædam abhinc triennium commigravit huc*, Terent. *Horum pater abhinc duos & viginti annos est mortuus*, Cic. Sic falluntur cum Accusativum putant regi à verbo. Jam regitur à Præpositione *ante*, quæ per Ellipsin desideratur. Quod si eodem *abhinc* appositio Ablativo adderatur, regitur is casus à Præpositione *in* omissâ. Quod planius erit ex iis ubi *abhinc* non apponitur. Ea enim particula si absit, semper utimur Ablativo. Ut, *Superioribus diebus veni in Cumanum*, Liv. *Ego mense Decembri mei consulatus id feci* Cic. ubi Ablativus regitur à Præpositione *in*; quæ sæpe etiam apponitur. Ut, *Quos tu in reponam in hoc triduo*, Ter. *Ea contra nos ambæ res faciunt in hoc tempore*, Cic. *Post remo & quâ in die parva periisset soror*, Ter.

In nonnullis vero Ablativis suppletur etiam defectus præpositione *cum* vel *de*; quæ & ipsæ quandoque apponuntur. Ut, *Cum prima luce ibo hinc. M. imo de nocte censeo*, Ter. Ubi Donatus ait *de* abundare. Recte, si usum communem attendas. Sed si spectemus quid nativus sermo requirat, non cum adest Præpositio, ea redundat, sed cum abest, deficit.

Atque

Atque hoc etiam locum habet in iis, quæ multis Adverbia videntur, cum revera ſint Ablativi; ut, *mane venit*, pro *de mane*. Item *venire luci*, *veſperi*, *tempori*, integre ſint *in luce*, vel *de luce*, aut *cum luce*, &c.

Quanquam hic Ellipſis videtur eſſe Præpoſitionis *per* vel *ſub*.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in Accuſativo, interdum & in Ablativo efferuntur; ut,

Virgil. *Hic jam ter centum totos regnabitur annos.*
Idem. *Noctes atque dies patet atri janua Ditis.*
Idem, *Hic tamen hâc mecum poteris requieſcere nocte.*
Sue. *Imperavit triennio & decem menſibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, *in paucis diebus.* [1] *De die. De nocte. promitto in diem. Commodo in menſem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos ſtudui.*

Puer id ætatis. non plus triduum, aut *triduo.*
Tertio, vel *ad tertium calendas*, vel *calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci in Accuſativo effertur, interdum & in Ablativo [2]; ut Virgilius,

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres pateat cœli ſpatium non amplius ulnas.

Jam mille paſſus proceſſeram. Abeſt bidui; ſubintelligitur *ſpatium*, vel *ſpatio*, *itinere*, vel *iter.*
Abeſt ab urbe quingentis millibus paſſuum.

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum

1. Atque hinc conſtat eo quod Præpoſitio interdum exprimatur, Accuſativum non regi à Verbo, ſed à Præpoſitione intellecta *per* vel *in ra*, & quandoque *ad* vel *ante*; Ablativum à Præpoſitione *in*.

2 Plane hic & Accuſativus, & Ablativus, regitur à Præpoſitione intellecta. Ac in Accuſativo quidem ſupplendum *ad*, *per*, aut *circa*. Ut, *abeſt iter diei*, pro *ad iter*, vel *per*, aut *circa iter diei*. *Diſtat lxx. paſſus*, pro *ad*, vel *per*, aut *circa lxx. paſſus*. Ablativus autem regitur a Præpoſitione *à* vel *ab*. Velut ſi *exercitus diſtare* dixeris *multis paſſibus* aut *ſtadiis*, pro *ab multis*. Itaque Græce interdum additur Præpoſitio ἀπὸ.

addun-

adduntur fere cum Præpositione verbis significantibus motum, aut actionem *in loco, ad locum, à loco,* aut *per locum*; ut,

In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.
Virg. —— *Ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*
Sallust. *Legantur in Hispaniam majores natu nobiles.*
E Sicilia discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omne verbum admittit Genitivum [1] proprii Nominis loci, in quo fit actio; modo primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit; ut,

Juven. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio.*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi Genitivi, *Humi*, 2 *domi, militiæ, belli,* propriorum sequuntur formam; ut,

Terentius, *Domi bellique simul vximus.*
Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

1 At Genitivus ille non regitur à Verbo, sed Substantivo intellecto; ut, *in urbe in oppido.* Quæ ipsa interdum exprimuntur; ut, *Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu*, Cic.

Atque hic quæstio ejusmodi exsurgit, an rectum sit dicere, *Vivit Amstelodami, celebris Emporii*; vel *Degit Londini, urbis inclytæ.* Sane is omnino solœcismus foret, quia dicendum *Amstelodami, celebri emporio*; *Londini, inclytâ urbe*, vel *In Amstelodami celebri emporio*, vel etiam *in Amstelodamo, celebri emporio.* Ut Cicero, *Nam ibi natus est, loco nobili & celebri quondam urbe.* Fere autem additur Præpositio quoties appellativum diversi casus proprio subditur. Ut *Sed Neapoli in celeberrimo oppido*, Cic. *Albæ constiterunt in urbe opportuna*, Idem.

Porro ex his causam est cognoscere, cur similis interdum obtineat locutio in regionum & insularum Nominibus. Ut illo Maronis, *Creta jussit considere Apollo*, proprie dixisset *in Cretâ*; sed figuratè ait *Creta* pro *insulâ Creta.* Sic, *Cæsar cum audisset Pompeium Cypri visum*, Cæs.

2. Omnia hæc ellíptice dicuntur, pleneque extuleris *domi bellique tempore*, item *tempore belli militiæque.* At illud *domi est*, potius sic suppleas. *Est in domi loco.* Nam rogante aliquo, *ubi* vel *quo in loco* aliquis esset, respondebant simpliciter *domi*, ubi ἐστὶ ἡσυχῆ *in loco* intelligendum est. Nimirum ut dicitur *Antiochiæ* & *in oppido Antiochiæ*, ac quandoque *in Antiochiâ oppido*: itidem dixere, *domi*, pro *in domi loco* vel *solo*; proque eo *in domo*, ut apud Ciceronem, *In domo Cæsaris unus vir fuerit.* Vel cum Scioppio dicamus, integre esse *in ædibus domi*; ut *domus* sit totum, *ædes* vero dicantur singula conclavia, quomodo ea distinguere videtur Plautus. Imo illo quoque ante memorato *domi bellique*, si durius illud per *domi tempore* explere videatur, pro *pacis tempore*; possis *domi bellique* sic supplere, *in domi ædibus, inque militiæ tempore*, vel *in domi bellique loco.*

Sic

Sic quoque *terra* posuere, pro *in solo*, vel etiam *in solum terra*. Ut, *Maxima cum vellet terra procumbere, quesita est.* Ovid. ubi *terra* regitur à Nomine *solo*: quod quandoque exprimitur. Quomodo Lucretius, *Nam multis succensa locis ardent sola terra.* Atque hinc liquet, cum dicitur, *humi quid jacere*, valere *in solo humi.*

Domi, non alios secum patitur Genitivos, quàm *meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ*; ut, *vescor domi meæ, non alienæ.*

Verum si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ Declinationis fuerit, in Dativo aut Ablativo[1] ponitur; ut,

Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?
Suet, *Lentulum Getulicus Tiburi genitum scribit.*
Livius, *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero, *Cum una sola legione fuit Carthagini.*
Horatius, *Romæ Tybur amo ventosus, Tybure Romam.*
Cic. *Quum tu Narbone mensas hospitum convomeres.*
Idem, *Commendo tibi domum ejus, quæ est Sicyone.*

Sic utimur *ruri* vel *rure* in Ablativo; ut, *Ruri fere se continet.* Persius. ——*Rure paterno est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in Accusativo[2]; ut, *Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur *rus* & *domus*; ut, *Ego rus ibo.* Virgil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

Atque hic est ellipsis Præpositionis *in*: ut, *Ovidius natus Sulmone*, integre sit in *Sulmone*. Ac ut sæpius ea Præpositio brevitatis & elegantiæ caussa præteritur: ita quandoque, juxta nativum sermonem, apponitur. Ut, *Complures præterea naves in Hispali faciendas curavit*, Cæs. *Cananti apud Scopam in Cranone, quod est in Siciliâ oppidum, nuntiatum est*, &c. Val. Max. Nempe ut propemodum par hic ratio sit, ac in Nominibus oppidorum quæ primæ sunt vel secundæ declinationis: quæ sæpe in Ablativo ponuntur cum eadem Præpositione. Ut, *Qui nunc Epheso est Ephesis carissimus*, Plaut *Navis in Cajetâ est parata nobis*, Cic.

Porro Præpositio non solum in iis præteritur, quæ diximus, sed aliis quoque. Ut, *Saxum antiquum ingens campo quod forte jacebat*, pro *in campo*, Virg. *Ibam forte viâ sacrâ*, Horatius.

Imo Præpositio quandoque in iis etiam omittitur quæ usitatius in Geniti-

Genitivo ponuntur. Ut, *humo* & *domo*, pro *humi* & *domi*. Ut, *Domo me contineo*, Cic. *Hunc quoque ubi aut morbo gravis, aut jam segnior annis deficit, abde domo*, pro *in domo*.

2. Verisimile est Tullii ætate in hujusmodi locutionibus, ab iis, qui elegantiæ, studerent omitti solere Præpositionem; eoque Grammaticos hoc loquendi genus præcepisse: Oratores tamen, ac historici ea in parte haud semper Grammaticis obsecuti sunt. Quare extra controversiam est, etiam cum Præpositio omittitur, Accusativum regi non a Verbo, sed a Præpositione intellecta. Ut cum dico *Romam eo*; integre sit *eo ad Romam*. Quod vero Præpositio solet præteriri id compendii & elegantiæ causa factum.

Interdum etiam in Regionum & insularum Nominibus Præpositio omittitur. Ut, *Rogat, quid veniam Cariam*, Plautus. *Herus meus me Eretriam misit*, Idem. *Proficisci Cyprum*, Ter. *Inde Sardiniam venit*, Cic *Ingressus rursus iter Hellespontum perveniunt*, Liv. Imprimis vero Poetæ sic loquuntur.

Quandoque etiam in locorum Nominibus, uti sunt *villa*, *ager*, *mons*, & similia, Præpositio reticetur, idque potissimum a Poetis. Ut, *Lavinaque venit littora*, Virgil. *Tollite me Teucri, quascunque abducite terras*, Id.

A Loco, per Locum.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in Ablativo[1]; ut, *Nisi ante Româ profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco* (sive *per Eboracum*) *sum profecturus iter.*

Ad eundum modum usurpantur *Domus* & *Rus*; ut, *Nuper exiit domo.* Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

HÆc tria Impersonalia, *Interest*, 2 *refert*, & *est*, quibuslibet Genitivis adnectuntur, præter

1. Dubium non est quin Ablativus iste regatur a Præpositione suppressa. Ut, *veni Româ, Carthagine, ruri, domo*, integre sit, *Veni à Româ, à Carthagine, à ruri, à domo.*

Quæstio autem est an & exprimi possit Præpositio. Quintilianus videtur negare. Atqui ab optimis illud Scriptoribus quandoque exprimitur. Ut, *Interim ab Româ Legatos venisse nuntiatum est*, Livius. *Valerium à Veiis abducere exercitum jubet*, Idem. *A Brundusio nulla adhuc fama venerat*, Cicero. *Ut ab Alexandria discederet*, Idem. *Ab Epheso profectum*, Idem. *A Bibone discessimus*, Idem.

2. Magna est affinitas Impersonalium, ut vocant, *interest* & *refert*, cum verbis æstimandi. Nam ut iis in Genitivo additur nunc

hos

hos Ablativos feminino s *Meâ*, *tuâ*, *ſuâ*, *noſtrâ*, *veſtra*, & *cujâ*; ut,

Intereſt magiſtratus tueri bonos, animadvertere in malos.
Refert multum Chriſtianæ Reipublicæ, Epiſcopos doctos & pios eſſe.
Prudentis eſt multa diſſimulare. Tuâ refert teipſum noſſe.
Cic. *Ea cædes crimini potiſſimum datur ei, cujâ interfuit; non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi Genitivi, *Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem*; ut,

Magni refert quibuſcunque vixeris. Tanti refert honeſta agere. Veſtrâ parvi intereſt. Et, *Intereſt ad laudem meam.*

Subſtantivum, nunc Adjectivum, ita & verbis *intereſt* & *refert* Subſtantivum; ut, *Reipublicæ ſemper intereſſe putavi*, Cicer. Adjectivum, ut cum Genitivis pretii *magni*, *permagni*, &c. in eo etiam conveniunt, quod ut hæc junguntur Ablativis *magno*, *parvo*, *nihilo*; ſic *intereſt* & *refert* conſtruuntur cum *meâ*, *tuâ*, *ſuâ*, *noſtrâ*, *veſtrâ*, *cujâ*.

Hic autem quæritur an hujuſmodi Pronomina ſint Ablativi caſus. Donatus enim Accuſativum facit. Nam in illud Terentii, *Quid tua malum id refert? quæ*, inquit, *quomodo dicatur, Quid mea? Quid tua? an deeſt ad, ut ſit, ad mea, ad tua.* Nec dicere poſſumus non loqui ſic Latinos: nam Plauti eſt, *Quid ad me ad meam rem refert?* Et Cic. *Equidem ad laudem noſtram non video multum intereſſe.* Hæc evincere videntur *intereſt* vel *refert meâ*, integre eſſe, *intereſt* vel *refert ad mea negotia*. Quomodo ne Ellipſis quidem erit, ſed locutio propria. Illud enim *intereſt mea*, ſic interpretantur plerique *eſt inter mea*. Sed Neutrum placet. *Refert* quidem ſi foret à Præpoſitione loquelari *re*, primam corriperet; quæ ſemper longa.

Priſcianus vero vult *mea*, *tua*, & ſimilia eſſe Ablativos, atque addit, ſubaudiri *in re*. Quomodo legimus, apud Plautum *in re meâ eſt*, pro *refert* vel *intereſt*. Atque hanc ſententiam veram eſſe ex Iambico illo Terentii conficitur. *Etiam dotatis ſolet* C. *Quid id noſtra?* P. *nihil*. Ubi metrum claudicabit, niſi *noſtrâ* fuerit Ablativus. Ergo *mea refert* vel *intereſt*, valeat *refer* vel *intereſt meâ gratiâ*, ſive addita Præpoſitione quæ deſideratur, *meâ de gratiâ*, hoc eſt, *meâ de cauſſâ*.

Ex his non obſcurum erit, quomodo ſit ſupplenda Ellipſis, cum in Genitivo dicitur *intereſt* vel *refert naturæ, hominum, Reipublicæ, magni* & ſimilia. Nam ſi *gratiâ* vel *cauſſâ*, aut ſimile intelligitur in Ablativo *meâ*, quid impedit hoc Genitivum regi à *cauſſâ* vel *gratiâ*? nempe ut Græci ſolent intelligere χάριν vel ἕνεκα. Quamquam poſſis cum Priſciano ſupplere *in re*.

DATI-

DATIVUS.

In Dativum feruntur hæc Impersonalia [1], *Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, supersit, sufficit, vacat* pro *otium est*; ut, *Convenit mihi tecum.*

Sallust. *Emori per virtutem mihi præstat quam per dedecus vivere.*

Ovid. *Non vacat exiguis rebus adesse Jovi.*

Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*
A noverca malefit privignis. A Deo nobis benefit.

Virgil. *Stat mihi casus renovare omnes*; id est, *statutum est.*

ACCUSATIVUS.

Hæc Impersonalia accusandi [2] casum exigunt, *Juvat, decet* cum compositis, *delectat, oportet*; ut,
Me juvat ire per altum. Uxorem ædes curare decet.
Dedecet viros muliebriter rixari.

Cato, *Patrem-familias, vendacem non emacem esse oportet.*

His vero, *Attinet, pertinet, spectat*, proprie additur Præpositio *ad*; *Mene vis dicere, quod ad te attinet? Spectat ad omnes bene vivere.*

Quintilianus, *Pertinet ad utramque partem.*

His Impersonalibus subjicitur Accusativus cum Genitivo [3], *Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget*; ut,

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret; tui nec miseret; nec pudet. Fratris me quidem piget, pudetque.*

1. Impersonalia hæc Dativum adsciscunt, non ex naturâ suâ, sed ex communi verborum indole, quibus addi diximus Dativum acquisitionis.

2. Impersonalibus non additur Accusativus, nisi cum transitive sumuntur, ut *Formæ viros neglecta decet.* At in exemplis hic allatis Accusativus convenit cum Infinitivo.

3. Caussa hujusmodi sermonis est, non quod Impersonalia hæc Genitivum regant; sed quia, cum compendio & elegantiæ studuerint Romani, Nomen omittunt Substantivum unde Genitivus regeretur. Nam *miseret me tui*, dixerunt pro *tui caussa*. Atque iis Accusativus additur ex naturâ transitivorum.

Nonnul-

Nonnulla Imperſonalia remigrant aliquando in Perſonalia; ut,
Virgil. *Non omnes arbuſta juvant, humileſque myricæ.*
Ovid. *Namque decent animos mollia regna tuos.*
Senec. *Agricolam arbor ad frugem producta delectat.*
Nemo miſerorum commiſereſcit.
Te non pudet iſtud? Non te hæc pudent?

Cœpit, incipit, definit, debet, ſolet, & poteſt, Imperſonalium formam induunt; ut,
Quint. *Ubi primum cœperat non convenire, quæſtio oriebatur.*
Idem, *Tædere ſolet avaros impendii. Deſinit illum ſtudii tædere.*
Sacerdotum inſcitiæ pudere debet.
Quint. *Perveniri ad ſummum, niſi ex principiis, non poteſt.*

Verbum Imperſonale paſſivæ vocis, ſimilem cum Perſonalibus paſſivis caſum obtinet; ut,
Cæſar, *Ab hoſtibus conſtanter pugnatur.*

Qui quidem caſus interdum non exprimitur; ut,
Virgilius,——*ſtrato diſcumbitur oſtro.*

Verbum Imperſonale Paſſivæ vocis, pro ſingulis perſonis utriuſque numeri indifferenter accipi poteſt, ut, *Statur*, id eſt, *ſto, ſtas, ſtat, ſtamus, ſtatis, ſtant*, videlicet ex vi adjuncti obliqui; ut, *Statur à me*, id eſt, *ſto*: *Statur ab illis*, id eſt, *ſtant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt caſus verborum à quibus derivantur; ut
Virgil.——*Duplices tendens ad ſidera palmas, talia voce refert.*
Idem, *Ubera lacte domum referent diſtenta capellæ.*
Diligendus ab omnibus.

Quamvis in his uſitatior eſt Dativus; ut,
Terent. *Reſtat Chremes, qui exorandus eſt.*

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt Nomina, Genitivum * poſtulant; ut,
Salluſt. *Alieni appetens, ſui profuſus.*
Cupientiſſimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.

* Nempe Participia cum fiunt Nomina, naturam Subſtantivorum induunt. Nam *amans patriæ* valet *amator patriæ.*

ACCU-

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in Accusativum feruntur; ut, *Immundam segnitiem perosæ.*
Astronomus perosus adunum mulieres.
Suetonius, *Pertæsus ignaviam suam.*

Exosus & *perosus*, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia [1]; ut,
Germani Romanis perosi sunt.
Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in Ablativum [2] feruntur; ut,
Terent. *Bona bonis prognata parentibus.*
Virgilius, ——— *sate sanguine divûm*
Idem, ——— *Quo sanguine cretus?*
Ovidius, *Venus orta mari mare præstat eunti. Terra editus.*

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & *ecce*, demonstrandi Adverbia, Nominativo [3] frequentius junguntur, Accusativo rariùs; ut,
Virgilius, *En Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi.*
Cicero, *Ecce tibi status noster.*
Virg. *En quatuor aras. Ecce duo tibi Daphni, duoque altaria Phœbo. En* & *ecce* exprobantis, soli Accusativo nectuntur; ut,
En animum & mentem. Juvenal. *En habitum.*
Terentius, *Ecce autem alterum.*

1. Participia hæc cum active sumuntur Accusativum regunt ex communi structura verbi, & Dativum more Græco, ut & alia participia passiva.

2. Atqui hic plane Ablativus regitur à Præpositione suppressa.

3. *En* & *ecce* nec Nominativum nec alium casum regunt; sed casus additus dependet à voce intellecta. Nam *En dextra fidesque*, valet *En est dextra fidesque. En turba*, valet, *En adest turba. En aras*, integre fuerit, *En, video aras.* Sic *En hominem*, pro *video* vel *vides hominem.*

GENI-

GENITIVUS.

Quædam Adverbia loci, temporis, & quantitatis, Genitivum [1] poſt ſe recipiunt:

Loci; ut, *Ubi, ubinam, nuſquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine:* ut, *Ubi gentium? Quò terrarum abiit? Nuſquam loci invenitur. Eò impudentiæ ventum eſt.*

Ter. *Ah minime gentium, non faciam.*

Hic Genitivus *gentium* feſtivitatis causâ additur.

Temporis; ut, *Nunc, tunc, tum, interea, pridie, poſtridie*; ut, *Nihil tunc temporis* [2] *amplius quam flere poteram. Pridie ejus diei pugnam inierunt. Pridie calendarum,* ſeu *calendas.*

Quantitatis [3]; ut, *Parùm, ſatis, abundè,* &c. ut, *Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. Abunde fabularum audivimus.*

Inſtar [4], æquiparationem, menſuram, aut ſimilitudinem ſignificat; ut Virgil. *Inſtar montis equum divinâ Palladis arte Ædificant. Mittitur Philippus ſolus, in quo inſtar omnium auxiliorum erat.* Ovid. *Sed ſcelus hoc meriti pondus & inſtar habet.*

1. Quædam loci Adverbia figurate junguntur genitivo, idque per ſyllepſin, quia in iis ſignificatio ineſt Nominis cum Præpoſitione. Ut, *longe gentium* integre ſit *à longo ſpatio,* vel *longo loco, à gentium loco.* Ut Appuleius, *longe parentum exulavit,* pro *longe à parentum loco.* Similiter *ubi gentium* pro *quo in loco gentium. Nuſquam loci* pro *nullo in loco.* At *interea loci,* integre eſt *inter ea loci illius negotia.* Item *huc vicinia* valet *ad hoc vicinia locum*: nam priſci *hoc locum,* æque ac *hac loca* dixerunt. Par ratio in illo, *Huc dementiæ pervenit,* pro *ad hoc negotium dementiæ.* At *eo impudentiæ*, valet *ea impudentia*, pro *ad ea*, puta *negotia.* Niſi malis *eo* eſſe auferendi caſum, ut ſignet *in eo.* Idem judicium eſto de aliis.

2. *Tunc temporis* valet *tunc in temporis re*: eſtque pleonaſmus, quia *tunc* ſufficeret. Vel dicas *tunc* accipi pro *eo*, vel *illo in ſpatio.* At in *pridie ejus diei* Genitivus regitur à voce *die* quæ ineſt in *pridie*, quaſi dicas *in die ejus diei præceſſore.*

3. Adverbia quantitatis naturâ ſuâ non regunt caſum, ſed Genitivus regitur à nomine intellecto; quod eſt *res.* Ut, *ſapientiæ parum* integre ſit, *parum de re ſapientiæ.* Quamquam *parum* naturâ eſt Adjectivum, ex παῦρον eliſo *υ*; ut ab eodem eſt *paulum* r in *l* abeunte. *Parum* igitur & *paulum*, notant *breve*, vel *parvum*, & intelligitur *negotium.* Sic & dicere poſſis *abunde* eſſe naturâ Nomen, & dici *abunde* & *abundis*, ut *neceſſis* & *neceſſe.* Imo naturâ ſuâ nomina ſunt *magis* & *mage*, *ſatis* & *ſate*, unde *ſat* per apocopen. Quare non mirum ſi Genitivum additum habeant, cum naturâ ſint Adjectiva, ac *res* vel *negotium* intelligatur.

4. Atque hoc Nomen eſſe alibi dictum, Unde Virgilius, *Quantum inſtar in ipſo*: & Livius, *parvum inſtar.*

Hic apponitur interdum Præpositio *ad*; ut,
Vallis ad instar castrorum clauditur.
Populus Rom. è parva origine ad tantæ magnitudinis instar emicuit.

DATIVUS.

Quædam Dativum [1] admittunt Nominum unde deducta sunt; ut, *Venit obviam illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter vivit. Propinquus tibi sedet, quam mihi.*

Sunt & hi Dativi adverbiales, *Tempori, luci, vesperi* [2]; ut, *Tempori venit, quod omnium rerum est primum.*
Luci occîdit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ [3] accusandi casum admittunt Præpositionis unde sunt profecta; ut, *Castra propius urbem moventur.* Sallust. *Proxime Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, Accusativum regit; ut, Terentius, *Cedo quemvis arbitrum.*

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, *Aliter, secus*; & illa duo, *ante, post*, cum Ablativo [4] non rarò inveniuntur; ut, *Multo aliter. Paulo secus. Multo ante. Longo secus.* Virg. ——*longo post tempore venit. Paulo post.* Nisi & ipsa Adverbia potius censenda sunt.

1. Adverbia in hac structurâ imitantur Nomina; atque hic locum habet quod de Dativis Nominibus & Verbis additis attulimus; nempe omnia Dativum adsciscere, qui significent acquisitionem. Quem usum Dativi si quis attenderit, facile videat hoc *regimen* proprie dici non posse.

2. *Tempori, luci*, & *vesperi*, Ablativos potius esse, alibi dictum.

3. Accusativus hic plane regitur à Præpositione *ad* intellectâ. Quod & alibi notatum.

4. Ablativi hi non ab Adverbiis, sed à Præpositione *à*, vel simili suppressâ dependent.

Adver-

Adverbia [1] comparativi & ſuperlativi gradus, admittunt caſus comparativis & ſuperlativis aſſuetos ſubſervire: ſicut ante præceptum eſt; ut,

Acceſſit propiùs illo. Optime omnium dixit.

Cic. legimus, *Propius ad deos, & propius à terris.*

Plus [2] Nominativo, Genitivo, Accuſativo, & Ablativo junctum reperitur; ut,

Livius, *Paulo plus trecenta vehicula ſunt amiſſa.*

Idem, *Hominum eo die cæſa plus duo millia.*

Plus quam quinquaginta hominum ceciderunt.

Abierat acies paulo plus quingentos paſſus.

Terentius, *Dies triginta, aut plus eo, in navè fui.*

1. In Adverbiis his locum habet idquod de Nominibus comparativis & ſuperlativis dictum, nempe Ablativum regi à Præpoſitione *præ* intellectâ. Genitivum autem ab *ex numero* ſuppreſſo.

2. *Plus* adjectivum eſt, & nullum regit caſum, ſed ſi Nominativus ſit, ad convenientiam pertinet; ſin caſus obliquus, regitur à Nomine, aut Præpoſitione intellectâ.

Quibus Verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, poſtquam, & *cum,* temporis adverbia, interdum Indicativis, interdum vero ſubjunctivis Verbis apponuntur; ut,

Virgilius, *Hæc ubi dicta dedit.*

Terentius, *Ubi nos laverimus, ſi voles, lavato.*

Virg. *Cum faciam vitulâ pro frugibus, ipſe venito.*

Idem, *Cum canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*

Hic prius adverbium, poſterius conjunctio eſſe videtur.

Donec pro *quamdiu* Indicativo gaudet; ut,

Ovidius, *Donec eram ſoſpes.*

Idem, *Donec eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro *quouſque,* nunc indicativum, nunc ſubjunctivum exigit; ut,

Virgil. *Cogere donec oves ſtabulis, numerumque referre Juſſit.*

Colum. *Donec ea aqua quam adjeceris decocta ſit.*

Dum, de re præſenti non perfecta, aut pro *quamdiu,* fatendi modum poſcit; ut,

Terent. *Dum apparatur virgo in conclavi.*

Idem, *Ego te meum dici tantiſper volo dum, quòd te dignum eſt facis.*

Dum pro *dummodo*, aliàs potentiali, aliàs ſubjunctivo nectitur; ut, *Dum proſim tibi. Dum ne ab hoc me falli comperiam.*

Dum pro *donec*, ſubjunctivo tantum; ut,
Virgilius, *Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.*

Quoad pro *quamdiu*, vel indicativis, vel ſubjunctivis; pro *donec*, ſubjunctivis ſolis adhibetur; ut,
Quoad expectas contubernalem? Cicer. *Quoad poſſem & licuit, ab ejus latere nunquam diſcederem.*
Omnia integra ſervabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac, ſimulatque, indicativo & ſubjunctivo adhærent; ut, *Simulac belli patiens erat.*
Virgilius,——*Simulatque adoleverit ætas.*

Quemadmodum, ut, utcunque, ſicut, utrumque modum admittunt; ut,
Eraſmus, *Ut ſalutabis, ità & reſalutaberis.*
Horatius, *Ut ſementem feceris, ità & metes.*

Ut pro *poſtquam* indicativo jungitur; ut,
Ut ventum eſt in urbem.

Quaſi, ceu, tanquam, perinde-aeſi, haud-ſecus-aeſi, quum proprium habent verbum, ſubjunctivo apponuntur; ut,
Tanquam feceris ipſe aliquid.
Terentius, *Quaſi non norîmus nos inter nos.*

Aliàs copulant conſimiles caſus; ut,
Novi hominem tanquam te. Arridet mihi, quaſi amico.

Ne prohibendi, vel imperativis, vel ſubjunctivis præponitur; ut,
Virgilius, *Ne ſævi magna ſacerdos.*
Terentius, *Hic nebulo magnus eſt, ne metuas.*

Ne pro *non*, cæteris modis inſervit.

Adverbia, accedente caſu, tranſeunt in Præpoſitiones; ut,
Juven. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONJUNCTIONUM CONSTRUCTIONE.

COnjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor *quam, niſi, præterquam, an*, ſimiles omnino caſus nectunt; ut, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Utinam calidus eſſes, aut frigidus.*

Albus

Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quam tu.
Nemini placet nisi (vel *præterquam*) *sibi.*

Excepto, si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat; ut,
Emi librum centussis & pluris. Vixi Romæ & Venetiis.
Horatius, *in Metii descendat judicis aures, Et patris & nostras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant; ut,
Recto stat corpore, despicitque terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora; ut,
Ter. *Nisi me lactâsses amantem, & vanâ spe produceres.*
Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius postulant.

Quamvis & *licèt*, subjunctivos frequentiùs; ut,
Etsi nihil novi afferebatur. Quamquam animus meminisse horret.
Virgil. *Quamvis Elysios miretur Græcia campos.*
Ovidius, *Ipse licet venias Musis comitatus, Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, posteaquam, ubi pro *postquam, nunquam, prius quam*, & indicativis & subjunctivis adhærent; ut, *Quod redieris incolumis gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quod amem. Aliud honestum judicas, quam Philosophi statuunt.*
Plin. *Gravius accusas, quam patitur tua consuetudo.*

Si utrique modo jungitur: at *si* pro *quamvis*, subjunctivo tantum; ut, Ter. *Redeam? non si me obsecret.*

Siquis tantum indicativo: ut, *Siquis adest.*

Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur; ut,
Virgil. *Dicite* (*quandoquidem in molli consedimus herba.*)
Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indicativo; ut,
Danda est huic venia, quippe ægrotat.

Si addideris *qui*, utrumque admittit modum; ut,
Non est huic danda venia, quippe qui jam bis pejeravit, sive *pejeraverit.*

Qui cum habet vim causalem, subjunctivum postulat; ut,
Stultus es, qui huic credas.

Cum pro *quamvis*, pro *quandoquidem*, vel *quoniam*, ſubjunctivis ſemper adhæret; ut,

Cicero, *Nos, cum præcipi nihil poſſe dicamus, tamen altis de rebus diſſerere ſolemus.*

Virgil. *Cum ſis officiis Gradive virilibus aptus.*

Cum & *tum*, item *tum* geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in *cum* quiddam minus, atque adeo in priore clauſulæ parte ſtatuitur, in *tum* quiddam majus, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: ut,

Amplectitur cum eruditos omnes, tum imprimis Marcellum.

Odit tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut,

Virgil. *Superatne, & veſcitur aurâ Æthereâ?*

At cum accipiuntur dubitative aut indefinite, ſubjunctivum poſtulant: ut, *Viſe num redierit.*

Nihil refert feceriſne, an perſuaſeris.

Ut, cauſalis ſeu perfectiva conjunctio, & *ut* pro *ne non*, poſt verba timoris, nunc potentiali, nunc ſubjunctivo jungitur: ut,

Ter. *Filium perduxere illuc ſecum, ut una eſſet, meum*

Idem, *Te oro Dave, ut redeat jam in viam.*

Idem, *Metuo ut ſubſtet hoſpes*, id eſt, *ne non ſubſtet.*

Ut, concedentis, ſeu poſitum pro *quanquam*, & *ut* pro *utpote*, ſubjunctivo ſervit: ut,

Ut omnia contingant quæ volo, levari non poſſum.

Non eſt tibi fidendum, ut qui toties fefelleris.

Ut qui ſolus relictus fueris.

Ut pro *poſtquam*, pro *quemadmodum* vel *ſicut*, & interrogativum, indicativis nectitur: ut,

Cic. *Ut ab urbe diſceſſi, nullum intermiſi diem, quin ſcriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*

Idem, *Credo ut eſt dementia.*

Virgilius, *Ut valet? Ut meminit noſtro?*

Quanquam de hoc in Adverbii quoque Conſtructione paulò ſupra eſt dictum.

PRÆPOSITIONUM CONSTRUCTIO.

PRæpoſitio ſubaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut, *Habeo te loco parentis*, id eſt, *in loco.*

Apparuit

Apparuit illi humanâ ſpecie, id eſt, *ſub humanâ ſpecie.*
Diſceſſit magiſtratu, id eſt, *à magiſtratu.*

Præpoſitio in compoſitione, eundum nonnunquam caſum regit, quem & extra compoſitionem regebat: ut, Virgil. *Nec poſſe Italiâ Teucrorum avertere regem.*
Prætereo te inſalutatum.
Idem, ——— *emoti procumbunt cardine poſtes.*
Idem, *Detrudunt naves ſcopulo.*

Verba compoſita cum *A, ab, ad, con, de, è, ex, in,* nonnunquam repetunt eaſdem Præpoſitiones cum ſuo caſu extra compoſitionem, idque eleganter: ut,
Abſtinuerunt à viris.
Terent. *Amicos advocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.*
Cic. *Detrahere de tuâ famâ nunquam cogitavi.*
Cum ex inſidiis evaſeris.
Terent. *Poſtquam exceſſit ex ephebis. In rempublicam cogitatione curaque incumbe.*

In pro *Erga, contra,* & *ad,* Accuſativum habet: ut,
Virgil. *Accipit in Teucros animum mentemque benignam.*
Idem, *Quid meus Æneas in te committere tantum,*
Quid Troës potuere?
Idem, *Quo te Mœri pedes? an, quo via ducit, in urbem.*

Item cum Accuſativo jungitur, quoties diviſio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore ſignificatur: ut,
Virgil. *Eſt que locus partes ubi ſe via findit in ambas.*
Ovid. *Verſa eſt in cinere ſoſpite Troja viro.*
——— *amor mihi creſcit in horas.*

In, cùm ſignificatur actus in loco, Ablativum poſtulat: ut,
Ovid. *Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum.*

Sub, pro *ad, per,* & *ante*, accuſativo innititur: ut, *Sub umbram properemus.* Liv. *Legati ferè ſub id tempus ad res repetendas miſi*; id eſt, *per id tempus.*
Virgilius, ——*ſub noctem cura recurſat*, id eſt, *paulo ante noctem*, vel *inſtante nocte.* Alias Ablativum admittit: ut, *Quicquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas*
Virgil. ———*ſub nocte ſilenti*, id eſt, *in nocte ſilenti.*

Supra pro *ultra*, accuſativo jungitur: ut,
Virgil. ———*Super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super pro *de*, & *in*, ablativo: ut,
Tacit. *Multum ſuper ea re, variuſque rumor.*
Virgilius, *Fronde ſuper viridi.*

Subter, uno significatu utrique casui apud Authores jungitur: ut,

Liv. *Pugnatum est super subterque terras.*

Virgil. ——*omnes Ferre libet subter densa testudine casus.*

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, *Pube tenus. Pectoribus tenus.*

At genitivo tantum plurali: ut, *Crurum tenus.*

Præpositiones cum casum amittunt, migrant in Adverbia: ut,

Virgil. ——*longo post tempore venit.*

Idem, *Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.*

Idem, ——*coram quem quæritis adsum Troius Æneas.*

INTERJECTIONUM CONSTRUCTIO.

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur: ut, Virgil. *Spem gregis (ah!) silice in nuda connixa reliquit.* Terentius, *Quæ (malùm) dementia?*

O exclamantis, Nominativo, Accusativo, & Vocativo jungitur: ut,

O festus dies hominis!

Virgil. *O fortunatos nimiùm, bona si sua nôrint, Agricolas!*

Idem, *O formose puer, nimium ne crede colori.*

Heu & *prô*, nunc Nominativo, nunc Accusativo adhærent: ut, *Heu pietas!* Virgil. *Heu prisca fides!*

Idem, *Heu stirpem invisam!*

Terent. *Pro Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem, *Prô Deûm atque hominum fidem!*

Prô sancte Jupiter! apud Plaut.

Hei & *væ*, Dativo apponuntur: ut,

Ovid. *Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis!*

Terent. *Væ misero mihi, quanta de spe decidi!*

Interjectiones nullum naturâ suâ casum regunt. Nam is qui iis additur, aliunde dependet; nimirum à voce aliquâ, quæ ut plenus sit sermo, animo concipitur, ob affectum vero reticetur: vel istiusmodi sit, ut casus etiam sine Interjectione consistat. Sic *O festus dies hominis!* integre erit, *O quam est festus dies hominis. O fortunatos!* valet, *O quam dicamus vel credamus fortunato!* In tertio Vocativus non regitur ab Interjectione, sed per se sufficit. Sic *heu pietas!* integre erit, *heu quanta est hæc pietas! Proh Deum atque hominum fidem*, suppleas addendo *imploro* vel *obtestor.*

At in iis, *hei mihi*, & *væ mihi*, Interjectio ponitur loco nominis, eum significantis affectum cujus Interjectio significationem habet. E. g. *væ* est Interjectio comminantis triste aliquid, & sæpe funestum. Ergo ponitur pro *magno malo.* Proinde *væ tibi* significat *magnum malum sit tibi.*

DE

DE FIGURIS.

FIgura eſt nova arte aliqua dicendi forma.
Cujus duo tantum genera, Dictionis ſcilicet & Conſtructionis, hoc loco trademus.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictiones ſunt ſex; Protheſis, Aphæreſis, Epentheſis, Syncope, Paragoge, Apocope.

Protheſis, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad principium dictionis, ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*.

Aphæreſis, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epentheſis, eſt interpoſitio literæ vel ſyllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, addita *l*; *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit*, *dixti*, *repôſtum*, *&c.*

Paragoge, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici*.

Apocope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi* pro *peculii*. *Dixtin'* pro *dixtine*. *Ingeni* pro *ingenii*.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo: Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptôſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſive immediata conjunctio: ut, *Flumen Rhenus*. Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud autores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent: ut, *Urbs Patavii*, apud Virgilium. *Urbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In Appoſitione ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt no-

men collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut, *Urbs Athenæ.*

Ovid. *In me turba ruunt luxuriosa proci.*
Virgil. *Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratia: ut, *Urbs Roma. Animal equus.*
Tollendæ æquivocationis causâ: ut, *Taurus mons Asiæ. Lupus piscis.*
Et ad proprietatem attribuendam: ut, *Erasmus vir exactissimo judicio. Nereus adolescens insigni formâ. Timotheus homo incredibili fortunâ.*

EVOCATIO.

CUm prima vel secunda persona immediate ad se evocat tertiam; ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: ut, *Ego pauper laboro. Tu dives ludis.*

Est ergo Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum vero est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, *Ego pauper laboro: tu dives ludis.* Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In Evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote, vel cum persona evocata caret numero singulari: ut, *Ego tuæ diliciæ istuc veniam.* Aut cum est nomen collectivum: ut, *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus*: hic subauditur *nos.* Aut denique cum est nomen distributivum: ut, *in magnis læsi rebus uterque sumus*: subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quam evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut,
Sum pius Æneas; subintelligitur *ego.*
Populus superamur ab uno; subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à συν con, & λήβω sumo.

Duplex

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem *Et, nec, neque,* & *cum* pro *Et* acceptum, est pluralis numeri; ac perinde verbum aut adjectivum, aut relativum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum, genere & persona cum digniore supposito ac substantivo quadrabit; ut, *Quid tu & soror facitis?*

Ego & mater, miseri perimus.

Tu & uxor qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior autem est Persona prima quam secunda aut tertia, & dignior secunda quam tertia; ut, *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo. Neque ego, neque tu sapimus.*

Virgil.——*divellimur indè Iphitus & Pelias mecum.*

Idem, *Rhemus cum fratre Quirino Jura dabant.*

Cum tamen singulare verbum magis amat; ut,

Tu quidego & populus mecum desideret, audi.

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus quam femininum aut neutrum, & dignius femininum quam neutrum; ut, *Rex & Regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coactæ.*

At cum substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatius in neutro genere ponitur; ut, Virgil.——*cùm Daphnidis arcum*

Fregisti & calamos, quæ tu perverse Menalca,

Et cùm vidisti puero donata dolebas.

Sallust. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem, *Huic bella civilia, cædes, & discordia civilis grata fuerunt. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.*

Porrò *Conceptio* alias Directa est; nempe cùm concipiens, id est, dignius & conceptum, id est, indignius copulantur per *Et*, vel *atque*, vel *que*; alias Indirecta, cùm copulantur per *Cum*; ut, *Ego cum fratre sumus candidi*; ubi utraque *Conceptio* est indirecta.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens nec genus conceptum explicatur; sed de mare atque femina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam, *Uterque est formosus*; loquens de *sponso* & *sponsa*.

Sic Ovid. *Impliciti laqueis nudus uterque jacet*; loquens de *Marte* & *Venere*, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumtio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem cùm congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, *Duæ aquilæ volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc* & *illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri; ut *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens: ut, *Corydon & Thyrsis.* Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virgil.

Compulerantque greges Corydon & Thyrsis in unum;
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,

Populus vivit; alii in penuria, alii in deliciis.

Sulpitius & *Aldus* quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*; Verbum, ut *volaverunt:* Partes, ut *hæc* & *illa*: Partium determinationem, ut, *ab oriente & occidente*; & Ordinem, videl. quod totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis explicita, ubi omnia exprimuntur quæ in Prolepsi esse oportet: ut *Equi concurrunt, hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut,

Ovid. *Alter in alterius jactantes lumina vultus,*
Quærebant taciti noster ubi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videl. *& alter in alterius. Et alter alterius onera portate.* Ubi deest *vos:* & altera pars cum determinatione, videl. *& alter alterius.*

Ter. *Curemus æquam uterque partem*: hic totum *nos* subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diome-

Diomedes Prolepſin dicit eſſe, quoties id quod poſterius geſtum eſt ante deſcribimus: ut, Virgilius; *Lavinaque venit littora.* Lavinium enim nondum erat, cum Æneas veniret in Italiam. Dicitur vero Prolepſis, à πρὸ, quod eſt *ante*, & λήβω *ſumo.*

ZEUGMA.

ZEugma eſt unius verbi vel adjectivi viciniori reſpondentis ad diverſa ſuppoſita reductio; ad unum quidem expreſſè, ad alterum verò per ſupplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatûs locus, nihil horum ora vultuſque moverunt?* Hic *moverunt*, expreſſe reducitur ad *ora vultuſque*, at ad cætera per ſupplementum: ſubintelligendum eſt enim, *præſidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concurſus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando eſt comparatio vel ſimilitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, *Ego meliùs quam tu ſcribo. Ego ſicut fœnum arui. Hoc ille iter prudenter atque ego feciſſet.* Item per *niſi*: ut,

Ter. *Talem filium nulla niſi tu pareret.*

Licet Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut,

Ovid. *Quid niſi ſecretæ læſerunt Phillida ſilvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi ſupra eſt dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, priùs hic te nos, quàm iſtic tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego & tu ſtudes.*

In genere: ut, *Maritus & uxor eſt irata.*

In numero: ut, *Hic illius arma, hic currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, *Dormio ego & tu.* Quandoque in medio, vocaturque Meſozeugma: ut, *Ego dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo ſubſtantiva; ut, *Rex & Regina:* Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva eſſe poteſt: ut,

ut, *Et, vel,* &c. Verbum vel adjectivum; ut, *Irata est,* & quod verbum vel adjectivum viciniori suppositio respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia; ut, *Cubas ubi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Constructionis; ut, *Joannes fuit piscator, & Petrus.*

Dicitur autem *Zeugma,* quasi copulatum, à Græco verbo ζεύγνύω vel ζεύγνυμι, quod est *copulo.*

SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce; ut Virg. *Pars in frusta secant. Gens armati.*

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi causâ; ut, *Anser fœta. Elephantus gravida;* aut supplementi gratiâ; ut, *Prœneste sub ipsa,* subauditur *urbe.*

——*Centauro in magnâ*; subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantum; ut, *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul; ut,

Pars mersi tenuere ratem.

Virgil. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est *con,* & θέσις *positio*; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptôsis, ab ἀντὶ, quod est *pro,* & πτῶσις *casus,* est positio casus pro casu, idque interdum non invenuste; ut, Virgilius, *Urbem quam statuo vestra est.* Terentius, *Populo ut placerent quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Ejus non venit in mentem,* pro *id.* Quanquam hîc *venit* impersonaliter potius usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantiâ referti*; pro *omnis generis.* Sic *id genus, quod genus, &c. Idne estis authores mihi?* pro *ejus.* Interdum autem fit durior Antiptôsis; ut, *Salve primus omnium parens patriæ appellate,* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum*; pro *quorum altero.*

SYNEC-

SYNECDOCHE.

Synecdoche eſt, cum id quod partis eſt, attribuitur toti; ut, *Æthiops albus dentes*. Hic *album*, quod ſolis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Per Synecdochen omnia nomina adjectivo aliquam proprietatem ſignificantia; item verba paſſiva, & neutralia ſignificantia aliquam paſſionem, poſſunt regere accuſativum, aut ablativum, ſignificantem locum in quo eſt proprietas aut paſſio, ut, *Æger pedes*, vel *pedibus*. *Saucius frontem*, vel *fronte*. *Doleo caput*, vel *capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effuſas laniata comas*, *contuſaque pectus*.

Nam illæ Græcæ phraſes ſunt; *Excepto quòd non ſimul eſſes*, *cætera lætus*. *Cætera ſimiles*, *uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod eſt *con*, & ἐκδοχωμαι, *ſuſcipio*: videlicet, quòd totum cum ſua parte capiatur.

Si cui libet figuratæ conſtructionis elegantias pernoſcere, *legat* Thomam Linacrum *de* Elliſi, Pleonaſmo, *& Enallage*, *deque aliis figuris erudite*, *dilucide*, *ac copioſe diſſerentem*.

DE SYNTAXI FIGURATA.

POSTQUAM egimus de Syntaxi analogâ, ſive regulari, hoc eſt, eâ quæ ſequitur nativam loquendi formam, regulíſque artis maxime communibus conſentanea eſt: ſupereſt dicamus de Conſtructione Figuratâ, ſive irregulari, quæ quidem conſuetudini convenit rectè loquentium; à naturâ tamen ac primogeniâ loquendi formâ recedit, uti & à ſimpliciſſimis maximeque communibus artis regulis. Ita ut, ſi eam conferamus cum nativâ & ſimpliciſſimâ locutione, aliquid reperias vel deeſſe, vel ſupereſſe, vel immutari, vel tranſponi.

Atque hinc omnes Figurarum ſpecies cum doctiſſimo Sanctio ad quatuor reduximus; nempe *Ellipſin*, *Pleonaſmum*, *Syllepſin*, & *Hyperbaton*. Quibus ſubjecimus *Helleniſmum*, ſive conſtructionem Græcam, quæ fit, cum à Latinâ conſuetudine recedentes, imitamur Græcos. Quod autem *Antiptoſin*, ſive *Ennallagen* ſpectat, oſtendemus eam non minus ſuperfluam eſſe quam alias hic omiſſas; & nullam eſſe loquendi formam, quæ non ad aliquam ex his commode ſatis reduci poſſit.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De prima Figura, quæ dicitur Ellipſis.

Figura prima vocatur *Ellipſis*, hoc eſt, defectus in Oratione. Eſtque duplex. Primò, cum aliquid in oratione de integro ſubintelligitur. Secundò, cum deficit Nomen aut Verbum, quod antea erat expreſſum, vel in eodem ſenſu, vel diverſo, & vocatur *Zeugma*.

Porro, ut primum Ellipſeos genus plenius innoteſcat, Canones ſequentes diligenter obſervandi ſunt.

I. *De Verbo ſubintellecto.*

Canon I. Omnis oratio conſtat ex Nomine & Verbo. Quare ſi Verbum non exprimitur, neceſſario ſubintelligi debet.

Hinc patet *Appoſitionem* vulgo dictam eſſe Ellipſeos genus, ubi intelligitur Verbum Subſtantivum. Ut, *Anna ſoror*, pro *Anna ens ſoror*, vel (quia Participium non eſt amplius in uſu) *quæ es ſoror*. *Urbs Athenæ* pro *urbs quæ eſt*, vel *dicitur Athenæ*: quemadmodum dixit Cæſar, *Carmonenſes, quæ eſt firmiſſima civitas*.

Porro appoſitio interdum eſt plurium vocum, cum quaſi oratio adtexitur, illuſtrandi cauſa; ut, *Donarem tripodas, præmia fortium. Vicina coegi ut quamvis avido parerent arva colono-----Gratum opus Agricolis*, Virgil

Sæpe autem ad appoſitionem referunt ea, quæ ad naturam Adjectivorum proxime accedunt; ut, *Homo ſervus, Victor exercitus, Nemo homo*, &c.

Eſt etiam ubi Verbum alias intelligatur. Ut, *In Pompeianum cogito*, Cic. ſupple *ire*. *Dii meliora*, ſupple *faciant*. Potiſſimum autem Verbum Subſtantivum; ut, *Sed vos qui tandem*, ſupple *eſtis*? Cujus generis plura habes in ſilvula ſecunda ſequenti.

II. *De Nominativo ſubintellecto.*

Canon II. Omne Verbum ante ſe habet Nominativum expreſſum, vel ſubintellectum. Supprimitur autem Nominativus tribus potiſſimum modis.

1. Cum eſt primæ vel ſecundæ perſonæ; ut, *Amavi te, quo die cognovi*, Cic. ſupple *ego*. *Quid facis?* ſupple *tu*, &c.

2. In verbis, quæ homines communiter reſpiciunt. Ut, *Aiunt, ferunt, prædicant* nempe *homines*.

3. In verbis, quæ vulgo imperſonalia dicuntur, ut *vivitur*, ſupple, *vita*. Nam ſi *vivere vitam* rectum eſt, rectum quoque erit *vivitur vita*. Siquidem accuſativus poſt Verbum activum ſemper reddi poſſit per nominativum cum paſſivo. Sic cum dicitur *peccatur*, intelligitur *peccatum*. Ut apud Ciceronem, *quo in genere multa peccantur*. Sic *vigilatur*, puta *nox*. Ut apud Ovid. *Noctes vigilantur amaræ*. Sic *feſtinatur*, puta *res* vel *fuga*: ut apud Virgil. *Feſtinate fugam*.

Huc refer verba naturæ, ſive exemptæ quæ vocant actionis, ut *Pluit, tonat, fulgurat, ningit, luceſcit*, in quibus ſubintelligitur *Deus, Cœlum*, vel *Natura*, aut nomen ejuſdem originis, ut *pluvia, nix, lux*, &c.

III. *De*

III. *De Accusativo subintellecto post Verbum.*

Canon III. Omne Verbum activæ significationis habet post se accusativum expressum vel subintellectum.

Sæpe autem supprimitur accusativus, & potissimum ante relativum *qui, quæ, quod*, ut *Facilius reperias* (supple *homines*) *qui Romam profiscantur, quam ego qui Athenas.* Vide quæ super hac re diximus in regula de accusativo.

Notandum vero Infinitivum ut Nomen verbale, sæpius intelligi post Verbum, & accusativi locum supplere. Ut cum dico, *currit*, intelligitur *cursum*, vel τὸ *currere*, quod tantundem est. Sic *pergit*, puta *pergere.* Quomodo dixit Plautus, *pergis pergere.* Et Terentius *Pergam ire domum.* Sic apud Græcos, ἔφη φάναι, *dixit dicere*, & similia.

Infinitivus quoque intelligitur in Participiis neutris, ut *lectum est, legendum erit*, supple τὸ *legere*, ut alibi dictum.

IV. *De Infinitivo per se posito & verbo à quo regitur subintellecto.*

Canon IV. Quoties Infinitivus per se in oratione occurrit, Verbum à quo pendeat subintelligi debet, puta *cæpit, solebat*, aut simile. Ut, *Ego illud sedulo negare factum*, Ter. supple *cæpi. Facile omnes perferre ac pati*, Id. puta *solebat.*

Hoc Poetis & Historicis familiare est: quanquam & apud Ciceronem occurrat, *Galba autem multas similitudines afferre, multaque proaquitate dicere.*

Aliquando etiam Participium reticetur. Ut, *Divitiacus complexus obsecrare cæpit ne quid gravius in fratrem statueret; scire se illa esse vera*, &c. Cæs. pro *dicens se scire.*

V. *De Adjectivo per se posito, & substantivo subintellecto.*

Canon V. Omne Adjectivum habet Substantivum suum expressum vel suppressum. Sic in his *Juvenis, servus*, &c. subintelligitur *homo*: in *bibula*, & *sulla*, &c. intelligitur *caro*: vide plura hujusmodi in silvulâ sequenti.

Quoties vero Adjectivum in neutro genere ponitur, reticetur *negotium*, quod apud veteres tantundem erat ac *res*, ac πρᾶγμα apud Græcos, *verbum* apud Hebræos.

Ita eo usus Cicero, *Teucris illa, lentum negotium.* Et alibi *ad tanti belli opinionem, quod ego negotium*, &c. Imo sæpissime apud eundem *res* & *negotium* confunduntur. Ut, *Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea.* Et alibi, *Rerum autem omnium nec aptius est quidquam ad opes tuendas quam diligi, nec alienius quam timeri*: ubi *aptius* & *alienius* supponunt *negotium*, quamvis respiciant *res*, quo tanquam synonymo antea usus est. Sic in isto *Fecerunt, ut istum accusarem, à quo mea longissime ratio voluntasque abhorrebat*, nempe *à quo negotio accusationis* juxta Ascanium. Sic in hoc Terentii, *Utinam hoc sit modo defunctum.* Quo loco Donatus, *Hoc, id est, negotium, id est, raptus virginis.*

Nec soli sic Grammatici veteres supplent, sed ipsi etiam Scriptores classici addunt sæpius. Ut Horatius, *Aliena negotia curo ex-*

cussus

ejus propriis; elliptice extulit Terentius, *Aliena ut curet*.

Quare cum dicitur *triste lupus stabulis*; *Varium & mutabile semper femina*, fruſtra reſolvunt Grammatici, per *res triſtis*, *res mutabilis*, *cum negotium* eodem fungi poſſit officio.

Porro ſubintelligitur etiam *negotium*, cum Relativum in neutro ponitur. Ut *Non eſt quod gratias agas*, hoc eſt, *non eſt negotium*, vel *nullum eſt negotium propter quod gratias agas*. Sic *Claſſe viriſque potens, per quæ fera bella geruntur*, Ovid. Et ſimiliter, *Lunam & ſtellas quæ tu fundaſti*, nempe *quæ negotia*.

Perperam itaque Grammatici hic ſyllepſin ſtatuunt, & ex eo neutrum genus in animatis maſculino & feminino dignius eſſe contendunt, cum tantum ſupprimatur *negotium*; quodque pariter in rebus animatis reticetur. Ut, *Parentes liberos & fratres, vilia habere*, Tac. hoc eſt *vilia negotia*. Et *Ductores Danaum delecti prima virorum*, Lucret.

VI. *De Antecedente ſubintellecto.*

Canon VI, Omne Relativum reſpicit Antecedentem, cujus locum tenet. Quare ellipſis ſtatuenda eſt, quoties antecedens, qui Relativum præcedere, & conſequi debet, tantum præcedit; ut, *Eſt pater quem amo*, pro *quem patrem amo*.

Atque hæc gemina eſt, cum utrobique reticetur. Ut, *Sunt quos arma delectant*. Sed de his ſatis dictum eſt in ſyntaxi regulari.

VII. *De eo, quod ſubintelligitur, cum Genitivus ſequitur Adjectivum vel Verbum.*

Canon VII. Quoties Genitivus conſtruitur cum Adjectivo aut Verbo, vel eſt Helliniſmus & pendet à Præpoſitione, vel nomen aliquod generale ſubintelligitur.

Atque hoc potiſſimum quinque modis fit.

1. Cum reticetur Subſtantivum *negotium*, vel *tempus*, aut ſimile; ut, *Ultimum dimicationis*, Liv. puta *tempus*. *Amara curarum*, Hor. nempe *negotia*.

2. Cum reticetur correlativum; ut, *Sophia ſeptimi*, Cic. nempe *filia*. *Hectoris Andromache*, Virg. ſupple *uxor*.

3. Cum reticetur *cauſſâ* vel *ratione*, ut apud Græcos ἕνεκα vel χάριν. Ut, *Cum ille ſe cuſtodiæ diceret in caſtris remanſiſſe*, puta *cauſſâ*.

4. Cum Genitivus additur Præpoſitioni locali; ut, *Ad Caſtoris*, Cic. *In Veneris*, Plaut. nempe *ædem*. Sic *Per Varronis*, ſupple *fundum*. *Ex Apollodori*, Cic. puta *Chronichis*.

5. Cum Genitivus additur. Ut, *Eſt regis*, puta *officium*; *æſtimare litis*, nempe *cauſſa*. *Abeſſe bidui*, puta *itinere*. *Accuſatus furti*, ſupple *crimine*. *Eſt Romæ*, puta *in oppido*. Et ſimilia, de quibus in Syntaxi regulari dictum.

VIII. *De eo quod ſubintelligitur, cum Accuſativus per ſe ponitur.*

Canon VIII. Omnis Accuſativus regitur vel à Verbo Activæ ſignificationis, vel à Præpoſitione, (niſi conveniat cum Infinitivo, ut *me amare*.) Quare ubi Verbum reticetur, defectus ſupplere debet. Ut, *Me miſerum*, puta *ſentio*.

Sæpe

Sæpe autem Præpositio reticetur. Ut, *Eo spectatum ludos*, pro *ad spectatum*. *Pridie Calendas*, pro *ante Calendas*. Vide Silvulam tertiam.

IX. *De eo quod subintelligitur, cum Ablativus per se ponitur.*

Canon IX. Omnis Ablativus regitur à Præpositione expressâ vel intellectâ. Hujus exempla habes in Silvulâ sequenti.

X. *De duobus aliis Ellipseos generibus maxime observandis.*

1. Nominativus qui cum Verbo consentiat, sæpissime reticetur, & ex sensu periodi supplendus est. Ut, *Cujus belli cum ei summa esset data, eoque cum exercitu profectus esset.* &c. Corn. Nepos, pro *eoque is cum exercitu profectus esset.* Sic *Id cum factum multi indignarentur, magnaque esset invidia Tyranno*, Id. pro *magnaque id factum esset invidia. Dum equites prœliantur, Brutus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, postremam Romanorum aciem invadunt*, Sall. pro *neque ii aderant.*

2. Verbum sæpius desideratur ex sensu itidem orationis supplendum. Ut, *Disce puer virtutem ex me verumque laborem. Fortunam ex aliis*, Virgil. ubi *fortunam* regitur ab *opta*, *pete*, vel simili intellecto, & non à *disce*, quia fortuna non discitur. Sic *Sacra mana, victosque Deos, parvumque nepotem, Ipse trahit*, Id. ubi *trahit* respicit tantum *nepotem*, & *sacra* & *Deos* reguntur à *portat* vel simili, suppresso.

Similiter in illo ejusdem, *Ne tenues pluviæ, rapidive potentia Solis Acrior & Boreæ penetrabile frigus adurat*; ubi *noceant* intelligendum cum quo *tenues pluviæ* consentiat. Sic in illo Ciceronis, *Fortuna, qua illi florentissima, nos duriori conflictati videmur.* Ubi *conflictati* respicit tantum secundum membrum, & *usi* in priori intelligitur.

XI. *De aliis particulis subintellectis.*

Sæpenumero contingit, ut *magis* vel *potius* supprimatur. Ut, *Tacita semper est bona mulier, quam*, hoc est *magis bona. Oratio fuit precibus quam jurgio similis*, Liv. hoc est, *magis similis. Si quisquam est qui placere cupiat bonis quam plurimis*, nempe, *bonis potius quam plurimis.*

Cum *simul* intelligendum *ac* vel *atque*. Ut, *At simul Heroum laudes & facta parentis, Jam legere & quæ sit poteris cognoscere virtus.* Et illo Cic. *Itaque simul exsurrecti sumus, visa illa contemnimus.*

Si supprimitur in isto, *Tu quoque magnam partem opere in tanto, sineres dolor, Icare haberes*, Virg.

Ut non sumitur pro *quamvis*, ut vulgo putant, sed intelligitur *esto* vel *fac*. Ut, *Prosunus ut redeas, facta videbor anus*, hoc est *esto ut statim redeas, tamen* &c.

Utique nec pro *utinam*. Nam isto Terentii; *Ut Syre te magnus perdat Jupiter*, intelligitur, *oro*, vel *precor ut.*

Cum dicitur *cave cedas*; *faxis*, &c. reticetur *ne*: quomodo dixit Cic. *Nonne caveam ne scelus faciam.*

Quin & modus *Potentialis*, sive *Concessivus* dictus, resolvi potest per Ellipsin; ut, *Frangas potius quam corrigas*, hoc est, *fiet potius ut frangas.*

Victoria,

Vicerit, id est, *esto ut vicerit*. *Obsit, prosit, nihil curant*, pro *an obsit*, &c. Sic *Bono animo sis*, integre erit, *fac ut sis bono animo*. *Ames, leges, moneo te, ut*, vel *fac ut ames, legas*.

Post *non modo, non solum, non tantum*, sæpe intelligitur *non*. Ut, *Alexander non modo parcus, sed etiam liberalis*, hoc est, *non modo non parcus*. Ita *ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant*, Cic. *Non modo illi invidetur ætati, verum etiam favetur*, Idem.

Particula *nempe* sæpe supprimitur. Ut, *Sic video Philosophis placuisse, nihil esse sapientis præstare nisi culpam*, Cic. pro *nempe nihil esse*, &c. *Hoc vero ex quo suspicio nata est, me quæsivisse aliquid in quo te offenderem, translatitium est*, Idem, id est, *nempe me quæsivisse*, &c,

Ex prædictis Canonibus, de cæteris Ellipseos generibus judicium esto. Verum quia voces ad supplendum defectum necessariæ, interdum non ita obviæ sunt, tres silvulas adjiciemus, quibus Nomina, Verba, & Præpositiones in Constructione omissæ exhibentur.

XII. *SILVULA PRIMA.*

De Nominibus quæ in Auctoribus Latinis reticentur.

Ædes, reticetur, cum dicitur *est domi*, hoc est *in æde domi*.

Æs, intelligitur in isto, *Ratio*, vel *tabula accepti & expensi*; uti cum dicitur *parvi pendo, nec sum solvendo*.

Ambo, cum dicitur *Mars & Venus capti dolis*, Ovid. *Castor & Pollux alternis orientes & occidentes*. Nisi mavis ad syllepsin referre, quia duo singularia plurali æquipollent.

Amnis, in *confluens, profluens, torrens*, *fluvius*.

Animi, cum dico *Rogo te ut boni consulas*, hoc est *ut statuas hanc rem esse boni animi*.

Ars vel *scientia*, cum dicitur *Medicina, Musica, Rhetorica*, &c.

Arvum, cum dicitur *novale*. *Culta novalia*, Virg. At cum legimus, *tonsas novales* intelligitur *terras*.

Bona, cum dicitur *Homo frugi*. Nam veteres dixerunt *bonæ frugis*, postea *bonæ frugi*, & tandem *frugi*.

Campum, cum dicitur *per apertum ire*.

Carcer, quod olim neutrum erat, intelligitur, in *Pistrinum, Tullianum*, &c.

Causa deficit, cum dicitur *Exercitum opprimendæ libertatis habet*, Sall. *Successorum Minervæ indoluit*, Ovid. *Integer vitæ scelerisque purus*, Hor. &c.

Caro in *agnina, bubula, caprina, ferina, suilla*, &c.

Castra, in *Stativa, Hiberna*.

Centena intelligitur, cum dico, *debeo decies*, vel *decies sestertium*.

Clitellas deest, cum dicitur *imponere alicui*, nam proprie significat, *tractare aliquem asini more*.

Cælum vel *tempus*, in *serenum, nebulum, purum*, &c.

Consilium, in *arcanum, secretum, propositum*. *Perstat in proposito*, &c.

Copia, cum dico, *Eges medicinæ, abundans pecuniarum*.

Corona, cum dicitur, *Civica donatus*. *Muralem, obsidionalem adeptus*, &c. Item in *serta*. Uti in *sertum, coronamentum*, quo post Catonem usus Plinius.

Crimine vel *actione*, cum dico, *Furti damnatus, Repetundarum postulatus*, &c.

Dies, cum dico, *illuxit*, vel *meus est natalis*, &c.

Dii, deest in *superi, inferi*. Item in *manes* pro *mani*, id est, *boni*.

Domus, in *Regia* & *Basilica*.

Domum,

Domum, cum dico, *Uxorem duxit.*

Exta, cum dicitur *casa* & *porrecta*; ut apud Ciceronem, *Ne quid inter casa & porrecta oneris nobis addatur aut temporis*,

Facultas, vel *potestas*, cum dico, *Cernere erat. Non est te fallere cuipiam*, &c. Sic *quoad ejus facere poteris*, Cic. supple *facultatem.*

Festa, in *Bacchanalia*, *Saturnalia*, *Agonalia*, & similibus.

Finis, in *hactenus*, *quatenus.* Nam integre sit, *hac fine tenus.*

Frumenta, in *fata*; uti *fruges* in *fata.*

Funera, in *busta*, *suprema*, *solemnia.*

Homo in *adolescens*, *amicus*, *juvenis*, *maritus*, *nuncius*, *servus*, *socius*, & similibus. Et in his, *miser sum*, *salvus sum.* Uti & in *optimates*, *magnates*, *mortales*, *Germani*, *Galli*, &c.

Ingenium vel *institutum*, vel *morem* in istis, *Antiquum obtines* Plaut. *Nunc cognosco vestrum tam superbum*, Ter.

Is pro *talis* vel *tantus* sæpe reticetur; ut, *Homo improbus*, *sed cui pauco ingenio pares invenias*, pro *is cui.*

Iter in istis, *quo pergis*, *quo tendis*? Virgilius integre dixit, *Tendit iter velis*, *portumque relinquit.*

Judices, cum dicitur, *mittere in consilium.* Ut apud Ciceronem, *Testibus editis ita mittam in consilium*, *ut*, &c.

Judicio vel *jure*, in *falso*, *merito*, *immerito*, quæ verè adjectiva sunt.

Lapis, in *molaris.*

Laudem, in isto, *cur mihi detrahis.*

Liber, in *annalis*, & *diurnus.* Sic *Annales*, puta *libri*: *pugillares* supple *libelli.*

Limeas, cum quis dicitur *ad incitas redactus.* Lucilius apud Nonium pro eo dixit, *ad incita*, ubi *luca* intelligitur.

Literas, in isto Plauti, *Hodie in ludum occæpi ire literarium*, *ternas jam scio.* Intelligit tres literas, A, M, O, unde Verbum *amo* conflatur. Sed hic *literarum* vox cognoscitur ex eo quod proxime de ludo literario antecessit. Est vero cum pro *Epistola* sumta penitus reticetur. Ut in isto Cic. *Triduo abs te nullas acceperam.*

Locus, cum dicitur, *Hic senex de proximo. Ab humili* (puta *loco*) *ad summum* (supple *locum*) *in medium*; *Convenerunt in unum*, &c. *Primo*, *secundo*, *tertio*, &c. supple *loco.*

Loca, in *æstiva*, *hyberna*, *stativa*, *pomaria*, *rosaria*, *supera*, *infera*, &c.

Ludi, in *Circenses*, *Megalesii*, *seculares*, *funebres*, &c.

Malum, cum dico, *Caveo tibi*, *timeo tibi*: *Metuo à te*, *de te*, *pro te*, &c. Sed *cavere malo*, integre erit, *cavere se à malo.*

Mare, in *profundum*, *altum*, *tranquillum.*

Mensis, in *Januarius*, *Aprilis*, *October.* &c.

Modia, cum dicitur *millia frumenti.*

Modo, in *perpetuo*, *certo*, &c.

Mortem, cum dicitur *obiit.*

Navim, in istis, *solvit*, *conscendit*, *appulit.*

Negotium, De eo dictum in Canonibus generalibus. Amplius autem notandum nomen hoc subintelligendum in *tanto*, *quanto*, *aliquanto*, *hoc*, *eo*, *quo*, *multo*, *paulo*, *nimio.* Nam *multo doctior*, integre est *multo negotio doctior.* Sic cum dico *qui fieri potest*? *qui* est Ablativus, pro *quo*, hoc est, *quo modo*, vel *quo negotio.*

Porro in *id*, *quid*, vel *aliquid*, deest *negotium*: quippe naturâ suâ adjectiva sunt, ut in illo Terentii, *Andria id erat illi nomen.* Et isto Plauti, *Quid est tibi nomen*? *Nisi occupo aliquid mihi consilium.*

Imo cum *quid* regit Genitivum *negotii*; supponit *negotium* pro Substantivo suo, ut *Viden' egestas quid negotii dat homini misero mali*, Plaut. pro *quid negotium mali*

mali negotii, &c. Ubi *quid negotium negotii*, idem est ac *qua res rei*, vel *rerum* apud eundem Authorem. *Summum Jovem obtestor*, inquit Menechmus, cui, *quâ de re*, aut *cui rei rerum omnium*, respondet senex.

Numus, vel *nummus*, in *Denarius*, *quinarius*, &c.

Nuncium, cum dicitur, *Obviam illi misimus*.

Nux, in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *persica*, *castanea*.

Officium, cum dico, *non est meum*, Vel *Regum est bene facere*. Et in isto, *Est regis*, &c.

Opera, in *Bucolica*,, *Georgica*, *Rhetorica*, *orum*, &c.

Opus, cum dicitur, *Hoc non solum laboris, verum etiam ingenii fuit*.

Oratio, in *prosa*, à *prorsâ*, quod valet *rectâ*, cui opponitur *versa*. Sic *prorsi limites* apud Festum. Et *prosa*, *pexa tunica*, πέζον ἱμάτιον, ut est in Glossis.

Ostium in *posticum*.

Oves, in *bidentes*, *fœtæ*. Ideo *bidens* muliebre. At virile idem, si jungatur cum *verre*; ut apud Nonium, *bidenti verre*.

Pars, in *antica*, *postica*; *decima*, *quadragesima*; *primas*, *secundas*, &c. *Non posteriores feram*. Ter. *Si secundas desert*, Quint. supple *partes*. Sic *pro rata*, *pro virili* pars *parte*.

Passus, cum dico, *ire duo millia*, Mart. *Latitudo septingentorum millium*. Cæs.

Puer, vel *puella*, in *infans*, nam adjectivum est; unde apud Val. Max. reperitur *puerum infantem*, qui loqui non potuit.

Rasier, in *bidens*, *iridens*, &c

Ratio in *expensa impensa*, *summa*; uti *rationes*, in *conturbare*.

Rem familiarem, cum dico, *decoquere*; unde *decoctor*.

Sermo, in istis Ciceronis, *Brevi dicam*; *Complecti brevi*; *Brevi respondere*; *Circumscribi* & *definiri brevi*; supple *sermone*: ita cum dicit, *brevibus agere*, *brevibus aliquid dicere*, supple *sermonibus*, vel *verbis*.

Servus, vel *minister*, in istis, *Est illi à pedibus*; *à manu*; *à secretis*; *à libellis*, &c.

Sestertium (pro *sestertiorum*) cum dico, *centum millia*. Utrumque vero deest, cum dicitur, *debet mihi decies*.

Signum, cum dico, *bellicum* vel *classicum canere*.

Singuli, in istis, *in naves*, *in annos*, *in horas*, &c.

Solum cum dicitur, *terra defigitur arbor*, puta *in solo*. Unde apud Sallustium, *arbores*, *quæ humi aridæ atque arenoso nascantur*, hoc est, *in solo humi arido*.

Tabella, in *eborea*, *laureata*, *pugillares*, *duplices*, *triplices*, &c.

Taberna, in *Medicina*, *furina*, *textrina*, *tonstrina*, *fabrina*, *laniana* &c.

Tabula, in *duodecim*.

Tempus, in istis, *ex eo*, *ex quo*, *ex illo*; *Tertio*, *quarto*, *postremo*, &c. *optato*, *brevi*, *sero*, &c. *Tertium Consul*; *postremum ad me venit*, &c. *hoc noctis*, *id ætatis*, &c. *Antehac*, *posthac*, (nam *hac* valet *hac*;) *antea*, *postea*, *præterea*; *post illa*, supple *tempora*. *Non licebit nisi præfinito loqui*, puta *tempore*: *Erit cum fecisse nolles*, nempe *tempus*, & similibus.

Terra, in *patria*, *continens*. Etiam cum dico, *jacet humi*, pro *in terra humi*; nam terra dividitur in *aquam* & *humum* juxta Varronem. Sic cum dicitur, *natus est Ægipti*, supple *in terra*.

Vada, in *brevia*.

Vasa, in *fictilia*, *vitrea*, *crystallina*. Ut *vas*, in *atramentarium*, *salinum*.

Verba, in his, *Docere paucis*, Virg. supple *verbis*. *Responsum paucis reddere*, Idem. *Pro re pauca loquar*, Id. *Paucis te volo*, Ter. puta *verbis alloqui*. *Paucis est quod te volo*, pro *Est negotium propter quod paucis te verbis alloqui volo*.

Via, in iſtis, *hac*, *illac*, *iſthac*, *quâ*, *eâ*, *rectâ*, &c. *Appiâ*, *Aureliâ*, &c. Sic *viam*, deeſt cum dico, *ire*, *ingredi*. Virgilius integre dixit, *Itque reditque viam*.

Vinum, in *muſtum*, *Falernum*, *Maſſicum*, &c.

Vir, vel *uxor*, vel *femina*, in *conjux*, *maritus*, vel *marita*. Et in pluralibus *Optimates*, *magnates*, *primates*, *majores*, &c. ſup. *viri* vel *femina*.

Virga, cum dicitur *Rudem accipere*.

Urbs, cum dico, *natus Romæ*, pro *in urbe Roma*.

Utile, vel *commodum*, in iſtis, *Conſulo tibi*, *proſpicio tibi*, &c.

XIII. *SILVULA SECUNDA*,

De Verbis in ſtructura ſubintellectis.

Adſpicio, vel *video*, cum dico, *En quatuor ædes*. *Ecce hominem*. *En Priamum*. At ſi Nominativus hujuſmodi particulis jungitur, ut *Ecce homo*. *En Priamus*, intelligitur *adeſt*, vel *venit*, aut ſimile.

Amet, vel *adjuvet*, in *Mehercule Mecaſtor*, *Medius-Fidius*; nam integre ſint, *Me Hercules*, *me Dei filius amet*, vel *adjuvet*.

Sic *Edepol*, tribus vocibus conſtat, puta e pro *me*, *de* pro *deus*, & *pol* pro *Pollux*, nempe *adjuvet*. Quare non recte ſcribitur cum *æ* diphthongo, quaſi eſſe *per ædem Pollucis*.

Canere, cum dicitur, *Scit fidibus*.

Cœpit, in iſto, *Ire prior Pallas*, & ſimilibus.

Dici, cum dico, *Male audit*. Nam integre ſit *Male audit de ſe*, vel *in ſe*, vel potius *ſibi dici*, ut *male* non reſpiciat *audit*, ſed *dici*. Sic in iſtis, *audit bonus*, *audit doctus*, nempe *audit dici eſſe bonus*, juxta conſuetudinem Græcam.

Dico, in iſtis, *Bona verba quæſo*, ſupple *dic*. *Nugas*, puta *dicis*. *Sed hæc hactenus*, ſupple *dixerimus*, vel *dictum ſit*. *Quid multa?* puta *dico verba*.

Eſſe, vel *fuiſſe*, vel *fore* in his, *actum illi olim*. *Ne dicas non prædictum*. *Promiſi ultorem*, ſupple *me fore*, &c.

Eſto, vel *fac*, *da*, vel *pone*, in iſtis, *Hæc negotia*, *ut ego abſim*, *confici poſſint*, pro *poſito ut ego abſim*, vel *eſto*, vel *fac ut*. *Bono ſis animo*, *Fac ut bono ſis animo*, vel *in animo*.

Facio, cum dico, *Dii meliora*, ſupple *faciant*. *Studes*, *an piſcaris*, *an venaris*, *an omnia ſimul?* ſupple *facis*. *Illa nocte nihil præterquam vigilatum eſt in urbe*, hoc eſt, *nihil factum eſt præterquam*, &c.

Ire, in iſtis, *In Pompeianum cogito*; *Rhodum volo*, *inde Athenas*, &c.

Loqui, cum dico, *ſcit Latine*, *Græce*, &c.

Moneo ut, vel *fac ut*, in iſtis, *ames*, *legas*, *ametis*, *legatis*. *Iſtud ne dicas*. *Iſtud cogites tecum*. *nihil mihi reſcribas*.

Obſecro, vel *imploro*, cum dico, *prob Deum atque hominum fidem!*

Oro ut, vel *precor ut*, cum dicitur, *Dii meliora faciant*. *Ut te perdat Jupiter*.

Paro, *invenio*, vel ſimile, cum dicitur, *Unde mihi lapidem? Martis ſignum*, *quo mihi pacis auctori?* &c.

Verbum *ſum*, *es*, *eſt*, ſæpiſſime deeſt: ut, *Quid mihi tecum?* ſupple *eſt*. *Haud mora* (ſupple *eſt*) *feſtinant juſſi*. *Hei mihi*, *Væ tibi*, ſupple *eſt*, *Quanam* (*malum*) *iſta ſervitus voluntaria*, puta *eſt*.

Timeo, *cave*, *vide*, vel ſimile, in iſtis, *Ah ne te frigora lædant*. *At ut ſatis contemplata ſis*. *Verum ne quid illa intuber*, &c.

XIV.

XIV. *SIVULA TERTIA.*

De Præpositionibus in structura intellectis.

A, ab, ad, in, desunt in nominibus locorum, ubi non sunt expressæ. Ut *Ægypto remeans,* supple *ab. Degit Carthagine,* puta *in.*

A, ab, desunt in nominibus, causæ, instrumenti, pœnæ, *&c.* Ut *Culpâ pallescere. Ense perforatus, Plectere capite,* &c.

In nominibus temporis cum significant *post,* ut *rediit hoste superato,* hoc est, *post quam hostem superaverit,* qui Ablativus dicitur *absolutus.*

Cum significatur differentia vel distantia: ut, *Stulto intelligens quid interest? Abest virtute illius.*

Cum notatur pars aliqua: ut, *animo otiosus,* pro *ab animo. Multis rebus melior,* pro *à multis rebus.*

Ad reticetur in nominibus mensuræ, vel spatii: ut, *Latus quinque pedes.*

Cum finis significatur: ut, *Quid frustra laboramus?* pro *ad quid. Eamus visum,* vel *visere,* pro *ad visum,* vel *ad visere.*

Ante in nominibus temporis: ut, *Pridie calendas,* supple *ante. Multos abhinc annos,* puta *ante.*

Circa, cum notatur tempus: ut, *Homo id ætatis,* pro *circa id ætatis.*

Cum, cum significatur instrumentum: ut, *Sagittâ saucius.* Sic cum dico, *officio, honore, odio prosequi,* &c. Nam eodem sensu dixit Cic. *Cum equis persequuti sunt.* Ita cum notatur tempus: ut, *Cras primâ luce.* Quamvis & hic *in* intelligi possit.

De, è, ex, in nominibus quibus significatur copia vel subjectum. Ut, *Nugis referti libri. Plenus vino. Equus ligno fabrefactus. Sacrificare tauro,* vel *agno,* &c.

In nominibus à loco: ut, *Exire Româ; Italia cedere.*

In iis quæ significant causam vel modum: ut, *Flere alicujus obitum, victitare lolio. Quare* pro *quâ de re.*

Sic *laboro dolore,* pro *è dolore. Virtute clarus,* &c. Sic *lege agere cum aliquo. Vocare aliquem nomine,* &c.

In, in nominibus loci & temporis: ut, *Domo me contineo,* Cic. *Sardiniam venit,* Id. *Superioribus diebus veni in Cumanum,* Id.

In nominibus quæ notant subjectum vel objectum: ut, *Opus est mihi libris,* Sic in iis quibus causa significatur: ut, *Accusat me eo quod.* pro *in eo quod.* Item in his & similibus, *Sum magno timore,* pro *in magno timore. Magnâ est apud omnes gloriâ. Libris me oblecto. Ludis delectari. Ordine aliquid facere. Non armis præstantior quam toga,* &c.

Ob, vel *præter,* sæpe deest cum Infinitivus habet locum Accusativi: ut, *Dolco mihi illum irasci,* pro *ob irasci.*

Quod etiam ab iisdem Præpositionibus sæpissime regitur: ut, *Quod ego te per hanc dextram oro,* hoc est, *propter quod. Quod utinam minus vitæ cupidus fuissem,* pro *quam ob rem.*

Per sæpe deest in nominibus temporis & distantiæ: ut, *Vixit centum annos: distat quinque milliaria.* Sic cum pars aliqua notatur: ut, *Hirsutus brachia,* pro *per brachia.*

Præ, in Comparativis: ut, *Doctior cæteris,* pro *præ cæteris.* Sic cum causa significatur: ut, *Homini lacryma cadunt gaudio,* hoc est *præ gaudio.*

Pro, in nominibus pretii: ut, *Emi magno,* supple *pro magno pretio.*

Sub, in nominibus absolute positis: ut, *Te Consule. Sole ardente,* &c. De quibus omnibus vide plura in Annotationibus ad Regulas Syntaxeos regularis.

CAP-

CAPUT II.

De ſecundo Ellipſeos genere, Zeugmate *dicto.*

Secundum genus Ellipſeos eſt, cum Verbum aliquod ſubintelligitur, quod antea erat in Oratione expreſſum, & dicitur *Zeugma*, ſive *connexio* vel *adjunctio*, quia in unâ voce aliæ ab eâ dependentes includuntur.

Eſt autem triplex: Primum cum repetitur Nomen vel Verbum eodem modo quo expreſſum erat: ut,

Trojugena interpres Divum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii radios, qui ſidera ſentis,
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Ubi *ſentis*, ſemel expreſſum, quinquies ſubintelligitur.

Secundum, cum vox expreſſâ ſubintelligi nequit ſine aliquâ mutatione, vel generis; ut, *Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt*, Hor. *Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit.* Ter.

Vel casûs; ut, *Quid ille fecerit, quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem putat tenere ſe ullam.* Ter. pro *qui nec metuit.* &c.

Vel numeri; ut, *Sociis & rege recepto.* Virgil. *Hic illius arma, hic currus fuit*, Idem.

Vel perſonæ; ut, *Ille timore, ego riſu corrui.* Cic. *Quamvis ille niger, quamvis tu candidus eſſes.* Virgil.

Tertium, cum exprimitur vox aliqua totum ſignificans quæ in partibus mox non applicatur, ſed intelligitur: ut, *Aquilæ volarunt, hæc ab Oriente, illa ab Occidente.* Cic. *Conſules profecti, Valerius in Campaniam, Cornelius in Samnium.* Liv.

CAPUT III.

De ſecunda figura, quæ dicitur Pleonaſmus.

Pleonaſmus eſt, cum vox aliqua ſupra neceſſitatem abundat: ut, *Magis majores nugas agere.* Plaut. ubi *magis* ſuperfluum eſt: *Se ab omnibus deſertos potius, quam abs te defenſos eſſe malunt*, Cic. ubi *potius* abundat, ob vim verbi *malo.* Sic apud Ciceronem, *Omnia quæcunque*: Et apud Terentium, *Nihil quicquam*: ubi *omnia, & quicquam* abundant. Ita cum Nomen & Pronomen in eadem Oratione ponuntur: ut, *Sed urbana plebs, ea vero præceps erat multis de cauſis*, Sall. *Poſthumius autem, de quo Senatus decrevit ut ſtatim in Ciliciam iret, is negat ſe iturum ſine Catone.* Cic. ubi *is* redundat. Sic cum duæ occurrunt particulæ eandem vim obtinentes: ut, *Oportuit præſciſſe me ante.* Ter. *Nullam eſſe alteram.* Plaut. *Quis alter, quis quiſquam*, &c.

Interim notandum, Grammaticos Pleonaſmum plerumque ſtatuere, ubi ſermo eſt maxime ſimplex & nativus: ut in his, *Venit ad Meſſenam*, Cic. *Ab Roma abire*, Sall. & ſimilibus, ubi ad conſtructionem neceſſaria eſt Præpoſitio.

Sic Pleonaſmus dici poſſit in his, *Vivere vitam, gaudere gaudium, ſervire*

servire servitutem, &c. si usum & censum spectes, at quoad Constructionem potius est Ellipsis, ubi non exprimuntur.

Pronomina itidem *mihi, tibi, sibi*, sæpius πλεονάζειν dicuntur; cum reverà sint Dativi acquisitionis: ut & *me, te, se*, vere Accusativi, & ad constructionem necessarii: ut, *Qui mihi tum fiunt senes*, Ter. ubi *mihi* significat *respectu mei*. *Me id facere studeo*, Plaut. ubi *me facere* est vera Infinitivi Constructio: Et *studeo facere*, esset Ellipsis Pronominis.

CAPUT. IV.

De tertia figurâ, quæ dicitur Syllepsis.

Syllepsis, sive conceptio, est structura sensu, non voce congrua. Est ea duplex; simplex sive absoluta, & relativa.

I. *De Syllepsi simplici.*

Syllepsis simplex est, cum voces in structurâ differunt, vel genere tantum, vel numero tantum, vel genere & numero simul.

1o Genere tantum. Ut, *Samnitium duo millia cæsi*, Liv. ubi respicitur ad *homines*. *Daret ut catenis fatale monstrum, quæ generosius perire quærens*, &c. Hor. ubi *quæ* respicit *Cleopatram*. Sic *duo importuna prodigia, quos egestas*, &c. Cic. *Ubi est scelus qui me perdidit?* Ter.

2o Numero tantum. Ut, *Turba ruunt*, Virg. quia *turba* signat multitudinem. *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam*, Virg. *Ut alter alterum nec opinato viderimus*, Cic. *Missi magnis de rebus uterque legati*, Hor. *Propterea quod*, pro *propter id quod*. *Si tempus est ullum jure necandi homines, quæ multa sunt*, Cic. *Aperite aliquis ostium*, Ter. Sic idem Poeta dixit, juxta Scioppium, *absente nobis*, & Plaut. *præsente nobis*.

3o Genere & numero simul. Ut, *Pars in carcerem acti, pars hostiis objecti*, Sal. *Pars mersi tenuere ratem*, Virg. *Mars & Venus capti*, Ovid. *Illia cum Niso de Numitore sati*, Ovid. *Syrus cum illo vestro susurrant*, Ter. ubi *cum* valet *&*.

II. *De Syllepsi Relativa.*

Syllepsis Relativa est, cum Relativum refertur ad antecedentem, qui non exprimitur, sed è sensu integræ periodi concipitur. Ut, *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aves feruntur rapuisse*, Liv. ubi *imber* ad quod respicitur, includitur in voce *pluit*, ac si esset *carnis imber pluit*. Sic, *Per literas me consolatus sum quem librum ad te mittam*, Cic. ubi *literas* sumitur pro *opere quod se promisurum pollicetur*.

De Præviana hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori est, valde enim [illegible] hic vel mi cures Cic. ubi *illum* respicit *Prætium*, amicum sc. *[illegible] hæreditate inclusum*. *Sed antea conjuravere pauci contra rem[illegible] in quibus Catilina fuit, de quâ brevissime potero dicam*, Sal. hoc est, [illegible]. *Et laudare fortunas meas, qui gnatum habuerem tali in[illegible]* Ter. hoc est, *meas hominis qui*, &c. *Deinde Philenorum [illegible] habuere Carthaginenses*, Sal. ubi intelligitur *locus*, ac si esset

esset *ara locus*, *quem locum*, &c. *Atque in hoc genere illa quoque est infinita silva*, *quod Oratori plerique duo genera ad dicendum dederunt*, Cic. ubi *quod* supponit *negotium*, ut sit, *Quod negotium*, nempe *silvam illam infinitam*, *plerique dederunt Oratori*, tanquam *duo genera ad dicendum*.

Interdum Syllepsis Zeugmati conjuncta est, ut cum Adjectivum vel Relativum non refertur ad genus Substantivi propioris, sed alterius quod præcessit. Ut, *Amor tuus ac judicium de me*, *utrum mihi plus dignitatis in perpetuum*, *an voluptatis quotidie sit allaturus*, *non facile dixerim*, Cic. ubi *alla urus* respicit tantum *amor tuus*, ac *allaturum* intelligi debet, quod cum *judicium* consentiat. *Gens*, *cui natura corpora animosque magis magna quam firma dedit*, Liv. *Ne fando quidem auditum est*, *Crocodilum*, *aut Ibim*, *aut felim violatum ab Ægyptio*, Cic. *Philippi vim atque arma toti Græciæ pavendam meuendamque esse*, Gellius.

Interdum etiam integræ Ellypsi, ut cum Adjectivum consentit cum voce aliquâ nullibi expressâ. Ut, *Timidi damæ*, *Talpæ oculis capti*, Virg. ubi *masculi* intelligi debet. *In suam Eunuchum*, supple *fabulam*. *Hic error est*, *non scelus*; id est, *hoc negotium est error*, *non scelus*.

CAPUT V.

De quartâ figurâ, quæ dicitur Hyperbate.

Hyperbate est ordo Verborum confusus & pertûrbatus. Ejus quinque sunt species.

1. Anastrophe, sive vocum inversio; ut, *mecum*, pro *cum me*. *Quamobrem*, pro *ob quam rem*. *His accensa super*. *Quam potius*, pro *potius quam*.

2. Tmesis, sive vocis compositæ intersectio, per unam pluresve interpositas. Ut, *Septem subjecta Trioni*, pro *Septentrioni*. *Per mihi inquam gratum feceris*. *Quo me cunque rapit tempestas*.

3. Parenthesis, cum sensus alius vocibus interpositis interrumpitur. Ut, *Tytire dum redeo* (*brevis est via*) *pasce capellas*, Virg.

4. Synchysis, cum in periodo constructionis naturalis ordo confunditur. Ut, *Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus*, *aras*, Virg. hoc est, *Itali vocant aras saxa illa*, *quæ sunt in mediis fluctibus*.

Si mala condiderit, *in quem quis carmina jus est*
*Judicium*que *essto si quis mala*: *sed bona si quis*
Judice condiderit laudatur Cæsare, Hor.

hoc est, *Si quis bona carmina condiderit*, *laudatur judice Cæsare*.

Et, *male laxus*, *in pede calceus hæret*, Id pro *male hæret*.

5. Anacoluthon, cum sequentia prioribus non cohærent; Ut, *Nam omnes nos*, *quibus est alicunde aliquis objectus labor*, *Omnes quod est interea tempus*, *priusquam id rescitum est*, *lucio est*. Ter. *Prætor interea*, *ne pulchrum se ac beatum putaret*, *atque aliquid sua sponte loquereiur*, *ei quoque carmen compositum est*, Cicero. *Etenim si Orationes*, *quas non multitudinis judicio probari volebamus* (*popularis est enim illa facultas*, *& effectus eloquentiæ est audientium approbatio*) *sed si reperiebantur nonnulli*, *qui nihil laudarant*, *nisi quod se imitari posse confiderent*, Cic.

Hujusmodi in Classicis Scriptoribus vocamus σολοικοφανῆ, in vulgo autem Solœcismos.

CAPUT VI.

De Hellenismo.

Figuris modo enumeratis accedit Hellenismus, sive constructio Græca, quæ fit, cum Latini à nativâ suâ consuetudine deflectentes imitantur Græcos.

1. Atque hic distinguendum imprimis inter *attractionem* & *regimen*: Græci nempe è duobus casibus (si se mutuo respiciant) alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, περὶ λόγων ὧν ἔλεξα, *de verbis quibus dixi*, pro *quæ dixi*. Sic Latini, *Quum scribas, & aliquid agas quorum consuevisti*, Cic. pro *quæ consuevisti*. *Sed istum quem quæris ego sum. Occurrunt animæ quales neque candidiores terra tulit*, pro *qualibus*, Hor. Per eandem figuram dicitur, *Non licet mihi esse securo, cupio esse clemens. Uxor invicti Jovis esse nescis*, Hor.

Helenismus etiam est, cum casus inter duo verba, ab altero sæpius attrahitur, quod non respicit. Ut, *Illum ut vivat optant*, Ter. *Hæc me, ut confidam, faciunt*, Cic. Ubi Accusativi videntur esse loco Nominativi. Sic *Metuo lenonem ne quid suo suat capiti*, pro *metuo ne leno*. Ter. *Atque istud quicquid est, fac me ut sciam*, Idem. pro *fac ut ego sciam*.

Quin & genus etiam alterum ab altero attrahitur; ut, *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat*: ubi *qui* est pro *quod*.

Huc etiam referri debent quæ dicta sunt in Syntaxi regulari de Relativo inter duo accidentia diversi generis.

2. Porro ut Græci omittunt Præpositionem κατὰ vel περὶ, ita Latini faciunt ad eorum imitationem. Ut, *Expleri mentem nequit. Tractus membra. Similis Deo os humerosque. Pacem te poscimus. Doceo te artes.* & similia. Sic dicimus, *primum, tertium, tantum, quantum, nimium, principium*, ut Græci, τὴν πρώτην, τὴν ἀρχὴν, τὸ τελος.

3. Græci etiam sæpius omittunt Præpositionem ἐκ, quæ Genitivo inservit. Atque hinc Grammatici verba plurima eum casum regere existimant, cum revera dependeat à Præpositione suppressa. Ut, *Abstine irarum; Desine lacrymarum; Regnavit populorum*, &c. Sic *Imperii me divitiarum: arripiunt illum pedis. Gustavit mellis, Audivit musica*, &c. Unde apud Vitruvium ex etiam Genitivum regit; ut, *descriptio ex duodecim signorum cœlestium* &c. quod tamen non est imitandum.

Porro ad Hellenismum referenda sunt & hæc. Cum Nominativus loco Vocativi ponitur, ut *Da meus ocellus. Da anime mi.*

Cum Nominativus præcedit Accusativum, ut *Seu pius Æneas eripuisse ferunt.*

Cum infinitivus regitur à particula intellecta, quæ respondet ὡς, ut *Et pectore lævo Excutias guttas, lætare prætrepidum cor.* Pers. pro *usque ad lætari.* Unde Latini *ut* aliquando usurpant, ut *Neu Babylonios tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati*; hoc est, ὥστε φέρειν, *ut melius pati aris*, juxta Vossium.

CAPUT

CAPUT VII.

De Antiptosi & Enallage.

Addunt Grammatici Antiptosin & Enallagen. Atque Enallagen vocant omnem in Oratione mutationem, cujus nullum videatur fundamentum; ut cum modus alter pro altero ponitur, tempus pro tempore, genus pro genere, &c. Et cum casus alter alterius loco ponitur, Antiptosin vocant.

At si mutationes hujusmodi liberæ essent & arbitrariæ, omnes regulæ statim inutiles forent. Atque hinc Sanctius Antiptosi Grammaticorum nihil imperitius esse ait: quod figmentum, si esset verum, frustra quæreretur quem casum verba regerent.

Videamus itaque annon exampla à Despauterio allata, alio fundamento niti videantur, & sine Antiptosi explicari possint.

In hoc Livii, *Quando duo Consules ejus anni, alter morbo, alter ferro periissent*, &c. Nominativum ait poni pro Genitivo, *duo Consules*, pro *duorum Consulum*. At quis non videt hic esse Ellipsin, seu potius Zeugma, ubi verbum semel expressum bis intelligitur; ut sit, *Duo Consules periissent; alter morbo periisset, & alter ferro periisset.*

Cum dicit in *Fortiora horum*, Genitivum poni pro Ablativo, planum est esse partitionem, vi cujus Genitivus additur Comparativis & Superlativis.

Porro in istis, *Saltui & velocitati certare*, Dativus non ponitur pro Ablativo, sed est casus acquisitionis, quem omnibus verbis & Nominibus addi diximus, ut *vino modo cupida estis. Moderari orationi. alienis rebus curas.*

In *Ferax oleo* apud Virgilium, Ablativus, quem pro Genitivo poni ait, est Ablativus modi; ut Ovidius dixit, *Terra ferax Cerere, multoque feracior uvis.* Quin & in pluribus editionibus legitur *ferax oleæ.*

Ad Exemplum à Nonio allatum, *Quot lætitias insperatas modo mihi irrepsere in sinum*, respondemus, vel *irrepsere* sumi ut activum, adeoque vere regere Accusativum; vel solœcismum esse, nec excusari posse. Nam quod Nonius exemplum non intellexerit, vel inde constat, quod simile esse ait huic, *urbem quam statuo vestra est*, quæ est constructio legitima, & apud Poetas familiaris.

Accusativus *quas*, quem in isto Nævii, *Quot res hunc vis privari pulcras quas uti solet*, pro Ablativo poni ait, est Constructio naturalis activi, nam *utor* olim Accusativum regebat. Et, *privari res pulchras*, est Hellenismus, ubi supponitur κατὰ, ut *lator hanc rem.*

In isto Virgilii, *hæret pede pes, densusque viro vir, pede* est antiquus Dativus, nam olim Dativus & Ablativus eodem modo terminabantur.

Denique cum apud eundem Poetam legitur, *Forte ratis celsi conjuncta crepidine saxi, Expositis stabat scalis & parte parata; Crepedine*, non est pro *crepedini*, ut vult Despauterius; sed vere regitur à *conjungo*, quod sæpius apud Ciceronem cum Ablativo legitur; ut, *Declarat enim summam benevolentiam conjunctam pari prudentiâ.* Et alibi? *Ea summa miseria est summo dolore conjuncta*, ubi Ablativus regitur à *cum* suppressâ, quæ interdum exprimitur; ut *Varro cum Sibinio ætate conjunctus.*

Quod autem ad Enallagen ſpectat, omnia ejus exempla vel ad regulas Grammatices, vel ad alteram ex prædictis figuris, referri poſſunt.

In iſto, *Tamen virtus tua me vel vicinitas, quod ego*, &c. *quod* non ponitur pro *quæ*, ſed ſupponit negotium. In iſto, *Pictis bellantur Amazones armis*, Virgil. *bellantur* uſurpatur more aliorum Verborum quæ olim communia erant. In iſto, *Si quis me quaret rufus*, Dav. *Præſto eſt, deſine*: ſi ſit aliqua figura, eſt figura elocutionis; ut in *vicimus*, pro *vincemus*: Nam in narrationibus frequens eſt uſus unius temporis pro alio. Cum autem ait *valeas* interdum poni pro *valet*, oſtendimus Imperativum eſſe verum futurum, adeoque non mirum eſſe ſi promiſcue interdum uſurpentur. In iſtis autem, *Romani feſtinare, parare*, &c. eſt Ellipſis, verbi *cœperunt*. Atque hinc de cæteris eſto judicium.

Verum quia recta ſcribendi ratio ex uſu & conſuetudine Romanâ addiſcitur, non alienum fore videbatur ſilvulam Verborum diverſæ ſtructuræ hic coronidis loco adjicere, quæ forſan in Dictionariis fruſtra quæſiveris.

SILVULA VERBORUM

diverſæ ſtructuræ.

A

Abalienare aliquid, *vel* aliquid alicujus, *Cic. To alienate.* Aliquem ab altero, ſe ab alio, alium à ſe, *Cic.*

Abdere ſe literis, *&* in literas: ſe in tenebris, *Cic. to hide himſelf.*

Abdicare, *ſimpliciter, vel* magiſtratum, *vel* ſe magiſtratu, *Cic. to quit himſelf of a Charge.*

Abdicare aliquem, *to renounce*, Tac.

Abducere à conſuetudine, *Cic. to diſuſe.*

Ab omni reipublicæ curâ, *Cic. to withdraw himſelf from employment.* Vi, *&* per vim, *Cic. to carry away by force.* In aliquem locum, *C.c.* Ex acie, *Cic.* A fide, *Id.* Ad nequitiam. *Ter.*

Me convivam abducebant ſibi, *Cic.*

Equitatum ad ſe abducere, *Cic. to entice away.*

Aberrare propoſito, *&* à propoſito, *Cic. To alienate.* Aliquem ſito, *Cic. to go from the ſubject.*

Nihil quidem levor, ſed tamen aberro, *Cic. Yet I divert my ſelf.*

Aberratio à dolore, *Cic a diverting.*

Aberrat ad alia oratio, *Cic. digreſſeth.*

Aberrant inter ſe orationes, *Liv. diſagree.*

Artificem ne in melius quidem ſines aberrare, *Plin. le. him keep to his model.*

Abeſſe urbe, domo; *&* ab urbe, ab domo, *C.c.* Alicui abeſſe, *Cic. to fail.*

In altercationibus abeſſe, *C.c. to be out of the way.*

Adhorret facinus ab illo, *C.c. he is very far from doing ſuch a wicked thing.*

Parum abhorrens famam, *Liv. not concerned for a ſcandal.*

Illud abhorret à fide. *C.c. that is not to be believed.*

Ab-

Ab ducendâ uxore abhortet, *Cic. he is averſe to marriage.*

Abjicere ſe alicui ad pedes, & ad pedes alicujus, *Cic. to caſt himſelf at ones feet.*

Abjicere ſe & proſternere, *Id.* Conſilium ædificandi abjicere, *Cic. to quit the deſign one had of building.*

Abjicere ad terram, *Cic.* In herbam, *Id.* Humi, *Plin.*

Cogitationes in rem humilem abjicere, *to ſubmit his thoughts.*

Abjicere animum, *C.c. to deſpond.*

Abire magiſtratu, *Cic. to quit his office.* Ab emtione, *Cic. to retract his bargain.* Ad vulgi opinionem, *Cic. to abandon himſelf to the.*

Abire à, ab, de, è, ex, loco, *C.c. to go away: to go out: to retire.*

Non hoc ſic tibi abibit. *Ter. It ſhall not paſs ſo.*

Abi in malam crucem, *Ter. Go hang your ſelf.*

Abjudicare libertatem, *C.c. to quit ones liberty,* ſe vita, *Flav. to kill ones ſelf.*

Abnuere aliquid alicui, *Cic.* Alicui de re aliquâ, *Sal. to refuſe.*

Abrogare legem, *vel* legi. *Sed prius uſitatius.*

Abſtinere ſeſe dedecore. Animum à ſcelere, *C.c. to abſtain.* Ignem ab ædibus, *Liv. not to fire the houſe.* Ægrum à cibo, *Celſ.*

Abſtinere jus belli ab aliquo, *Liv. not to treat one rigorouſly.*

Abſtinere maledictis, & à maledictis *Cic.*

Abſtinere irarum, *Hor.* Placidis bonis, *Ovid.*

Abſtine iſti hinc tu manum, *Plaut.*

Abſtrudere in fundo, in ſilvam, *Cic. to hide within.*

Abuit ſtudiis, *C.c. not to profit.* Operam abutitur, *Ter. to loſe his labor.*

Accedere alicui proxime, *Cic. Virg.* Deo ad ſimilitudinem, *Cic. to be like.* Ad aliquem, *C.c. to draw near.* Alicui ad aurem, *Idem.*

Quos accedam? *Sal. ſupple* ad. *To whom ſhall I addreſs my ſelf?*

Quas vento acceſſerit oras. *Virg. ſupple* in. *On what coaſts he ſhall be thrown by the winds.*

Accedit quod, *C.c. moreover, beſides.*

Accidere. Omnia enim ſecundiſſima nobis, adverſiſſima illis accidiſſe, *C.c. unde conſtare debuit hoc ſumi pro æquâ & adverſâ fortunâ.*

Accipere ab aliquo *Ter.* de aliquo, *Cic.* ex aliquo, *Plaut. to receive, or to learn of one.*

Accipere in contumeliam, *Ter. to take in bad part.*

Acceptum plebi *Cæſ.* apud plebem, *Flav.* in plebem, *Tac. agreeable to the people.*

Acceptum, *vel* in acceptum referre, *Cic. to be obliged.*

Acquieſcere lecto *Catul. to repoſe himſelf.* Alicui rei, *to ſet his mind on.*

In tuo vultu acquieſco, *Cic. your ſight comforts me.*

Adæquare cum virtute fortunam, *Cic. not to be leſs happy then valiant.* Aliquem ſibi, *Id. to make him equal.* Judices adæquarunt, *C.c. were equally divided.*

Addicere morti, *C.c.* in ſervitutem, *Liv. to condemn to.*

Addicere liberum, *Cic. to declare one free.*

Ni aves addixiſſent, *Liv. if the birds had not confirmed the augury by their flight. Contrarium eſt* abdicere.

Adeſſe omnibus pugnis, *C.c. to be in all the battles,* ad exercitum *Plaut.*

Ad portum, *Cic.* in cauſa, in aliquo loco ad tempus *Id.*

Adeſſe alicui, *Cic. to favour one, to aſſiſt him with credit.*

Adhærere caſtris, *Appul.* in re aliqua.

iiqua, *Ovid.* ad rem aliquam, *Plaut.* in rem aliquam, *Cic. to be constant at, to be near, to hold.*

Adhibere severitatem in aliquo, vel in aliquem, *Cic.* reverentiam adversus, vel erga aliquem, *Cic.*

Adhibere vinum ægrotis, *Cic. to give them wine.*

Adjicere jusjurandum, vel aliquem jurejurando, vel aliquem ad jusjurandum, *Liv.* per jusjurandum, *Cæs. to bind by oath.*

Adire aliquem, ad aliquem, in jus, *Cic.* Illa pericula adeuntur in prœliis, *Id. we are exposed to.*

Adjungere aliquem alteri, & ad amicitiam alterius, *Cic. to make a friend,* In societatem adjungere, *Liv.*

Admiscere aliquid in aliud, *Plin.* alicui, *vel* cum aliquo, *Cic.*

Admisceri ad aliquod concilium, *Cic. to be admitted to.*

Adolescit ætas, ratio, cupiditas, *Cic. Virg. increaseth, grows strong.*

Adolescere ad aliquam ætatem, *Plin.* annos ter senos, *Ovid.* in partum, *Col.*

Adolescunt ignibus aræ, *Virg. are covered with the fire of the Sacrifices.*

Flammis adolere penates, *Id.*

Adoptare sibi filium, *Cic.* aliquem pro filio, *Plaut.* aliquem in divitias. *Plin. to make his heir.* aliquem ab aliquo, *Cic.* se alicui ordini, *Plin.*

Adscribere civitati, in civitatem, *vel* in civitate, *Cic. to make free.*

Adversari alicui, *Cic.* aliquem, *Liv.* contra, & adversus aliquem, *Plaut. to resist, to contradict.*

Ambitionem scriptoris, *Tac.*

Adversari quo minus aliquid fiat, *Cic. to hinder.*

Advertere, *simpliciter*, *Ter.* animum, *Liv.* animo, *Plin.*

Advertere urbi agmen, *Virg. to cause to approach.*

Scythicas adverterat oras, *Ovid. was arrived at.*

Advertere in aliquem, *Tac. to punish.*

Adulare. Pinnatâ caudâ nostrum adulat sanguinem, *Cic. ex veteri poetâ.* Si Dionysium non adulares, *Val. Max. Inde* adulor *passivum.* Cavendum est ne assentatoribus patefacimus aures, ne adulari nos sinamus, *Cic.* Tribunus militum adulatus erat, *Valer. Max.*

Adulari, *deponens.* Adulari aliquem, *Cic.* alicui, *Quint. to flatter. Sed prius melius est juxta ipsum, Quint.*

Æmulari alicui, *Cic. to envy one.* aliquem, *Id. to endeavour to surpasse.*

Æmulari instituta alicujus, *Cic. to equal, to excel.*

Æstimare aliquem, *Plaut.* de aliquo, *Cic.*

Æstimare magni, vel magno, *Cic.*

Æstimare litem capitis, *Cic. to judg one worthy of death.*

Aggredi aliquem dictis, *Virg.* aliquem de re aliqua, *Plaut.* aliquid, *Cic.* ad injuriam faciendam, *Id.*

Agere rem, *vel* de re, *Cic.* aliquem, *vel* partes alicujus, *Cic.* Cum populo, *Cic.* Lege, *vel* ex Lege, *Cic.*

Agere se pro equite, *Suet. to act like a cavalier.* Agere gratias de re, in re, pro re, in res singulas, *Cic.*

Agitare animo, *Liv.* Cum animo, *Sall.* Mente, *Id.* In mente, *Cic.* Secum, *Ter. to revolve in ones mind.*

Allatrare magnitudinem alicujus, *Liv. to rail against:*

Allatrant maria oram maritimam, *Plin. beat against.*

Allegare alicui, *vel* ad aliquem, *Cic. to send to.* Hominem alicui rei, *Plaut. to send one to treat.*

Allegare senem, *Ter. to suborn.*

Ambulare pedibus, *Cic.* Foro transverso, *to cross the market.* In jus, *Cic.* In litore, *Id.*

Ambulat hoc caput per omnes leges, *Plin. is found every where.*

Ambulare mari, *Cic.*

Ambulantur stadia bina, *Plin.*

Angere

Angere ſeſe animi, *Plaut.* Aliquem incommodis, *Id.* Angit animum quotidiana cura, *Ter.*

Angi animo, *Cic.* re aliqua, vel de re, *Id.*

Anhelare ſcelus, *Cic. to breath nothing but miſchief.*

Amnis anhelat vapores. *Plin. ſends out vapors.*

Animadverto aliquid. *Ter. I conſider and take notice of.* In aliquem, *I puniſh.*

Annuere cœptis, *Virg. to favour.* victoriam, *Virg. to promiſe.* aliquos, *Cic. to point at.*

Anquirere aliquid, *Cic. to make inquiſition of.* Capitis, *vel* de capite. *Liv. to proceed to an examination of a great offence.*

Antecedere alteri, *vel* alterum ætate, *Cic. to ſurpaſs in age.*

Antecello tibi hac re, *Cic.* Illum hac re, *Id.* Aliis in re aliqua, *Id.* Qui cæteris omnibus rebus his antecelluntur, *Cic.*

Anteire alicui, *Plaut.* Aliquem, *Sall.*

Anteſtare alicui, *vel* aliquem, *Gell. to excell one.*

Antevenire alicui, *Plaut. to come before one.* aliquem, *Id. to prevent.* Omnibus rebus, *Id. to excell.* nobilitatem, *Sall. to exceed the Nobility.*

Antevertere alicui, *Ter. to get before.*

Fannius id ipſum antevertit, *Cic. hath prevented me in that.*

Appellare aliquem ſapientem, *Cic. to ſtile one a wiſe man.* Suo nomine, *Cic. to call by name.*

Appellare Tribunos, *Cic.* Ad Tribunos, *to appeal to the Tribunes.*

Appellare pecunia, *Quint.* De pecunia, *Cic. to be ſued for a debt.*

Cæſar appellatus ab Æduis, *Caſ. was implored for his aſſiſtance.*

Appellere ad aliquem, *Cic. to approach to.* Aliquem alicui loco, *Cic.*

Animum ad Philoſophiam, *Cic. Ter. to apply.*

Appellere claſſe in Italiam, *Virg.* appellere claſſem, *Cic.* ad villam noſtram navis appellitur, *Cic.*

Appropinquare portas, vel ad portas, *Hirt.* Britanniæ *Caſ. to approach to.*

Ardere, *vel* flagrare odio, *active, pro eo quo alios proſequimur, & paſſive pro eo quo nos alii proſequuntur. Exempla obvia ſunt.*

Ardebit Silius Indos, *Virg.* pro *adurebat.* Ardebat Alexin, *Virg. was paſſionately in love with.*

Ardeo te videre, *Plin. jun. I burn with deſire to ſee you.*

Ardere in arma, *Virg.* Avaritia, *Cic.* Amore, *Idem.*

Ardere alicui, *Cic. Hort. to pleaſe.*

Arrident ædes, *Plaut. pleaſe me.* Flavius id arriſit, *Gell. ſhewed that it was agreeable to him.*

Arridere, *paſſivum, contrarium eſt* derideri, *Cic.*

Aſpergere labem alicui, *vel* dignitati alicujus, *Cic. to blacken, to ſpeak ill of one.*

Maculis vitam aſpergere, *Id.*

Aſpirare in Curiam, *Cic.* ad aliquem, *Cic. to endeavor to attain to equal.*

Aſpirat primo fortuna labori, *Virg. favours.*

Aſſentire, *vel* -iri alicui, *ſimpliciter, vel* alicui aliquid, *vel* de re aliqua, *vel* in re aliqua.

Aſſervare in carcerem, *Liv.* Domi ſuæ, *Cic. to keep in cuſtody.*

Aſſerere aliquid, *Cic. to affirm.* Aliquem manu, *Liv. to make free.* In libertatem, *Id.* aſſerere ſe, *Ovid. to ſet himſelf at liberty.* Aliquem cœlo, *Ovid. to canoniſe.* A mortalitate, *Plin. jun.* Sibi aliquid, *Plin.* ſe ſtudiis, *Idem.*

Aſtare in conſpectu, *Cic. to ſtand before.* In tumulum, *to be preſent at.*

Aſtitit mihi contra, *Plaut. he reſiſted or oppoſed me.*

Aſſurgere ex morbo, *Liv. to recover.* Alicui, *Cic. to reverence.* In arborem, *Plin. to grow to be a tree.*

Assurgi, *passivum*, *Cic.* *to be reverenced.*

Attendere aliquem, *Cic.* *to hearken to.* Primum versum legis, *Id.* *to consider*, Animum, *vel* animum ad aliquid, *Cic.* *to apply.* alicui rei, *Id.* *to take heed.*

Attinere aliquem, *Tac.* *to stay one,* Ad aliquid, *vel* ad aliquid, *to belong to.* Nunc jam cultros attinet, *Plaut.* *he holds them now.*

Attineri studiis, *Tac.* *to be kept at home with studies.*

Auscultari alicui, *Plaut. Cic.* *to obey.* Aliquem, *Plaut.* *to hear.*

B

Bellare alicui, *Stat.* Cum aliquo, *Cic.* *to fight against.*

N. B. Omnia hujusmodi verba elegantius construi cum Ablativo & Præpositione *cum*, quam cum Dativo.

C

Cadere alte, *vel* ab alto, *Cic.* In plano, *Ovid.* in terram, *Lucr.* In unius potestatem, *Cic.*

Non cadit in virum bonum mentiri, *Cic.* *an honest man is incapable of lying.*

Nihil est quod in ejusmodi mulierem non cadere videatur, *Cic.* *There is nothing that doth not become her.*

Honesta & jucunda ceciderunt mihi à te, *Cic.* *are happen'd to me.*

Cælare argentum, argento, & in argento, *Cic.* *to grave in silver.*

Cælare flumina & bestias in vasis, *Ovid.* Opus cælatum novem Musis, *Hor.* *wherein all possible art and industry is employed.*

Calere. Thure calent aræ, *Virg.* Aures nostræ calent illius criminibus, *Cic.* *Our ears glow with often hearing his faults.*

Cum caletur maxime, *Plaut.* *supple* calor.

Canere aliquem, *Cic.* super aliquo, *Id.* *to sing ones praises.* Sibi intus canere, *Cic.* *to regard none but himself.*

Carere commodis, *Cic.* *to want.*

Præterquam tui carendum quod erat, *Ter.* *But that I must be without your company.*

Id, quod amo, careo, *Plaut.*

Caruit te febris, *Plaut.* *your ague hath left you.*

Cavere aliquid, *Cic.* *Hor.* *to avoid.* alicui, *Cic.* *to watch for his own preservation.*

Ab aliquo, *Cic.* *to beware of.* malo, *pro* à malo, *Pomp.* De verbis alicujus, *Plaut.* Cavere obsidibus de pecunia, *to give hostages for security for money.* Sibi obsidibus ab aliquo, *to take hostages for security.*

Quod nihil de iis Augustus testamento cavisset, *Suet.*

Dicitur cavere aliquo, *vel* per aliquem, *Cic.* *to take ones security.*

Cætera quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur, *Cic.*

Cedere locum, *Stat.* loco, *Cic.* *Cæs.* *to leave the place.* Ad locum, *Liv.* *to retire to.* E vitâ, *Cic.* *to decease.* exitio, *to fly from ruine.* In proverbium, *Plaut.* *to begin into a proverb.* Intra finem juris, *Liv.* *to stay within the bounds of his right.*

Cedere alicui, *Virg.* *to obey.*

Cessit mihi, *Id.* *Is arrived to me.*

Honori non cedere, *Virgil.* *not to have deserved less honor then is given.*

Hæreditas alicui cedit, *Virg.* *falleth to.* Pro pulmentario cedit, *Columel.* *is taken for nourishment.*

Cedit dies, *Ulp.* *the day of payment draweth nigh.*

Certare laudibus alicujus, *Virg.* *to oppose himself to ones greatness.* cum aliquo, *Cic.* *to fight.* Bello de re aliquâ, *Liv.* secum, *Cic.* *to try to excell himself.*

Certat vincere, *Virg.* *strives to overcome.*

Certare

Certare aliquid, *Hor. to contend to do a thing.*

Si res certabitur, *Hor. if the matter come to be disputed.*

Circumdare oppidum castris, *Cæs.* Posteriora.

Oppido mœnia, *Cic. to enclose.*

Cogitare animo, *Cic.* In animo, *Ter.* Cum animo. *Plaut.* secum, *Ter.*

Aliquid, *vel* de re aliquâ, *Cic.*

Coire in unum, *Virg. to assemble together.* Societatem cum aliquo, *Cic. to make an alliance.*

Societas coitur, *Cic.*

Immitia placidis coeunt, *Hor. mix with.*

Milites coeunt inter se, *Cæsar. rally.*

Colloqui alicui, & aliquem, *Plaut.* cum aliquo, *Cic. to speak with.*

Inter se colloqui, *Cic. Cæs. to discourse together.*

Committere se alicui, *Cic.* Se in fidem alicujus, *Ter. to put himself into ones protection.* Aliquem cum alio, *Mart.* Inter se omnes, *Suet.*

Lacum mari, *Plaut. to join.*

Commodare aurum, *Cic. to lend.* Alicui *simpliciter.* vel se alicui *to assist. Cic.*

In rebus alicui, *Id.* de loco alicui, *Idem.*

Complere. Armato milite *Virg.* Completus mercatorum carcer, *Cic.*

Componere aliquid alicui, *vel* cum aliquo, *Virg. to compare.*

Componere se ad exemplum, *Quint. to conform.*

Concedere fato, *Plaut. to die.* Petitioni alicujus, *Cic. to grant.*

De jure suo, *Cic.* Injurias reipublicæ, *Id.*

Conciliare aliquem, *Cic.* Ad alterum, *Plaut.* Homines inter se, *Cic.*

Animos aliquorum ad benevolentiam erga alios, *Cic.*

Conjunctionem cum aliquo, *Id.*

Pacem ab aliquo, *Plaut. pro* cum aliquo.

Concludere se in cellam, *Ter.* in caveâ, *Plaut. to shut in.*

Res multas in unum, *Ter.*

Concurrere cum aliquo, *Sall.* Alicui, *Virg. to fight with.*

Condemnare crimine, criminis, de crimine, *Cic.*

Concedere in sepulcro, *Cic.* Humo, & in humo, *Ovid. to bury.*

In furnum, *Plaut.*

Mœnia, *Virg. to build.*

Condicere cœnam alicui, *Suet.* Ad cœnam aliquem, *Plaut. to invite to supper.*

Condicere alicui, *simpliciter, Cic. to promise to sup with one.*

Conducere virgines in unum locum, *Cic. to convey,* aliquem, *Plaut. to hire.*

Conducere de Censoribus, *Cic. to farm of the Censors.*

Conducit hoc tuæ laudi, *Cic.*

In rem, *Plaut.* Ad rem aliquam *Cic.*

Conferre tributa, *Cic. to pay.*

Novissima primis, *to compare.*

Se in, *vel* ad urbem, *Cic. to go to.*

Omne studium ad rem aliquam, *Cic. to apply.*

Crimen in aliquem, *Cic. to cast on.*

Seria cum aliquo, *Ovid. to confer.*

Capita. *Cic. to speak face to face*

Pestem hominibus conferunt. *Cic. Colum. give them the plague.*

Neminem cum illo conferendum pietate puto, *Cic.*

Conferunt ad temperandos colores, *Colum. serve.*

Hæc oratori futuro conferunt, *Quint. are useful to.*

Confidere virtuti, *Cæs. to trust to his strength.* Animo & spe, *Cæs.*

In aliquo, *Hirt.* Aliquâ re multum naturâ loci confidebant, *Cæs.*

Confiteri crimen, *Cic.* De maleficio, *Id.*

Ut de me confitear, *Cic. to speak freely of that which concerns me.*

Conflictare, & -ri. Conflictari tempestatibus & sentinæ vitiis, *Cæs.*

Qui cum ingeniis conflictatur ejusmodi, *Ter. hath to do with.*

Rempublicam conflictare, *Tac. to afflict.*

Congerere titulos alicui, *Sen.* crimen in aliquem, *Cic.*

Congredi alicui. *Cæs.* aliquem, *Plaut. to draw near to.*

Cum hoste, & contra hostem, *Cic. to attaque.*

Congruere. Congruunt literæ literis aliorum, *Cic.*

Congruunt inter se, *Ter.*

Congruit sermo tibi cum illâ.

Conjungere. Conjuncta virtuti fortuna, *Cic.*

Conjuncta & sociata cum altera, *Cic.*

Conjuncta mihi cura de republica cum illo, *Cic.*

Conjungi hospitio & amicitia, *Cic.*

Conqueri rem aliquam, *vel* de re aliqua, *Cic.*

Ob rem aliquam, *Suet.*

Cum aliquo, *Cic.* pro aliquo, *Id.*

Conquiescere à re aliqua, *Cic. to rest from doing any thing.*

In re aliqua, *to be satisfied in.*

Hyeme bella conquiescunt, *Cic. cease.*

Nisi perfecta re de me non conquiesti, *Cic.*

Conscendere navem, *Cic.* In navem, *Lent. Ciceroni.*

Consentire sibi, *vel* secum, *Cic.* Alicui, *vel* cum aliquo, *Id. to agree with.*

Aliquid, *vel* de aliquo, *vel* ad aliquid, *Cic. to agree about.*

In aliquem, *Ulp. to agree to take for an umpire.*

In eum omnes illud consentiunt elogium, *Cic.*

Astrum nostrum consentit incredibili modo, *Hor.*

Consequi aliquem itinere, *Cic. to overtake.*

Aliquid consequi, *Cic. to obtain.*

Conserere manum, *vel* manu cum hoste, *Cic. prius usitatius.*

Diem nocti, *Ovid. to join.*

Artes belli inter se, *Liv.*

Baccho aliquem locum, *Virg. to plant vines.*

Considere aliquo loco, *ve* in aliquo loco, *Cic. to stay at.*

Constare per seipsum, *Cic. depends only on its self.* sibi, *Cic. Hor. not to lye.*

Ex multis rebus, *Cic. to be compos'd of*

Agri constant campis & vineis *Plin.*

Constat gratis tibi navis, *Cic. costs you nothing.*

Auri ratio, *Cic. the sum is right.*

Non constat ei color, neque vultus, *Liv. he changes color.*

Mente vix constat, *Cic. he is distracted.*

Hoc constat, *vel* constat inter omnes, *Cic. this is certain.*

Constat hac de re, *Quint. Plin.*

Constat hoc mihi tecum, *Ad. Her.*

Consuescere alicui, *Ter.* cum aliquo, *Plaut. to frequent.*

Consuescere pronunciare, *Cic. to accustome ones self to.*

Adeo in teneris consuescere multum est, *Virg.*

Plaustro & aratro juvencum conquiescere, *Colum.*

Omnia pericula à pueritia consueta habeo, *Sall.*

Consulere boni, *Quint. Plaut. to take in good part.*

Alicui, *Cic. to seek ones good.*

Aliquem, *Idem, to ask counsel of.*

Consuli quidem te, à Cæsare scribis, sed ego tibi ab illo consuli mallem, *Cic. Sed pro* do tibi consilium, *elegantius dicitur,* Autor tibi sum.

Consulo te hanc rem, *vel* de hac re, *Cic.*

Consulo in te, *Ter. I study something for you, or against you.*

Co-

Conſulere in commune, *Ter. to ſeek the publick good.*

Contendere alicui, *Hor.* cum aliquo, *Id.* contra aliquem, *Id. to diſpute, or maintain a thing againſt.*

Contendere aliquid ab aliquo, *Cic.*

Contendere animum, *Ovid.* animo, *Cic.* curſum, *Plaut.* in aliquem locum, *Cic.*

Contendere rem cum aliâ re, *Cic.*

Alicui rei, *Hor. to compare.*

Contingere ſe inter ſe, *vel* inter ſeſe, *Plaut. Colum. to touch.*

Atque in magnis ingeniis id plerumq; contingit, *Cic. often happens.*

Contigit mihi, *Cic.*

Contingit mihi, *Cic. it touches, it concerns me.*

Contingere funem, *Virg. to touch*

Convenire cum aliquo, *Cic. to agree with.*

Sibi, *Cic. to keep alwaies an equal temper.*

Ad aliquem, *Cic. to go to ſeek.*

Aliquem, *Plaut. to treat with.*

In jus, *Plaut. to accuſe.*

Convenit inter utrumque, *Cic. they are at an accord.*

Mihi cum illo, *Cic. I am of his opinion.*

Ad eum hæc contumelia, *Cic. concerns him.*

Aliam ætatem aliud factum, *Plaut.*

Hæc fratri mecum non conveniunt, *Ter. we diſagree in this.*

De hoc parum convenit, *Quint. this is not agreed of.*

Hoc maledictum in illam ætatem convenit, *Cic.*

Cupere alicui, *Cic. Caſ.* alicujus causâ, *Cic to be ready to do kindneſs.* aliquem, *Ter. Cic. to ſeek.*

Cupit te videre, *Plaut.* Te conventum, *Idem.*

D

Damnare ſceleris, vel nomine ſceleris aliquem, *Cic.* De vi, de majeſtate, *Id.* Ad pœnam in opus, in metallum, *Plin. jun.*

Dare literas alicui, *Cic. to give into ones hand.* Literas ad aliquem, *Id. to ſend a letter.* Se fugæ, & in fugam, *to run away.* Se ad lenitatem, *Id. to ſtudy.* Gemitum, & ſe gemitui, *Id. Virg. to grieve.* Operam, & operam alicui rei, in rem aliquam, ad rem aliquam faciendam, *Cic. to labor.* Mandata alicui, *Id.* aliquid in mandatis, *Plaut. to command.* ſe in viam, *Cic.* in manum, & in manu, *Ter. Cic.*

Dederat comas diffundere ventis, *Virg. let them looſe.* Dare manum alicui, *Plaut. to ſhake hands.*

Dare manus, *Cic. to yield.* Cibo dare, *Plin. to give to eat.* Dare vitio, *Cic. to blame.*

Da Tityre nobis, *Virg. tell us.*

Dare oblivioni, *Liv. to forget. Contrarium eſt* mandare memoriæ: *ſed* oblivioni mandare, *non eſt Latinum.*

Debere amorem & omnia in aliquem, *Cic.* Tibi debemus, *Id. we are engaged to you.*

Tibi video hoc non poſſe deberi, *Cic. I can't refuſe you this.*

Decedere alicui, *to give place to. Plaut. to fly from out of deteſtation, Caſ.*

Decedere, (*Cic. ſup.* è vitâ) *to dye.* De ſuo jure, *vel* ſuo jure, *Cic. to part from ones right.*

De ſummâ nihil decedet. *Ter. the ſum ſhall be intire.*

Decernere aliquid, *vel* de re aliquâ, *Cic. to determine.* Armis. *Id. to fight.* Pugnam, *Lev.* pugnam. *Valer. Max.* ſuo capite, *Cic. to put himſelf in danger.*

Decidere (*à* cado) ſpe, *vel* de ſpe, *Liv.* ſpe, *Ter.* In laqueos, *Ovid.*

Decidere (*à* cædo) *Vell. to cut off,* quæſtionem, *Pap. to decide.* damnum. *Ulp. to determine.* Cum aliquo, *Cic. to tranſact.* De aliquo negotio, *id.* Prœlio cum aliquo, *Id. to end a difference by arms.*

Pro ſe, *Cic.* pro libertate, *Sen. to compound for ones life.*

Decidere jugera ſingula ternis medimnis. *Cic. to tax.*

Deciſa

Decisa negotia, *Hor.* ended.

Declinare loco, à loco, *vel* de loco, *C.c.* to turn away. Se extra vicem, *Plaut.* ictum, *Liv.* to avoid a blow.

Agmen aliquo *Liv.* to remove the army. Nomina & Verba, *Quint.* to decline.

Dedere se hostibus, *Cæs.* In ditionem & arbitrium hostium, *Plautus.* Aliquem in pistrinum, *Ter.*

Ad scribendum se dedere, *Cic.* to apply. Deditâ operâ, *C.c.* expressly.

Deferre studium suum & laborem ad aliquem, *Cic.* to offer his service. Opes ad aliquod negotium deferre alicui. *C.c.* Deferre aliquid in beneficii loco. *C.c.* to make a present. In beneficiis delatus *Cic.* one that hath a pension from the commonweal.

Deferre aliquem, *C.c.* to accuse.

Defendere aliquem contra iniquos, *Cic.* Aliquem ab injuriâ, *Id.* injuriam alicujus, *Id.* to revenge a wrong.

Defendere & obsistere injuriæ, *C.c.*

Defendere ac propulsare injuriam, *Idem.*

Defendere civem à periculo. *Cic.* Myrtos à frigore, *Virg.* to preserve from. Æstatem capellis. *Hor.* Solstitium pecori, *Virg.* to keep from the heat.

Deficere ab aliquo, *Cic. Liv.* to forsake his party, animo vel animis, *C.c.* animam, *Varr.* to be faint hearted.

Dies & latera & vox me deficiunt, *Cic.* fail me.

Deficiunt mihi tela, *Cæs.* I want armes.

Animum si te non deficit æquus, *Hor.*

Deficio à te ad hunc, *Suet.* I leave you to go to him.

Mulier abundat audacia, consilio & ratione deficitur, *Cic.*

Deficiorque prudens artis ab arte meâ *Ovid.*

Defigere oculos in rem aliquam, *Cic.* Mentem in aliquo, *Cic.*

Defigere furta alicujus in oculis populi, to expose.

Definire aliquid alicui, *C.c.* to shew or prescribe. Imperium terminis, *C.c.* to bound. Magnitudinem alicujus rei, to tell precisely.

Certus & definitus locus, *Cic.*

Deflectere iter, *Lucan.* Ex itinere, *Plin. Cic.* to turn out of the way.

Declinare proposito & deflectere sententiam, *Cic.*

Amnes in alium cursum deflectere, *Cic.* to turn them.

Degenerare à gravitate paternâ, *Cic.*

A familiâ superbissimâ, *Liv.*

In feritatem, *Plin.*

Hoc animos degenerat, *Colum.* enervates and weakens.

Delinquere aliquid, & in aliquâ re, *Cic.* in aliquem, *Ovid.* to fail.

Depellere loco, *Cæs.* De loco, *Cic.* to drive away.

Suspicionem à se, *C.c.* to remove.

Deperire aliquem, *vel* aliquem amore, *Plaut.* Amore alicujus, *Liv.* to love passionately.

Naves deperierunt, *Cæs.* are lost.

Deplorare vitam *Cic.* to deplore.

De suis miseriis, *Id.* to bewail ones self.

Deponere in gremio *Plin. Cic.* stratis. *Ovid.* sub ramis, *Virgil.* in terram, *Colum.* in silvas, *Cæs.* to lay in, upon, or under any thing.

Deponere ædificationem, *Cic.* to lay aside the design.

Ægrum, *Cic.* to give over.

Aliquid, *Virg.* to wager.

Deponere aliquid in alicujus fide. *C.c.*

In fidem, *Liv.* apud fidem *Trajan. Plin.* to put confidence in.

Deprecari aliquid ab altero, *C.c.* to beg a thing of. Aliquem pro re aliquâ,

quâ, *Id.* Alicui ne vapulet, *Plaut. to intercede for.*

Calamitatem abs ſe, *Cic. to turn from by praier.*

Derogare fidem alicui, vel de fide alicujus *Cic.*

Sibi derogare, *Cic. to wrong his reputation.*

Deſinere artem, *Cic. to quit a profeſſion.*

Deſiſtere à ſententia, *vel* de ſententia.

Deſperare ſalutem, ſalute, *vel* de ſalute *Cic. to diſpair of.* Ab aliquo, *Id. to expect no more from.* ſibi, *Caſ.* de ſe, *Plaut. Cic. to le deſpe aie.*

Non deſpero iſta eſſe vera, *Cic.* Sive deſtituimur, ſive deſperamur *Cic.*

Deſpondere filiam alicui, *Cic. to betroth*, ſibi domum alicujus, *Cic. to promi to himſelf, to make ſure of.*

Deſpondere animis, *Liv. to promiſe himſelf to do ſomething.* animum, *Id. to le u of heart.*

Detrahere alicui, *Ovid.* de aliquo, *Cic. to detract from.* Aliquid alteri, *Cic. to take by force.* Laudem *vel* de laudibus, *Cic. to leſſen his reputation.* In judicium, *Cic. to bring in judgement.*

Deturbari ſpe, de ſpe, *vel* ex ſpe, *Cic.*

Differre famam aliquam alicui, *Plaut. to make a report of.* Rumorem, *Ter.* Aliquid rumoribus *Tac.*

Differre aliquem, *to make one wait*, Mart. *to vex and torment*, *Ter.*

Orationem ſperat inveniſſe ſe quæ differat te *Ter.*

Differri doloribus, *to feel.*

Amore, cupiditate, lætitiâ, *&c. Plaut. to be tranſported with.*

Differre veſtitu ab aliquo, *Cic.* In candore *Plin.* Differt ab hoc, *Cic.* huic *Hor.*

Differunt inter ſe, *Cic.*

Ad aliquod tempus aliquid differre, *Cic.* In annum, *Hor. to defer.*

Dimicare de re, *Cic.* pro re, *Plin. to diſpute for.*

Dimicant inter ſe, *Plin.*

Dimicandum omni ratione, ut, *&c. Cic. we muſt endeavor.*

Deſceptare aliquid juſte, *Cic. to decide.* Eodem foro, *Plaut. to come and plead in the ſame place.*

Diſceptant inter ſe de negotiis, *Sal.*

Diſcrepare rei alicui, *Hor.* A re aliqua, *Cic. Poſterius magis uſitatum.* In re aliquâ, *Cic.*

Diſcrepant inter ſe, *Cic.*

Diſcrucior animi, *Plaut.* Animo & animum, *juxta Diomedem, qui tamen exemplum illum affert.*

Diſputare aliquid, *&* de aliquo, *Plaut. Cic.* Circa aliquid, *Quint.*

Multa diſputat quam ob rem is qui torqueatur beatus eſſe non poſſit, *Cic.*

Diſſentire de veritate ab aliquo, *Cic.*

In re aliquâ ab altero, *Id.*

Cum aliquo de re aliquâ, *Id.* Alicui opinioni, *Quint.*

Ne orationi vita diſſentiat, *Sen.*

Diſſentiunt inter ſe, *Cic.*

Diſſidere capitali odio ab aliquo, *Cic. to hate mortally.* Diſſidere à ſeipſo, ſecumque diſcordare, *Cic.*

Inter ſe diſſident & diſcordant, *Cicero.*

Si toga diſſidet impar, *Hor.*

Dividere nummos viris, *Cic.* in viros, *Plaut. to diſtribute.* factum cum aliquo, *Plaut.*

Dividere ſententiam, *Cic.*

Docere de re aliquâ, *Cic. to give advice.* Rem aliquam aliquem, *To ſhew one.*

Dolere ab animo, ex animo, *Plaut.* Succeſſu alicujus, *Ovid.* Dolore alicujus, *Virg.*

Dolet mihi cor, *Plaut.* Hoc cordi meo, *Idem.* caput à ſole, *Idem.*

Doleo me, *Plaut.* Vicem alterius

rius, *Cic.* Caſum aliorum, *Id.* Propter aliquem, *Quint.* De aliquo, *Ovid.*

Donare aliquem re, *vel* rem alicui, *Cic. to make a preſent.*

Dubitare de fide alicujus, *Ad Heren. to miſtruſt his fidelity.*

Hæc dum dubitas, *Ter. whilſt you are conſidering.*

Dominare alicui, *Cic.* In aliquem, *Ovid.* In re aliqua, *Cic.* Inter aliquos, *Caſ.*

Omne pecus indomitum curari ac dominari poteſt, *Nigid. may be tamed.*

O domus antiqua heu quam diſpari dominare domino, *Cic. Ex veteri Poeta.*

Ducere agmen, *Cic. to conduct.* Sibi alapam gravem, *Phæd. to give himſelf a box on the ear.* Ilia, *Hor. to pant, like a broaken-winded horſe.*

Ducere æra, *Hor.*

Aliquem ex ære, *Plin.* Rationem ſalutis, *Cic. to take care of.*

Ducere verſum, *Ovid. to make a verſe.* Uxorem, *Cic. to marry.*

Ducere uſuras, *Cic. to continue the payment of uſe.*

Ducere laudi, *Ter. to eſteem it an honor.* In gloria, *Plin.* In hoſtium numero, *Cic.* Infra ſe, *Id. to undervalue.* Pro nihilo, *Id.*

Duci deſpicatui, *Cic. to be deſpiſed.*

E

Efferre pedem, domo, *vel* porta, *Cic. to go out.* Pedem aliquo, *Id. to go to.* De nave in terram, *Id. to unload.*

Efferre laudibus, *Cic. to commend very much.*

Efferre fruges, *Cic. to carry fruit.*

Efferri funere, & cum funere, *Cic. to be carried forth to burial.*

Efferri ſtudio in re aliqua, *Cic. to have a violent paſſion for.*

Efferri in amorem, *Plinius, to be beloved.*

Egere conſilii, & conſilio, *Cic.*

Egere multa, *active. Cenſor. apud Gell. Unde Plaut. dixit,* egetur, *in paſſivo. Et exinde probat Sanctius, dici non ineleganter,* turpem egere egeſtatem.

Nihil indigere, *Varr.*

Egredi ab aliquo, *Ter. to go out of ones houſe.*

Ex provincia, *Cic.* extra fines & terminos, *Id.* urbe, *Id.* officio, *Id.* à propoſito, *Id.*

Elabi, de, è, ex manibus, *Cic. to eſcape.* Inter tela & gladios, *Liv.* Pugnam aut vincula, *Tac.*

Paulatim elapſus Bacchidi, *Ter. weaning himſelf from her by little and little.*

Elaborare in literis, *Cic.* in aliquid, *Quint.* aliquid, *Plin.* Orationem, eamque inſtruere, *Cic.* Ad judicium alterius, *Id.*

Emergere ex malis, *Cic. Ter.* Incommoda valetudine, *Cic.* Extra terram, ſuper terram, *Colum.*

Se, *vel* eſe emergere, *Colum.*

Unde emergi non poteſt, *Ter.*

Eminere inter omnes, *Cic.* In novo populo, *Liv.*

Eminebat ex ore crudelitas, *Cic.* In voce ſceleris atrocitas, *Curt.*

Moles aquam eminebat, *Id. appeared above the water.*

Emungere aliquem argento, *Ter. to cheat one of.*

Alicui oculos, *Plautus, to tear out.*

Enunciare conſilia amicorum adverſariis, *Cic.*

Apud homines enunciare quod tacitum erat, *Cic. to divulge.*

Eripere à morte aliquem, *Cic.*

Eripere morti aliquem, *Virgil.* Mortem alicui, *Sen.* Ex periculo aliquem, *Cic.*

Erubeſcere in re aliqua, *Cic.* Ora alicujus, *Cic. to be aſhamed to be in ones preſence.* Preces, *Claud.* loqui, *Cic.* Fortunæ, *Curt.*

Epiſtola non erubeſcit, *Cicero.*

Genis erubuit, *Ovid.*

Malis alterius erubeſcere, *Ovid.*

Erumpere

Erumpere ex tenebris, *Cic.* In aliquam regionem, *Idem.*

Erumpere in hoc tempus, *Cic.* In actum, *Id.* In effectum, *Quint.* portis, *Virg.* per castra, *Plin.*

Loco aliquo, *Cæs.* Subito clamore, *Virg.*

Erumpunt sese radii, *Virg.* sese portis foras, *Cæs.*

Erumpere stomachum in aliquem, *Cic.* gaudium, *Ter.*

Vereor ne istæc fortitudo in nervum erumpat denique. *Ter. I fear you'l bend the bowe so far as to endanger the string.*

Evadere manus alicujus, *Virg.* E manibus, *Liv.* pugnâ, *Virg.*

Omnem viam, *Virg. to go along all the way.*

Ante oculos, *Virg. to come before me.*

Ad summi fastigia tecti, *Virg. to ascend.*

In aliquod magnum malum, *Ter. to become a great mischief.*

Exardere & -escere irâ, indignatione, *Liv.* In iras, *Mart.*

Dolor exarsit imis ossibus, *Virg.*

Exarsit in id quod nunquam viderat, *Cic.*

Exercere ignes animo, *Virg.*

Excellere super alios, *Liv.* Longe aliis, *Cic.* Inter alios, *Id.*

Præter cæteros, *Id.*

Excusare se alicui, & apud aliquem, *Cic.* Valetudinem alicui, *Plin. to alledge to one indisposition for an excuse.*

Ille Phillipo excusare laborem & mercenaria vincula, *Hor.*

Excusare se de re aliquâ, *Cæs.*

Exigere aliquem è civitate, *Cic. to drive out.* Honoribus, *Plinius. to deprive of.*

Exigere aliquid acerbius, *Cic. to exact with threats.*

Columnas ad perpendiculum exigere, *Cic. to apply the plummet, to see if they are strait.*

Ævum in silvis, *Virg.* vitam cum aliquo, *Id.* Ensem per medium venem, *Id. to run one through.* Sues pastum, *Varr. to drive.*

Exigere de re aliquâ, *Plin. Jun. to discusse.*

Eximere è vinclis, *Cic.* vinclis, *Plaut.* metu, *Id.* In libertatem, *Cic. to set at liberty.* Aliquid de dolio, *Id. to draw out.*

Eximere diem, *Cic. to consume the time.*

Eximi noxæ, *Liv. to be absolved of a fault.*

Exorare, expetere, & exposcere aliquid Deos, & à Diis, *Cic.*

Expectare alicujus adventum in aliquem locum, & in aliquo loco, *Cæs.*

Expellere, expedire, ejicere, exterminare, extrudere, exturbare, urbe, *vel* ex urbe, *Cic. to chase, to drive out of.*

Explere aliquem, *Cic. Ter.* animum alicujus, *Liv.* animum alicui, *Ter. to content.*

Explicare rem aliquam, *vel* de re aliquâ, *Cic. to explain any thing.*

Expostulare cum altero injuriam, *Cic.* de injuria, *Ter.*

Exprimere vocem alicujus, *Cæsar. make him speak.* Risum alicui, *Plin. Jun.* pecuniam ab aliquo, *Cic.*

Exprimere effigiem, *Cic. to draw to the life.* Verbum verbo, de verbo, è verbo exprimere, *Id. to translate word for word.*

Exprimere ad verbum de Græcis, *Cic.* Vim Græcorum Poetarum, *Idem.*

Exprobrare vitia adversariis, *vel* in adversarios, *Cic. to reproach.*

Exuere jugum, & se jugo, *Liv. to cast off.* vestem alicui, *to strip.* Hominem ex homine, *to divest himself of all humanity.*

Exulare Romæ, *Cic. to live at Rome an exul.* Domo, *Ter. to be banished from.* A patriâ, *Plaut.*

Per externas profugus pater exulat oras, *Ovid.*

Respublica discessu alicujus exulat, *Cic.*

Exulatum

Exulatum abiit res patris, *Plaut.*

F

Facere ab aliquo, *Cic.* cum aliquo, *Idem. to take part with one.* Bona alicui, *&* in aliquem. *Plaut. to do good to.* Consilio alicujus, vel de consilio, *Plin. By ones advice.*

Cum pro populo fieret, *Cic. when sacrifices were offered.*

Flocci non facere, *Cic.* Floccum facere, *Plaut. not to value.*

Facis ex tua dignitate, *Cic. You act according to your quality.*

Hoc facit ad difficultatem urinæ, *Plin. Tis good against the Strangury. Sed* facere alicui rei, *pro* inservire, *latinum non est.*

Construitur etiam eleganter cum accusativo pluribus modis, ut

Nos magnum feciſſemus, *Cic. we had done a great matter.* Facere gratiam alicui, *Liv. to bestow a favor.* Facere ſtipendium, *Liv. to serve in war.* Facere nomina, *Cic. to borrow mony.* Facere rebellionem, *to rebel,* & ſimilia.

Faſtidire aliquem, *Cic. Virg. Hor.* Alicujus, *Plaut.* A me faſtidit amari, *Ovid.*

Fateri ſcelus, *&* de ſcelere, *Cic. Hor.*

Fœnerari aliquid alicui, *Cic. to put out to uſe.* Fœnerare (*& non* fœnerari) ab aliquo *App. to take up upon intereſt.* Hæc omnes fœnerat una deos, *Mart.*

Fidere nocti, *Virg.* terrâ, *Id.*

Formidare alicui, *Plaut. To fear leſt any miſchief ſhould happen to one.* Ab aliquo, *vel* aliquem, *Cic. to ſtand in fear of.*

Fraudare aliquem pecuniâ, *Cic. to cheat.* Militum ſtipendium, *Cæſ. to retain the ſoldiers wages.* Genium ſuum, *Plaut. To deprive himſelf of all delight.*

Fugere conſpectum alicujus, *Cic.* E conſpectu, *Ter.* Oppido, *Cæſ.* De civitate, *Quint.* De illo fugit me ad te ſcribere, *Cic. I forgot.*

Fungi officio, *Cic. Ter.* Officium, *Ter.* Vice. *Hor.* Vicem alterius, *Liv. Suet. To do the office of another.* Fungi munere, *to execute a charge, Cic. Cæſ. &* interdum *to make a preſent, Cic.*

G

Gaudere gaudio, *Plaut.* Gaudium, *Ter.* De aliquo propter aliquem, *Cic.* Fugit homines gaviſos ſuum dolorem, *Cic.* Mihi gaudeo, *Cic.*

Gigni capite, vel in caput. *Plin. To be born with the head forward.*

Glaciare, Poſitas ut glaciet nives Jupiter, *Hor.* Humor glaciatur in gemmas, *Plin.*

Gloriari aliquid, de re aliquâ, in re aliquâ, ob rem aliquam, *Cicero.*

Gratulari adventum, *vel* de adventu, *Cic. To expreſs his joy for ones arrival.*

Gratulari victoriam alicui, *Cic. To congratulate for a victory.*

Gratulor tibi in hoc, *vel* de hac re, pro hac re, *Cic.*

Gravare, & -ri. At tu fortunam parce gravare meam, *Ovid.*

Gravari dominos, *Lucan. not to be able to ſuffer.* Cætera tanquam ſupervacua gravari ſolet, *Quint.*

Ne gravere exædificare id opus quod inſtituiſti, *Cic.* Gravatus ſomno, *Ovid.* Pluviâ cum forte gravantur, *Virg.*

H

Habere rem certam, *vel* pro certo, *Cic. to know certainly.* Aliquid certi, *Cic.*

Habere quædam dubia, *Cic.* in dubiis, *Quint.* Pro dubio, *Liv.*

Habere aliquem deſpicatui, *vel* deſpicatum, *Ter. to contemn.*

Habere aliquem præcipuo honore, *Cæſ.* In honore, *Cic.* Honores

nores alicui, *Cic.* De aliquo, *Tac. to honour.*

Habere aliquem loco patris, *Brutus.* In loco patris, *Cic.* Pro patre, *Liv. To esteem as a father.*

Pro stercore habere, *Plaut. to esteem no more then the dirt.*

Habere aliquid odio, *Plaut.* In odio, *Cic. to hate.*

Habere in numero, & in numerum sapientum. *Cic.*

Habere orationem apud aliquem, *Quint.* ad aliquem, *Cic.* cum aliquo, *Cæs. to speak to, or before any one.*

Habere in potestate, & in potestatem, *Cæs. to have in ones power.*

Belle habere, & bellè se habere, *Cic.*

Habere usum alicujus rei, *Cic. Cæs.* Ex re aliquâ, *Cic.* In re aliquâ *Cæs. to be experienced.*

Habet se erga ædem, *Plaut. she dwelleth.*

Habitare in platea, *Ter.* Vallibus imis. *Virg.* silvas, *Vel.*

Hærere. Hæret peccatum illi, & in illo, *Cic. resteth in.*

Obitu hæret defixus in uno, *Virg.* In multos nominibus hærebitis, *Cic.* Si hic terminus hæret, *Virg. If this purpose is fixed and unchangeable.*

Horrere divinum numen, *Cic. to dread and fear.* Omnium conspectum, *Cic. to be afraid of seeing any body.*

Frigoribus hyemis intolerabiliter horrent, *Colum. they are very cold in the winter.*

Horrescunt comæ, *Ovid. stand an end.*

Horrebant densis aspera crura pilis, *Ovid.*

I

Jactare se in reliqua, & de re aliqua, *Cic.* Ob rem aliquam.

Jactare rem aliquam, *Virg.*

Illabi, Illabitur urbi, *Virg. slips into the town.* Animis Illabere nostris, *Id.* Pernicies illapsa civium animos, *Cic.* Medios illapsus in hostes, *vel* delapsus, *Virg.* Ad eos cum suavitate illabitur, *Cic.*

Illudere alicui, aliquem, in aliquem, in aliquo, *Virg. Ter. Cic. to mock.* Vestes auro illusæ, *Virg. embroidered.*

Imminere in occasionem opprimendi ducis, *Liv. to seek an occasion,*

Imminent duo Reges toti Asiæ. *Cic.* Homo ad cædem imminens, *Cic.*

Imminenti avaritiæ esse. *Cic. to think of nothing but getting.*

Gestus imminens, *Cic. an earnest gesture*

Impendere. Impendebat mons altissimus, *Cæs. hung over their heads.*

Contentio impendet inter illos, *Cic. will shortly happen.*

Impendet nobis malum, *Cic.* nos mala, *Ter. Threaten us.*

Impertire, & -ri. Impertire alicui salutem, *Cic.* aliquem salute, *Ter. to salute.* Fortunas aliis impertiri, *Cic. to impart.* Alteri de re aliqua impertire, *Cic.* Collegæ meo laude impertitur. *Cic.*

Implere veteris Bacchi, *Virg.* Mero, pateram. *Id.* De re aliqua, *Mart.*

Implicare ossibus ignem, *Virg. to cast into.* Implicare morbo, & in morbum, *Liv. to be taken ill.*

Vim suam cum naturis hominum implicant Dii, *Cic.* Implicat ad speculum caput. *Plaut. to dress.*

Imponere arces montibus, *Virg. to build.*

In collum, in manum, in navim, *Plaut. Liv. to put upon, or into.*

Summam manum alicui operi, *Virg.* In aliqua re, *Quint. to make an end of a thing.*

Imponere alicui, *Cic. to deceive.*

Imponere vim alicui, *Cic. to compel.* Vulnera, *Cic. to wound.* Nomen alicui, *Cic. to give a name to.* Regem regioni, *Cic. to appoint.* Partes alicui, *Cic, to assign an office to.*

Improbam personam alicui, *to make*

make him pass for a wicked man. Leges alicui, *Cic. to command.* Exercitum Brundusii, *Cic. to make a garrison.*

Imponere onus alicui, *Cic.* In aliquem, *Plaut.*

Frumentum imponere, *Cic. to tax at a certain quantity of corn.*

Imponere servitutem fundo, *Cic. to appoint a certain service to land.*

Hujus amicitia me in hanc perditam causam imposuit, *Cic. hath made me embrace this bad side.*

Imprimere aliquid animo, *Plin. Jun.* In animo, & in animum, *Cic.*

Incessere hostes jaculis, & saxis, aut pilis, *Liv. to pursue with.* Incessere aliquem dolis, *Plaut.* Incessit eum cupido, *Liv. Curt.* Illi, *Sall. Liv. Curt. Val. Max.* In te religio nova, *Ter. Virg.* Morbus in castra, *Liv. was got into.*

Incidere (à cædere) saxis, *Plin. Jun. to cut in.* In æs, *Liv.* in ære, *Cic. to engrave.* Ludum incidere, *Hor. to break off play.*

Inclinare omnem culpam in aliquem, *Liv. to throw all the fault on one.*

Hos ut sequar inclinat animus, *Liv. my mind enclines me.*

Inclinat acies, *vel* inclinatur, *Liv. The army gives ground.*

Se fortuna inclinaverat ut, *Cæs. Fortune was turned that.*

Includere in carcerem, & in carcere, *Cic. to cast into prison.* Orationi suæ, *Cic. to include in.*

Vocem includit dolor. *Cic.*

Smaragdi auro includuntur, *Lucr.*

Incubare ova, & ovis, *Colum. to sit abrood upon.*

Quod si una natura omnes incubaret, *Plin.*

Incumbere gladio, *Ad Heren.* lecto, aratro, toro, *Virg.* in gladium, *Cic.* in aliquem, *Idem.*

In, *vel* ad aliquid, *Cic. Cæs.* Alicui rei. *Sil. Plin. to apply ones self to any thing.*

Venti incubuere mari, *Virg.* In mari, *Quint.*

Incumbit in ejus perniciem, *Cic. indeavors to destroy him.*

Verbo incumbit illam rem, *Sall.*

Incumbit illi spes successionis, *Suetonius.*

Incursare aliquem pugnis, calcibus, &c. *Plaut.*

Incursare in aliquem, *Liv.*

Lana cui nullus color incursaverit, *Plin. that is undied.*

Indicare conjurationem, *Cic.* de conjuratione, *Sall.*

Indicare in vulgus, *Cic. to divulge,* se alicui, *Cic. to discover.*

Postulabat ut sibi fundus indicaretur, *Cic. that the price should be told.*

Inducere animum ad aliquid, *vel* aliquid in animum, *Ter. to apply.*

Inducere aliquid, *to bring into, and also to cancel, to abrogate.* aliquem *Cic. to deceive.*

Inducere animum, *simpliciter, vel* animum ut, *vel* ne, *vel* ut ne, *Ter. to perswade himself.*

Inducere scuta pellibus, *Cæs. to cover with skins.*

Inducere colorem picturæ, *Plin. to varnish.*

Inducere se veste, *Ter.* sibi vestem, *Plaut.*

Cum in nubem se induerint anhelitus terræ, *Cic. are converted into clouds.*

Induere se in laqueos *Cic. to cast himself into.* Induet se in florem, *Virg.*

Indulgere alicui, *Cæs.* in aliquem, *Liv. to treat gently.*

Nimis me indulgeo, *Ter.* Indulgent patientiam flagello, *Mart.*

Qui malis moribus nomen oratoris indulgent, *Quint. who give the name of Orator to men of bad lives.*

Jus trium liberorum mihi princeps indulsit, *Plin. Jun. granted me.*

Quando animus eorum laxari indulgerique potuisset, *Gell.*

Inferre litem capitis in aliquem, *Cic.* Periculum capitis alicui, *Idem. to draw up an inditement against one.*

In

In periculum capitis ſe inferre, *Cic. to put himſelf in danger of his life.*

Inferre rationibus, *Cic. to ſet up on the ſcore.*

Infundere in naribus, & per nares, *Colum.* In aures, *Cic.* Cribro, *Sen.*

Infundere venenum alicui, *Cic.*

Ceris opus infundite, *Phæd.*

Ingerere convicia alicui, *Hor.* In aliquem, *Plaut.*

Pugnos in ventrem ingerere, *Ter.*

Ingredi orationem, & in orationem, *Cic. To begin to ſpeak.*

Veſtigiis patris ingredi, *Cic. to follow his fathers profeſſion.*

Ingurgitare ſe cibis, *Cic. To gormandiſe.* ſe in flagitia, *Id. To plunge himſelf into.*

Inhiare hæreditatem, *Plaut. To gape after.* uberibus, *Sueton. poſterius uſitatius.*

Inire gratiam ab aliquo, & cum aliquo, *To endeavor to inſinuate himſelf into favour.*

Inſanire amore, *Plin.* amoribus *Hor.*

Hilarem inſaniam, *Plaut. Sen.*

Inſcendere currum, *Plaut.* in arborem, *Id.* ſupra pilam, *Cato. To get up into.*

Inſervire ſuis commodis, *Cic. To labor for gain.* honoribus, *Id. To uſe all diligence to procure honor and advancement.*

Matronæ eſt, unum inſervire amantem, *Plaut.* Nihil eſt à me inſervitum temporis cauſsâ, *Cic.*

Inſilire defeſſos, *Suet.* in equum, *Liv.* in ſcapham, *Plaut. to leap into.*

Inſiſtere viis, *Cic.* viam, iter, *Virg. to march.* Haſtæ, *Plin. to lean on.*

In rem aliquam; *Plaut. Cæſ.* In re aliquâ, *Quint.*

Alicui rei, *Plinius, Tibul. to apply himſelf to.*

Inſiſtebat in manu dextra Cereris, ſimulacrum victoriæ, *Cic. There was in the right hand.*

Inſputare aliquem, & alicui, *Plaut. to ſpit at.*

Inſtare aliquem, *Plaut. to urge.*

Currum, *pro* in currum, *Virg.* operi, *Id. to heat ones ſelf at work.*

Inſternere. Pelle leonis inſternor, *Virg. I am covered.*

Tabulaſque ſuper inſtravit.

Terræ inſterni, *Stat.*

Tori inſtrati ſuper pelle leonis, *Silius.*

Inſultare, *ſimplici er, Virg.* ſolo, *Id. to leap on the ground.* Alicui, & in aliquem, *to inſult over.* Multos *Sall. apud Serv.*

Inſultare fores calceis, *Ter. to knock at.*

Intendere arcum, *Plin. to bend.*

Animum ſtudiis, *Hor. to apply the mind to.*

Animum in, *vel* ad rem aliquam, *Liv.*

Intendere alicui rei, *vel* curam alicui rei, *Plin. to take care of.*

Intendi animo in rem aliquam, *Liv.*

Pergin' Iceleſte intendere? *Plaut.*

Repudio conſilium quod primum intenderam, *Ter. I diſlike the deſign I had at firſt.*

Intercludere aditus ad aliquem; *Cic. to ſhut the avenues.*

Commeatum inimicis, *Plaut.* Inimicos commeatibus, *Plaut. Cæſ.*

Interdicere hiſtrionibus ſcenam, *Suet.*

Feminis uſum purpuræ, *Liv. to forbid, to hinder.*

Omni Gallia Romanis interdixit, *Cæſ. forbad them to be in any place of France.*

Male rem gerentibus bonis paternis interdici ſolet, *Cic.*

Interdico tibi domo meâ, *Liv.*

Dici ur in erdum, Interdico tibi hanc rem, *& uſitatius* tibi hac re: *ſed vix occurrit,* Interdico te hac re. *Quanquam in paſſivo legatur,* Interdicor aqua & igni, *& ignis & aqua* mihi interdicuntur, *Suet. Liv.*

Cui nemo interdicere poſſit, *Cic. whom no body could reſiſt.*

Inter-

Interdicere vestigiis, *Plin. to forbid to march such a way.*

Interdico ne noc facias, *Ter. supple*, tibi.

Prætor interdixit de vi hominibus armatis, *Cic. gave an order that they who had violently put any one out of possession, should be obliged to restore it again.*

Interesse conviviis, & in convivio, *Cic.* In cædem, *Id. to be assistant at, to be present at.*

Inter belluam & hominem hoc maxime interest, quod, &c. *The greatest difference between a man and a beast, is that*, &c.

Nihil interest hoc & illa, nisi divisim legas, *Sen.*

Huc morari victoriam quod interesset amnis, *Liv.*

Hoc pater ac dominus interest, *This is the difference between a father and a master.*

Stulto intelligens quid interest.

Quoniam μεσαὶ interest τῶ φρονεῖν, *Cic.*

Seri radices illitas fimo interest, *Colum.*

Interest regis, *Liv. it concerns the king.*

Interest omnium recte agere, *Cic.*

Magni meâ interesse putavi, *Cic.*

Ad nostram laudem non multum interesse video, *Cic.*

Interjacere. Planities Capuam Tipharamque interjacet, *Liv. lies between them.*

Spatium quod sulcis interjacet, *Col.*

Interjacet hæc inter eam, *Tlin.*

Intueri aliquem, & in aliquem, *Cic.*

Invadere aliquem, & in aliquem, urbem, & in urbem, *Cic. Virg.*

In pecunias alienissimorum hominum invadere, *Cic.*

Invasit cupiditas plerisque, & plerosque, *Var. Sall.*

Furor invaserat improbis, *Cic.*

Invehere per mare, *Tlin. to transport.*

Invehi ex alto in portum, *Cic.* Portum, urbem, *Plin. to be carried into.* In aliquem, *to inveigh against.*

Invidere laudes alicui, *Liv. Hor. Cic.* Laudibus alicujus, *Cic. to envy ones praises.*

Invidere alicui, *Ter.* aliquem, *Ovid.* alicujus, *Plaut.*

In hac re tibi invideo, *Cic.*

Invideat Hermogenes quod ego canto, *Hor.*

Accusativus sine dativo acquisitionis varius occurrit, sed cum eo frequens est.

Ut nobis optimam naturam invidisse videantur, qui, &c. *Cic.*

Jampridem nobis cœli te regia, Cæsar, invidet, *Virg.*

Invitare hospitio, & in hospitium, *Liv. Cic.* Ad legendum, *Cic.* Domum, *Liv.* Tecto ac domo, *Cic. to invite, to desire to come to.*

Invocare subsidium *Cic. to beg aid.*

In auxilium aliquem, *Quint.*

Ire viam, *Virg. to go.* Itineribus alicujus, *Cic. to travel the same way.* Subsidio, *Cæs.* in subsidium, *Cic.*

Accersitum, *Ter. to go to fetch.*

Si porro ire pergant, *Liv. If they shall pass on farther.*

Eamus visere, *Ter.*

Jungere prudentiam cum eloquentia, *Cic.* Dextram dextra, *Virg.*

Rhedam equis, *Cic.* Res inter se, *Cic.*

Jurare alicui, *Tlin. Jun.* per sidera, *Virg.*

In leges, *Cic.* In verba aliqua, *Cæs.* Maria aspera, *Virg.* Pulcherrimum jusjurandum, *Cic.*

Qui denegat & juravit morbum, *Cic.* Bellum ingens juratur, *Stat.*

Jurandasque tuum per nomen ponimus aras, *Hor.*

Posteriora hæc exempla evincunt verbum hoc posse accusativum regere vi suâ, sine præpositione *per*, contra quam putat Vossius.

L

Laborare invidia, *vel* ex invidiâ. *Cic. to be envied.* Ex pedibus, *Id. to be ill in the feet.*

De

De verbo, non de re, *Cic. to be ſolicitous about words.* A veritate, *Liv. To be examined for not having ſpoken the truth.*

Laborare arma, *Sat. to work and forge them.* Ad rem aliquam, *Cic.*

Ambitioſe circa aliquid, *Quin.*

Ad quid laboramus res Romanas? *Cic.* Laboratur vehementer, *Cic. they are very diligent.*

Latere alicui, *Cic.* aliquem, *Virg.*

Legare ad aliquem, *Cic. to ſend an embaſſador to.* alicui, *Cic. to give a legacy by will.* Ab aliquo, *Cic.*

Sibi aliquem legare, *Cic. to make his lieutenant.*

Levare metum alicui, *vel* aliquem metu, *Cic. to eaſe one of fear.*

Liberare aliquem metu, *Ter.* aliquem culpæ, *Liv. to abſolve wholy.* fidem ſuam, *Cic. to be as good as his word.* aliquem à creditoribus, *Sen. to deliver.*

Loqui alicui, *Ter.* De aliquo, *Cic.* apud aliquem, *Cic.* cum aliquo, *Cic.*

Ludere pilâ, *Cic.* Ludum, *Ver.* Ala, & aleam, *Suet.* In numerum, *Virg. to play in time.*

Luere æs alienum, *Curt. to pay ones debts.* Pœnas, *Cic. to be puniſhed.* Se. *to pay a ranſom.*

Oblatum ſtuprum voluntaria morte luit Lucretia. *Cic. expiated.*

M

Maledicere alicui, *Cic.* aliquem, *Tert. Petron.*

Manare. Mella manant ex ilice, *Hor. drop from.*

Manat picem hæc arbor, *Plin.*

Manat cruore culter, *Liv.*

Manere ad urbem, ad exercitum, *Liv.*

In urbe, in exercitu, *Cic.* aliquem, *Plaut. Hor. Virg. to ſtay for one.*

In propoſito, *Cic.* ſtatu ſuo, *Cic.*

Sententia manet, *vel* in ſententia maneo, *Cic.* Manere promiſſis, *Virg. to keep ones word.*

Menent ingenia ſenibus. *Cic.*

Ad te pœna manet, *Tibul.*

Maneat ergo iſtud, *Cic. let this ſtand good.*

Maneat ea cura nepotes, *Virg. let our poſterity take care for that.*

Mederi alicui rei, *Cic. to heal.*

Quas minus mederi poſſis, *Ter.*

Contra ſerpentium ictus medentur, *Plin.*

Hæc mederi voluerunt, *Cic.*

Medicare capillos, *Ovid.* ſemina, *Virg. to mix with drugs.* Alicui, *Ter.* Cuſpidis ictum, *Virg. To dreſs a wound.*

Meditari rem aliquam, *aut* de re aliqua, *Cic.*

Memini me videre, & vidiſſe, *Cic.*

Rem aliquam, & rei alicujus, *Cic.*

De alicujus periculo, *Cic.* Ciceronis & Ciceronem.

Merere, & -ri, bene, *vel* male de aliquo, *to oblige or diſoblige.*

Apud aliquem, *Liv. to bear arms under ones command.* Sub aliquo, *Idem.*

Stipendium in aliquo bello, *Cic.* equo, pedibus, *Liv. to ſerve on horſe back, on foot.* Alicui, *Stat. Luc. To ſerve to ones profit.*

Mereri laudem, *Cæſ.* Offenſam *Quint.*

Scio hanc meritam eſſe ut memor eſſes ſui, *Ter.*

Sæpe quod vellem meritam ſcio: *Ter. ſhe hath often done that which I deſired.*

Mergere aliquem æquore, *vel* ſub æquore, *Virg.* Unda, *vel* in undis, *Ovid.*

Metuere alicui, *Plaut.* Pro aliquibus, *Celſ.* Propter aliquos, *Plaut.*

Aliquem, *Cic.* ab aliquo, *Cic.* De vita, *Cic.*

Mirari aliquem, *Cic.* De aliquo, *Cic.*

In aliquo, *Id.* Juſtitiæne prius mirer, bellique laborum, *Virg.* Mirari ſe, *Mart.*

Miſcere vinum aqua, & aquam vino, *Plin.*

Miſcere

Miſcere in aciem, *Liv.* Miſtos in ſanguine dentes, *Virg.*

Miſcere ad, *Colum.* Cum, *Cic.*

Miſcere ſacra profanis, *Hor.*

Moderari animo, orationi, *Cic.* Cantus numeroſque, *Id.*

Mœrere mortem filii, *Cic.* Incommodo ſuo, *Cic. to afflict one. ſelf.*

Monere aliquem rem, *Cic. Ter.* Alicui rem, *Plaut.* Terentiam de teſtamento, *Cic.* Aliquem alicujus rei, *Sall.*

Morari in re confeſſa, *Plin.* Circa aliquid, *Hor.* Apud aliquem, *Caſ.* Cum aliquo, *Pomp.* In urbe, *Ovid.* ſub dio, *Hor.*

Iter alicujus morari, *Cic. to ſtop.*

Quid moror? *Virg.*

Purpuram nihil moror, *Plaut. I care not for.*

Movere ſe loco, *vel* ex loco, *Caſ.*

De convivio, *Cic.* Ab urbe, *Liv.*

Movere aliquem ſenatu, *vel* à ſenatu, *Cic. to degrade.* A ſe moram, *Plaut. to uſe no delay.* Riſum & jocum movere alicui, *Hor. to cauſe laughter.*

Ego iſtæc moveo aut curo? *Ter. Am I concern'd for this?*

Mutare rem aliâ re, *Hor.* Bellum pro pace, *Sall.* Aliquid cum aliquo, *Ter.*

Mutare locum, *Cic.* Mutari civitate, *Cic. to be tranſported from one city to another.*

Mutuari auxilia ad rem aliquam, *Caſ.* In ſumtum, *Cic. to borrow.*

A viris virtus nomen eſt mutuata, *Cic. hath taken its name.*

N

Narrare aliquid, *vel* de re aliqua, *Cic to relate any thing.*

Natare aquas, *Virg.* Unda natatur piſcibus, *Ovid.* Pars multa natat, *Hor. the generality of men are inconſtant.* Natabant pavimenta vino, *ſwam with wine.*

Niti ſub pondere, *Virg.* In advſum, *Ovid.* Ad ſidera, *Virg. to tend towards.* Gradibus, *Virg. to aſcend.* Haſtâ *Id. to lean on.* Humi, *Id. to go on the ground.* Contra honorem alicujus, *Cic. to oppoſe.* pro aliquo, *Liv.* De æquitate, *Cic. to defend.*

Cujus in vita nitebatur ſalus civitatis, *Cic. did depend.*

Alternos longâ nitentem cuſpide greſſus, *Virg.*

Tantum quantum quiſque poteſt nitatur, *Cic. let him do what he can.*

Nocere alicui, *Cic.* aliquem, *Plaut. Sen.* Qui deorum quenquam nocuerit, *Liv.*

Nubere alicui, *vel* cum aliquo, *Cic.* Prius uſitatius.

O

Obambulare muris, *Liv. to walk round.* Ante portas, *Liv.*

Obequitare ſtationibus hoſtium, *Liv.* agmen, *Curt. to ride about.*

Objicere feris, *Cic. to expoſe.* ad omnes caſus, *Id.* Se in impetus hominum, *Id.* aliquid crimini, *Plin.* loco criminis, *Id.* & *Cic.*

Obliviſci aliquem, *Virg.* ſuæ dignitatis, *Cic.*

Artificium obliviſcatur licebit, *Cic.*

Obrepere ad magiſtratum, *Cic. to ſteal into an office.*

Adoleſcentiæ ſenectus obrepit, *Cic. ſucceeds.* Nullæ imagines obrepunt in animos dormientium extrinſecus, *Cic.* ſtatim te obrepet fames, *Cic.*

Obruere telis, *Cic. to oppreſs with darts.* Terrâ, *Cato.* In terrâ, *Ovid. to bury.* Se vino, *Cic. to make drunk.*

Nox terram obruit umbris, *Luer. covers.*

Obſtrepere portis, *Liv. to make a noiſe.* Literis alicui, *Cic. to importune by letters.*

Hinc illi geminas avium vox obſtrepit aures, *Virg.*

Clamore obſtrepi, *Cic, to be deafned with noiſe.*

Obtre-

Obtrectare laudibus, & laudes alicujus, *Liv. to speak ill of.*

Obtrectare legi, *Cic. to oppose.*

Obversari oculis, *Liv.* ante oculos, *Cic.* In somnis, *Liv.*

Obvertere signa in hostem, *Liv. to turn again.* Terga alicui, *Virg. to run away.*

Obumbrare, Oleaster obumbrat vestibulum, *Virg.*

Sibi ipsa non obumbrat, *Plin.*

Occumbere morti, *Virg.* morte, *Cic.* mortem, *Liv. Suet. to die.*

Ferro occumbere, *Ovid. to be killed.*

Occupare aliquem, *Cic. Curt. to surprise.* Se in aliquo negotio, *Cic. Ter.* Ad aliquod negotium, *Plaut. to employ.* Occupare pecuniam alicui, vel apud aliquem, *Cic. to put out to use.*

Quorum magnæ res aguntur, in vestris vectigalibus occupatæ, *Cicero.*

Offendere aliquem, *Cic.* Apud aliquem, *Cic.* In aliquo, *Cic.*

At credo si Cæsarem laudatis, in me offenditis, *Cæs.*

Offendere in arrogantiam, *Cic.*

Sin quid offenderit, sibi totum, tibi nihil offenderit, *Cic.*

Cecidisse ex equo, & latus offendisse, *Cic. hurt.*

Si in me aliquid offendistis. *Cic.*

Cum offendisset populum Athenienſem prope jam desipientem senectute. *Cic. having found.*

Offendere in scopulis, *Ovid.* Ad stipitem, *Colum. to knock against.*

Naves in redeundo offenderunt, *Cæs. had an ill encounter.*

Offendere alicujus existimationem, *Cic. to wound ones reputation.*

Alicui animum offendere, *Cic. to displease.*

Olere. Olet unguenta, *Ter. he smels of perfumes.*

Olet huic aurum meum, *Plaut. he suspects that I have mony.*

Olent illa supercilia malitiam, *Cic. those brows signify him to be malitious.*

Olentia sulphure, *Ovid.*

Redolentque thymo, *Virg.*

Opponere periculis, *Cic.* Ad omne periculum, *Id.*

Opponere pignori, *Ter. Plaut. to wager, to lay down a pawn.*

Opponere manum fronti, *vel* ante oculos, *Ovid.*

Oppugnare aliquem clandestinis consiliis, *Cic. to endeavor under hand to ruin.*

Oppugnare consilia alicujus, *Plaut. to oppose.*

P

Pallere argenti amore, *Hor. to become pale.*

Pindarici fontis hauſtus non expalluit, *Hor. affraid of.*

Palpare, &-ri. Palpare aliquem munere, *Juv. to allure.*

Cui male si palpere, recalcitrat, *Horat.*

Pectora palpanda manu, *Ovid.*

Parcere labori, *Ter. to spare.*

Aliquid alicui, *Ter. to pardon.*

Parcite oves nimium procedere, *Virgil. don't suffer them to go to far.*

Precantes ut à cædibus & incendio parceretur, *Liv. that they would abstain from.*

Participare servum consiliis, *Plaut. to make him conscious to.*

Suas laudes cum aliquo, *Liv.*

Rem aliquam, *Cic. to share.*

Pascere pratum, & in prato, *Ovid. to feed.*

Cibo pasto pasci, *Ovid. to chew the cud.*

Bestias pascere, *Cic. Virg.*

Animum picturâ pascit inani, *Virg.*

Hic pascor bibliothecâ Fausti, *Cic. Id est*, delector.

Pasci *deponens.* Apes pascuntur arbuta, *Virg.*

Armenta pascuntur per herbas, *Virg. & Ovid.*

Pellere tectis, *Ovid.* A floribus, *Plaut.*

E foro, *Cic.* Ex aliqua regione, *Tlin.* Domo, regno, civitate, agro, sedibus, &c. *Cic.*

Pendere promissis, *Cic. to depend on promises.* Animi, & animis, *Cic. to be in suspence.*

Pendit animus, vel animus tibi pendet, *Ter.*

Cui spes omnis ex fortuna pendet, *Cic.*

De te pendentis, te respicientis amici, *Hor.*

Pendent opera interrupta, *Virg. are unfinished.*

Casu pendemus ab uno, *Luc. we depend, rely on.*

Ad sua vota pendente, *Sen.*

In sententiis civium fortunas nostras pendere, *Cic.*

Dumosâ pendere de rupe, *Virg. to be at the top of a rock.*

Hi summo in fluctu pendent, *Virg.*

Illisaque prora pependit, *Virg.*

Scopuli pendentes, *Virg.*

Nubila pendentia, *Virg.*

Pendere pœnas temeritatis, *Cic.*

Pœnas pro scelere, *Luc.*

Pater is nihili pendet, *Ter. doth not trouble himself.*

Magni pendi, *Luc. to be much esteemed of.*

Penetrare in cœlum, *Cic.* Atlantem, *Plin.* sub terras, *Cic.*

Se in fugam, *Plaut. to run away.* Pedem intra ædes, *Plaut. to enter.*

Ad Romanos penetrare, *Plin. to go inwards.*

Pensare unâ laude crimina, *Plin. to recompense.*

Laudem cum crimine, *Claud.*

Pensari eâdem trutinâ, *Hor. to be weighed in the same balance.*

Percunctari aliquem, *Quint. Hor.* Ab aliquo, *Cic* Aliquid aliquem, *Plaut.*

Aliquid ex alio, *Id. Cic.* Aliquem de re aliquâ, *Cic. to enquire.*

Pergo præterita, *Cic. I am intent of.*

Perge facere, *Ter. continue to do.*

Permittere se in fidem, vel fidei alicujus, *Cæs. to put himself into the protection of.*

Equum in hostem, *Liv. to let go against.*

Vela ventis, *Quint.*

Persequi vestigia alicujus, *Cic.* Aliquem vestigiis ipsius, *Id.*

Artem aliquam, *Cic.*

Personare æquora concâ, *Virg. to make the sea resound.*

Est mihi purgatum crebro qui personet aurem, *Hor.*

Personabat domus cantu tibiarum, *Cic.*

Ululatus personent totâ urbe, *Liv. nothing is heard besides.*

Pertœdere thalami, *Virg.*

Ignaviam suam, *Cæs.*

Morum perversitatem, *Suet.*

Pervadere. Pervasit murmur totam concionem, *Liv.*

Incendium per agros, *Cic.*

Pars belli in Italiam, *Cic.*

Consul ad castra, *Liv.*

Petere ab alquo, *Cic. to aske.* Aliquem, *Virg. to supplicate.*

Auxilium sibi ab aliquo, per aliquem, *Cic.* Pœnas ab aliquo *Cic. to cause to be punished.*

Veniam errati & errato, *Cic.*

Aliquem gladio, lapide, &c. *to strike at.* Locum, *Cic. to go to some place.*

Pignorare, &-ri Ex aure matris detractam unionem pignoravit ad itineris impensas, *Sueton. pawned.*

Mars ipse en acie fortissimum quemque pignorare solet, *Cic. takes as it were for a pledg.*

Plaudere aliquem, *Stat.* sibi, *Hor.*

Pedem sub plaudere, *Cic. to kick with the foot.*

Propter vicinum malum nec victoria quidem plauditur, *Cic.*

Pollere moderatione & constantiâ, *Cic.*

Pollet ejus autoritas, *Sallust. is great.*

Ponere coronam in caput, vel in capite, *Gell.* Curam in re aliquâ

Cic.

Cic. Dies multos in rem aliquam, *Cic.* Fidem pignori, *Plaut* Custodias portis, *Hirt.* Insidias alicui, vel contra aliquem, *Cic.* Officium apud aliquem, *Cic.* Sibi aliquid in spe optimâ, *Cic.* Spem in armis, *Cic.*

Ponere in beneficii loco, *Cic. esteem it as a great favor.*

Ponere de manibus, *Cic. to lay aside.*

Ponuntque ferocia Pœni Corda volente Deo, *Virg.*

Poscere munus ab aliquo, *Cic.* Aliquem causam differendi, *Cic.* Filiam alicujus sibi uxorem, *Plaut. to demand.*

Poscere majoribus poculis, *Cic. to require that one should pledg him in greater glasses.*

Postulare aliquem de ambitu, *Cic. to accuse of.*

Servos in quæstionem, *Cic. to make one put his slaves to the rack, to get out the truth of them.*

Postulabatur in injuriam, *Suet. he was accused of.*

Potiri præsentibus, *Cic.* Gaudia, *Ter.* Voluptatum, *Cic. to enjoy.*

Potiri hostium, *to remain victorious over.* *Et apud Plaut. to be taken prisoner.*

Præbere se strenuum hominem, *Ter. to shew himself valiant.* Se æquum, *Cic.*

Præcavere ab insidiis, *Liv.* Peccata, *Cic. to avoid.*

Præcedere. Ut vestræ fortunæ meis præcedunt, *Plaut.* Vinum aliud aliud amœnitate præcedit, *Colum.*

Præcedere in re aliquâ, *Plin.*

Præcurrere aliquem, & alicui, *Cic. to prevent, to run before.*

Præire verbis, *Plaut.* Verba, *Liv. to speak first.* De scripto, *Plin. to read to one what he ought to say.*

Præeunt discipulis præceptores, *Quint. teach them.* *Sed* præire alicui, *pro* excellere *non est in usu.*

Præstare, præcellere, præcedere, prævertere alicui vel aliquem (inquit Vossius) *to excel.*

Homo cæteris animantibus præstat *Cic.*

Virtus præstat omnibus rebus, *Cic.* Quantum Galli virtute alios præstarent, *Liv.*

Præstat ingenio alius alium, *Quint.*

Vel magnum præstet Achillem, *Virg. Tho he were valianter then Achilles.*

Inter suos æquales longe præstare, *Cic. to hold the first ranck.*

Præstare benevolentiam alicui, *Cic. to shew one a kindness.*

Sapientis non est præstare nisi culpam, *Cic. A wise man ought to answer for nothing but his own fault.*

Sed motos præstat componere fluctus, *Virg. its better.*

Præstare rempublicam, *Cic. to maintain the commonwealth.* Se & ministros sociis reipublicæ, *Cic. to answer for himself and his officers to the allies of.* Factum alicujus, *Cic. to approve.*

Aliquem ante ædes, *Plaut. to bring to.* Hoc finibus his præstabis, *Cic.* i. e. *constitues.*

Se incolumen præstare, *Cic. to keep himself safe.*

Principem præstare, *Suet. to do the office of a prince.*

Præsto hæc, *Cæcil. I bring this.*

Præstare vitium, *Cic. to answer for the fault of any thing.*

Præstolari aliquem, *Ter.* alicui, *Cic. to expect one.*

Prævertere aliquem præ republicâ, *Plaut. to esteem of more.* Aliquid alicui rei, *Cic. Plaut. to prefer, or to speak before.*

Huic rei prævertendum existimavit, *Cæs. that he ought to obviate.*

Illuc prævertamur, *Hor. let us see this first.*

Procedere in virtute ad virtutem, ad virtutis aditum, *Cic. to advance in virtue.*

Ætate processit, *Cic. he is advanced in age.*

Omnia ut spero prospere procedent, *Cic. all things will succeed.*

Procumbere genibus, *Ovid.* Ad genua, *Liv.* Ante pedes alicujus, *Ovid.*

Ad arborem, *Mart. to lean against.*

Procumbit humi bos, *Virg.* Procumbere in armos, *Mart.* In caput, *Ovid.*

Prodere memoriæ, *Cic.* memoriâ, *Cæs.*

Monumentis, *Cic. to leave to posterity.*

Prodere memoriam alicujus festi, *Cic.*

Prodit memoria, *Colum. one finds in writing.*

Prohibere vim hostium ab oppido, *Cæs. to repulse.* Aditum alicui, vel aliquem aditu, *Cic, to hinder from entring.*

Dolorem dentium, *Plin. to ease.* Aliquem ab injuriâ, *Sall. to protect.*

Uxorem prohibent mihi, *Plaut. they refuse to give me.*

Properare in campum, *Cic.* Ad exitum, *Brutus.*

Properare proficisci, *Cæsar. to dispatch.*

Pecuniam indigno hæredi properare, *Hor. to make haste to lay up.*

Hoc opus hoc studium parvi properemus & ampli, *Hor.*

Lanæ properabantur, *Hor.*

Propugnare commoda patriæ, *Cic. to defend against the enemies.* Pro salute alicujus, *Cic. to fight for.*

Propugnat nugis armatus, *Hor. hoc est,* pro nugis.

Prospicere sibi, saluti suæ, &c. *Ter. to provide for.* In posterum, *Cic.* futura, *Id. to foresee.* senectutem, *Sen. to be near to.*

Ni parum prospiciunt oculi, *Ter. if mine eies deceive me not.*

Nec oculis prospicio satis, *Plaut.*

Villa quæ prospicit Tuscum mare, *Phædr. that hath a prospect over.*

Providere in posterum, *Cic.* Alicui contra aliquem, *Cic. to protect.* Rei frumentariæ, *vel* rem frumentariam, *vel* de re frumentaria, *Cæs. to give care of.*

Hæc si non astu providentur, me aut herum pessumdabunt, *Ter.*

Provisum est rationibus multis, ne &c. *Cic.* A Diis immortalibus, *Cic.*

Pugnare pugnam, *Plaut.* Prœlia, *Hor.* Cum hoste, *Cic.* Contra pedites, *Plin.* Adversus latrones, *Plin.*

Illud video pugnare te, ut, &c. *Cic. I see that you pretend to,* &c.

Pugnare de re aliquâ, *Cic. Ter.* pro aliquo, *Cic.*

In aliquo loco, *Cic.*

Pugnata pugna cum rege, *Liv.*

Pugnata bella sub Ilio, *Hor.*

Quod à vobis hoc pugnari video, *Cic.*

Purgare se apud aliquem, *vel* alicui de re aliquâ, *Ter. to justify.*

Purgare crimen, *Cic.*

Mores tuos mihi purgatos voluisti, *Cic.*

Putare nihil, *Terent.* Pro nihilo, *Cic.*

Aliquid minimi, *Cic. to set but little value on.*

Rem ipsam putemus, *Ter. let us examine the matter.*

Putare rationem cum aliquo, *Cic.*

Putatur prudens, *Cic.*

Q

Quadrare acervum, *Hor. to make square.*

Omnia in istam quadrare apte videntur, *Cic. become her.*

Visum est mihi hoc ad multa quadrare, *Cic. may be referred to many things.*

Quare quoniam tibi ita quadrat, *Cic. since you think it fit.*

Quærere aliquid ab aliquo, *Cic. Cæs.* De aliquo, *Liv Cic.* Ex aliquo, *Id. to enquire of.* In aliquem, *Cic. to inform against.*

Quærere omnes ad unum exemplum, *Cic. to bring all to the same model.*

Quærere rem tormentis & per tormenta, *to put to the rack.*

Quærere rem mercaturis faciendis, *Cic. to get an estate by merchandising.*

Quæri.

Queri. Multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſari. *Cic.*

Acceperam Milonem meum queri per literas injuriam meam, *Cic.*

Is mihi queritur quod, *Cic.*

Quereris ſuper hoc quod, *Hor.*

Apud populum queſtus eſt, *Plin. Jun.*

Quieſcere totâ nocte, *Cic.* Viginti dies, *Cic.* Somnum humanum, *App.*

Quibus quidem quam facile poterat quieſci, ſi &c. *Ter.*

Tanquam per M. Antonium quietus fui, *Cic.*

Quieſcat rem adduci ad integrum, *Cic. let him ſuffer.*

R

Recipere alicui, *Cic. to promiſe.*

Aliquem, *Cic. to receive.* Urbem, *Cic. to take, or recover.* In ſe omnia, *Cic. to take charge of.* Se ad, *vel* in locum, *Cic. to go to.* Se ex loco *Cic. to return.* Se ad aliquem, *Cæ. to retire o.* Se ad frugem, *Cic. to amend.* Se proximo caſtello, *Hirtius. to ſhut up.*

Recipere tectis, *Cic. to entertain.* In navem, *Cic.*

Recipitur in cibum hæc herba, *Plin. is good to eat.*

Recordari alicujus rei, aliquam rem, de re aliquâ, *Cic.* Cum animo ſuo vitam alicujus, *Cic. to call to mind.*

Rèddere colori aliquid, *vel* colorem alicui rei, *Plin.* Vitam pro republicâ, *to die in ſervice of.* Spiritum alicui, *Liv. to expoſe his life in ones ſervice.*

Referre alicui, *Ovid. to relate.* Ad aliquem, *Cic. to refer to.* Omnia ad aliquem finem *Cic.*

Aliquem ore referre, *Virgil. to reſemble.*

In acceptum refere, *Cic. to acknowledg the receit of.*

Referre mandata ad aliquem *Cæſ.* Alicui, *Virg.*

In, *vel* inter reos referre, *Cic.*

Referri alicui ſalutem, *Cic. to return ſalutation.*

Acceptam ſalutem alicujus benevolentiæ referre, *Cic.*

Referre enſem vaginæ, *Sil. to ſheath.* Aliquid in Commentarium, *Cic. to write down.* Se in gregem ſuum, *Cic.*

Retulit ad me pedem, *Plaut. he is returned to me.*

Me referunt pedes in Tuſculanum, *I returned a foot to.*

Referunt hæc ad rem, *Plaut. this is of conſequence to the matter.*

Par pari referre, *Cic to return like for like.*

Hæc ego illorum defenſioni retuli, *Cic. I ſaid this in anſwer to what they could bring in their defence.*

Referre cum aliquo, *Cic. to confer with one.*

Renuntiare alicui, vel ad aliquem, *Cic. to relate.*

Renuntiare aliquid, *Cic.* De re aliquâ, *Plaut. to treat of an affair.*

Renuntiare Conſulem, *Cic. to declare Conſul.*

Renuntiare alicui amicitiam, *Suet.* Hoſpitium, *Cic. to renounce amity and alliance.*

Renuntiare repudium, *Ter. to make a divorce.*

Renuntiare vitæ, *Suetan.* Societati, *Paul, Juriſc.* Matrimonio, *Licin. Juriſc.* Muneri, officio, *Quint.*

Prætor renuntiatus eſt, *Cic. is declared Prætor.*

Reponere in numero, & in numerum, *Cic.*

Omnia ſuo loco, *Cic.*

Repoſcere aliquid alterum, & ab altero, *Cic. to redemand.*

Ad pœnas aliquem repoſcere, *Virg.*

Repugnare alicui rei, *Cic.*

Contra veritatem, *Cic.*

Circa aliquid, *Quint.*

Requieſcere lecto, *Tibul.* Humo, *Ovid.* In ſella, *Cic. to repoſe.*

In miſeriis, *Cic. in the midſt of miſeries.*

Requieſcere à malis, *Cic. to have ſome reſpite.*
Et mutata ſuos requieſcunt flumina curſus, *Virg. Hop.*
Reſcribere literis. *Cic.* Ad literas *Brutus ad Cic. to anſwer.*
Argentum alicui, *Ter. to return.*
Legionem ad equum, *Caſ. to make horſe of foot.*
Reſidere humo, *Ovid.*
Siquid reſidet amoris in te mei, *Cic.*
Culpa reſidet in te, *Brutus ad Cic.* Penes te, *Aphen.*
Pecunia publica apud eum reſedit, *Martian.*
Reſidet ſpes reliquis, *Cic. the reſt have ſome hope.*
Quum rumor animi reſediſſet, *Id. was appeaſed.*
Venter gutturque reſident eſuriales ferias, *Plaut. hoc eſt*, ſedendo agunt, *inquit Sanctius.*
Reſidet horum tectis ac ſedibus bellum, *Cic.*
Reſpicere aliquem, & ad aliquem *Ter. to regard, or think of one.*
Summa imperii ad nos reſpicit, *Caſ. belongs to us.*
Reſpondere alicui, *Cic. Virg.*
Ad aliquid, *Plin.*
Contra elata mari reſpondet Gneſia tellus, *Virg. ſhews it ſelf.*
Reſtituere ſanitatem alicui, & aliquem ſanitati, *Plin.*
In poſſeſſionem reſtituere *Cic.*
Retinere memoriam alicujus rei, & memoriâ retinere aliquid, *Id.*
Pudore & liberalitate retinere pueros, *Ter.*
Ridere aliquem, *Cic. Ter.*
De re aliquâ *Cic.*
Ridere riſum, *Id.*
Domus ridet argento, *Hor. ſhines.*
Rorare. Rorat, ſimpliciter, *Colum. the dew falleth.*
Si roraverit quantulumcunque imbrem *Plin.*
Rorare aliquem cruore, *Sil. to be ſprinkled with blood.*
Lacrymis oculi rorentur obortis, *Ovid.*
Roratæ roſæ, *Ovid.*
Ruere ad interitum voluntarium, *Cic.*
In ferrum pro libertate, *Virg.*
Ruere illa non poſſunt, *Cic. cannot fall to the ground.*
Vide ne quid imprudens ruas, *Ter. that you ſpoil not ſomthing.*
Spumas ſalis ære ruebant, *Virgil,* Cæteros ruerem, agerem, proſternerem, *Ter.*

S

Saltare laudes alicujus, *Plin. Jun. to dance ſinging ones praiſes.*
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat, *Hor. that he would repreſent Polyphemus in dancing.*
Nemo fere ſaltat ſobrius, *Cic.*
Sapere. Palatus ei ſapit, *Id. he hath an exquiſite taſt.*
Mare ſapit, *Plin. it hath the taſt of the Sea.*
Si recta ſaperet, *Cic. if he were wiſe.*
Ego meam rem ſapio, *Plaut. I know my own buſineſs.*
Satisfacere alicui de viſceribus, *Cic.*
Alicui de re aliquâ, *Caſ. concerning an affair.*
Alicui in pecunia, *Cal. ad Cic. to content in mony.*
Satisfactum eſt promiſſo noſtro, *Cic.*
Saturare. Hæ res me vitæ ſaturant. *Plaut. make me weary of my life.*
Pabulo ſe ſaturare, *Varr.*
Scatere moleſtiarum, *Gell.* Ferarum, *Lucret. to be full of.*
Pontu ſcatens belluis, *Hor.*
Dum apud hoſtes ſedimus, *Plaut. whilſt we were near.*
Si ſedet hoc animo, *Virg. if this be your pleaſure.*
Sedere in equo, *Cic.* equo, *Liv. Mart.*
Poſt equitem, *Horat.* ſupra leonem, *Plin.* Ad latus alicujus, *Cic.*

Memor

Memor illius escæ, quæ tibi sederit, *Horat. that pleaseth you most.*

Vestis sedet, *Quint. sits well.*

Omnes consurrexisse & senem illum sessum recepisse, *Cic. rose up and gave place to*

Sequi vestigiis aliquem, *Liv.*

Sententiam alicujus, *Cic. to be of ones opinion.*

Serpere humi, *Hor.*

Per humum, *Plin.*

Serpit draco subter supraque revolvens sese, *Cic.*

Servire tempori, valetudini, rei familiari, &c. *Cic.* Servitutem, *Id. Plaut. Liv.*

Æternum servire, *Hor.* Apud aliquem, *Plaut.*

Martis servibo commodis, *Ter.*

Liber servibo tibi, *Plaut.*

Ut communi utilitati serviatur, *Cic.*

Non bene, crede mihi, servo servitur amico, *Mart.*

Sitire sanguinem, *Cic.*

Sitiunt agri, *Id.*

Sitientes loci, *Plin. dry grounds.*

Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur, aquæ, *Ovid.*

Solvere crimine, *Stat. to absolve from.*

Fidem, *to break ones word. Terent. to pay ones vow, Ovid.*

Argumentum, *Quint.*

Pecuniam, *Cic.*

Vitam alicui, vel aliquem vitâ, *Plaut. to kill.*

Obsidionem urbis, & urbem obsidione *Liv. to raise a sieve.*

Fœdera, *Virg. to break.*

Solvere, *simpliciter*, vel solvere navem, vel solvere è portu, *Cic. Cæs. to hoist anchor.*

Solvere ab Alexandria, *Cic. to part from Alexandria.*

Solvere ab aliquo, *Id. to take mony of one to pay debts.*

Nec solvitur in somnos, *Virg. cannot sleep.*

Solvendo non esse, *Cic. not to be able to pay.*

Soluturusne sit eos pro bonis, *Cic. If he shall give them for good pieces.*

Spectare orientem, *Plin.* Ad orientem, *Cæs.*

In meridiem, *Cato.*

Spectare animum alicujus ex suo, *Ter. to judg of another by himself.*

Spectare aliquem ex sensu, *Cic. to consider one according to his estate.*

In unum exitum spectantibus, *Id. tending to the same end.*

Stare ad curiam, *Id. not to flit from the court.*

In æquo alicui, *supple* loco, *Sen. to be equal to.*

Autore certo, *Liv. to acquiesce in the opinion of a certain author.*

Ab aliquo, *Cic.* Cum aliquo, *Id. & Liv. to be of ones party.*

Contra aliquem, *Cic. Virg.*

Pro judicio erroris sui, *Phædr. to maintain obstinately.*

Animis, *Cic. to take courage.*

Fide, *Liv.* In fide, *Cic. to keep ones word.*

Multorum sanguine ac vulneribus steterit, *Liv. Cost.*

Quorum statuæ in rostris steterunt, *Cic. were fastned to.*

Cum in senatu pulcherrime staremus, *Id. our affairs being in a very good posture.*

Stant lumina flammâ, *Virg. are full of fire.*

Ubi jus sparso croco steterit, *Hor.*

Qui si steterit idem, *if he persevere in his opinion.*

Modo stet nobis illud, *Cic. provided we continue firm in this resolution.*

Omnis in Ascanio cari stat cura parentis, *he thinks of nothing but him.*

Per me stat, *Quint. Plin. 'tis in my power.*

Quid agitur? statur, *Plaut.*

Statuere exemplum in hominem, & in homine, *Cic. to make one a public example.* Capite aliquem in terram, *Ter. to fling headlong against the ground.*

Struere calamitatem alicui, *Cic. to contrive a mischief.*

Odium in aliquem, *Cic. to endeavor to make odious.*

Struere mendacium, *Liv. to invent a lie.*

Studere alicui, *Cic.*

Laudi & dignitati, *Cic. to aspire to.*

Aliquid, *Cic. Ter. Hor. to desire earnestly any thing.* In aliquâ re, *Gell. to be conversant in.* In aliquid, *Quint. to aim only at that.*

Non tui studet, *Cic. he cares not for you.*

Studet rem ad arma deduci, *Cæs. He endeavors to make it a war.*

Stupere in aliquo, *Val. Max.* Re aliqua, *Hor.* Ad rem aliquam, *Ovid. to be surprised at.* Rem aliquam, *to look on with astonishment.*

Suadere legem, *Cic. to bring the people to receive a law.*

Pacem & de pace, *Cic. Quint.*

Subire tectis, *&* ad tecta, *Virg.*

In cœlum, *Plin.* Limina, *Virg. to go to.* Onus, *Liv. to bear.*

Mihi cunctarum subeunt fastidia, *Ovid. displease me.*

Humeris subire aliquem, *Virg. to carry on the shoulders.*

Subire animos, *Liv.*

Subjicere aliquid oculis, *Plin. Jun. Liv.* Sub oculos, *Id. & Quint.* Sensibus, *Cic.*

Subjicere testamenta, *Cic. to counterfeit a will.*

Succedere penatibus, muro, *Virg. to go in.* Murum *Sall. to approach to.* Sub primam aciem, *Cic. to advance to the vanguard.* Alicui, *Cic. to succeed.* Oneri, *Virg. to put it on his back.* In locum, *Cic.*

Succensere alicui, *Cic.* Injuriam alicui. *Gell.*

Si id succenseat nunc, *Ter. if he is angry at that.*

Sudare sine causâ, *Cic.* Pro communibus commodis, *Cic. to labor.*

Sanguine multo sudare, *Liv. to sweat blood.*

Et duræ quercus sudabunt roscida mella, *Virg.*

Et vigilandæ noctes, & in sudata veste durandum, *Quint.*

Sudataq; ligno Thura ferat, *Ovid.*

Sufficere omnibus, *Lucan. Cic. to suffice for all.*

Nec obniti contra, nec tendere tantum sufficimus, *Virg. we cannot.*

Ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipsa sufficiat, *Quint.*

Ipse Danais animos viresque sufficit, *Virg. furnisheth with.* Aliam sufficere prolem, *Id. to substitute.* Ardentesque oculos suffecti sanguine & igni, *Id. he had his eies red and inflamed.*

Superesse alicui. *Plaut. to survive. Suet. to defend in judgment.* Labori, *Virg. to overcome.*

Supersit mihi, *Cic. it remains.*

Populi supersunt auxilio, *Virg. there are more then need to assist us.*

Tu plane superes, nec ades, *Gell. you are not necessary.*

Modo vita supersit, *Virg. if God give me life.*

Suspendere arbori, in arbore, & de arbore, *Cic.* In furcas, *Ulp.*

Suspendit picta vultum mentemque tabella, *Hor. holds you in admiration.*

T

Tacere aliquid, *Ter. Cic. Plaut.* De re aliquâ, *Quint.*

Potes tacere hoc? *Ter.*

Dicenda, tacenda locutus, *Hor.*

Temperare iras, *Virg. to moderate.* Cædibus, *Liv. to abstain from.*

A lacrymis, *Virg.* Alicui, *Cic. to spare one.*

Ætati juvenum temperare, *Plaut. to regulate.*

Sibi temperare, *Cic.*

Tendere ad littora, *Liv.* In Latium, *Virg. to go to.*

Tendit iter velis, *Virg.*

Rete tenditur accipitri, *Ter.*

Manibus tendit divellere nodos, *Virg. he strives.*

Tendere

Tendere adversus authoritatem senatus, *to stand stiff against.*

Tendere alicui metum aut spem, *Cic. to shew one.*

Hic sævus tendebat Achilles, *sup.* pelles, *vel* tentoria, *Virg. had his tent.*

Timere aliquem, *Ovid. to fear.* Alicui, *To fear least any ill should happen to.* Ab aliquo, *Cic. to be afraid of.*

Timere de republicâ, *Cic. to be solicitous for.*

Timeo de vitâ, *Calius Ciceroni, I am afraid of my life.*

Tradere in custodiam, *Cic.* Custodiæ, *Colum. to put in prison.* Se totum alicui, *Cic. to devote himself wholy to one.*

Transfigere gladio aliquem per pectus, *Liv.* Cum armis corpus alicujus, *Liv.*

V

Vacare morbo, *vel* à morbo, *Cels. not to be sick.* Sibi, *Mart. to work for himself.* Philosophiæ, *Cic. to study.* In aliquod opus, *Ovid.*

Vacare culpa, *Cic.* A culpa *Sen. to be without blame.* Ab omni administratione *Cic to be exempt from.* Animo, *to have nothing to do.*

Vacat locus, *Cæs. the place is void.*

Vacat mihi, *Quint. I am at leasure.*

Vacat annales audire, *Virg.*

Tantum huic studio relinquendum quantum vacat à publicis negotiis, *Cic. as much time as we can spare.*

Vagari passim toto foro, *Cic.* In agris, *Cic. to run here and there.*

Vagatur errore animus, *Cic.*

Valere. Valet oculis, *Gell.* Valent ejus oculi, *Plaut.*

Autoritate valet, *Cic.* Valet ejus autoritas, *Id.*

Valet tanti valet nimio. Denos æris valebant, *Varr.*

Quid agitur? Valetur, *Plaut.*

Vehere amne, *Ovid.* Per maria, *Plin.*

Vehi curru, *Cic.* In curru, *Ovid.* Equo, *Ovid.* In equo, *Cic.*

Velle aliquem, *Plaut. to desire to speak with one.* Alicui, *Cic. will ones good.* Alicujus causa, *Id.* Rem volo defensam, *Cic. I desire it should be defended.* Quid sibi vult? *Cic. what doth that mean?*

Venire alicui adversum, *Plaut. to go to meet one.* In certamen cum aliquo, *Cic.* In consilium alicujus, *Cic. to come to find one to give him counsel.* Sub jactum telorum, *Liv. to come within shot of.*

Inimicus alicui venire, *Cic. to be ones enemy.*

Ad inimicitias res venit, *Cic.*

Venire viam, *Cic.*

Ad me ventum est, *Cic.*

Mihi venit in dubium fides tua, *Cic. I begin to suspect your honesty.*

Venit mihi in mentem Platonis, *Cic. I remember Plato.*

In mentem venit de speculo, *Plaut.*

Venit in mentem populi Romani dignitas, *Cic.*

Vertere aliquid in laudem, *Tac. to turn to praise.* Stultitiæ aliquid alicui, *Plaut. to impute a piece of folly.* In rem suam, *Ulp. to turn to his profit.* In privatum, *Liv. to convert into one's private use.* Ad se partem alicujus rei, *Cic. to appropriate to himself.*

Vertere Platonem *Cic. to translate.* Græca in Latinum *Quintil.* De Græcis, *Cic.* Ex Græcis, *Ter.*

Tribus in rebus ferè vertitur omnis virtus, *Cic. consisteth.*

Intra fines hos vertuntur omnia, *Cal. ad Cic.*

In priorem partem sunt versa & mutata omnia *Cic. are changed.*

Jam verterat fortuna, *Liv. was now changed.*

Quæ te genitor sententia vertit? *Virg. what hath made you change your opinion.*

Vigilare ad multam noctem, & de multa nocte, *Cic. to watch late.*

Noctes vigilare ad ipsum mane, *Cic.*

Vigilare ſtudiis, *Propert.* In ſcelus, *Stat.*
Noctes vigilantur amaræ, *Ovid.*
Vindicare ſe ab aliquo, *Seneca. to revenge himſelf of.*
De aliquo, *Cic. to revenge.*
Te valdè vindicavi, *Cic. Attico. I am well revenged of you.* Ita Man.
Peccatum in altero vindicare *Cic. to puniſh.*
Vindicare à labore, *Cicer. to exempt.*
Vindicare in libertatem; *to ſet at liberty.* Libertatem, *Cæſ. to defend.*
Se ad ſuos, *Cic.* Se exiſtimationi hominum, *Id.*
Aliquid pro ſuo vindicare, *Cic.*
Sibi aſſumere & vindicare, *Cic.*
Ululare. Ululant canes, *Virg.*
Triſtia ululârent Galli. *Luc.*
Centum ululata per urbes, *Lic.*

DE PROSODIA.

PRoſodia eſt, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit. Latine *accentus* dicitur.

Dividitur autem Proſodia, in *Tonum, Spiritum,* & *Tempus.*

Tonus eſt lex vel nota, quâ ſyllaba in dictione elevatur, vel deprimitur.

Eſt autem tonus triplex, *Acutus, Gravis, Circumflexus.*

Tonus acutus, eſt virgula obliqua aſcendens in dextram, ſic (´)

Gravis, eſt virgula obliqua deſcendens in dextram, ad hunc modum (`)

Circumflexus, eſt quiddam ex utriſque conflatum hâc figurâ (῀)

Huc addatur etiam *Apoſtrophus*, qui eſt quædam circuli pars in ſummo literæ appoſita, quam ſic pinges(᾽)

Hac nota ultimam dictionis vocalem deeſſe oſtenditur; ut, *Tanton' me crimine dignum dixiſti?* pro *tantône.*

Spiritus duo ſunt, *Aſper & lenis.*

Aſper, quo aſpirata profertur ſyllaba; ut, *homo, honor.*

Lenis, quo citra aſpirationem ſyllaba profertur; ut, *Amo, onus.*

TONORUM REGULA. I.

MOnoſyllaba dictio brevis, aut poſitione longa acuitur; ut, *Mél, fél, párs, pax.* Naturâ longa circumflectitur; ut, *Spês, flûs, ſôl, thûs, rûs.*

REGU-

REGULA II.

In diſſyllaba dictione, ſi prior longa fuerit naturâ, poſterior brevis, prior circumflectitur: ut, *Lûna, mûſa.* In cæteris acuitur; ut, *Cítus, látus, ſólers, ſátur.*

REGULA III.

Dictio polyſyllaba, ſi penultimam habet longam, acuit eandem; ut, *Libértas, penátes.* Sin brevem habet penultimam, acuit antepenultimam; ut, *Dóminus, póntifex.*

Excipiuntur compoſita à *Facio*; ut, *Benefácis, malefácis, caleſácit, frigefácit.*

At ſi penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima; ut, *Românus, amâtor.*

Compoſita à *Fit*, ultimam acuunt; ut, *Malefít, calefít, benefít, ſatisfít.*

Appendix.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione diſcernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quinque ſunt quæ tonorum regulas perturbant.

1. *Differentia.*

Differentia tonum tranſponit; ut, *Vná* adverbium ultimam acuit, nè videatur eſſe nomen. Sic *eó, aliò, aliquò, continuó, ſeduló, porró forté, qvá, ſiquá, aliquá, nequá, illóc, falſó, citó, feré, plané,* & id genus alia: *putá* pro *ſicut, poné* pro *póſt, corám, circúm, aliás, palám, ergó* conjunctio, ſed *ergô*, pro *cauſa* circumflectitur; ut, Virg.—*illius ergô venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutitona, in fine quidem ſententiarum acuuntur, in conſequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima ſuſpenditur in his, *déinde, próinde, périnde, alíquando, ſíquando, néquando, húcuſque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorſum, quápropter, quínimo, enímvero propémodum, ádmodúm áffabre, intereáloci, nihilóminus, paulóminus,* cum non ſunt orationes daverſæ, uti ſunt, *Fube tenus, crurum tenus*; non enim compoſita ſunt, velut *hactenus* & *quatenus*, & ejus generis reliqua.

2. *Transpositio.*

Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut,

Virg. *Transtra per & remos. Te penes imperium.*

3. *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eamque acuunt: ut, *Luminá que laurúsque Dei.* Sic *Dum, sis, am* parelca.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine,* & hujusmodi. *Ubique* tamen temporis sui tonum servat, & *Ubívis.*

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut, *Vírgili, Valéri, Mercúri*; pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.*

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut, *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrâs, cujâs*: ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* &c. Sic *Donec à donecum.* Sic *Hûc, illûc, istûc, adhûc,* &c. pro *hucce, illucce,* &c. Et composita à *dic, duc, fac*: ut, *benedîc, redûc, calefâc.*

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est, linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut, *Symôis, Periphas,* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum servant: ut *Geórgica, Euchólica,* antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & *Comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia,* tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut, *Célebris, cáthedra, mediocris.*

DE

DE CARMINUM *Ratione.*

HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de ſyllabarum tempore & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus eſt ſyllabæ pronunciandæ menſura. Syllaba brevis unius eſt temporis; longa verò duorum.

Tempus breve ſic notatur (∪)

Longum autum ſic (-) ut, *terrâ.*

Ex ſyllabis juſto ordine diſpoſitis fiunt Pedes.

Eſt autem Pes duarum ſyllabarum pluriunve conſtitutio, ex certa temporum obſervatione.

Pedum alii diſſyllabi, alii triſyllabi.

De tetraſyllabis autem non multùm attinet ad hoc noſtrum inſtitutum diſſerere.

Diſſyllabi ſunt, { Spondæus, Pyrrhichius, Trochæus, Iambus, } ut, { - - *Virtus.* ∪∪ *Deus.* - ∪ *Panis.* ∪ - *Amans.* }

Triſyllabi octo { Moloſſus, Tribrachus, Dactylus, Anapæſtus, Bacchius, Antibacchius, Amphimacer, Amphibrachus, } ut, { - - - *Magnates.* ∪∪∪ *Dominus.* - ∪∪ *Scribere.* ∪∪ - *Pietas.* ∪ - - *Honeſtas.* - - ∪ *Audire.* - ∪ - *Charitas.* ∪ - ∪ *Venire.* }

Porrò, pedes juſto numero atque ordine concinnati carmen conſtituunt.

Eſt enim carmen, oratio juſto atque legitimo pedum numero conſtricta.

Carmen compoſituro imprimis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Eſt autem Scanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio.

Scanſioni accidentia.

Scanſioni accidunt, Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diverſis dictionibus: ut,

Sera

Sera nimisvit' est crastina vev' hodie.

Fit atem interdum in his dictionibus; ut, *Dii, Diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit,* & similibus.

At *Heu* & *O* nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est quoties *m* cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsa; ut,

Monstr' horrend', inform', ingens, cui lumen ademtum; pro *Monstrum, horrendum,* &c.

Synæresis est, duarum syllabarum in unam contractio; ut, Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta*; pro *alvearia.*

Diæresis est, ubi ex una syllaba dissecta, fiunt duæ; ut,

- ∪∪ – – – - ∪ ∪ - ∪ ∪ -

Ovid. *Debuerant fusos evoluisse suos.* pro *evolvisse.*

Cæsura est, cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris ex pede & syllaba; ut,

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - – ∪∪ - ∪∪ – -

Virg. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba; ut,

- ∪∪ – ∪ ∪ – - – – ∪ ∪ - -

Id. *Omnia vincit amor & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba; ut,

- – - – – ∪ ∪ - – – ∪ ∪ - -

Virg. *Ostentans artem pariter arcumque sonantem.*

Enneemimeris constat ex quatuor pedibus & syllaba; ut,

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - - ∪∪ - -

Idem; *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera usitatiora, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus,

bus, dactylo & ſpondeo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondeum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus;

- ∪ ∪ - ∪∪ - ∪ ∪ - - - ∪ ∪ - -

ut, Virg. *Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*
Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco; ut, Idem; *Chara Deûm ſoboles, magnum Jovis incrementum.*
Ultima cujuſque verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondiacos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omnino dactylicos, cum ſylaba item longa; ut,

- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ ∪ -

Ovid. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Carmen Aſclepiadæum conſtat ex penthemimeri, hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis; ut,

- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ ∪

Horat. *Mœcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis; ut,

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Horat. *Jam ſatis terris nivis atque diræ*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo; ut,

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Horat. *Integer vitæ ſceleriſque purus*

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Non eget Mauri jaculis nec arcu;

- ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ - -

Nec venenatis gravidâ ſagittis,

- ∪ ∪ - -

Fuſce, pharetrâ.

Phalcuci-

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut,

– – – ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquò diffugias pavens Mabili,
Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis: ut,

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro iambo tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur; Dimetrum, & Trimetrum ſive Senarium.

Dimetrum conſtat ex quatuor pedibus: ut,

O carminum dulces notæ, – – ∪ – – ∪ –
Quas ore pulchra melleo, – – ∪ – ∪ – ∪ –
Fundis, lyræque ſuccinis! – – ∪ – ∪ – ∪ –

Trimetrum, ſive Senarium.

Trimetrum ſenis conſtat pedibus: ut,

– – – – – – ∪ – – – ∪ –

Qui nos damnant ſunt hiſtriones maximi.

DE QUANTITATE primarum ſyllabarum.

PRrimarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur: Poſitione, vocali ante vocalem, dipthongo, derivatione, compoſitione, præpoſitione, regula, exemplo ſeu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique poſiturâ longa eſt: ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit: ut,

Major

Major ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ, *jor*, *ſum*, *quam*, & *ſit*, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum ſed rariùs producitur.

\- - - ⏑⏑ – - - - - ⏑ ⏑ – –

ut, Virgil. *Occulta ſpolia & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, communis redditur: ut, *Patris*, *volucris*. Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum*, *ſimulacrum*.

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt: ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes: ut, Unius, illius, &c. ubi *i* communis reperitur, licèt in alterĭus ſemper ſit brevis, in alĭus ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i* longa fit: ut, Faciēi; alioqui non: ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r* ſimul: ut fiĕrem, fiĕri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti,* - - - ⏑⏑ - -

Idem, *Quod fieri non poſſe putes.* - ⏑⏑ - - - ⏑⏑ -

Obe interjectio priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit: ut, Dicite Pĭerides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſſivis: ut Ænēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPTHONGUS. *Regula* III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt: ut, Aūrum, nēutrum, mūſæ; niſi ſequente vocale: ut, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO. *Regula* IV.

Derivativa eandum cum primitivis quantitatem ſortiuntur: ut, ămator, ămicus, ămabilis, primâ brevi, ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus

Cujus generis sunt,

Vox vōcis, à vŏco. Lex lēgis, à lĕgo. Rex rēgis à rĕgo. Sēdes & sēdile, à sĕdeo. Jūmentum, à jŭvo. Fōmes & fōmentum, à fŏveo. Jūcundus, à jŭvo. Jūnior, à jŭvenis. Mōbilis, à mŏveo. Hūmanus, ab hŏmo. Vōmor, à vŏmo. Pēdor, à pĕde.

Sunt & contra, quæ à longis deducta corripiuntur, qualia sunt;

Dux dŭcis à dūco. Dĭcax, maledĭcus, & id genus multa, à dīco. Fĭdes, à fīo. ărena, ărista, ab āreo. Pŏsui, à pōno. Cĕnui, à gīgno. Frăgor, frăgilis, à frango. Nŏto, as, à nōtu. Năto. as, à natu. Dĭsertus, à dĭsero. Sŏpor, a sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut, Pŏtens, impŏtens. Sŏlor, consŏlor. Lĕgo, is, perlĕgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia è longis enata: ut,

Innūba, pronūba, a nūbo. Dejĕro, pejĕro, a jūro.

PRÆPOSITIO Regula VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producuntur: A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente; ut, *Unda dehiscens.*

——*Sudibusve præustis.* apud Virgilium.

Pro quoque longa est, præterquam in istis,

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio. prŏfecto.

procurro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino Græca sunt per *o* parvum & proinde primam brevem habent.

Di etiam producitur, nisi in dĭrimo, & dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA VII. *Canon.* I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli. *Canon.*

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent; ut,

Pĕpendi, tĕtendi, tŏtondi, mŏmordi, pĕpedi, tŭtudi, fĕfelli, tĕtigi, pŭpugi, dĭdici, cĕcidi a cado, cĕcĭdi a cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoque producit: ut, Mōtum, latum, lōtum, crētum. Excipe Quĭtum, ſĭtum, lĭtum, ĭtum, rŭtum, rătum, cătum, sătum.

Et cĭtum a cieo, es: nam cĭtum a cio, cis, quartæ priorem habet longam.

EXEMPLUM ſeu *AUTORITAS.*

Regula VIII.

Quarum vero ſyllabarum quantitas ſub prædictas rationes non cadit, a poetarum uſu, exemplo atque autoritate petenda eſt, certiſſima omnium regula. Diſcant ergo pueri obſervare ex poetis communes primarum ſyllabarum quantitates, cujus ſortis ſunt,

Brittannus, Bithinus, Cacus, Corcira, Crathys, Pachinus, palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gravidus, hinulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sichæus, Sicanius, & ſimilia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ ſyllabæ partim eadem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atque conjugationis analogia cognoſci poſſunt.

De incrementis genitivi nominum polyſyllaborum ſupra in generibus nominum abundè dictum arbitramur: unde petere licebit, ſiquid de hac re hæſitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum poetarum obſervatio facilè ſuppeditabunt.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt: nempe *A*, indicem primæ conjugationis, longam eſſe natura, præterquam in Do, & ejus compoſitis, quando hujus ſunt conjugationis, ut, Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdare.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubjunctivi ubique pro brevibus habendas animadvertant;

vertant; in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò iudifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut, Præterito amavērimus, amavērītis: Futuro, amavērimus, amavērītis.

Est & ubi syllabæ mediæ variant apud poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina penultimam producunt: ut, Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hæc sequentia, Diutĭnus, crastĭnus, pristĭnus, Perendīnus, Hornotīnus, Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in ινος: ut Crystallīnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cetera feliciùs docebit usus, & poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare istis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas accingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primùm *a* finita producuntur; ut, Amā, contrā, ergā. Excipias pută, ităque.

Item nominativos, & omnes casus in *a*, cujuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*; ô Æneā, ô Thomā: & ablativum primæ declinationis; ut ab hac musā, Numeralia in *ginta*, *a* finalem habent communem, sed frequentiùs longam; ut, trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, desinentia, brevia sunt; ut, ăb, ăd, caput.

In *c* desinentia producuntur: ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* semper contrahuntur: ut, Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia; fac, & pronomen hic; & neutrum hoc, modo non sit ablativi casus.

E fi-

E finita. brevia ſunt; ut, marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflectionis in *e*; ut, Diē, fidē, unà cum adverbiis inde enatis; ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua de-rē, ea-rē; & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis; ut, Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*; ut, Mē, tē, sē, præter, quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e* ab adjectivis deducta, *e* longum habent; ut, Pulchrē, doctē, valdē, pro validē.

Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omnino.

Poſtremò, quæ à Græcis per *η* ſcribuntur, naturâ producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri; ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt; ut, Dominī, magiſtrī, amarī, docerī. Præter mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur. Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit; ut,

Huic Palladĭ, Phillidĭ, Minoidĭ, Vocativo ô Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita corripiuntur; ut, Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, ſăl, conſăl. Præter nīl, contractum à *nihil*; & sōl. Et Hebræa quædam in *l*; ut, Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Danīēl.

N finita producuntur; ut, Pæān, hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forſităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

Corripitur & *In* cum compoſitis; ut, exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen caſtrantur; ut, Mĕn'? Viděn'? Audĭn'? Nemŏn'?

Nomina item in *en* quorum genitivus ĭnis, correptum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunque fuerint caſus; ut, Nom. Iliŏn, Peliŏn. Ac. Caucasŏn, Pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à nominibus in *as*; ut, Nomin. Iphigenias, Æginas. Accuſat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nominat. Æneas, Marsyas. Accusat. Æneān, Marsyan.

O finita communia sunt: ut, Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o* qui semper producuntur: ut, Huic dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm modŏ & quomodŏ semper corripiuntur.

Cito quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in *o*, producuntur, ut Dō, stō, ut & ergō pro *causâ*.

Item Græca pet *ω* cujuscunque fuerint casus: ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur, : ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr.

Cor semel apud Ovidium productum legitur:

\- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - ∪∪ - ∪ ∪ - -

Molle meum levibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lar, nār, vēr, sūr, cūr, pār quoque cum compositis: ut, Compar, impār, dispar.

Græca item in *er*, quæ illis in *ηρ* desinunt: ut Aēr, cratēr, characterēr, æthēr, sotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe *As*, *es*, *is*, *os*, *us*.

Primò, *as* finita producuntur: ut, Amās, musās, majestās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus simgularis in *dos* exit: ut, Arcăs, Pallās. Genitivo Arcadŏs, Palladŏs.

Et præter accusativos plurales nominum crescentium: ut, Heros, Heroos; Phyllis, Phyllidos; accusativo plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita longa sunt: ut, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs,

Excipiuntur nomina in *es* tertiæ inflectionis, quæ penultimam genitivi crescentis corripiunt: ut, Milĕs, segĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Ceres; & pēs, unâ cum compositis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es quoque à *Sum*, una cum compoſitis corripitur; ut, Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt, una cum neutris ac nominativis pluralibus Græcorum: ut, Hippomanĕ, cacoëthĕs, Cyclopĕs, Naiadĕs.

Is finita, brevia ſunt: Parĭs, panĭs, triſtĭs, hilarĭs. Excipe obliquos plurales in *is*, qui producuntur: ut, Musīs, mensīs, a *menſa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi creſcentis: ut, Samnīs, Salamis, ; *genitivo* Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* dipthongum deſinunt, ſive Græca ſive Latina, cujuſcunque fuerint numeri aut caſus: ut, Simoeīs, Pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monoſyllaba item omnia: ut, Vīs, līs; præter ĭs, & quĭs nominativos, & bĭs apud *Ovidium*.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verborum in *is*, quorum ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in *itis*, penultinâ productâ, unà cum futuris ſubjunctivi in *ris*: ut, Audīs, velīs, dederīs, *pl.* Audītis, velītis, dederītis.

Os finita producuntur: ut, Honōs, nepōs, dominōs, ſervōs.

Præter conpŏs, impŏs, & ŏs, oſſis. Et Græca per *o* parvum: ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phillidŏs.

Us finita corripiuntur: ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi creſcentis: ut, Salūs, tellūs; *Genitivo* ſalŭtis, tellŭris.

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflectionis in *us*, præter nominativum, & vocativum ſingulares: ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba: ut, Crus, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ous* dipthongum, cujuſcunque fuerint caſus: ut, Hic Panthūs, Melampūs; Hujus Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

Poſtremo *u* finita producuntur omnia: ut, Manū, genū, amatū, diū

Grammatices finis.